

=MAGYAR= =IPARMŰVÉSZET=



≡SZERKESZTI≡
⊙FITTLER KAMILL⊙

≡FÖMVNKATÁRS≡
GYÖRGYI KÁLMÁN

MEGJELENIK
ÉVENKINT HATSZOR ≡ JANVÁR, MÁRCZIVS ≡
MÁJVS, JÚLIVS, SZEPTEMBER ÉS NOVEMBER ≡
≡HV SZADIKÁN≡


≡KIADJA≡
A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSVLAT,
ELŐFIZETÉSI DIJ EGY ÉVRE ≡ TIZ ≡ KORONA



RINTÉL

W. H. H. M. ph.

IV.
ÉVFOLYAM



Digitized by the Internet Archive
in 2017 with funding from
Getty Research Institute

<https://archive.org/details/magyariparmuvesz04kami>

==== A MAGYAR ====
IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT
XVI. RENDES KÖZGYÜLÉSE
==== ELÉ TERJESZTETT ====
VÁLASZTMÁNYI JELENTÉS
==== AZ 1900. ÉVRŐL. ====



A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT XVI.
RENDES KÖZGYŰLÉSE ELÉ TERJESZTETT
VÁLASZTMÁNYI JELENTÉS AZ 1900. ÉVRŐL.

TISZTELT KÖZGYŰLÉS!

Éveken át folytatott tervszerű munkálkodásunkat búsásan jutalmazta a lefolyt esztendő. A párisi nemzetközi kiállításon társulatunk aegise alatt szereplő magyar iparművészeti csoportunkkal oly sikereket értünk el, mely teljesen igazolta azt a bizalmat, a melyet a kiállítás magyar kormánybiztossága társulatunknak előlegezett, a midőn az iparművészeti ágakat magába foglaló XII. és XV. főcsoportok előkészítését s rendezését társulatunkra s elnökünkre bízta. Az előző évi jelentésünkben részletesen kifejtettük azt a programot, a melynek alapján e kényes s nagy felelősséggel járó feladatra vállalkoztunk, most pedig bejelenthetjük, hogy adott programunkat az egész vonalon következetesen végre is hajtottuk.

Az eredmény ismeretes. Hazai iparművészetünk, a melynek a párisi világkiállítás adta meg az első alkalmat arra, hogy a többi kulturnemzet mellett a nagy versenyben résztvehessen, fényesen megállta helyét. Ezt bizonyítja első sorban a számos kítüntetés, a mely kiállítóinknak jutott. Nem kevesebb, mint három nagy díj (grand prix), huszonnyolc aranyérem, ötvenegy ezüstérem, negyvenöt bronzérem és negyvennégy elismerő oklevél jutalmazta kiállítóinknak a munkáját. A juryk verdictjét a vásárló közönség megerősítette, mert a kiállított tárgyak nagy része vevőre talált. De ennél talán még nagyobb súlylyal bír a külföldi szaklapoknak úgyszólván egyhangú véleménye, a mely a magyar csoportban nyilvánuló eredeti művészi felfogást, a kiállított tárgyaknak átlagos magas művészi színvonalát s iparosainknak jeles technikai tudását elismerte. Ebből az elismerésből — azt hisszük — szerénytelenség nélkül kivetheti részét társulatunk is, mely szívós kitartással oda igyekezett, hogy a kiállításra kerülő tárgyakban azok az intenciók érvényesüljenek, a melyek sok évi küzdelmes munkánknál bennünket vezettek.

Közreműködésünknek eredményes voltát hathatósan előmozdította az a körülmény, hogy a magyar kormánybiztosság eredeti tervrajzok beszerzésére és a szegényebb sorsú kisiparosoknál eszközrendő megrendelésekre megfelelő összeget bocsátott társulatunk elnökének, mint egyszersmind a párisi iparművészeti csoportunk vezetőjének rendelkezésére.

Amint a kiállítás befejeztével meggyőződünk arról, hogy a művészi ipar fejlesztésénél helyes úton járunk, főfeladatnak tekintettük az arról való gondoskodást, hogy a kiállítás előkészítésének két évi ideje alatt majdnem minden művészi iparágban beállott szemmel látható haladás meg ne akadjon, s az elért sike-

rek ephemerekké ne váljanak, hanem állandósíttassanak. Saját anyagi forrásaink elégtelenségénél fogva tehát első sorban arra törekedtünk, hogy műiparunk javára a jövőre is legalább az a segélyösszeg biztosíttassék, a melyben a kiállítás előkészítése ideje alatt részesült.

E végből a kereskedelmi miniszter úrhoz fordultunk azzal a kéréssel, hogy az oly körültekintéssel megindított nagyszabású iparpártolási akciót a művészi iparra is terjeszsze ki. Előterjesztésünkben kifejtettük, hogy az iparművészet körébe eső iparágaknál az állami támogatás nem lehet sikeres akkor, ha a művészi szempont nem részesül kellő figyelemben. A pártolás módjára nézve pedig utaltunk arra, hogy a szokásos pénzbeli segélyek, vagy kamatnélküli kölcsönök rendszeren nem vezetnek a célhoz, a miről társulatunk közvetlen tapasztalataiból győződött meg, hanem sokkal jobb szolgálatot teszünk művészi iparosainknak, ha eredeti művészi tervrajzokat s modelleket bocsájtunk rendelkezésére s minél több megrendelést juttatunk nekik, a melyeken képességüket kimutathatják. E mellett kiemeltük annak a szükségét is, hogy az ipari szakiskolákból kikerülő tehetségesb növendékek jóakaró figyelemben részesüljenek s a gyakorlati pályán való boldogulásuk elősegíttessék, nehogy képességüknek meg nem felelő alantass munkát kelljen végezniök. Úgyszintén az iparművészeti iskolának azok a növendékei, a kik iparművészeti tervezőkké képezték ki magukat s erre való hivatottságuknak jelét adták, az iparművészet körében foglalkozást kapjanak, nehogy a művészkedésre adják magukat s szaporítsák a nálunk amúgy is dúsan burjánzó művészi proletariatumot.

Miután mindezeket a nagyfontosságú sokféle s szétágazó teendőket a miniszteriumi hivatalok zöld asztalai mellől elvégezni nem lehet, felajánlottuk közreműködésünket, — biztosítván a kereskedelemügyi miniszter urat a felől, hogy társulatunk lelkesedéssel vállalkoznék a megjelölt feladatok teljesítésére annyival is inkább, mert állandó bazárja, illetve kiállításai révén a közbejöttével készült tárgyakat eladhatja s az ilyképpen felszabaduló összegeket újból felhasználhatja.

Örömmel jelenthetjük, hogy ennek az ajánlkozásunknak meg volt a remélt sikere. A kereskedelemügyi miniszter úr ugyanis közelebb arról az elhatározásáról értesített, hogy hajlandó egyelőre öt éven át évi 32,000 koronát, összesen tehát 160,000 koronát a társulat rendelkezésére bocsájtani, a mely összegből évenként 20—20,000 korona közvetlen megrendelésekre, 8000—8000 korona pedig pályadíjakra, tervek s modellek beszerzésére lesz fordítandó. A fenmaradó évi 4000—4000 koronát a társulat segélyezésére szánta a miniszter, főleg oly célból, hogy a nagyobb tevékenységével járó emelkedő kiadásait ebből az összegből fedezhesse.

E hathatós segély révén tehát társulatunk abba a helyzetbe jutott, hogy a párisi kiállítás alkalmából kifejtett nagyobbkörű működését fennakadás nélkül jövőben is folytathatja. Ebbeli akciónkat nyomban a közgyűlés után fogjuk megindítani, a mikor ugyanis megalakítjuk azt a végrehajtó bizottságot és juryt, amely a miniszter úr kívánsága szerint az általa reánk bízott feladatokat közvetlenül elintézni fogja és a melyben választmányunk négy-négy, a kereskedelemügyi miniszter úr pedig három-három tagot fog kiküldeni.

Nevezetes mozzanata a lefolyt évi működésünknek az a kiállítás, a melyet az orsz. iparművészeti múzeummal együttesen Walter Crane műveiből rendeztünk.

A nagy angol mester már régebben élénk figyelemmel kíséri iparművészetünk fejlődését, a melyet ő eddig csak folyóiratunkból ismert, a mely neki, mint tagtársunknak jár. A lap szerkesztőségével való levelezése révén merült föl a terv, hogy munkáiból Budapesten kiállítást rendezzünk, a mely tervnek megvalósítását elősegítette az orsz. iparművészeti múzeum igazgatósága azzal, hogy a kiállítás költségeit fele részben viselte. A kiállítás a maga nemében páratlan sikert ért el. A közönség mindvégig sűrű tömegekben látogatta s a sajtó a szokottnál behatóbban foglalkozott a kiállítás méltánylásával, a melynek nagy jelentőségét egyhangúlag elismerte. Maga a mester családostul ellátogatott hozzánk, s több heti itten tartózkodása alatt általános ünneplésnek tárgya volt. E mellett alkalma volt művészeti és egyéb kulturális intézményeinket megismerni, sőt beutazta hazánknak jó részét, hogy a vidék iparművészeti, főleg azonban népipari alkotásait helyszínén megfigyelhesse. Ebben a körútjában is a hagyományos magyar vendégszeretettel fogadták s ünnepelték őt mindenütt, úgy, hogy eltelve a legkedvezőbb benyomásokkal térhetett haza. A kiállításnak nagy erkölcsi sikere mellett az az eredménye is volt, hogy múzeumaink a nagynevű s nagyérdemű művésznek egyik-másik munkáját megszerezték, sőt magánosok részéről is számos vétel történt.

Múlt jelentésünkben már megemlékeztünk az 1901. év január havában volt szentpétervári képző- és iparművészeti kiállítás eredményéről, a melynek iparművészeti részét tudvalevően társulatunk rendezte.

E kiállítás alkalmával kiküldött tárgyaink egy része megsérült vagy elveszett, úgy, hogy megfelelő kártérítést kellett követelnünk kiállítóink részére. Ebbeli eljárásunknak — bár csak sok huza-vona után — megvolt a kívánt sikere, a mennyiben 5214 korona kártérítési összeget tudtunk kieszközölni, a melylyel kiállítóink kára úgyszólván teljesen megtérült.

A karácsonyi kiállításnak előkészítéséhez, a párisi kiállítással járó munkák miatt, a szokott időnél későbbben foghattunk hozzá. Részben e miatt, részben pedig a közbejött Walter Crane-kiállítás miatt annak megnyitása is ez évben később volt, mint az előző években.

Művészi színvonala azonban több tekintetben emelkedést mutat. Nevezetesen a bútorigar, az ékszerészet, a világitótestek készítése és bizonyos női kézimunkák terén. Sőt újdonságai is voltak a kiállításnak, mint rézedények, melyeknek díszítését sajátos maratási eljárással állították elő, bársonyból készült munkák, égetett és festett díszítéssel, továbbá bemutatásra került az úgynevezett cloisonné mozaik, a mely utóbbi sajátos tehnikával hazánkban készült ez első kísérletek szép jövőt jósolnak ennek az új iparágának. E mellett szintúgy, mint tavaly, a mostani kiállításunkon is bemutattunk egy teljesen berendezett hat szobás modern lakást. Ezért az érdem jeles tervezőnket Horti Pál tanárt illeti meg, ki az összes tervrajzoknak elkészítésével járó nagy munkát egymaga vállalta magára s e vállalkozását kiváló sikerrel végre is hajtotta.

Kiállításunk megnyitása után érkeztek vissza a párisi kiállításon volt el nem adott műipari tárgyak, melyeknek a kereskedelemügyi miniszter úr felhívására utólag készségesen helyt adtunk kiállításunkon.

Mindebből látható, hogy a karácsonyi kiállítás bőviben volt az érdekes látni-valónak és tartalmasság tekintetében is mérkőzhetett az előző kiállításokkal;

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT JELENTÉSE.

annyival inkább sajnálni való, hogy anyagi sikere nem felelt meg várakozásainknak, mert az eladások révén befolyt összeg mindössze mintegy 18,000 koronát tesz ki, mely kedvezőtlen eredmény főleg az ismeretes általános rossz pénzviszonyokra vezethető vissza.

Hálával kell e helyen megemlékeznünk felséges királyunk ama legkegyelme-
sebb tényéről, hogy hatezer koronát engedélyezett a kiállításunkon részére való vásárlásokra. Kettős hálával fogadjuk ő felségének ezt a kegyes elhatározását, mert ezekkel a vásárlásokkal nemcsak anyagi, hanem erkölcsi jutalomban részesíti kiállítóinkat.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, mint az utóbbi években, úgy ezúttal is nagyobb összeget, 3841 koronát engedélyezett, hogy azon az orsz. iparművészeti és egyes vidéki múzeumok számára kiválóbb iparművészeti tárgyak vásároltassanak a karácsonyi kiállításunkon.

A mostani kiállításon került volna negyedszer odaitélés alá vallás- és közoktatásügyi miniszter úr által alapított ötszáz frankos nagy állami arany érem. A miniszter úr azonban az illetékes jurynak egyhangú javaslata alapján elhatározta, hogy az érmet ebben az évben nem adja ki.

A társulat által a karácsonyi kiállítás alkalmából adandó díjakra előirányzott ezer koronát a jury a következő kiállítóknak ítélte oda:

400 koronás díjat a »Bútorcsarnok« szövetkezet ama csoportjának, a mely a Horti tanár által tervezett szalon-berendezést készítette. Nevezetesen *Petrasovits* József, *Prohaszka* Lipót, *Radócz* János és *Troján* Antal asztalos mestereknek, a kiállítás sikerének előmozdításáért és a művészi tervnek helyes kidolgozásáért.

200 koronás díjat *Nagy* Sándor festőművésznek, eredeti magyaros jellegű művészi terveierért.

200 koronás díjat *Sovánka* Imrének (Zay-Ugróc), az üvegtechnikának művészi irányban való fejlesztéseért s munkáinak magyaros jellegű ízléses díszítéseért.

200 koronás díjat özv. *Mirkovszkyné* Greguss Gizella festőművésznőnek, a bársony művészi díszítésében elért sikereierért s munkáinak magyaros jellegeért.

A társulat *elismerő oklevelét* kapták:

Hibján Samu, a m. kir. Iparművészeti iskola s. tanára, gondos kidolgozású s művészi hatású zománcmunkáierért, továbbá *Mlinek* Adolf, ötvös és *Kulcsár és Társa* rézművesek, jeles kidolgozású ötvös-, illetve rézműves munkáierért és a művészi tervnek helyes kiviteleierért.

A sorsoláson, a melyet a karácsonyi kiállítás alkalmából tagjaink közt rendeztünk, harminc kisebb-nagyobb nyeremény került kisorsolás alá, összesen 2086 korona értékben.

A folyó évi karácsonyi kiállítás előkészületeire választmányunk különös gondot fog fordítani, nevezetesen azon lesz, hogy a kiállítás már november hó folyamán megnyíljk. Előzőleg tervbe van véve az ősz folyamán Szegeden rendezendő iparművészeti kiállítás, a mire nézve az ottani képzőművészeti egyesület hívta meg társulatunkat.

A kultuszminiszter úr már régebben megtisztelti társulatunkat azzal, hogy az iparművészet körébe tartozó kérdésekben véleményét bekivánja. A most lezárt évben is több ízben volt alkalmunk véleményes jelentésekkel szolgálni a

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT JELENTÉSE.

miniszter úrnak, sőt újabban a kereskedelemügyi miniszter úr ismételten fordult hasonló kérdésekben társulatunkhoz, mire mi mindenkor készséggel bocsátottuk rendelkezésére tapasztalatainkat s ismereteinket.

Társulatunk közbenjárását igénybe vette a lefolyt esztendőben a budapesti első közműhely és raktártelep r. t. igazgatósága, a mely prospektusának címlapjához szolgáló eredeti rajzot pályázat útján akarta beszerezni, továbbá a budapesti korcsolyázó egyesület, a mely bajnoki oklevelének rajzát szintén közvetítésünkkel rendezett pályázat útján szerezte be. Mindkét pályázatnak eredménye teljesen kielégítőnek mondható.

Örömmel tapasztaljuk, hogy a társulatnak az iparművészetnek nemzeti irányban való fejlesztésére irányuló törekvései sokfelől élénk visszhangra találnak. Ennek szemmel látható jelét adta egy magát meg nem nevező műbarát, a ki 1600 koronát ajánlott föl oly célból, hogy ennek segítségével s kutatók által eddig még eléggé ki nem aknázott dunántúli egyes magyar vidékek népipara tanulmányoztassék, s a művészi célokra értékesíthető anyag szélesebb körben való terjesztés céljából összegyűjtessék. A nemeslelkű adományozóval egyetértve, társulatunk elnöksége ezt az érdekes s nagyfontosságú feladatot Nagy Sándor veszprémi festőművészre bízta, a ki eddigi munkáival is tanújelét adta, hogy annak teljesítésére kiválóan alkalmas s a ki ezt lelkesedéssel el is vállalta.

Társulatunk közlönye, a Magyar Iparművészet a lefolyt esztendőben fejezte be harmadik évfolyamát. Oly nagy és maradandó becsű anyagot gyűjtött egybe ebbe az évfolyamba a lap szerkesztősége a párisi kiállításnak iparművészeti csoportjairól, mint a minél különbet az előkelő külföldi szaklapok sem tudtak összehozni, úgy, hogy lapunknak gazdagon illusztrált párisi kiállítási füzetek megjelenése mindenütt nagy feltűnést keltettek, s számos külföldi folyóirat egymással versenyzett abban, hogy lapunk képeit reprodukálhassa. A párisi kiállítás iparművészeti részének sikeres ismertetése arra indította a választmányt, hogy a szerkesztőségnek buzgóságáért külön kifejezze elismerését.

A párisi kiállítás iparművészeti anyagának beható ismertetése nem vált volna lehetségessé a lapnak előirányzott 30 ívnyi terjedelme mellett. Ezért kénytelenek voltunk a lapot bővíteni és pedig 16 $\frac{1}{2}$ ívvel, dacára annak, hogy a közgyűlési jelentést és egyéb hivatalos közleményt a laptól független külön füzetben adtuk ki. A túllépés által felmerült költségtöbblet azonban már is megtérült. Ugyanis a párisi kiállítási füzetek megjelenése után külön kiadást rendeztünk a kiállításra vonatkozó cikkekből s képekből, a melynek összes költségeit egy budapesti könyvkiadó cég viselte, a mely ezen felül társulatunknak még 600 koronát fizetett. De búsás kárpótlást kaptunk mi tagjainknak szinte példátlan szaporulatában, a mely messze túlhaladja az előző években elért eredményt. Ez idő szerint van társulatunknak 202 alapító és 1206 rendes, összesen tehát 1408 tagja. A tavalyi létszámhoz képest az alapító tagok száma kettővel, a rendes tagoké pedig 413 fővel szaporodott. Tényleg azonban jóval több új tagunk van, miután a régi tagjaink közül többen elhaltak, egyesek — elenyészően kevesen — kiléptek, számosat törölnünk kellett, mert tagsági kötelezettségeinek, többszöri felszólítás dacára, nem tettek eleget.

Köszönettel tartozunk a kereskedelemügyi miniszter úrnak még azért is, hogy felszólította az összes kereskedelmi és iparkamarákat s azok útján az érdekelt ipartestületeket, hogy iratkozzanak be társulatunkba. Ennek a felszólításnak szép eredménye volt, mert ennek révén számos kamara s ipartestület bejelentette tagul való belépését.

A több év óta munkában levő »Az Iparművészet Könyve« című díszmű számára, 4000 korona segélyösszeget engedélyezett a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, a mely nagylelkű adományáért e helyen is kifejezzük mély hálánkat. Ennek az összegnek felét, azaz 2000 koronát már az 1900. évben, másik felét pedig a folyó évben kaptuk rendelkezésünkre, a mi elszámolásunkban, illetőleg költségelőirányzatunkban megfelelő kifejezést talál. Maga a munka már sajtó alatt van, s kiterjeszkedik a párisi kiállítás eredményeire is.

Elszámolásunkban egy új tétel szerepel: előre nem látott kiadásokra 200 korona. Ezt az összeget nagy-mesterünknek, néhai Zsolnay Vilmosnak emléksobrára adományoztuk, csekély jelét adván ezzel a boldogult iránt tartozó kegyeletünknek.

Ez idei költségelőirányzatunk a tavalyihoz képest némi eltérést mutat. Nevezetesen 200—200 koronával magasabb összeget irányoztunk elő a pénztáros és az irodatisztnak tiszteletdíjaira, miután a folyton szaporodó teendők ezt indokolják. Magasabb összeget szántunk kiállításaink költségeire, tekintettel főleg arra, hogy ez idén a vidéken is szándékozunk kiállítást rendezni, továbbá, mert az idei karácsonyi kiállításunk előreláthatólag az eddigieknél nagyobb arányú lesz. Az idei költségvetés keretébe kellett még bevennünk a Walter Crane kiállításnak költségeit, noha a tavalyi főlősleg azokat födőzte volna, mert a kiállításnak elszámolása csak az idén, számadásaink lezárta után lett befejezve.

Bevettük előirányzatunkba, mint átfutó tételt, bár külön elszámolás tárgyát fogja képezni, a kereskedelmi miniszter úr által a folyó évre megrendelésekre s pályadíjak, tervrajzokra engedélyezett összeget.

A bevételek között van a székes-fővárosnak 4000 koronás évi segélye, a melyet a székes-főváros törvényhatósága további három évre szavazott meg társulatunknak. Hasonlóképpen az egyesült fővárosi takarékpénztár, úgy mint tavaly, a folyó évre is adományozott 100 koronát társulatunknak. Fogadják az adományozók e helyen is hálánk kifejezését.

A jelen közgyűlésnek egyik feladata, hogy az alapszabályok 18. §. értelmében elnököt, két alelnököt, továbbá az 1898. évben megválasztott választmányi tagok helyett újakat válasszon. Az elnökségnek, melynek megbízatása a mai napon lejár, tagjai: Ráth György elnök, Szalay Imre és Czigler Győző alelnökök. A kilépő választmányi tagok: gróf Bánffy György, Benczur Béla, Fischer Ignác, Fittler Kamill, Hauszmann Alajos, Jakabffy Ferenc, K. Lippich Elek dr., Nádler Róbert és Szmrecsányi Miklós dr. Betöltendő továbbá két elhúnyt választmányi tagnak a helye. E szerint kérjük a t. közgyűlést, hogy az elnökségen kívül tizenegy választmányi tagot válasszon.

Az alapszabályok 19. §-ának *b)* pontja értelmében a múlt közgyűlés az 1900. évi számadások megvizsgálására megválasztotta Benke Gyula és Hoffmann

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT JELENTÉSE.

Alfréd urakat, a kik a társulat számadásait megvizsgálták. Jelentésüket van szerencsénk a t. közgyűlés elé terjeszteni s kérjük ennek alapján a fölmentést.

Tisztelt közgyűlés! A kegyelet érzésének adunk kifejezést, a midőn e helyen megemlékezünk a fájdalmas veszteségekről, a melyek társulatunkat a lefolyt évben érték. Elvesztettük két buzgó társunkat, Gerlóczy Károlyt és B. Pauer Leót, a kik, mint választmányunk tagjai, mindvégig élénk részt vettek társulatunk munkájában. A székes-fővárosnak elhunyt alpolgármesterében egyik leglelkesebb pártolóját veszttette a magyar iparművészet, ki minden alkalomkor szószólója volt annak a székes-főváros hatósága előtt. Úgyszintén B. Pauer Leó is önzetlen, igaz barátja volt ügyünknek, a kire mindenkor számíthattunk, ha tenni kellett. Elköltözött érdemes tagtársainknak emléke legyen áldott!

Budapest, 1901. március hó 24-én.

A VÁLASZTMÁNY.



A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT 1900.
ÉVI KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁSA ALKALMÁBÓL
RENDEZETT SORSJÁTÉKÁNAK EREDMÉNYE.

Folyó szám	Nyeremény megnevezése	Értéke korona	Nyerő szám	Nyerő tag neve
1	Ellenző, bőrből, tervezte Nagy Sándor, készítette Fischhof J.	360	1133	Zoltán Géza kir. tábl. tan.-elnök, Győr.
2	Fali óra, domborított rézből, tervezte Horti Pál, készítette Hoser Viktor	140	850	Herz Arthur műépítész, Chicago.
3	Csomózott szőnyeg, terv. Horti Pál, készítette a Torontáli szőnyeggyár r. t.	120	887	Messinger Alajos műépítész, Budapest.
4	Tükör, domborított rézkerettel, tervezte Horti Pál, készítette Sárvány János	120	1020	Steiner Albert asztalosmester, Budapest.
5	Liba-tömés, ezüstöntvény, Loránfi Antal mintája nyomán készítette Herpka Károly.	100	84	Keleti Gusztáv, Budapest.
6	Decoratív csendélet, tempera-festmény, készítette Basa Jenő	100	353	Dr. Haberern J. Pál, orvos, Budapest.
7	Karosszék, tervezte Horti Pál, készítette Mahunka Imre	100	65	Forster Kálmán min. oszt.-tan., Budapest.
8	Asztali villanylámpa, tervezte Horti Pál, készítette Kulcsár és Társa	76	349	Gyürky Ödön dr., a kath. kör titkára, Budapest.
9	Bronz váza, készítette Beck Ö. Fülöp	70	607	Protowin Géza, keresk. és iparkamarai titkár, Temesvár.
10	Liszt-szobor, Strobl Alajos mintája nyomán készítette Beschorner A. M. és fiai	70	561	Nemzeti Szalon, Budapest.
11	Párna, készítette Lusztig Eszti	70	761	Ürmössy Jenőné, Béré.
12	Eozin-váza, készítette a Zsolnay-gyár	60	1181	Friedrich Tódor vésnök, Budapest.
13	Bársony terítő, festett és égetett díszítéssel, készítette Mirkowsky-Greguss Gizella ...	60	1320	Stolz Vince, Kolozsvár.
14	Zománcos képkeret, készítette Oskó Lajos	60	976	Walter Crane, London.
15	" " " " "	60	1057	Opris Oszkár szobr., Nyiregyháza.
16	Domborított rézváza, kész. a Szandrik-gyár	60	1001	Bloch Leo építész, Budapest.

A TÁRSULAT SORSOLÁSÁNAK EREDMÉNYE.

Folyó szám	Nyeremény megnevezése	Értéke korona	Nyerő szám	Nyerő tag neve
17	Szövött párna, készítette Koválszky Sarolta	50	1075	Oltenger Ödön rajz., Budapest.
18	Kossuth-szobor, Damkó Józseftől	50	354	Hajduska Emil dr., Budapest.
19	Zománcos női melltű, kész. Hibján Samu	50	1111	Gr. Almásy Imre dr., Pusztaszent-Tamás.
20	Üvegváza, készítette Sovánka Imre	50	1238	Balogh Ignác gépész., Budapest.
21	Rézváza, készítette Huber Oszkár	44	982	Haraszi Emil dr., törv. bír., Szolnok.
22	Zománcos női melltű, kész. Hibján Samu	40	1136	Hübner Jenő műépítész, Budapest.
23	Eozin-váza, készítette a Zsolnay-gyár	30	803	Wodianer Arthur könyvkeres., Budapest.
24	Hímzett képkeret, készítette az Izabella háziipar-egylet	29	995	Radó Ignác dr., ügyvéd, Nagyvárad.
25	Hímzett képkeret, készítette az Izabella háziipar-egylet	29	1343	Ormai Kálmán, Kolozsvár.
26	Rézváza, készítette Huber Oszkár	26	904	Récsei Viktor dr., Pannonhalma.
27	Eozinváza, készítette a Zsolnay-gyár	20	998	Ifj. Storno Ferenc, Sopron.
28	" " " "	14	265	Divald Károly fényk., Budapest.
29	Pénztárca, készítette Wlcek	14	1344	Gergely István műfaragó asztalos, Kolozsvár.
30	" " " "	8	186	Benedek Béla építész, Budapest.
	Összesen	2086		



A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI.*

I. ALAPÍTÓ TAGOK :

	kor.		kor.
I. Ferenc József Ő császári és apostoli királyi Felsége	3000	Andrássy Aladár gróf, Budapest, VI., Andrássy-út 59	400
Erzsébet Ő császári és apostoli kir. Felsége (meghalt 1898-ban)	1000	25 Bonnaz Sándor püspök (meghalt 1889-ben)	400
Rudolf trónörökös Ő cs. és kir. Fensége (meghalt 1889-ben)	400	Burchard Konrád, főrendiházi tag, Budapest, VI., Andrássy-út 122	400
József főherceg Ő cs. és kir. Fensége, Alcsúth	800	Tóvárosi Fischer Emil, Budapest, Andrássy-út 2	400
5 Izabella főhercegnő Ő csász. és kir. Fensége, Pozsony	400	Fuchs Rudolf (meghalt 1892-ben)	400
Szász Coburg Fülöp hg. Ő kir. Fensége	400	Harkányi Frigyes báró, Budapest, VI., Andrássy-út 4	400
Hirsch Móric báró, Páris (meghalt)	10000	30 Károlyi Gyula gróf, (meghalt 1890.)	400
Pavel Mihály, görög-kath. püspök, Nagy-Várad	4200	Luczenbacher Pál, főrendiházi tag (meghalt 1900-ban)	400
Herzog Péter, nagykereskedő, Buda- pest, VI., Andrássy-út 93	3000	Nagyczenki cukorgyár részvénytárs. Pellet Ödön, apát-kanonok, Székes- fehérvár (meghalt)	400
10 Budapest székes főváros hatósága	2000	Ráth György, főrendiházi tag, Buda- pest, VIII., József-körút 30	400
Iváncsich Viktor dr., (meghalt 1892.)	2000	35 Schlauch Lőrinc bibornok, megyés püspök, Nagy-Várad	400
Báró Léway Henrik, főrendih. tag, Győr-Pusztá-Táplány	2000	Széchenyi Béla gróf, főrendiházi tag, Budapest, I., Lánchid-utca 10	400
Simor János bibornok, hercegprímás (meghalt 1891-ben)	2000	Széchenyi Pál gróf, Budapest, IV., Angol királyné szálloda	400
Első Magyar Ált. Biztosító Társaság, Budapest, IV., Vigadó-tér 1	1000	Venczell Ferenc kanonok, Nyitra	400
15 Haynald Lajos bibornok, érsek (meg- halt 1891-ben)	1000	Weisz Bernát Ferenc (meghalt 1888.)	400
Kováts Zsigmond püspök, (meghalt 1887-ben)	1000	40 Wodianer Albert báró, Budapest, IV., Gyár-utca 12	400
Magyar-Francia Bizt. Részv.-Társ., Budapest, IV., Vigadó-tér 1	1000	Zichy Edmund gróf, (meghalt 1894.)	400
Samassa József dr. érsek, Eger	1000	Zichy Ferenc gr., kir. főasztalnokm., Budapest, IV. ker., Koronaherceg- utca 14	400
Wodianer Albert, földbirtokos, Buda- pest, (meghalt 1898.)	1000	Andrássy Dénes gr., főrendiházi tag, Kraszna-Horka-Váralja	300
20 Zichy Jenő gróf, országgy. képviselő, Budapest, VI., Rózsa-utca 61	1000	Adamofszky Péter (meghalt 1899.)	200
Császka György érsek, Kalocsa	800	45 Andrássy Géza gróf, Budapest, VIII., Eszterházy-utca 42	200
Pesti hazai első takarékp. egyesület, Budapest, IV., Egyetem-utca 2	600	Apponyi Albert gr., orsz. képviselő Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 55	200
Wodianer Mór báró (meghalt 1886.)	600		

* Kérem a t. tagtársakat, hogy a lakásváltoztatást velem közöljék és az e kimutatásban foglalt netáni téves adatokra figyelmeztessenek.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

	kor.		kor.
Atzél Béla báró, országos képviselő, (meghalt 1900)	200	Festetits Andor gróf, főrendiházi tag, Szeleste	200
Baich Miklós báró (meghalt 1897-ben)	200	80 Tolnai Festetits Tassilo gróf, Keszthely Fischer Ignác, Budapest, VII. ker., Erzsébet-körút 25	200
Baiersdorf és Biach, Budapest, V., Akadémia-utca 5	200	Farkas Ödön, földbirtokos, Tápió-Sáp	200
50 Bánffy György gróf, Budapest, VIII., József-utca 9	200	Farkasházi Fischer Jenő, az ungvári porcellán- és agyagipar részv.-társ. művészi igazg., Tata	200
Baranyay Géza, Kurtakesz	200	Flandorfer Ignác lovag, Sopron (megh. 1897-ben)	200
Batthyány Lajos gróf, Budapest, II., Fő-út 11	200	85 Fittler Kamill, a m. kir. iparműv. iskola igazgatója, Budapest, IX., Kinizsi- utca 31	200
Beck Dénes, bank-igazgató, Budapest, Váci-körút 34.	200	Floch Henrik dr., kir. tanácsos, Buda- pest, IV., Váci-utca 19	200
Berg Gusztáv báró, Kapuvár	200	Özv. Flór Ferencné (meghalt 1891.)	200
55 Berzeviczy Albert dr., orsz. képv., Budapest, VI., Andrássy-út 50 ...	200	Forgó és Társa, üvegkeresk., Buda- pest, V., Váci-körút 6	200
Beschorner A. M. cs. és kir. udv. mű- ércöntő, Bécs, Dreilauffer-gasse ...	200	Forster Gyula, min. tanácsos, Buda- pest, II., Lánchid-utca 4	200
Blaskovich Ernő, Budapest, IV., Reál- tanoda-utca 12	200	90 Forster János (megh. 1892.)	200
Bobula János, építész, orsz. képv., Budapest, VII., Szövetség-utca 45	200	Forster Kálmán, min. titkár, Budapest, IV., Só-utca 6	200
Brankovics György g. k. püspök, Karlovic	200	Fraknoi Vilmos, címz. püspök, Buda- pest, nemzeti muzeum	200
60 Bubics Zsigmond, megyés püspök, Kassa	200	Göndöcs Benedek apát, (megh. 1893.)	200
Budapesti keresk. és iparkamara, V., Sas-utca 1	200	Grünwald Béla (meghalt 1891-ben)	200
Burger A., üvegkereskedő, Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca 9	200	95 Győri székesegyházi káptalan	200
Csanádi székes-káptalan, Temesvár	200	Győri Gschwindt Mihály, (meghalt 1897-ben)	200
Csáky László gróf (meghalt 1891-ben)	200	Hadik Sándor gróf, Budapest, VI., Andrássy-út 76	200
65 Csekonits Endre gr., főrendiházi tag, Zombolya	200	Hadik-Barkóczy Endre gr., Budapest, VII., Károly-körút 9	200
Czigler Győző, műegyet. tanár, Buda- pest, IV., Múzeum-körút 37	200	Hajós József (meghalt 1888-ban) ...	200
Czobor Béla dr., Budapest, VI., Lendvay-utca 12	200	100 Hauszmann Alajos, műegyetemi tanár Budapest, Döbrentey-utca 10	200
Debreceni keresked. és iparkamara	200	Hausmann Sándor, Budapest, II., Fő-út, saját ház	200
Hatvani Deutsch József, Hatvan	200	Háromszékmegye közönsége	200
70 Dulánszky Nándor, megyés püspök, Pécs (meghalt 1896-ban)	200	Hidassy Kornél, megyés püspök, Szombathely	200
Egger Dávid, régiségkereskedő (meg- halt 1897-ben)	200	Holdházy János apát-kanonok, Alcsuth	200
Eisele József, gépgyáros, Budapest, VI., Andrássy-út 41	200	105 Hopp Ferençz, Budapest, VI. ker., Andrássy-út 103	200
Esterházy Miklós herceg, (meghalt 1894-ben)	200	Hornig Károly báró, megyés püspök, Veszprém	200
Esterházy Móríc gróf, Pápa	200	Horváth Boldizsár, (meghalt)	200
75 Ifj. Esterházy Móríc gróf, főispán, Budapest, VIII., Eszterházy-utca 30	200	Hüttl Tivadar, porcellán-kereskedő, Budapest, V., Dorottya-utca 14 ...	200
Érsekújvári takarékpénztár	200	Ipolyi Arnold püspök, (meghalt 1887.)	200
Falk Zsigmond lovag, nyomda-igazg., Budapest, V., Hold-utca 7	200	110 Irsik Ferenc kanonok, Szatmár, (megh. 1896-ban)	200
Farkas Gizella, Bánffy-Hunyad	200		

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

	kor.		kor.
Ivánka Imre, orsz. képvis. (megh. 1896.)	200	Mendl István, magánzó, Budapest,	
Jászóvári prépostság	200	VI., Andrássy-út 31	200
Joó Lajos, építőmester, Budapest,		Mihalovits József, bibornok-érsek,	
VII., Gizella-út 46	200	(meghalt 1892-ben)	200
Kaas Ivor báró, Budapest, IV., Borz-		Miehl Jakab, prépost-kanonok, Szé-	
utca 9	200	kesfehérvár (meghalt)	200
115 Károlyi Alajos gróf (meghalt 1891.)	200	145 Modrovics Gergely, (meghalt 1885.)	200
Károlyi István gróf, orsz. képviselő,		Müller P., Sopron (meghalt 1898.)	200
Budapest, VIII., József-utca 6 ...	200	Nádasdy Ferenc gróf, főrendiházi tag,	
Károlyi Sándor gróf, orsz. képviselő,		Budapest, VIII., Múzeum-utca 15 ...	200
Budapest, VIII., Eszterházy-utca 21	200	Nákó Kálmán gróf, Budapest, IV.,	
Károlyi Tibor gróf, Budapest, IX.,		Deák Ferenc-tér 6	200
Pipa-utca 29	200	Német József, c. püspök, Temesvár	200
Keglevich István gróf, főrendiházi		150 Nemzeti Casino, Budapest	200
tag, Budapest, M. kir. Opera	200	Nopcsa Ferenc báró, főudvarmester	
120 Keleti Gusztáv, mintarajztanodai igaz-		Budapest, IV., Deák-Ferenc-utca 1	200
gató, Budapest, VI., Andrássy-út 71	200	Nyitra megye közönsége	200
Kégl György, orsz. képvis., Budapest,		Pallavicini Ede őrgróf, Budapest, I.,	
IV., Szép-utca 4	200	Szt. Háromság-tér 6	200
Kléh István, udvari tanácsos, Buda-		Pánthy Endre, c. püspök, Eger	200
pest, IV., Kecskeméti-utca		155 Papp Samu dr., országos képviselő,	
Kobek István, orsz. képvis., Budapest,		Budapest, VIII., Baross-utca 3. ...	200
VII., Kerepesi-út 30	200	Patzenhofer Konrád, gyártulajdonos,	
Kochmeister Frigyes báró, főrendi-		Czinfalva	200
házi tag, Budapest, V., Nagykorona-		Pártos Gyula, építész, Budapest, VIII.,	
utca 32	200	Röck Szilárd-utca 39	200
125 Königswarter Mórítz báró, Bécs ...	200	Budahegyi Pauer Leó, (megh. 1900.)	200
Kramer Samu, kárpitó, Budapest,		Péterffy Zsigmond, vasuti üzletigazg.,	
VI., Gyár-utca 19	200	Deés	200
Láng József, Budapest, V., Vigadó-		160 Petschacher Gusztáv (meghalt 1896.)	200
tér 1	200	Prifach József, nagyprépost, (meghalt	
Láng László, gépgyáros, Budapest, V.,		1898-ban)	200
Vizafogó-utca 1442	200	Pucher József, építész, Budapest, VI.,	
Láng Sándor, Budapest, II. kerület,		Andrássy-út 53	200
Döbrentey-utca 16	200	Radisics Jenő, az orsz. m. iparműv.	
130 Lázár Bernát, földbirtokos, Segesvár		múzeum igazgatója, Budapest, IX.,	
(meghalt)	200	Üllői-út 33	200
Lechner Ödön, építész, Budapest,		Szentmártoni Radó Kálmán, főispán,	
VIII., Röck Szilárd-utca 39	200	Répcelak	200
Lenk Emil, Sopron (meghalt 1898.)	200	165 Rakovszky Géza, országos képviselő,	
Lenk Gyula, Sopron	200	Budapest, VIII., Trefort-utca 2 ...	200
Lipthay Béla báró, (meghalt 1899) ...	200	Reiner Zsigmond, Budapest, VI.,	
135 Lobkowitz Rudolf herceg, Budapest,		Teréz-körút 40	200
I., Uri-utca 48	200	Rothermann Rudolf lovag, gyártulaj-	
Luczenbacher István, földbirtokos,		donos, Hirm	200
Muzsla (meghalt 1899)	200	Rósa Lajos, földbirtokos, (meghalt	
Luczenbacher Miklós, Budapest, II.,		1892.)	200
Lánchid-utca 6	200	Schönborn Ervin gróf, Bécs	200
Majláth József gróf, Perbenyik	200	170 Schreiber Ignác, Bécs	200
Marton Alajos, diszműáros, Budapest,		Somorja rend. tanácsú város	200
IV., Váci-utca 19	200	Soproni kereskedelmi és iparkamara	200
140 Matuska János, kanonok, (meghalt		Soproni takarékpénztár	200
1888-ban)	200	Stephani Lajos, légszesz-társ. igazg.,	
M. orsz. központi takarékpénztár ...	200	Budapest, VI., Múzeum-körút 31.	200

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

	kor.		kor.
175 Strasser Alajos, nagykeresk. (meghalt 1888-ban)	200	Thék Endre, gyáros, Budapest, VIII., Üllői-út 66	200
Supka Jeromos apát, (meghalt 1891.)	200	Thurn-Taxis Egon herceg, (meghalt 1892-ben)	200
Sváb Károly, főrendiházi tag, Budapest, VIII., József-körút 30	200	190 Tisza Kálmánné, Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 14	200
Szalay Imre, m. n. múzeumi igazg., Budapest, IV., Múzeum-körút 31	200	Tisza Lajos gróf, (meghalt 1898-ban)	200
Szapáry Géza gróf, (meghalt 1900.)	200	✓ Trefort Ágoston (meghalt 1888-ban)	200
180 Széchenyi Gyula gróf, kir. főajtónálló-m., Bpest, VI., Andrásy-út 98	200	Vancsa János dr., érsek, (meghalt 1893-ban)	200
Szatmári káptalan	200	✓ Vaszary Kolos bibornok, hercegprimás, Esztergom	200
Széchenyi Pálné grófné, Budapest, IV., Angol királyné szálloda	200	195 Idősb Vay Miklós báró, (megh. 1897.)	200
Szivák Imre dr., Budapest, IV., Egyetem-tér	200	Vályi János dr., püspök, Eperjes ...	200
Szlávy József, koronaőr, (meghalt 1900-ban)	200	Weber Antal építész, (meghalt 1889.)	200
185 Szmrecsányi Pál, megyés püspök, Szepeshely	200	Wechselmann Ignác, építész, Budapest, VI., Váci-körút 72	200
Tauffer Vilmos dr., egyetemi tanár, Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 10	200	Zalka János dr., megyés püspök, Győr	200
Temesvári kereskedelmi és iparkamara	200	200 Zichy Antal, főrendiházi tag, (meghalt 1898-ban)	200
		Zichy Nep. János gróf, Budapest, VIII., Múzeum-utca 35	200
		Zsolnay-gyár Pécs	200

II. RENDES TAGOK :

Abelsberg Leó, Budapest, VI., Nagy János-utca 11.	Andrássy Tivadar gróf, orsz. képviselő, Budapest, II., Margit-rakpart 9.
Acsády Ignác, hirlapíró, Budapest, IX., Lónyay-utca 16.	15 Angeli Róbert, min. fog., Budapest, V., Hold-utca 8.
Aczél Henrik, Budapest, IX., Üllői-út 33.	Angyal József, min. tanácsos, Budapest, IV., Só-utca 8.
Adorján Béla, szoba- és díszfestő, Kolozsv., Unio-utca 12.	Apponyi Sándor gróf, főrendiházi tag, Lengyel.
5 Aggházy Gyula, tanár, festőművész, Budapest, VI., Andrásy-ut 71.	Apáti Abt Sándor, akadémiai szobrász, Pécs, Zsolnay-gyár.
Aigner Sándor, építész, Budapest, VIII., József-körút 55.	Arany-, ezüstműves, stb. ipartestület, Budapest, VII., Dohány-utca 12.
Altlechner Károly, vésnök, Budapest, IV., Galamb-utca 1.	20 Aradi Ipartestület, Arad.
Almássy Imre dr., gróf, Pusztaszent-Tamás, u. p. Pusztaszent-Poo.	Aradi kereskedelmi és iparkamara, Arad.
Alpár Ignác, építész, Budapest, VII. Almássy-tér 15.	Arnhold Sándor, reáliskolai tanár, Pécs.
10 Alpár József, magántisztviselő, Budapest, VII., Vesselőny-utca 66.	Assael H. és fiai, ékszerészek, Arad.
Almády Géza, főv. tanácsjegyző, Budapest, IV., Lipót-utca (új városház).	Attenberger Ödön, rajzoló, Budapest, VIII., József-körút 38.
Altenbuchner Henrik, festő, Budapest, VII., Kerepesi-út 6.	25 Auer József, titkár, Budapest, V., Erzsébet-tér 10.
Altstädter Izidor dr., Budapest, VIII., Múzeum-körút 10. sz. II. em.	Auerbach Lipót, főgimn. tanár, Szegszárd.
	Autheried Ernő D. V., segédmérnök, Barcs.
	Axamethy Lajos dr., ministeri oszt. tan.
	Ágotai Lajos, tanár, Budapest, IX., Lónyay-utca 4/a.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

- 30 Állami főreáliskola, Arad.
 Áll. segély. bőr- és cipészipari szakiskola Nagy-Szeben.
 Áll. tanítónőképző önképzőköre, Kolozsvár (tanítónőképző-intézet. 757.).
 Áll. tanítóképző tanári könyvtára, Kolozsvár (Külmagyar-utca 23. sz. 758).
 Áll. főgimnázium igazgatósága, Munkács.
- 35 Állami főreáliskola, Kőrmöcsbánya.
 Árkay Aladár, építész, Budapest, VI., Vörösmarthy-utca 34.
 Budapest, II., Csónak-utca 2.
 Babics József, orsz. képviselő, Budapest, IV., Kecskeméti-u. 10. vagy Zombolya.
 Balogh L. Gergely, okl. rajztanár, Kolozsv., Mátyás király-tér 14.
 Bachruch Károly, ékszerész, Budapest, IV., Váci-utca 25.
- 40 Bajkovecz Mihály, fametsző, rajzoló, Budapest, IX., Kínizsi-utca 31.
 Bakofen Nándor, Budapest, VII., Erzsébet-körút 39.
 Balázs Ernő, építész, Budapest, VIII., Tavasmező-utca 1.
 Baumhorn Lipót, műépítész, Budapest, VI., Király-utca 43/45.
 Bajusz Bálint, műasztalos, Ujpest, VI., Gyár-utca 93.
- 45 Bak B. Lajos, Kolozsvár.
 Barajevác Szvetozár, reáliskolai tanár, Ungvár, Nagy-utca 7.
 Barsy Adolf, festő, Budapest, VII., Csömöri-út 85., I., 12.
 Babusch Ferenc, asztalos, Budapest, VI., Szondi-utca 19.
 Barta Dezső dr., ügyvéd-jelölt, Szeged, Laudon-utca 11.
- 50 Barcen János, elemi népiskolai igazgató, Budapest, VIII., Baross-utca 62.
 Barna Bertalan, kir. segédmérnök, Budapest, II., Lánchíd-utca 11., II. em.
 Balogh Ignác, gépészmérnök, Budapest, VII., Murányi-utca 41.
 Barta Arthur, Budapest, II., Csónak-u. 3.
 Baráthy Mihály, szakiskolai tanár, Temesvár.
- 55 Barabás Gergely, szobrász, M.-Vásárhely, Kossuth Lajos-utca 33.
 Balló Ede, festőművész, Budapest, VI., Városligeti-fasor 26.
 Barabás László, Debreczen, Peterfia-u. 4.
 Balogh Loránd (Almási), építész, Budapest, V., Thonet-udvar.
 Balogh Béla dr., ügyvéd, Budapest, VI., Gyár-utca 48.
- 60 Balogh Pál, Budapest, VII., Erzsébet-körút Royal-szálloda.
 Baróti Károly, főmérnök, Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 11/II.
 Barthos Domokos, művezető, áll. ipariskolánál, Arad.
 Basa Jenő, festőművész, München, neue Akademie.
 Basch Árpád, Budapest, VI., Vasváry Pál-utca 9.
- 65 Bauer Gyula, építész, Budapest, VIII., Muzeum-körút 17.
 Baumann Antal, Budapest, VIII., Német-utca 22.
 Bay Sándor, főispáni titkár, Győr.
 Bayer Antal, gyógyszerész, Budapest, VI., Andrássy-út 84.
 papi Balogh Péter, magánzó, Haraszi.
- 70 Bäcker Béla, főpénztárnok, Budapest, VIII., Csepreghy-utca 4.
 Báthory István, műépítész, Budapest, VIII., Baross-utca 59.
 Nm. Gróf Bánffy Györgyné, Budapest, I., Városmajor-utca 28.
 Bártfai Ipartestület, Bártfa.
 Bálint Zoltán, építész, Budapest, VI., Nagymező-utca 43.
- 75 Bányai Victor, műasztalos, Budapest, VI., Rózsa-utca 51.
 Bernthaller Adolf, építész, Budapest, VI., Bajnok-utca 4/B.
 Berkholz Ágost, Budapest, V., Csáky-u. 13.
 Benedekrendi szt.-főgimnázium, Sopron.
 Beran József, szobrász, Budapest, IX., Ernő-utca 17.
- 80 Berger-Freiszinger, kézimunkakereskedők, Budapest, IV., Korona-utca 4.
 Beck Antal, építész, Budapest, VII., István-út 26.
 Berényi Ignác, építész, Budapest, VI., Király-utca 82., II., 28.
 Bereczky Miksáné szül. Emmerth Ilona, Székesfehérvár.
 Beckó Fülöp, ötvös, Budapest, VIII., Gólya-utca 37.
- 85 Behr Lajos, építész, Budapest, VIII., Esterházy-utca 40.
 Beidl Alajos, kanonok, Győr.
 Benczúr Béla, tanár, Budapest, VI., Nagy János-utca 2.
 Benczúr Gyula, festőművész, Budapest, VI., Lendvay-utca 15.
 ürmössyné Benczur Elza, Béré, u. p. Bonchida.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZE TI TÁRSULAT TAGJAI

- 90 Benczúr Vilmos, takarékpénzt. tisztviselő, Kassán, Csatorna-utca 7.
 Bende Imre, megyés püspök, Nyitra.
 Benedek Béla, műépítész, Budapest, VIII., Rottenbiller-utca 5/b.
 Benes Imre, építész, VI., Budapest, Nagy János-utca 1/B.
 Okulicsányi Zoltánné, sz. Beniczky Margit, Budapest, V., Báthory-utca 24.
- 95 Beniczky Margit, Domony, u. p. Aszód.
 Benke Gyula, orsz. képvis., Budapest, VI., Andrássy-út.
 Benz Ferencz, kövezőmester, Budapest, VI., Rózsa-utca 97.
 Beregszászi áll. főgimn.
 Berg Gusztáv báró, Kapuvár.
- 100 Berks Róbert lvg, Budapest, VI., Andrássy-út 29.
 Bernstein J. József és fia, Budapest, V., Nádor-utca 5.
 Bernstein Ferencz Nándor, könyvelő, Budapest, VI., Szondy-utca 28., I. em.
 Beschorner A. M. és fia, kir. udv. műérc-öntők, Budapest, VI., Külső Váci-út 119.
 Besztercebányai kir. kath. főgimn.
- 105 Besztercebányai magy. kir. állami felsőbb leányiskola.
 Bezerédy Gyula, szobrász, Budapest, VII., Nefejejs-utca 40.
 Békésy Károly dr., egy. tanár, Kolozsvár.
 Békei Nándor dr., ügyvéd, Szeged, Kelemen-utca 11.
 Béla Henrik, ujságíró, Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca 4.
- 110 Bieber Gyula, min. segédtitkár, Budapest, I., Úri-utca 49.
 Bicsanits László, tanár, faipari szakiskola, Igló.
 Bihari Sándor, festőművész, Budapest, VI., Aradi-utca 59.
 Birchbauer Károly, Budapest, Uj ország-ház építő.
 Bischitz Arthur, Budapest, V., Széchény-tér 3.
- 115 Bloch Leo építész és építőmester, Budapest, VII., Akácfa-utca 50.
 Blockner J., Budapest, IV., Sütő-utca 6.
 Blümelhuber Ferenc, kanonok, Esztergom.
 Bocsák Rezső, építésvezető, Budapest, VII., Dembinszky-utca 9.
 Boemm Klára, Budapest, Aréna-út 46., III.
- 120 Bokor Miksa, rajztanár-jelölt, Budapest, VII., Dob-utca 63.
 Bohla Alajos, Deutsch-Liebau.
 Bodnár István, Tolnavármegye gyámpénztárosa, Szegzárd.
 Borsos Sándor, építő iparos, Szeged.
 Bodnár Károly, mérnök, Nagy-Károly.
- 125 Bollé H., ipariskolai igazgató, Zágráb.
 Bodon Károly, asztalos, Budapest, VI., Szondy-utca 53.
 Bohus László báró, orsz. képvis., Budapest, IV., Aranykéz-utca 6. vagy Világos.
 Boisserée Ottó, Budapest, VII., Erzsébet-körút 15. II/26.
 Borhy György, földbirtokos, Gyöngyös.
- 130 Bottenstein Gyula, vállalati mérnök, Csik-Szépviz.
 Böhm Béla, az Athenaeum intézője, Budapest, VII., Athenaeum.
 Böhm János, főreáliskolai tanár, Budapest, VIII., Vas-utca 5.
 Böhm Henrik, műépítész, Budapest, VI., Teréz-körút 2.
 Brandl Gusztáv, festő, Sopron.
- 135 Brandl I. György, műszaki rajzoló, Budapest, VII., Dohány-utca 106.
 Brassói m. kir. áll. főreáliskola önképzőköre, Brassó.
 Breitner testvérek, ékszergyáros, Budapest, VII., Holló-utca 2.
 Brém János dr., Budapest, Royal-szálloda.
 Brachfeld Sándor, cs. és kir. udv. szállító, Budapest, V., Dorottya-utca 7.
- 140 Brassói m. kir. áll. fa- és kőipar-szakiskola, Brassó.
 Brassói kir. áll. főreáliskola.
 Brassói kereskedelmi és iparkamara.
 Braun Arnold, építész, Kismarton.
 Brázay Zoltán, Budapest, IV., Kaplony-utca 7.
- 145 Bresztovszky Béla, okl. mérnök, Budapest, IX., Soroksári-út 5. II.
 Bródy Zsigmond, főrendiházi tag, Budapest, V., Váci-körút 34.
 Bruck Lajos, festőművész, Budapest, I., Döbrentei-utca 38.
 Bruck Miksa, festőművész, Budapest, VI., Epreskert-utca 16.
 Brüll Ignác dr., ügyvéd, Budapest, VI., Váci-körút 26.
- 150 Bründl Ödön, Sopron.
 Burg Ármin, bőrdíszműáru-gyáros, Budapest, V., Váci-körút 6.
 Buday György, Budapest, IX., Tüzoltó-utca 33/b, ajtó 11.
 Budapesti szobrászok szakegylete, Budapest, VII., Nagydíófa-utca 28.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

- Budapesti szobafestő-, mázoló-, címfestő-, aranyozó- és fényező-ipartestület, Budapest, VII., Hársfa-utca 57.
- 155 Bugát Imre, rajztanár, Nográd - Megyer, pr. Szécsény.
Bubics József, cs. és kir. utász hadnagy, Wien, IV., Apfelgasse 2.
Budapest I. ker. áll. főgimnásium önképző-köre, I., Várfok-utca 14.
Budapesti IV. ker. kegyesrendi főgimnázium, Városház-tér.
Budapesti V. ker. kir. áll. főgimnázium, Markó-utca 31.
- 160 Budapest sz. főv. VIII. ker. községi főreáliskola.
Budapesti V. ker. áll. főreáliskola, Markó-utca 20.
Budapesti áll. nőipariskola, VIII., Szentkirályi-utca.
Budapesti VI. ker. főreáliskola, Bulyovszky-utca 22.
Bugsch Gusztáv dr., fogorvos, Budapest, V., József-tér 13.
- 165 Bustya Lajos, építési vállalkozó, Marosvásárhelyen.
Butorcarnok, Budapest, VIII., Bérkocsis-utca 12.
Carl Sándor, szobrász, Budapest, VII., Nefelejts-utca 12.
Chyzer Béla dr., orvos, Budapest, VII., Rottenbiller-utca 15.
Coriary Béla, könyvkötő, Sopron.
- 170 Crane Walter Esq. R. A., London W. 23. Holland Street.
Csanak József, nagykereskedő, Debrecen.
Cserháty Jenő, a Ganz-gyár igazg., Budapest, II., Fazekas-tér 1.
Cséry Lajos ifj., Budapest, VIII., József-körút 19.
Csikós István, Budapest, I., Arany-kakas-utca 9. I.
- 175 Csonka Pál, társ. mérnök, Szentés.
Csizik Gyula, rajztanár, Budapest, IX., Soroksári-utca 19.
Csáky Károly gr., v. püspök, Esztergom, 754.
Csányi Károly, építész, műegyetemi tanársegéd, Budapest, Műegyetem.
Csánki József, szakisk. igazgató, Zalahna.
- 180 Csengery Loránt dr., tanár, Budapest, IV., Petőfi-tér 1.
Cserna Károly, festőművész, Mária-Besnyő, saját ház.
Csukássy Józsefné, Budapest, VIII., József-körút 35., III., 7.
- Czakó Adolf, mérnök, Budapest, IX., Üllői-út 9.
Czakó Elemér, az országos iparművészeti muzeum és iskola könyvtárosa, Budapest, IX., Üllői-út 33.
- 185 Czettel Gyula, gyárigazg., Budapest, V., Bálvány-utca 12.
Cziszterci rend főgimnáziumának önképző-köre, Székesfehérvár.
Czibulka Rezső, műépítész, Budapest, V., Bálvány-utca 22.
Czibalmos Ferencz ifj., műasztalos, Kézdi-Vásárhely.
Czeiler István ifj., asztalos, Arad, Pöltenberg Ernő-utca 9.
- 190 Damkó József, szobrász, Budapest, VI., Bajza-utca 19.
Daniel Ferenczné, Nagy-Becskekerek.
Darmstädter Gyula, építész, Budapest, IX., Márton-utca 13.
David Károly és fia, dobozgyár, Budapest, I., Mészáros-utca 26.
Dalmady Ödön, máv. mérnök, Budapest, VI., Nagy János-utca 19.
- 195 Dávidházy Kálmán, könyvkötő, Debrecen, fűvészkert.
Dárdai Aladár, könyvkötő, Budapest, VIII., József-utca 29.
Daitsch Ede dr., városi orvos, Felka (Szepesmegye) 772.
Debreceni kereskedő ifjak egyes., Debrecen.
Debreceni áll. főreáliskola, Debrecen.
- 200 Debreceni kir. kath. gimnázium, Debrecen.
Deutsch Sámuel és veje (Blum), butor-kereskedők, Munkács.
Demény Andor, rajzoló, Kolozsvár, Vár-utca 14.
Debreceni ipartestület, Debrecen.
Décsi Albert, Budapest, IV., Régi posta-utca 2.
- 205 Dévai m. kir. főreáliskola tanári könyvtára, Déva.
Diner Dénes József, hirlapíró, Budapest, V., Váci-körút 34.
Dirner Gusztáv, egyet. m. tanár, Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 9.
Divald Károly, fényképész, Budapest, IX., Üllői-út 21.
Dicenty Ernő, mulakatos, Deés.
- 210 Diebala Géza dr., Budapest, IV., Kecskeméti-utca 11.
Domokos A. Jenő, műaszt., Megyesfalva.
Doby Jenő, rézmetsző, Budapest, III., Zsigmond-utca 45.

- Dohányi Lajos, műtövös, Budapest, III., Lajos-utca 49.
- Drumeczky Béla, kir. közjegyző, Szolnok.
- 215 Duzsek János, kárpitos, Budapest, VII., Csengery-utca 19.
- Duchon Ödön, ügyvéd, Szigetvár.
- Dvorák Ede, műépítész, Budapest, IV., Múzeum-körút 37.
- Eckmayer Frigyes, szobrász, Budapest, IX., Ernő-utca 9/a.
- Ecsy Ferenc, festőművész, Budapest, VII., Hermina-út 41.
- 220 Edelsheim Gyulai Lipót báró, Páris, 35 Avenue Victor Hugó.
- Egri áll. főreáliskola.
- Egri áll. főreáliskola, „Bajza Önképzőköre“ Eger.
- Egerzeiger Gyula, ép. rajzoló, Budapest, V., Váci-út 60.
- Eichler Vilmos, bronzöntő, Budapest, VIII., Rigó-utca 10.
- 225 Eiser Nándor, hivatalnok, Budapest, I., Fehérvári-út 13.
- Elefánti István, műszaki rajzoló, Pozsony, Széplak-utca 40.
- Első magyar üvegyár r.-t., Budapest, V., Ferenc József-tér 8.
- Emmer Kornél dr., országgy. képviselő, Budapest, II., Margit-rakpart 11.
- Emich Gusztáv, Budapest, VII., Kerepesi-út 54.
- 230 Englerth Károly ifj., szobrász, Budapest, II., Levél-utca 4–6.
- Endrődi Sándor, Budapest, IV., Havas-u. 6.
- Eperjesi Ipartestület, Eperjes.
- Eperjesy Imre, iparisk. tanár, Szeged.
- Építési és műszaki rajzoló országos egyesülete, Budapest, VII., Kerepesi-út 30.
- 235 Erdős Miksa, műasztalos, Budapest, V., Arany János-utca 34.
- Erdélyi nőipar-egylet, Kolozsvár.
- Erdélyi róm. kath. status igazgatóság tanácsa, Kolozsvár.
- Erődi Béla dr., ker. tanfőigazgató, Budapest, Király-utca 76.
- Erős Sándor, műépítész, VI., Dessewffy-utca 10.
- 240 Erdélyi Mihály, építész, Szeged.
- Eremít Lajos, építőmester, Pozsony.
- Ernst Lajos, Budapest, IX. Üllői-út 57.
- Erdélyi Pál dr., m. n. muzeumi tisztviselő, Budapest, IX., Héderváry-utca 36.
- Erzsébet Nőiskola, Budapest, VI., Andrássy-út 65.
- 245 Esztergomi főegyh. könyvtár.
- Eszterhay Jenő, Budapest, II., báró Liphay-utca 9.
- Evangelikus főgimnázium, Sopron.
- Ewoldt Béla, rajzoló, Budapest, VII., Dob-utca 90.
- Faragó Ferenc, elektrotechnikus, Budapest, VI., Andrássy-út 50.
- 250 Faragó Ödön, ipariskolai tanár, Budapest, VII., Kemnitzer-utca 30.
- Farkas Elek, építész, Budapest, VIII., József-utca 96.
- ✓ Fadrusz János, szobrász, Budapest, I., Lisznyai-utca 7.
- Fauser Árpád dr., kórházi főorvos, Budapest, VII., Király-utca 49.
- Fauser Ernesztin, Budapest, VII., Kerepesi-út 10.
- 255 Fauser Géza dr., gyógyszerész, Budapest, VII., Király-utca 49.
- Farczády K. Lajos, Székely-Udvarhely.
- Fáy Ákos, Szeged, pénzügyi palota.
- Fáykiss József, Budapest, IV., Zöldfa-u. 14.
- Fenyvessy Adolf, országgyűlési iroda főnöke, Budapest, VII., Kertész-utca 5.
- 260 Feszely Károly, fővárosi tisztv., Budapest, II., Bosnyák-utca 8.
- Fehér Ipoly, királyi tan., főapát, Pannonhalma.
- Feichtinger József G., akad. festő, Budapest, IX., Kinizsi-utca 31.
- Fejérpataky Kálmán dr., ügyvéd, Budapest, VII., Damjanich-utca 4.
- Feledi József, építész, Budapest, VI., Váci-körút 59.
- 265 Fettick Nándor, építész, Budapest, VIII., Rákóczy-tér 2.
- Ferenczy Gyula, bankigazgató, Kolozsvár, Jókai-utca 3.
- Fejős Ferenc, lakatos m., Szeged, Tündér-utca 21.
- Félegyházi Antal, tanár, Székely-Udvarhely.
- Fittler Dezső, ügyvéd, Tata.
- 270 Fischhof Jenő, Budapest, VIII., Népszínház-utca 28.
- Fischer Ferencz, műépítész, Budapest, VIII., József-körút 9.
- Fischer Zsigmond, Budapest, IV., Váci-utca 13.
- Fischer Győző, műszerész, Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 6.
- Flamm Samu, MÁV mérnök, Szász-Régen.
- 275 Fleischl Róbert, építész, Budapest, VI., Teréz-körút 40.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

- Flóth Ferencz, Bethlen.
 Flandorfer Christóf, asztalos, Temesvár,
 Józsefváros.
 Fornheim Zsiga, Pozsony, Mihálykapu.
 Forreider József, műlakatos, Budapest,
 IX., Üllői-út 117.
 280 Fodor Gábor, építész, Temesvár, Ormos-
 utca 8.
 Fodor József, bútorgyáros, Budapest, V.,
 Nádor-utca 12.
 Földváry József, dr., min. fogalm., Buda-
 pest, VIII., Múzeum-körút 10.
 Főrck Ernő, építész, Budapest, II., Szegény-
 ház-utca 17.
 Füchsl Mór, kereskedő, Nagyvárad.
 285 Füleki József, tanár, Szeged (szakiskola).
 Fülöp Árpád, főgimn. tanár, Ungvár,
 főgimnázium.
 Fülöp Károly, műépítész, Budapest, VI.,
 Teréz-körút 24/a.
 Füreidi (Führer) Richárd, szobrász, Buda-
 pest, I., Várbazár.
 Francsek Imre, főmérnök, Budapest, VII.,
 Erzsébet-körút 1.
 290 Frank K., szobrász, Budapest, VIII., Moso-
 nyi-utca 1.
 Frankl Ármin, kereskedő, Budapest, VI.,
 Eötvös-utca 19.
 Freund Vilmos, építész, Budapest, VI.,
 Andrássy-út 21.
 Freyler Bertha, Mezőtúr, állami felsőbb
 leányiskola.
 Frigyesi József dr., Budapest, Városligeti
 fásor, „Grünwald-Sanatorium“.
 295 Friedrich Tódor, vésnök, Budapest, IV.,
 Szervita-tér 3.
 Frankendorffer Frigyes, ép. rajzoló, Buda-
 pest, VI., Rózsa-utca 59.
 Freckay Endre, Budapest, VII., Elemér-
 utca 40., III., 20.
 Fresz József ifj., építész, II., Fő-utca 70.,
 Fritz Fülöp építész, Budapest, VII., Hernád-
 utca 23.
 300 Fried Károly, ékszerész, Szeged, Kelemen-
 utca 11.
 Gaal Adorján, hatvani, Budapest, VIII.,
 Mária-utca 19.
 Gaal József, főgimnáz. tanár, Keszthely.
 Gaal Lajos, áld. pap, Jánoshegy, (Bars m.).
 Gaul Károly, tanár, Budapest, VIII., Nép-
 színház-utca 8.
 305 Garay János, orgona készítő, Temesvár,
 Holló-utca 32.
 Gaal Maris, Dálnok, (Háromszékmegye).
 Galgócz Ferenc, asztalos, Győr, Schwarzen-
 berg-utca 5.
 Gaal Bertalan, műépítész, Budapest, V.,
 Lipót-körút 1/a.
 Gaal és Molnár, kárpitós, Kolozsvár.
 310 Galát Lajos, Pa.-Kalán, (Hunyadmegye).
 Gabányi Lajos, ép.-rajzoló, Budapest, VI.,
 Eötvös-utca 41.
 Gábor Ignác, mérnök, Budapest, VI., Aradi-
 utca 62.
 Gelb M. Manó, kárpitós és díszítő, Buda-
 pest, VI., Teréz-körút 46.
 Gelléri Mór, kir. tan., Budapest, VI., Uj-
 utca 4.
 315 Gerlóczy Károlyné, özv., Budapest, X.,
 Hölg-utca 11/b.
 alsóviszokai Gerlóczy Zsigmond dr., egy.
 m. tanár, közkórházi főorvos, Budapest,
 Gerster Béla, mérnök, Budapest, VI., Nagy
 János-utca 52.
 Gerster Kálmán, építész, Budapest, VIII.,
 József-körút 45.
 Geszler József, kereskedő, Budapest, IV.,
 Váci-utca 17.
 320 Gebauer Ágoston, Pozsony, Vadászor 34.
 Genza Ferenc, asztalos m., Budapest, VI.,
 Rózsa-utca 52.
 Geldner R., üvegcsiszoló és üvegvéső, Buda-
 pest, IV., Koronaherceg-utca 9.
 VIII., Rökk Szilárd-utca 28.
 Gerle Lajos, építész, Budapest, IX., Lónyay-
 utca 23.
 Gergely István, műfaragó asztalos, Kolozs-
 vár, Jókai-utca 2.
 325 Ghyczy Béla, altábornagy, Budapest, VIII.,
 Vas-utca 14.
 Glaser János, festő, Budapest, II., Donáti-
 utca 2.
 Glósz Aladár, gyógyszerész, Budapest, VII.,
 Kerepesi-út 16.
 Glück Frigyes, Budapest, VIII., Kerepesi-út,
 Pannonia-szálló.
 Glück József, szobafestő és mázoló, Arad,
 József főherceg-út 7.
 330 Gmehling Hermann, bőrbútorgyáros, Buda-
 pest, VII., Damjanich-utca 6.
 Goldberger Sámuel, gyáros, Ó-Buda, Lajos-
 utca 158.
 Goldberger Ernő, Budapest, II., Margit-
 körút 8.
 Gottermayer Nándor, könyvkötő, Budapest,
 IV., Királyi Pál-utca 5.
 Gottlieb Mátyás, asztalos, Budapest, VIII.,
 Práter-utca 74.

- 335 Gombkötő János, mérnök, Szeged, Kálvária-
utca 15.
Gózony László, min. oszt. tan., Budapest,
IV., Lipót-utca 36.
Gölnicbányai áll. vasipari iskola, Gölnic-
bánya.
Göntzi M. Mihály, Budapest, VII., Kertész-
utca 22., I., 8.
Grezló János, kir. segéd-tanfelügyelő, Buda-
pest, V., Hold-utca 8.
- 340 Groh István, tanár, Budapest, iparművé-
szeti iskola.
Grünwald Imre, Budapest, VI., Izabella-
utca 82. II. em.
Grieger Gyula, építész, Budapest, V., Bál-
vány-utca 22.
Grünwald István, asztalos m., Győr, Fácán-
utca 8.
Grünwald István, tanár, Budapest, VIII.,
Népszínház-utca 8.
- 345 Grósz Tibor, gépészmérnök, Budapest, VII.,
Wesselényi-utca 54., I., 16.
Gröger Gusztáv, szabadíszfestő, Temesv.,
Gyárváros, Muzslay-utca.
Gulyás Ferenc, Budapest szék. főv. kir.
segéd-tanfelügyelője, Kaposvár.
Gutori Földes Kelemen, gyógyszerész, Arad.
Guttman Miksa, igazgató, V., Nádor-
utca 20.
- 350 Gyalus László, építész, Budapest, IX.,
Kinizsy-utca 31.
Gyertyánffy István, kir. tanácsos, igazgató,
Budapest, Kelenhegyi-út 30.
Gyöngyösi takarékpénztár, Gyöngyös.
Györgyi Géza, építész, Budapest, I., Döb-
rentey-utca 10.
Györgyi Kálmán, iparrajziskolai tanár,
Budapest, IX., Ferenc-körút 12.
- 355 Győri szt.-Benedekrendi főgimnázium ön-
képzőköre, Győr.
Győri kerületi kereskedelmi és iparkamara,
Győr.
Győri áll. főreáliskola.
Győri áll. főreáliskola ifj. önképzőköre.
Győri iparostanonc-iskola.
- 360 Győri áll. polg. leányiskola, Győr.
Gyulai Pál, egyetemi tanár, a főrendiház
tagja, Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 13.
Gyürkői Gyürky Ödön dr., a budapesti kath.
kör titkára, Budapest, VIII., Pál-utca 7.
Haberern J. Pál dr., egyet. tanár, Budapest,
IV., Szerb-utca 13.
Habicht Károly, építész, Budapest, II.,
Mész-utca 15.
- 365 Hack Endre, Budapest, VIII., Szentkirályi-
utca 6. I. 17.
Hadnagy Benedek, rajztanár. Hosszufalu
(Brassó megye).
Hajduska Emil dr., Budapest, VIII., Mu-
zeum-körút 10.
Hajós Bálint, lakatos, Budapest, VI., Felső-
erdősor 37.
Hajós Izsó, Nagy-Bánom u. p. Kót.
- 370 Hampel József dr., egyet. tanár, Budapest,
VIII., Muzeum-körút 14/16.
Hanzéli Gyula, iparisk. tanár, Gölnicbánya.
Hargitta Nándor, ipariskolai igazgató,
Székely-Udvarhely.
Haranghy György, Debrecen.
Harmath Ödön, iparisk. tanár, Székely-
Udvarhely.
- 375 Havel Lipót, építőmester, Budapest, VII.,
Izabella-utca 40.
Havranek Ferenc, építész, Budapest, VI.,
Andrássy-út 71.
Hazay István, min. titkár, Budapest, VIII.,
József-körút 19.
Haydn Gyuláné özv., Budapest, I., Attila-
utca 71.
Haraszty Emil dr., törv.-széki bíró, Szolnok.
- 380 Hajdú Béla dr., ügyvéd, Szolnok.
Hajts Jakab, faszobrász, Budapest, VII.,
Hársfa-utca 3.
Hatschek Ede, asztalos, Győr, Schwarzen-
berg-utca 3.
Hahn József, szobrász, Budapest, VII., Rot-
tenbiller-utca 5/a.
Hamburger Mór, Budapest, V., Csáky-u. 13.
- 385 Haasz Jaques, Budapest, V., Nádor-utca 4.
Halama Antal, építész, Isaszeg (Pest m.).
Harazdy Károly, faszobrász, Budapest, VIII.,
Népszínház-utca 24.
Herz Arthur, műépítész, Chicago, 391.
Jackson-Boulevard.
Herz Henrik, mérnök, Budapest, VII.,
Rottenbiller-utca 60.
- 390 Herz Miksa, építész, Kairó.
Herz Vilmos, m. papirgyár részv.-t. igazg.,
Budapest, V., Nádor-utca 14.
Hegedüs Károly, m. kir. technológiai ipar-
muzeumi főigazgató, Budapest, VIII.,
Népszínház-utca 6.
Hegedüs Sándor, keresk. m. kir. miniszter,
Budapest, VI., Hunyady-tér 12.
Heidrich László, kir. főmérnök, Budapest,
VIII., Kerepesi-út 23.
- 395 Heinzelmann Alfréd, gyártulajd., Hisnyó-
viz (Gömör m.).

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

- Helbing Ferenc, rajzoló, Budapest, VIII., Kender-utca 10.
 Herzfeld Frigyes, Budapest, VI., Andrásy-út 27.
 Herich Károlyné özv., Budapest, V., Mária Valéria-utca 5.
 Herpka Károly ifj., fémvésnök-tanár, Budapest, VI., Kemnitzer-utca 10.
 400 Hegyi Gyula, iparfelügyelő, Kolozsvár.
 Heya Endre, m. á. v. mérnök, Kolozsvár.
 Hencz Károly, Budapest, IX., Orsz. magy. iparművészeti múzeum.
 Hegedüs Zsigmond, Budapest, VI., Andrásy-út 17.
 Heidelberg Sándor, műépítész, Budapest, V., Sas-utca 12.
 405 Heysa Károly, építész, Budapest, VIII., József-körút 51.
 Heine Alajos, szobrász, Temesvár, Gyárváros, Telekház-utca.
 Hettyey Géza, rajzoló, Budapest, VI., Andrásy-út 94., II., 12.
 Herzig Jenő, műépítész, München, Amalien-Strasse 71 ol Rg 6.
 Hevesi József, műasztalos, Kolozsvár, Gyár-utca.
 410 Herzfeld József, Ciseleur, Pozsony, Donaulände 8.
 Heckenast Róbert, zongoragyáros, Budapest, IV., Gizella-tér.
 Hibján Samu, ötvös, Budapest, IV., Ferenciek-tere 8.
 Hirschl Ignác, Versec.
 Hirschler Mór, iparműv. rajzoló, Berlin S. W., Hilmersdorf, Durlacherstrasse 14.
 415 Hirschmann Tivadar, rajzoló, Budapest, VII., Aradi-utca 31.
 Hochmann József, lakatos, Budapest, VII., Rózsa-utca 14.
 Hochfelder Jakab, kereskedő, Debrecen.
 Hoepfner Guidó, építész, Budapest, IX., Soroksári-utca 5.
 Hofhauser Antal, műépítész-tanár, Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
 420 Hofhauser Elek, építész, Budapest, I., Kékgolyó-utca 17.
 Hoffer Imre, okl. építész, Budapest, VIII., Népszínház-utca 8.
 Hoffmann Alfréd, könyvkereskedő, Budapest, IV., Kecskeméti-utca 3.
 Holitscher Róbert, építész, Budapest, VII., Akácfa-utca 50.
 Holló Barnabás, szobrász, Budapest, I., Várkert-bazár.
 425 Hollós Károly, rajztanár, Budapest, V., Rózsa-utca 35.
 Holub József, építőmester, Budapest, VI., Andrásy-út 86.
 Homonnai áll. faipari szakiskola, Homonna.
 Hontvármegyei muzeum társulat, Ipolyság.
 Hopf János, kanonok, Kalocsa.
 430 Horánszky Lajos, az agrár bank fők. noka, Budapester Agrarbank, Harmincad-utca.
 Hornyánszky Viktor, könyvnyomdász, Budapest, VIII., József-körút 56.
 Horti Pál, tanár, Budapest, iparrajziskola, IX., Lónyay-utca 4/a.
 Horváth Géza, ügyvéd, Tata.
 Horváth Elek, textil rajzoló, Késmárk, áll. szövőipari szakiskola.
 435 Hornyay Ödön dr., kir. törvényszéki bíró, Kassa, Fő-utca 59.
 Horváth Antal, ügyvéd, Pécs, Ferenciek-utca 25.
 Hoor Károly dr., egy. tanár, Kolozsvár, Majális-utca 7.
 Hoffmann Ernő, ip. rajzoló, Budapest, VIII., Kerepesi-út 63.
 Honisch L. István, fényképész, Arad.
 440 Homonnai polgári és felső kereskedelmi iskola, Homonna.
 Hönig Dezső, műépítész, Budapest, VIII., Szövetség-utca 28/a.
 Höllrigl György, szállodás (Central), Budapest, VII., Rottenbiller-utca 2.
 Hölzel Albin, akad. szobrász, Budapest, IX., Vágóhid-utca 8.
 Hradzsky József, kanonok, Szepeshely.
 445 Huzly István, Temesvár, Gyárváros.
 Hunyor István dr., ügyvéd, Szolnok.
 Huber Oszkár, műötvs, Budapest, VI., Bajnok-utca 58.
 Hungária nagy szálloda, Budapest.
 Huszka József, tanár, Budapest, IX., Soroksári-utca 19.
 450 Hutter Tivadar, Budapest, V. Váci-körút 30.
 Hutyra Ferenc dr., tanár, Budapest, VII., Rottenbiller-utca 40.
 Hütl Dezső építész, Budapest, VIII., Sándor-utca 2.
 Hübner Jenő, építész, Budapest, VII., Király-utca 77.
 Iglói Ipartestület, Igló.
 455 Ihrig Sarolta, tanítónő, Budapest, II., Lánc-
 hid-utca 8. III., 6/a.
 Imre Miklós dr., min. segédfog, Budapest, Közoktatásügyi minisztérium.
 M. kir. Iparművészeti iskola.

- Iparoktatási tanács, Budapest, Kereskedelmi minisztérium.
 Iparegyesület (országos), Budapest, VI., Uj-
 utca 4.
- 460 Irászek N., építész, Váralja-Hátszeg (Hu-
 nyad megye).
 Isoz Emil, Páris 39 Rue des Écoles, Hotel
 de France.
 Istók János, szobrász, Budapest, VI., Bajza-
 utca 19/c.
 Izanka János, üvegfestő, Szeged, Polgári
 leányiskola.
 Jancsurák, rézműves, Budapest, IX., Sorok-
 sári-utca 22.
- 465 Jahl Jenő, okl. mérnök, Pozsony, kultur-
 mérnöki hiv.
 Jaiser Gyula, műasztalos, Budapest, VII.,
 Nefelejts-utca 34.
 Janowitz Fülöp Ferenc, festő, Budapest,
 VIII., Baross-utca 48.
 Jakab Árpád, építész, Kassa, Jakab-villa.
 Jakab Géza, építész, Kassa, Jakab-villa.
- 470 Jakab Dezső, építész, Budapest, VIII.,
 Rákóczy-utca 2.
 Jakabffy Ferenc, építész, Budapest, VIII.,
 Zerge-utca 7.
 Jahn József, építőmester, Budapest, VII.,
 Damjanich-utca 17.
 Jankó Gyula, Arad, állami fa- és fémipari
 szakiskola.
 Jankovics Bésán Ilka, Terezovác, Verőcze
 megye.
- 475 Jauernik Nándor, főv. nyomdaigazgató,
 Budapest, Központi városház.
 Jámbor Lajos építész, Budapest, VI., Nagy-
 mező-utca 43.
 Jánosy József, szobrász, Budapest, VI., Bajza-
 utca 19/c.
 Jármay Jenőné, Budapest, VI., Nagy János-
 utca 21.
 Jámosi Zsigmond, titkár, Kolozsvár, posta-
 és távirda igazg.
- 480 Jánosházy László, építész, Budapest, VII.,
 Nagy János-utca 29. III. 14.
 Jászberényi áll. főgym.
 Jelentsik Klára, Nagyvárad.
 Jelfy János dr., Budapest, V., Alkotmány-
 utca 28.
 Jendrassik Alfréd, építész, Budapest, VII.,
 Király-utca 73.
- 485 Jendrassik Ernő dr., egyet. tanár, Budapest,
 VIII., Szentkirályi-utca 40.
 Jendrassik Jenő, festőművész, Budapest,
 Városligeti fasor 26.
- Jeremiás Rezső, mérnök, VI., Aradi-utca 29.
 Jeszenszky Szilárd, asztalos, Budapest, VII.,
 Hungaria-körút 25096/97.
 Jobszt Béláné, Pécs. 764.
- 490 Josipovich Géza, orsz. képviselő, Budapest,
 VIII., József-körút 56.
 Jónás Adolf, Budapest, V., József-tér 11. I/1.
 Jónás Dávid, építész, Budapest, V., Sas-
 utca 6.
 Jókai Mór dr., főrendiházi tag, Budapest,
 VII., Erzsébet-körút 44/46.
 Jungfer Gyula, kir. udv. műlakatos, Buda-
 pest, VIII., Berzsényi-utca 4.
- 495 Kacziány Ödön, festőművész, Budapest,
 VIII., Népszínház-utca 23. III. em. 11.
 Kammer Ernő ifj., Budapest, VIII., Sán-
 dor-utca 30/b.
 Kammerer Ernő dr., orsz. képviselő, Buda-
 pest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.
 Kann Gyula, műépítész, Budapest, Külső
 Váci-út 18.
 Kapitány Kálmán, min. fog., Budapest, VI.,
 Bulyovszky-utca 30. II. 17.
- 500 Kaposvári áll. főgimnázium ifjusági ön-
 képző köre, Kaposvár.
 Karácsonyi Jenő gróf, Budapest, I. ker.,
 Karácsonyi-utca 2.
 Karap Ferenc, főrendiházi tag, Budapest,
 IX., Üllői-út 19.
 Karkovány Ákos, műegy. tanársegéd, Buda-
 pest, VIII., Műegyetem. 765.
 Kassai m. kir. gépészeti közép ipariskola,
 Kassa.
- 505 Kauser József, építész, Budapest, VII.,
 Erzsébet-körút 19.
 Kanovich Elemér, városi aljegyző, Nagy-
 szombat.
 Kabaj Dánielné, Budapest, II., Fő-utca 17.
 Katona János, építész, Budapest, VI.,
 Nagymező-utca 21.
 Kathona Béla dr., Budapest, II., Zsigmond-
 utca 13.
- 510 Kavasch Ernő, építőmester, Igló, Kossuth-
 sor 94.
 Kabdebó Gyula, műépítész, Budapest,
 VIII., József-körút 56.
 „Kaszinó“, Szegzárd.
 Kaiser Hugó, rajzoló, Budapest, VIII.,
 Szentkirályi-utca 6.
 Kassai premontrei kanonok-rend főgimná-
 ziuma, Kassa.
- 515 Kacsóh Pongrácz dr., Budapest, VII.,
 Elemér-utca 41.
 Kassai kereskedelmi- és ipar-kamara, Kassa.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

- Kassai Ipartestület, Kassa.
 Kardos Vilmos, aranyozó, Kolozsvár, Mátyás király-tér, 13.
 Kajetan A. ifj., műbádogos, Kolozsvár.
 520 Kalányi bánya és kohó r. t., Pusztá-Kalán, Hunyad-megye.
 Kálazdy nővérek, Bpest, IV., Kristóf-tér 6.
 Kállay Gyula, Budapest, VI., Csengery-utca 54.
 Kálóczy Zoltán, min. titkár, Budapest, VIII., Mária-utca 7.
 Károlyi György, kereskedő, Budapest, V., Dorottya-utca 10.
 525 Kántor Tamás, asztalos, Budapest, VIII., Óriás-utca 39.
 Kállay Jenő, művezető, Győr, Ujvilág-utca 4.
 Kászonyi László szobrász, Budapest, VII., Nefelejts-utca 12.
 Kegyes tanítórend, Budapest, IV., Városház-tér 4.
 Keller István dr., ügyvéd, Budapest, VIII., József-körút 43.
 530 Keresztes Rózsa, Budapest, I., Mészáros-u. 11.
 Keresztesi Károly, kárpitos, Budapest, VI., Rózsa-utca 48.
 Kern Aurél, hirlapíró, Budapest, VI., Gyár-utca 14.
 Kernstock Károly, Budapest, VII., Izabella-utca 44/a.
 Kertész Árpád, Budapest, V., Arany János-utca 9.
 535 Kertész Lóránt, Budapest, IV., Mária Valéria-utca 11.
 Kertész Tódor, Budapest, IV., Szervita-tér 3.
 Keszthelyi főgimnázium önképző köre.
 Keszli Ferenc, asztalos, Zala-Egerszeg.
 Kelemen Márton, szobrász, Győr.
 540 „Keleti kávéház“, Budapest.
 Kende Antal, bőrszékgyártó, Budapest, IV., Károly-utca 2.
 Kelety Aladár, gépész, Arad, vaggongyár.
 Keller & Reiner, műterem, Berlin, V. Postdamer Str. 122.
 Kémény Jenő, festőművész, Budapest, VI., Opera.
 545 Késmárki áll. szövőipari iskola, Késmárk.
 Késmárszky Tivadar dr., egyetemi tanár, Budapest, IV., Zöldfa-utca 15.
 Késmárki Ipartestület, Késmárk.
 Khein Rezső, rajzoló, Sopron.
 Kikindai Aladár, érs. ur. mérnök, Kalocsa.
 550 Kimnach László, festőművész, Budapest, VII., Damjanich-utca 51. II. 16.
 Sz. Kiss Gyula, tvki bíró, Budapest, VII., Dohány-utca 36.
 Kiss István, építész, Budapest, IX., Erkel-utca 9.
 Kiszélák és Morent, Budapest, VIII., Nagytemplom-utca 20.
 Kissling Rezső fia, Budapest, VI., Podmaniczky-utca 31.
 555 Kiszárdai kereskedelmi kör, Kiszárdán.
 Kiss Margit, IX., Ferencz-körút 22.
 Kiss József, szobrász, Budapest, VI., Bajza-utca 19/c.
 Kiss Sándor, szobrász, Budapest, VI., Bulyovszky-utca 39.
 Kiss H. János, építész, Budapest, VII., Hársfa-utca 43.
 560 Kiss Mór dr., Kolozsvár, Kömödi-út 1.
 Kiss Lajos, Bács-Topolya.
 Kiss János, lakatos, Szeged, Kossuth Lajos sugár-út 25.
 Kitzinger Rezső, szobrász, Budapest, VII., Bethlen-utca 4.
 Kiczko Árpád, asztalos, Kolozsvár, Mátyás király-tér 13.
 565 Klein Frigyes, VI., Felső-Erdősor 5.
 Klenovits Antal, építőmester, Budapest, VII., Aréna-út 9.
 Kloess Viktor dr., min. fog. gyakornok, Budapest, Rudolf-rakpart 7.
 Klósz György, fényképész, Budapest, VI., Városligeti-fasor 49.
 Klassohn A., vésnök, Budapest, IV., Koronaherceg-utca 9.
 570 Klobusitzky Iván, segédtitkár, Budapest, II., Fő-utca 17.
 Kmoskó József, szobrász, Budapest, VI., Király-utca 101.
 Knötzer Gusztáv, műépítész, Budapest, VIII., József-körút 29.
 Knauer Z. ifj., lakatos, Kolozsvár.
 Kobilicz Elek dr., albiró, Perlak.
 575 Kogutowicz Manó, térképész, Budapest, V., Akadémia-utca 10.
 Kohl Medárd dr., v. püspök, Esztergom.
 Kolba Mihály és Fia, papírgyár tulajd., Diós-Győr.
 Kollár Jánosné özv., Budapest, IV., Lipót-u.
 Koller Gyula dr., Budapest, V., Sas-u. 6.
 580 Kolozsvári állami építő-, fa- és fémipari szakiskola, Kolozsvár.
 Komáry Erzsébet, tanítónő, Budapest, VI., Rózsa-utca 36.
 Kommer József, műépítész, Budapest, VIII., Baross-utca 3.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

- Komor Marcell, építész, Budapest, VI., Teréz-körút 26.
- Konderth Mária, Budapest, VIII., Gyöngy-tyuk-utca 3.
- 585 Korinek József, nyomdai művezető, Budapest, VI., Aradi-utca 16.
- Kortsák Antal, MÁV mérnök, Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 16.
- Kossuch János cég, Budapest, IX., Vámház-körút 6.
- Kovách Elek dr., kir. közj., Nyiregyháza.
- Kovács János, Szeged, Török-utca 8.
- 590 Kovalszky Sarolta, Németh-Elemér.
- Kovrig Tivadar, építész, Budapest, IX., Erkel-utca 9.
- Kolliner Miklós, Nagyvárad.
- Kolecányi Endre, főmérnök, Kalocsa.
- Kondor Lajos, műlakatos, Sümeg.
- 595 Korek József, asztalos, Szeged, Bocskay-utca 5.
- Kotschy Erichné özv., Budapest, Hungária-út 94.
- Kochanowszky Margit, Budapest, II., Kapás-utca 12.
- Kosár Béla, zongoragyár, Temesvár, Józsefváros.
- Koblinger Gyula, zinkograf, Budapest, VII., Csengeri-utca 22.
- 600 Kozora Endre, prépost-kanonok, Kassa, Kovács-utca.
- Kozma Erzsi, szobrásznő, Kolozsvár, Sétátér-utca 16.
- Kolaric Ferenc, diszletfestő, Budapest, VII., Csömöri-út 25.
- Kolozsvári kereskedelmi- és iparkamara, Kolozsvár.
- Kolozsvári Egyetemi Kör, Kolozsvár.
- 605 Kolozsvári iparosok önképző köre, Kolozsvár.
- Kolozsvári róm. kath. főgymn., Kolozsvár.
- Koppe György, Flórenz, Via Montebello Nr. 1., po II.
- Korossy Albert, főhadnagy, Abony, Pestm.
- König Izidor, asztalos, Budapest, VII., Arena-út 7.
- 610 Kövér Paulina özv., Martfü Hékpusztá. rétháti Kövér Lajos, építész, Arad, Kis-utca 6.
- Kőrösi Albert Kálmán, műépítész, VI., Andrásy-út 50.
- Kramer Lipót, Budapest, IV., Váci-u. 13.
- megyeri Krausz Izidor, Budapest, VI., Örömvölgyi-út ??
- 615 Krausz Lajos, Budapest, VI., Andrásy-út 12.
- Krenner József dr., műgyet. tanár, Budapest, Magyar nemzeti muzeum.
- Kriegler Dávid, ékszerész, Budapest, IV., Károly-körút 15.
- Kriesch Aladár, Budapest, VI., Szondy-utca 72.
- Kristyórá János, iparkamarai elnök, Arad.
- 620 Krítsch Károly, ácsmester, Kismarton (Sopron m.).
- Kronfusz János, építész, Budapest, VIII., Baross-utca 85.
- Kracher Gyuláné, Budapest, VII., Damjanich-utca 37.
- Kreibich Károly, szobrász, Pozsony, Krisztina-utca 5.
- Kriegsau Emil, joghallgató, Budapest, VIII., Kerepesi-út 13.
- 625 Kreiniker Sándor, szobrász, Arad, Mocsár-utca 2/a.
- Kremer János, asztalos, Arad, Fő-út 23.
- Kralik Pál, mérnök, Gyoma, Békés megye.
- Kremer József ifj., műépítész, Temesvár, Gyárváros.
- Krausz Ármin, kárpitós, Temesvár, Belváros.
- 630 Kulimak József, építész, Budapest, VI., Teréz-körút 2.
- Kukla János, rajzoló, Szeged, Vörös ács-út 45.
- Kulinyi Simon, kárpitós, Szeged, Kölcsey-utca 10.
- Kubinyi Árpádné, Budapest, VII., Kerepesi-út 8.
- Kugler Henrik, Budapest, VI., Gyár-utca 20.
- 635 Kulcsár Sándor, bronzműves, Budapest, VI., Desseffy-utca 41.
- Kund Endre, mérnök, Budapest, IV., Muzeum-körút 3.
- Kunz Adolf, dr., praelatus, Csorna.
- Kühne Károly, gépgyár, Budapest, VI., Váci-körút 57.
- Laczkó Antal, ifj. dr., kir. közjegyző, Budapest, VI., Eötvös-utca 12.
- 640 Lakatos Aladár, min. tan., Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 47.
- Lakos Lajos, cs. és kir. udv. lakatos, Budapest, VII., Csömöri-ut 96.
- Langer Ignác, szobrász, Budapest, VIII., Baross-utca 87.
- Lator Gabriella, Budapest, IX., Soroksári-utca 25.
- Latzinger Gyula ifj., Pozsony, Justisor 27.
- 645 Lapicz Antal, szobrász, Sopron.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

- Lantay Lajos, szobrász, Budapest, VII., Szegényház-utca 17.
- Lamping József, építőmester, Budapest, VII., Izabella-utca 11. III., 20.
- Landesberg Mór, szobrász, Szeged.
- Landau A., aranyműves, Kassa, Fő-utca 63.
- 650 László Fülöp, festőművész, Budapest, VII., Pálma-utca.
- László Károly, gépészm., Arad, waggonygyár.
- László Béla, könyvmdász, Arad, Andrásytér 7.
- Láng Gyula, építész, Budapest, VII., Kerepesi-út 24.
- Láposy Ferenczné özv., Debrecen.
- 655 Lázár Pál, műegyetemi tanár, Budapest, X. Elnök-utca 7.
- Lechner Gyula, tanár, Budapest, I., Fehérvári-út 26.
- Lederer Sándor, kereskedő, Budapest, V., N.-Korona-utca 19.
- Leitersdorfer Béla, Budapest, V., Alkotmány-utca 28.
- Leszik Károly, könyvkötő, Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 13.
- 660 Leopold Mihály, Trefort-pusztá, u. posta Véménd.
- Leopold Lajos ifj., gazdász, Szegzárd.
- Leopold Kornél dr., ügyvéd, Szegzárd.
- Lengyel Lőrinc, butorkereskedő, Arad.
- Lengyel Lőrinc, butorkereskedő, Szeged.
- 665 Lefkovits J. & Tsa, tekeasztalgár, Budapest, VI., Király-utca 36.
- Ligeti Miklós, Budapest, Várkert-bazár.
- Lindner Henrik, Budapest, IX., Tüzoltó-utca 51.
- Lingel Károly, Budapest, VII., Rózsa-u. 4.
- Linhart Vilmos, festő, Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 4.
- 670 Link István, ötvös, Budapest, IV., Váci-utca 12.
- Linsbauer Rezső dr., Budapest, IX., Üllői-út 69.
- Lintner Sándor, dr., közjegyző helyettes, Budapest, IV., Károly-körut 15.
- Lipcey József, orsz. m. iparművészeti muz. titkár, Budapest, IX., Iparműv. muzeum.
- Kadocha Lippich Elek dr., min. oszt. tan., Budapest, VII., Pálma-utca.
- 675 K. Lippich Gusztáv, nagybirtokos, Szolnok.
- Liptay Pál, gyárigazgató, Budapest, VI. Váci-körút 57/a.
- Lipthay Béláné özv., bárónő, Budapest, II., Lánchid-utca 4.
- Linn Henrik, Uj-Arad, Kaszárnya-utca 69.
- bilkey Lipcey Árpád, mérnök, Budapest, VI., Izabella-utca 73., I., 2.
- 680 Ligeti Ferenc, építész, Budapest, VII., Rottenbiller-utca 9.
- Lobkowitz Rezső herceg, hadtestparancsnok, Budapest.
- Lord Albert, építész, I., Fejérvári-út 26.
- Loránfi Antal, tanár, Budapest, IV., Magyar-utca 27.
- Lovrich József dr., Budapest, VIII., Baross-utca 33.
- 685 Lohr József ifj., műépítész, Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 5.
- Lomjászky István, ép. rajzoló, Budapest, VIII., Kerepesi-út 15., IV., 4.
- Löwi Leopold, kárpitos és diszítő, Temesvár, Belváros.
- Lőcsei Ipartestület, Lőcse.
- Lőcsei m. kir. áll. főreáliskola.
- 690 Lőcsei áll. főreáliskola önképző köre 767.
- Lőcsei kir. főgimn. Jókai önképző köre.
- Ludwig és Stetka, Budapest, VIII., Práter-utca 61.
- Lukács Dezső, főmérnök, Budapest, VII., Kertész-utca 10.
- Lukacsovic János, asztalos, Budapest, VIII., Kisfaludy-utca 3.
- 695 Lyka György, magánzó, Budapest, IV., Ferenc József-rakpart 19.
- Marton Vilmos, műlakatos, Pozsony, Grössling-utca 24.
- Madzsar József dr., Budapest, Üllői-út 26., (fogászati klinika).
- Marschall A., kocsigyáros, Pozsony, Grössling-utca.
- Mathiaskó Károly, ép. rajzoló, Budapest, VII., Nagydiófa-utca 16.
- 700 Magyar-óvári k. t. r. gimnázium, Magyar-Óvár.
- Mayer András, építész, Arad, Fejsze-u. 36/a.
- Magyar fém- és lámpaárú-gyár r.-t., Budapest, X.
- Markovits János, asztalos, Budapest, VIII., Gólya-utca 25.
- Markovits Sándor, műbronzöntőde, Budapest, VII., Rózsa-utca 39.
- 705 Makói m. kir. állami főgimnázium igazgatósága, Makó.
- Mandl Jenő, Berlin, W. G. Schellingstr. 16.
- Malomsoky József, asztalos, Budapest, VII., Szövetség-utca 10.
- Manheimer Gusztáv, festőművész, Budapest, VI., Andrásy-út 89.

- Maráth József, tanár, Székelyudvarhely.
- 710 Markup Béla, Budapest, I., Aranykakas-
utca 9.
- Markos György, MÁV főmérnök, X.,
Szabóky-utca 37.
- Marosvásárhelyi kereskedelmi és ipar-
kamara, Marosvásárhely.
- Marosvásárhelyi állami fa- és fémpari
szakiskola, Marosvásárhely.
- Marsi Ferenc, festőművész, Budapest, VI.,
Podmaniczky-utca 39.
- 715 Marton Ákos, építész, Budapest, V., Nádor-
utca 5.
- M. kir. államnyomda, Budapest.
- Mahunka Imre, asztalos, Budapest, VIII.,
Rigó-utca 8.
- Majorosi Géza, építőmester, Budapest, V.,
Alkotmány-utca 23.
- May Ferenc, szoba- és díszfestő, Budapest,
VII., Rózsa-utca 16.
- 720 Magyar-óvári állami iparos tanonciskola,
Magyar-Óvár.
- Maurer Mór, MÁV felügyelő, Budapest,
VI., Szív-utca 83.
- Matlekovics Sándor dr., nyug. államtitkár,
Budapest, V., Árpád-utca 6.
- Mayer Árpád dr., orvos, Budapest, VI.,
Teréz-körút 6.
- Márk Lajos, Budapest, VI., Kmetty-utca 27.
- 725 Mártonffy Béla, MÁV főmérnök, Budapest,
VII., Csömöri-ut 20.
- Májovszky Pál dr., Budapest IV., Zöldfa-
utca 28.
- Májovszky Vilmos, kir. tvszki elnök, Buda-
pest, IV., Zöldfa-utca 28.
- Medve Zoltán, belügymin. titk., Budapest,
VII., Dohány-utca 4/B I. 2.
- Menarek Bertalan, bronzműves, Miskolc.
- 730 Mestitz Henrik, M.-Vásárh., Alsó vasut-u. 5.
- Mendelovits Lajos, Debrecen.
- Meinig Arthur, építész, Budapest, VI.,
Nagy János-utca 35.
- Messinger Alajos, műépítész, Budapest,
VI., Podmaniczky-utca 27.
- Mestrics Jenő, műlakatos, Pécs.
- 735 Meszmer Adolf, szobrász, Pozsony, Stefánia-
út 19.
- Melczér Zsigmond, építész, Pozsony, Kos-
suth Lajos-tér 29.
- Meszmer Sebestyén ifj., építész, Budapest,
VIII., Óriás-utca 46.
- Mesterházy Gedeon dr., szolgabíró, Sárvár.
- Merza Lajos, kir. tanácsos, Kolozsvár, Unio-
utca 18.
- 740 Mehle-Grossmann Hedwig, Sopron.
- Mihalik József, orsz. m. iparműv. muzeum
őre, Budapest, IX., Üllői-út 33.
- Mihalik Daniel, Budapest, VIII., Szűz-u. 3.
- Mihályi Viktor, gör. k. érsek, Balázsfalva.
Mintarajztanoda és rajztanárképző intézet
orsz., Budapest.
- 745 Miskolci kir. kath. főgimnázium, Miskolc.
- Miletin Ferenc, építész, Budapest, VII.,
Cserei-utca 7.
- Mikolay Mihály, Budapest, VIII., Köz-
temető-út 4.
- Mike Imre dr., albiró, Budapest, IX., Bakács-
tér 7.
- Mlinek Adolf, ötvös, Budapest, VI., Szondy-
utca 74.
- 750 Modrovich Gábor, műfestő, Pozsony, Gröss-
ling-utca 20.
- Molnár Géza, építész, Budapest, VII., Do-
hány-utca 48.
- Molnár Jenő, rajzoló, Budapest, VII., Ovoda-
utca 19.
- Monics Márton, kőművesmester, M.-Vásár-
hely, Arany János-utca.
- Moldoványi István dr., iparfelügyelő, Bu-
dapest, II., Corvin-tér 5.
- 755 Molnár Endre, Eszterházy hercegi köz-
ponti s. építész, Kaposvár.
- Molnár Mihály, Nagybánya.
- Molnár Viktor, min. tanácsos, Budapest,
VI., Király-utca 98/a.
- Mocsay József, műasztalos, London, 11.,
Nettey-street N. W.
- Molnár Pál, tanár, Budapest, X., Delej-
utca 14.
- 760 Morelli Gusztáv, fametsző-tanár, Budapest,
VI., Szegfü-utca 5.
- Moskovitz Miklós dr., Nagyvárad.
- Moskovitz Amália, Budapest, VI., Andrásy-
út 119.
- Müller Rezső, asztalos, Budapest, VI., Iza-
bella-utca 46.
- Munkácsy Sándor, ép. mérnök, Budapest,
VIII., József-körút 57/39.
- 765 Nagy Géza, építész, Budapest, IV., Borz-
utca 7.
- Nagy Jenő, műszaki rajzoló, Paris, 96.
Rue St. Antoine.
- Nagy József, asztalos, Budapest, VIII. ker.,
Ujvászár-tér 19.
- Nagy Károly, építész, Budapest, VII. ker.,
Szövetség-utca 22. II. 12.
- Nagy Lázár, festőművész, Budapest, IX.,
Lónyai-utca 4/a.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

- 770 Nagy Ödön, tvszéki elnök, Budapest, V., Alkotmány-utca (keresk. törvényszék).
 Nagy Virgil, építész, Budapest, VIII., Baross-utca 129.
 Nagy István ifj., műépítész, Budapest, VII., Huszár-utca 10.
 Nagy N. János, szobrász, Temesvár, Józsefváros.
 Szeder Nagy István, építész, Budapest, VII., Rottenbiller-utca 6/B.
- 775 Nagybányai m. kir. állami főgimnázium, Nagybánya.
 Nagykállói főgimnázium, Nagy-Kálló.
 Nagykárolyi főgimnázium, Nagy-Károly.
 Nagykanizsai róm. kath. főgimnázium, Nagy-Kanizsán.
 Nagyszebeni m. kir. áll. főgimnázium igazgatósága, Nagyszeben.
- 780 Nagyváradi főgimnázium, „Eötvös“ Önképző köre.
 Nagyváradi ipartestület.
 Nagyváradi kereskedelmi- és iparkamara, Nagyvárad.
 Nagyváradi szakirányú tanonciskola, Nagyvárad.
 Nagyszőlősi áll. polgári isk., Nagy-szőlős.
- 785 Nasch József, műszaki rajzoló, Budapest, VII., Károly-körút 11. I/31.
 Nachtnebel Ödön, városi mérnök, Arad, Batthyányi-utca 6.
 Nádler Róbert, tanár, Budapest, II., Rózsadomb, Bimbó-utca 5474.
 Nádor Lajos, szakíró, Budapest, IX., Rákos-utca 2.
 Nándory János, rajzoló, Budapest, IX., Üllői-út 66.
- 790 Nemes János gróf, orsz. képviselő, Hidvég.
 Nemes & Lengyel, bútorkereskedő, Budapest, IV., Kecskeméti-utca 6.
 Nemes Ödön, Budapest, VII., Ovoda-u. 19.
 Nemzeti Szalon, Budapest, IV., Ferenctiek-tere.
 Nendtvich Gusztávné, özv., Budapest, VIII., Szentkirályi-utca.
- 795 Necker Albert, műötvös, Budapest, IV., Kristóf-tér 6.
 Neubauer István, műlakatos Temesvár, Gyárváros.
 Neubauer Lajos, építész, Budapest, I. Uri-utca 18.
 gárdonyi Neumann Károly dr., Budapest, VI., Nagy János-utca 7.
 Neumann Sándor, Budapest, VI., Király-utca 8.
- 800 Neumann Antal dr., ügyvéd, Budapest, VI., Váci-körút 17. II.
 Neumann Frigyes, terménykeresk. Budapest, V., Tükör-utca 4.
 Neuschlosz Marcel, gyáros, Budapest, V., III., Apostol-utca 11.
 Neuschlosz Ödön, gyáros, Budapest, V., III., Apostol-utca 11.
 Németh Lajos, festőművész, Budapest, VIII., Röck Szilárd-utca 3.
- 805 Németh Lipót, Budapest, Uj országház építő iroda.
 Németh István, műlakatos, Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 28.
 Niehold Sándor, ip. rajzoló, Budapest, VII., Dob-utca 87., I., 23.
 Niewelt Adolf, gép- és műhímző, Budapest, VIII., Bezerédi-utca 6.
 Nikolics Fedor báró, orsz. képviselő, Budapest, VII., Wesselényi-utca 66.
- 810 Novák Ferenc, építész, Budapest, VI., Kis János-utca 2/b.
 Nőképző egyesület leánygymn., Budapest, IV., Zöldfa-utca 38.
 Nyiregyházai kaszinó, Nyiregyháza.
 Obendorf Gusztáv, gymn. tanár, Zsolna, (Trencsén megye).
 Oeti Antal, gyáros, Budapest, VII., Bethlentér 4.
- 815 Ohrenstein Henrik, Budapest, VI., Andrássy-út 77.
 Okolicsányi Zoltánné, szül. Benitzky Margit, Budapest, V., Báthory-utca 24.
 Olasz Gyula, tanár, Székely-Udvarhely.
 Opris Oszkár, szobrász, Nyiregyháza.
 Ormai Kálmán, Kolozsvár.
- 820 Ormody Vilmos, első ált. bizt. társ. igazg., Budapest, V., Vigadó-tér 1.
 Ormós Gyula, lakatos, Budapest, VIII., Mátyás-tér 6.
 Orsz. m. képzőművészeti társulat, Budapest, VI., Városliget, Múcsarnok.
 Oskó Lajos, festőművész., Budapest, VI., Pálma-utca.
 Órás ipariskola, Budapest, V., Ferenc József-rakpart 2.
- 825 Örley János ifj., Budapest, VIII., Népszínház-utca 6–8.
 Paal Gergely, asztalos, Budapest, VII., Pálma-utca 10.
 Paál L. Leó, V., Mária Valéria-utca 17.
 Palóczy Antal, építész, Budapest, IV., Vámház-körút 4.
 Pancsovai állami főgimnázium, Pancsova.

- 830 Pap Henrik, festőművész, Budapest, VI.,
Andrássy-út 67.
Pap János, iparisk. igazgató, Ungvár.
Pataj Sándor dr., ügyvéd, Zombor.
Paulay Gyula, főmérnök, Temesvár, (774).
Pauly Erik, festőművész, Budapest, VII.,
Damjanich-utca 35.
- 835 Payer Imréné dr., Budapest, IV., Magyar-
utca 38.
Pazár László, MÁV osztálymérnök, Nagy-
várad.
Pap Géza, országgy. képviselő, Német-
Elemér, Torontál megye.
Pataky József, mérnök, Budapest, I., Attila-
utca 14.
Pader Nándor, műlakatos, Budapest, VII.,
Nefejejs-utca 39.
- 840 Palka József, üvegfestő, Budapest, VIII.,
Mária Terézia-tér 1.
Pásztor József, rajztanár, Gyöngyös.
Pártos Alfréd, bútorgyáros, Szeged.
Pápai Sándor, okl. építész, Kolozsvár.
Pecz Samu, műgyet. tanár, Budapest,
VIII., Kerepesi-út 9.
- 845 Pertik Ottó dr., egyet. tanár, Budapest,
IV., gróf Károlyi-utca 16.
Péterffy Lajos, min. osztálytanácsos, Buda-
pest, VIII., Szentkirályi-utca 11.
Petrik Albert, m. e. hallgató, Budapest,
VIII., fhg. Sándor-utca 30.
Petrik Lajos, tanár, Budapest, VIII., Nép-
színház-utca 8.
Petrozsényi és járási ipartestület.
- 850 Petz Lajos dr., főorvos, Győr.
Pell Ferenc, építész, Budapest, IX., Páva-
utca 24.
Perlmutter Alfréd dr., Budapest, VI., An-
drássy-út 60.
Pécsi r. kath. főgimnázium önképző köre.
Pécsi ipartestület, Pécs.
- 855 Pfinn József, mérnök, Budapest, V., Mária
Valéria-utca 11.
Piiisi Sándor, áll. polg. iskolai tanár,
Nagyszőlős (Ugocea m.).
Piszer János, rajzoló, Budapest, V., Sas-u. 4.
Pizinger Lajos, Budapest, VIII., Nagy-
templom-utca 17.
Pintér Ignác, szobrász, Sopron, Kis-utca 6.
- 860 Piehler Ignác, rajzoló, Budapest, VIII.,
József-utca 109.
Pinkay Károly, Budapest, VIII., József-
utca 32.
Piffel Alajos, bádogos, Temesvár, Hunyadi-
út 6.
Podmaniczky Ilona báró, Budapest, I.,
Uri-utca 9.
Polgár Alajos, asztalos, Budapest, VIII.,
Práter-utca 12.
- 865 Pollák Ignác, Budapest, VI., Andrássy-út 18.
Pollák Manó, építész, Budapest, V., Bál-
vány-utca 19.
Pollák Sámuel, Szeged.
Posner Károly Lajos és Fia, Budapest,
VI., Csengery-utca 31.
Pozsonyi keresked. és iparkamara, Pozsony,
Lőrinc-kapu-utca 1.
- 870 Polgár István, építész, Budapest, VIII.,
Mária-utca 19.
Porgesz József, rajzoló, Budapest, VII.,
Kazinczy-utca 35.
Pozsonyi Ipartestület, Pozsony.
Por Sándor, üvegfestő, Szeged, Báró
Jósika-utca 37.
Podhradszky Olivér, építész, Budapest,
IV., Magyar-utca 32.
- 875 Porsche József, műlakatos, Kolozsvár,
Egyetem-utca 14.
Poczi Mihály, főmérnök, Kolozsvár, városi
mérnökség.
Pór Antal, apát-kanonok, Esztergom.
Pórfi Ferenc, kereskedő, Budapest, VIII.,
Museum-körút 2.
Pótsa József, főispán, Sepsí-Szt.-György.
- 880 Preyer Hugó dr., ügyvéd, Budapest, IV.,
Irányi-utca 17.
Prokess Antal dr., segédorvos, Budapest,
VIII., Rókus-Kórház.
Protovin Géza, kereskedelmi és iparkamara
másod titkára, Temesvár.
bagosi Pucher István, Budapest, VI., An-
drássy-út 110.
Pusztai Ferenc, Budapest, V., Pallas nyomda.
- 885 Quittner Zsigmond, építész, Budapest, V.,
Alkotmány-utca 24.
Rada István dr., kanonok, Veszprém. 761.
Radnai Béla, szobrász, Budapest, I., Vár-
kert-bazár.
Radnay Károly, Budapest, V., Lipót-
körút 16.
Radó Ignác dr., ügyvéd, Nagyvárad.
- 890 Radócz János, műbutor asztalos, Budapest,
VIII., Tavaszmező-utca 1.
Radvánszky Béla br., koronaőr, Sajó-Kaza.
Rajner Károly, a pesti hengermalom vezér-
igazg., Budapest, V., Klotild-utca 6.
Rajztanodái „Társaskör“, Budapest, VI.,
Andrássy-út 71.
Rakssányi Árpád, kórházi orvos Szigetvár.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

- 895 Ranschburg Gusztáv, Budapest, IV., Feren-
ciek-tere 7.
Ranschburg Viktor, Budapest, VIII., József-
körút 47.
Ranschburg Pál, ideg orvos, Budapest, V.,
Deák Ferenc-utca 15.
Rauscher Lajos, műegyet. tanár, Budapest,
VIII., József-körút 47.
Rasztovich Nándor, rajz tanár, Zsombolya.
900 Rainer Károly, műasztalos, Szeged.
Raffay László, ipari szakiskolai tanár,
Szeged.
Ráczkövi Samu dr., orvos, Puj. (Hunyadm.)
Ráth Károly, Budapest, VII., Kerepesi-út 30.
Resiczabányai polg. iskola.
905 Rechnitz Béla, gyárigazgató, Budapest,
VII., Kertész-utca 51.
Reinhart Kálmán, szaktanár, Arad (áll. fa-
és fémipari szakiskola).
Reiter Ferenc, Budapest, Uj országház
építő iroda.
Rencsisovszky Ferenc, nyomdai revizor,
Budapest, VII., Csömöri-út 2.
Rényi József dr., községi orvos, Kunbaja
(Bács m.).
910 Reviczky Pálné özv., Budapest, II., Margit-
körút 4. sz. I. em.
Rex Henrik Tivadar, Budapest, IV., Gizella-
tér 1.
Rexa Dezső, író, Budapest, VIII., Röck
Szilárd-utca 28.
Reichmann Manó, szobrász, Budapest,
VII., Rottenbiller-utca 13.
Resch Ferenc, asztalos, Budapest, VIII.,
Szentkirályi-utca 39.
915 Reisz Gyula, műlakatos, Budapest, VI.,
Szív-utca 48.
Rehling Alajos, építész, Kolozsvár, Szent-
egyház-utca 15.
Regdon Sándor, építész, Szeged.
Révai Leó, könyvkereskedő, Budapest, IV.,
Egyetem-utca 1.
Révai Mór, igazgató, Budapest, IX., Üllői-
út 18.
920 Révai Ödön, Budapest, IX., Üllői-út 18.
Récsey Victor dr., Pannonhalma.
Réti Jakab, asztalos, Szeged, Iskola-utca 14.
Richter Emil, műkereskedő, Drezda, Pra-
gerstrasse.
Rickl Gyula, min. osztálytanácsos, Buda-
pest, VIII., József-körút 33.
925 Rieger Ferenc, ékszerész, Temesvár.
Rimaszombat rendes tanácsu város.
Rimaszombati ált. ipartestület.
Rintel Géza, szobrász, Budapest, VIII., Nap-
utca 22.
Ringeisen József, Budapest, II. Margit-tér 7.
930 Ries Péter, kárpitós, Budapest, VIII.,
Baross-utca 32.
Ritter Ignác, műépítész, Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 17.
Rimóczy Ferenc, Kolozsvár.
Karacsay Clemence Rodakowszka Józsefné,
Budapest, I., Disz-tér 6.
Roger Adolf, Budapest, IV., Váci-utca 27.
935 Roskovics Ignác, festőművész, Budapest,
VIII., Röck Szilárd-utca 30.
Roszlosnik Lukács, építész, Budapest, VI.,
Nagy János-utca 3.
Rozsnyói kath. főgymnázium, Rozsnyó.
Rotter Lajos mérnök, Budapest, VII., Nagy
János-utca 1/a.
Rottenbiller Ödön dr., egyet. tanársegéd,
Budapest, VI. Váci-körút 31. I.
940 Rottmann Elemér, dr., Budapest, VIII.,
József-körút 35.
Rozinai István, építész, Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 31. III. em. 14.
C. V. H. de Rozsnyay Esq. London, W.
25. Hornton Street, Kensington.
marosjári Rozsnyay Kálmán, Arad.
Roschek József, nyomda-intézet, Temesvár.
945 Roth Manó, üvegfestő, Budapest, VIII.,
Víg-utca 6.
Roth Jakab, kárpitós, Budapest, Akadémia-
utca 11.
Rockenstein Arthur, műépítész, Budapest,
VII., Király-utca 33., III., 15.
Róth Miksa, üvegfestő, Budapest, VIII.,
Kender-utca 24.
Röck Gyula, gépgyáros, Budapest, IX.,
Soroksári-utca 24.
950 Rubin A. és Fia, arany- és ezüstárú-gyár,
Budapest, VIII., Eszterházy-utca 20.
Rudas Gusztáv, műkereskedő, Budapest,
VI., Eötvös-utca 44.
Rupf Adolf dr., orvos, Lövő, Sopron-
megye.
Ruprich Károly, asztalos, Budapest, IX.,
Tüzoltó-utca 29.
Sarbó Leo, a Fonçiere igazgatója, Buda-
pest, V., Sas-utca 10.
955 Santhó István, építész, Budapest, VI., Váci-
körút 43.
Say Thekla, Székesfehérvár.
S.-A.-Ujhelyi ipartestület, S.-A.-Ujhely.
Sándy Gyula, építész, Budapest, II., Toldy
Ferenc-utca 30.

- Cs.-Sándorfalvai Casino (Csongrád m.).
 960 Sándor Béla, festő, Budapest, IX., Sorok-sári-utca 5. ajtó 4.
 Sánek Samu, rajztanár, Paks (Tolna m.).
 Sármy József dr., ügyvéd, Budapest, VI., Teréz-körút 20.
 Sárvány János, műlakatos, Budapest, IX., Gyep-utca 39.
 Schickedanz Albert, építész, Budapest, VI., Andrásy-út 102.
 965 Schmidt Antal, tanár, Budapest, VIII., Visy-utca 4.
 Schmidt Miklós, Budapest, VIII., Nagytemplom-utca 31.
 Schmidt Miksa, butor-gyáros, Budapest, V., Lipót-körút 32.
 Schoditsch Lajos, építész, Budapest, VII., Klauzál-utca 29.
 Scholtz Margit, rajztanítónő, Budapest, I., Verbőczy-utca 28.
 970 Scholcz István dr., cs. és k. ezredorvos, Pécs.
 Schosberger Adolf, urad. intéző, Budapest, VI., Bajnok-utca 21.
 Scholtz Róbert, udv. szobafestő, Budapest, VIII., Baross-utca 34.
 Schönwald Imre, ékszerész, Pécs.
 Schröfl Herrmann, Budapest, VII., Dob-utca 94.
 975 Schulek János, építész, Budapest, VI., Városligeti-fasor 8.
 Schuler József gyáros, Budapest, VI., Dalnok-utca 26.
 Schuster Gyula, kereskedő, Budapest, VI., Andrásy-út 63.
 Schusztz Márton, igazgató, Nagy-Szeben.
 Schwartz Antal, lakatos, Budapest, X., Szapáry-utca 27.
 980 Schwarz Ede dr., orvos, Budapest, V., Arany János-utca 16.
 Scheid G. A., Budapest, VII., Holló-utca 6.
 Schell József báró, min. s. titkár, Budapest, IV., Szép-utca 6. P. Katalin (u. p. Tengelicz, Tolna megye).
 Schöner Ferenc, építész, Budapest, II., Szegényház-utca 17.
 Schneider György, műasztalos, Budapest, IV., Zöldfa-utca 10.
 985 Schlichter Lajos, műépítész, Győr.
 Schiller Rezső, műlakatos, Budapest, IX., Üllői-út 117.
 Scher & Varsa, építésszek, Budapest, VII., Miksa-utca 11.
 Scholcz Ferenc, asztalos, Budapest, IV., Váci-utca 30.
 Schmalhofer F. és fia, vésnök, Budapest, IV., Ferenciek-bazár.
 990 Schiffer Miksa, műépítész, Budapest, VI., Szobi-utca 5.
 Schannen Ernő, műépítész, Budapest, VII., Kerepesi-út 8.
 Schwarz Izidor, Budapest, VI., Szerecsen-utca, „Üveg-udvar“.
 Schor Lajos, főmérnök, Arad, Salac-u. 3.
 Schaefer Richard Géza, épület- és műlakatos, Arad, Batthányi-utca 17.
 995 Schmidt Henrik, műszaki rajzoló, Arad, Magyar-utca 24.
 Schaefer József, könyvkötő, Arad.
 Scherhag H. és fia, himző-telep, Arad, Andrásy-tér.
 Schwarcz József, faszobrász, Budapest, VIII., Ór-utca 10.
 Schiller József, aranyozó, Szeged.
 1000 Schleicher Aladár, kohómérnök, Selmecbánya.
 Senyei Károly, szobrász, Budapest, VII., Városligeti fasor 39.
 Seiler József, rajzoló, Budapest, VII., Holló-utca 1.
 Seifert Géza, szobrász, Sopron.
 Sebestyén Arthur, műépítész, Budapest, IV., Váci-utca, osztályosorsjáték-palota.
 1005 Seifert Henrik fiai, tekeasztalgyáros, Budapest, VII., Dob-utca 90.
 Seenger Victor, építész, Budapest, VIII., Tavaszmező-utca 6.
 Serényi János gr., Bukowetz, Tem.-Remete.
 Sebesy Ferenc, asztalos, Arad, Deák Ferenc-utca 31/32.
 Seemann József ifj., műlakatos, Kolozsvár, Nagy malom 20.
 1010 Seress Gyula, hírlapíró, Budapest, IX., Üllői-út 18., III., 13.
 Seifmann Mór és fiai, udv. szállító, Szeged.
 Seethal Ferenc, Szepsi-Szt.-György.
 Seligmann Imre, Budapest, V., József-tér 8.
 Seligmann Károly, ékszerész, Budapest, V., Nádor-utca 31.
 1015 Seligmann Sándor, Budapest, V., József-tér 8.
 Sesztina Jenő, vaskereskedő, Debrecen, IV., Piac 23.
 Sima Henrik lakatos, Budapest, VII., Aréna-út 7.
 Simon Izidor, ügyvéd, Budapest, V., Nádor-utca 23.
 Simig Jenő, mérnök, Kalocsa.
 1020 Silbermann Béla, asztalos, Budapest, V., Kálmán-utca 15/B.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

- Sipos András, szakiskolai tanár, Temesvár.
 Sipos János és Társa, szobrászok, Budapest, VI., Damjanits-utca 56.
 Singer Zsigmond, hirdető, Budapest, V., Korona-utca 18.
 Skublics Zsigáné, Budapest, VI., Damjanich-utca 28/a.
- 1025 Slachta Kálmán, igazgató, Kassa.
 Slachta Saárosy Betty, Kassa.
 Soltész Adolf dr., titkár, Budapest, VIII., József-körút 36.
 Soltész Vilmos, Budapest, VII., Pálma-u. 4.
 Sonnenfeld Adolf, Nagyvárad.
- 1030 Soproni áll. főreáliskola.
 Soproni Képzőművészeti Kör Sopron.
 Soproni Kaszinó egyesület, Sopron.
 Spitzer Mór, bérlő, Széleskút (Pozsony-megye).
 Spanraft Ármin, festő, Budapest, VII., Huszár-utca 10.
- 1035 Spányik Kornél, festőművész, Budapest, VI., Nagy János-utca 27.
 Sperg Ágoston, szobrász, Budapest, VI., Felső-erdősor 29.
 Spiegel Frigyes, műépítész, Budapest, VI., Izabella-utca 19.
 Spisák Imre, szobrász, Budapest, VIII., Teleky-tér 6/a.
 Spalt János, Budapest, X., Külső-Kerepesi-út 19.
- 1040 Spitzer Gyula, gabonakereskedő, Budapest, VI., Lendvay-utca 18.
 Splihál Károly, virágkereskedő, Budapest, VI., Andrásy-út 7.
 Stadler Tófor, kir. tanácsos, Budapest, VI., Gyár-utca 64.
 Sterk Izidor, műépítész, Budapest, VI., Dessewffy-utca 10.
 Steiner Albert, asztalos m., Budapest, VI., István-út 3.
- 1045 Stern és Társai, szobrász, Budapest, VII., Dob-utca 105.
 Steindl Imre, műegyetemi tanár, Budapest, VIII., Baross-utca 4.
 Stegmüller Károly, mérnök, Budapest, VIII., Bezerédy-utca 11.
 Stegmüllerné Gerster Mária, Elek, Arad m.
 Stehló Ottó, építész, Budapest, I., Karácsonyi-utca 9.
- 1050 Stehló Róbert, Budapest, VII., Damjanich-utca 47. III. em.
 Steinbach Gábor, kárpitos, Budapest, VI., Podmaniczky-utca és Gyár-utca sark.
 Steiner Ferenc, Budapest, VI., Ó-utca 8.
- Steiner József, kir. mérnök, Arad, Deák Ferenc-utca 30.
- 1055 Steinhauz László, építész, Budapest, VI., Vörösmarty-utca 25.
 Sternberg Dezső, hangszergyáros, Budapest, VIII., Röck Szilárd-utca 2.
 Stetka Gyula, festőművész, Budapest, VI., Bajza-utca 19/a.
 Sternberg I. Dezső, építész, Budapest, VIII., Kerepesi-út 75.
 Stern I. József, építész, Budapest, VII., Erzsébet-körút 5.
- 1060 Stern Miksa, kárpitos, Budapest, Vigszínház.
 Steinfeld Mihályné, földbirtokosnő, Mács, Hajdumegye.
 Stief Jenő, papirkereskedő, Kolozsvár.
 Strasser Sándor, Budapest, VI., Lendvay-utca 16.
 Stornó Ferencz ifj., festőművész, Sopron.
- 1065 Stolcz Vince, aranyműves, Kolozsvár, Mátyás király-tér 12.
 Stolhanzl Ede, Budapest, VI., Lehel-utca 7., II., 21.
 Stowasser J., hangszergyáros, Budapest, II., Lánchíd-utca 5.
 Strobl Alajos, szobrász, Budapest, VI., Bajza-utca 19.
 Stromszky Sándor, Budapest, IX., Ferenc-körút 1.
- 1070 Sturm Károly, építőmester, Budapest, VI., Podmaniczky-utca 1.
 Sugár Sándor, urad. főszámvivő, Csorna.
 Sujánszky Antal, kanonok, pápai praelatus, Esztergom.
 Surányi József, Budapest, VI., Nagy János-utca 19.
 Sűrű János, rajzoló, Budapest, VI., Podmaniczky-utca 21.
- 1075 Sváb Sándor, földbirtokos, Budapest, VI., Andrásy-út 93.
 Svetschine Georgine, felsőbb leányiskolai tanítónő, Besztercebánya.
 Szabó Lajos fiai, nagykereskedők, Debrecen.
 Szabó Antal, Budapest, VII., Városligeti fasor 41.
 Szabó Dezső, az Athenaeum művezetője, Budapest, VII., Athenaeum.
- 1080 Szabó Károly dr., Budapest, Röck Szilárd-utca 16.
 Szabó Károly, Cegléd, Felház-utca 370.
 Szabó Gyula, bútorkereskedő, Budapest, Kerepesi-út.
 Szabó Ferenc, építész, Budapest, V., Lipót-körút 22.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

- Szabady József, műszaki rajzoló, Temesvár.
- 1085 Szalay János takarékp. igazgató, Szolnok.
Szalay László dr., min. osztálytanácsos,
Bécs, Schellinggasse 5.
Szandrik ezüstgyár, Budapest, VI., An-
drássy-út 29.
Szatmári kir. kat. főgimnázium Kazinczy
Önképző köre, Szatmár.
Szallásy Alajos, kávéháztulajdonos, Kassa,
„Grand Caffé Andrássy“.
- 1090 Szájbely Gyula, orsz. képviselő, Budapest,
VI., Izabella-utca 70.
Szárnowsky Ferenc, szobrász, Budapest,
VII., Dembinski-utca 43.
Szegedi áll. főreáliskola, Szeged.
Szegeő Géza, okl. mérnök, Szombathely,
Déli vasut.
Szezárdi áll. főgimnázium.
- 1095 Szerb György, ügyvéd, orsz. képviselő,
Budapest, IV., Kecskeméti-utca 14.
Szenes Fülöp, Budapest, VI., Bajza-utca 19/c.
Szendrey Imre, rajztanár, Komárom.
Szerémi Alajos, tanár, Budapest, IX., Fe-
renc-körút 30.
Szeszlér Sándor, építész Budapest. Mátyás-
föld.
- 1100 Szegedi Nőiparegylet, Szeged, Tisza Lajos-
körút 58.
Szegedi kereskedelmi és iparkamara, Szeged.
Szegedi ipartestület, Szeged.
Szegfy Erzs, Flórenc, Via Borgo oguissante
40 teneno.
Szende Amigel dr., ügyvéd, Budapest, IV.,
Koronaherceg-utca 17.
- 1105 Széll Ignácné, áll. titkár neje, Budapest,
I., Tárnok-utca 15.
Székelyudvarhelyi áll. kő- és agyagipari
szakiskola, Székelyudvarhely.
Székesfehérvári iparostanonc iskola, Szé-
kesfehérvár.
Szép Ferencz, diszítő-szobrász Budapest,
VII., Murányi-utca 30.
Széchenyi Aladár gróf, Budapest, IV.,
Koronaherceg-utca 3.
- 1110 Székely Árpád, festőművész, Budapest,
VII., Aréna-út 7/b.
Szécsi Antal, szobrász, Budapest, VI., Lend-
vay-utca 2/c.
Szigeti Gyula Sándor dr., orvos, Budapest,
VIII., Rókus-kórház.
Szilágyi Dezső, orsz. képviselő, Budapest,
V., Harmincad-utca 6.
Szinek Izidor dr., főiskolai tanár, Pannon-
halma.
- 1115 Sziogyártó Albert, szakiskolai tanár, Szeged
Szirmay Jenő, főkönyvelő, Moson.
Szilágyi Ferenc, építész, Budapest, II., Zsig-
mond-utca 18.
Szilágyi János, építész, Budapest, VII., Szö-
vetség-utca 38.
Szinnyei Ferenc dr., tanár, Budapest, VIII.,
József-körút 17.
- 1120 Szmik Antal, szakaszmérnök, Pécs.
Szmrecsányi Miklós dr., miniszteri tanácsos,
Budapest, V., Sas-utca 11.
Szontágh Pál, mérnök, Salgó-Tarján.
Szontagh Tamás dr., bányatanácsos, Buda-
pest, VII., Stefánia-út, Földtani intézet.
Szónyi László, s. könyvtáros, IX., Üllői-út 33.
- 1125 Szőnyei Dezső dr., ügyvéd, Budapest, VIII.,
Főherceg Sándor-utca 25. II.
Szterényi József, min. tanácsos, Budapest,
VII., Erzsébet-körút 33.
Tahi Antal, tanár, Budapest, II., Török-
utca 32/a III. 25.
Taizs Károly dr., Sopron.
Tandor Otto építész, műegyetemi tanár,
Budapest, VIII., Műegyetem.
- 1130 Tarján W. Gyula, áll. képzőintézet kézi-
munka-tanító, Kolozsvár, Kómálalja-
utca 21. 755.
Tarkovich József, államtitkár, Budapest, I.,
Döbrentey-utca 4.
Tarnovszky Géza dr., cs. és kir. ezredorvos,
a 23. gyalogezrednél, Bécs, XIII. ker.,
Radetzky laktanya.
Taussig Siegfried, Budapest, IV., Gizella-tér.
Tamás József, építész-mérnök, Budapest,
V., Lipót-körút 22.
- 1135 Tattay Ferenc, főv. tanár, Budapest, IX.,
Üllői-út 46. II., 19.
Tabakovich Emil, műépítész, Arad, Tököly-
tér 2/a.
Tartler József, s.-művezető, Temesvár, Ipar-
iskola.
Taussig Ármin, okl. mérnök, Szeged, áll.
vasúti osztálymérnökség.
Tálos Pál, Budapest, IX., Tűzoltó-utca 13.
- 1140 Technologiai iparmúzeum, Budapest, VIII.,
József-körút.
Teleki Sándor gróf, orsz. képviselő, Buda-
pest, IV., Múzeum-körút 31.
Teleki Arved gróf, Drassó, u. p. Konca,
Alsó-Fehérmege.
Teleszky Istvánné özv., Budapest, VII., Erzsé-
bet-körút 15.
Telljesniczky Kálmán dr., egyet. tanársegéd,
Budapest, IX., Ferenc-körút 2. szám.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

- 1145 Telcs Ede, szobrász, Budapest, VI., Epreskert-utca 14.
 Temesvári áll. fa- és fémipari szakiskola.
 Temesvári m. k. áll. főreáliskola Petőfi önképző köre, Temesvár.
 Temesvári első gyufa-, kocsikenőcs-és vegyitechnikai gyár r.-t. Temesvár.
 Temesvári Iparegyesület, Temesvár, Gyár város.
- 1150 Téglás József, szakisk. tanár, Szeged.
 Thaly István, kir. műszaki tanácsos, Nyitra.
 Thébusz Béla dr., Wien, X., Esslarngasse 11. III. em. 1.
 Thoma Teréz, Temesvár, áll. fels. leányiskola.
 Thomka Gyula, megyei árvaszéki elnök, Besztercebánya.
- 1155 Thurnherr János, asztalos, Budapest, V., Vadász-utca 11.
 Thurnherr Gyula, asztalos, Budapest, VIII., Magdolna-utca 49.
 Tilles Béla dr., káptalani ügyész, Besztercebánya.
 Titteltober Vilmos, szobrász, Arad, Teleki-utca 25.
 Tolnamegyei Múzeum, Szegzárd.
- 1160 Tolvaj Aladár, áll. fa- és fémipari szakiskolai művezető, Szeged.
 Tolvaj Béla, áll. fa- és fémipari szakiskola segédművezetője, Marosvásárhely.
 Tobíás József, kir. mérnök, Pozsony, Kosuth Lajos-utca 24.
 Tóth Gáspárné sz. Hampel Irma, Budapest, VIII., Baross-utca 13.
 Tóth István dr., orvos, Budapest, VIII., József-körút 37-39.
- 1165 Tóth István, szobrász, Budapest, II., Fő-utca 8. III., 3.
 Tóth Dezső, ipar m. rajzoló, Szeged, Főherceg Sándor-utca 3.
 Tóth Béláné szül. Schulek Vilma, Rima-Szombat.
 Tóth Sándor, kir. mérnök, Szatmár.
 Török Attila, Budapest, VIII., Tavaszmező-utca 19., I., 10.
- 1170 Török Kornél, a „Merkur“ bank és váltóüzlet r.-társaság igazgatója, Budapest, IV., Váci-utca.
 Török Zsigmond kir. s.-mérnök, Magyar-Óvár.
 Török Lajos, műasztalos, Budapest, IX., Ernő-utca 8.
 Töry Emil, műegyetemi m.-tanár, Budapest, IV., Ferenc József-rakpart 21.
- Treitz Péterné, Budapest, VI., Nagy János-utca 6.
- 1175 Tzscheuke Hermann, építész, Budapest, VI., Nagy János-utca 39.
 Tschirch Ernő, Budapest, VIII., Nap-u. 19.
 Tull Viktor, Budapest, IV., Ujvilág-utca 10.
 Tüddős János dr., Debrecen.
 Ujpesti áll. faipari szakiskola, Ujpest.
- 1180 Ujpesti áll. polgári leányiskola.
 Ujvidéki kir. kath. magyar főgimnázium.
 Ullmann József, könyvmdász, Budapest, IV., Régi posta-utca 4.
 Ungvári áll. agyagipari szakiskola, Ungvár.
 Ungvári Ipartestület, Ungvár.
- 1185 Ujvidéki kir. kath. magy. főgimnázium ifjúsági könyvtára, Ujvidék.
 erényi Ullmann Gyula, műépítész, Budapest, VI., Váci-körút 27.
 Ūrmössy Jenőné szül. Benczur Elza, Baré, u. p. Bonchida.
 Vajda Izidor, butorkereskedő, Nyitra.
 Vajda Zsigmond, festőművész, Budapest, VI., Epreskert-utca 14.
- 1190 Vandrák László, bronzöntő, Budapest, VIII., Mária-utca 16.
 Varju Elemér dr., Budapest, IX., Ūllői-út 57.
 Vasadi Ferenc, szobrász-tanár, Budapest, IX., Lónyay-utca 4/a.
 Vasdinnyei Pál, műegyet. hallgató, Budapest, IV., Zöldfa-utca 28.
 Vastagh György ifj., szobrász, Budapest, IV., Lipót-utca 51.
- 1195 Vannay Ferenc, Csongrád.
 Nagy Varjas Rokus, Szabadka, Gyula-utca 6-ik köz, 235.
 Valnicsek Béla, asztalos, Budapest, VII., Erdélyi-utca 4.
 Varga és Flaschner, butorkereskedő, Debrecen.
 Varga János, műasztalos, Szeged, Tisza Lajos-körút 69.
- 1200 Vágner József, prépost-kanonok, Nyitra.
 Vágó László, építész, Budapest, VIII., Kerepesi-út 30.
 Várdai Szilárd, tanár, Budapest, VI., Andrássy-út 71.
 Várady L. Árpád dr., apátkanonok, kultuszministeri osztálytanácsos, Budapest, VII., Kerepesi-út 70.
 Vályi László, min. titkár, Budapest, I., Apród-utca 1.
- 1205 Vágújhelyi Ipartestület, Vágújhely.
 Velics Antal dr., Budapest, VII., Erzsébet-körút 37.,

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

- Verbos A., bútorgyáros, Arad.
 Verseci m. kir. áll. főreáliskola ifjúsági
 önképzőköre, Versec.
 Vermes György, Stancsófalva, u. p. Temes-
 Réha.
- 1210 Versényi Gábor, áll. képzőintézeti tanár,
 Kolozsvár, Bástyá-utca 2. 755.
 Vest Ede lovag, keresk. és iparkamarai
 elnök, Temesvár.
 Veszprémi román. kath. főgimnázium 753.
 Vetró Sándor József, gimn. tanár, Czepléd.
 Végh Aladár, takarékpénztári tisztviselő,
 Budapest, VIII., Pál-utca 6., I., 18.
- 1215 Végh Ferenc, mérn., Apold, u. p. Segesvár.
 Végh Jenő, kárpitos, Budapest, VI., Izabella-
 utca 52.
 Vég János, műlakatos, Temesvár, Belváros.
 Visontay Kálmán, főgimn. tanár, Ungvár,
 kir. kath. főgimnázium.
 Vidor Marci, Ungvár.
- 1220 Vidor Emil, műépítész, VI., Bajza-utca 28.
 Vidor R. Béla, asztalos, Budapest, Vég-
 színház.
 Víg Albert, iparoktatási főigazgató, Buda-
 pest, VI., Izabella-utca 94.
 Vogronics Antal, apát-kanonok, Veszprém.
 V. Vojnits Piroška, Szabadka.
- 1225 Voinovich Géza dr., IX., Üllői-út 18.
 Voith Henrik, szobrász, Genzsa Ferenc
 úrnál, Budapest, VII., Rózsa-utca 52.
 Vögel Guszta Ágost, Budapest, VIII.,
 Oriás-utca 38.
 Vörösvári Szigfrid, magánhivatalnok, Bu-
 dapest, I., Fehérvári-út 40.
 Vörösmarty Béla, államt., Budapest, VIII.,
 Múzeum-utca 5.
- 1230 Valla Béla dr., VIII., Baross-utca 33.
 Walkó Amelie, Budapest, V., Dorottya-u. 6.
 Wampetics Ferenc, vendéglős, Budapest,
 állatkert.
 Wartha Vince dr., min. tanácsos, műegyet.
 tanár, Budapest, műegyetem.
 Wassermann Mór, Budapest, VII., Erzsébet-
 körút 2.
- 1235 Wanaus Károly, vésnök, Budapest, IV.,
 Károly-körút 24.
 Wagner Károly, szobrász, Arad, Csiky
 Gergely-utca 23.
 Warga Dani ifjabb, Kolozsvár, Ferenc
 József-út 15.
 Wátzke Rezső, rajztanár, Budapest, VII.,
 Rombach-utca 3.
 Wehrmann Frigyes, Budapest, IV., Kec-
 keméti-utca 4.
- 1240 Weinberger Gusztáv, kereskedő, Budapest,
 IX., Soroksári-utca 2.
 Weiner Mór, Budapest, VIII., Baross-
 utca 4.
 Weinreb Fülöp, műépítész, Budapest, VII.,
 Erzsébet-körút 41.
 Wellisch Gyula, építész, Budapest, VI.,
 Király-utca 88.
 Weinwurm Antal, fényképész, Budapest,
 IV., Károly-utca 3.
- 1245 Weinwurm Emília, Budapest, IV., Károly-
 utca 3.
 Weinwurm Antal, üvegfestő, Budapest,
 VIII., Baross-utca 4.
 Weiss Berthold, orsz. képviselő, Budapest,
 V., Váci-körút 27.
 Weiss Jakab id., szeszgyáros, Budapest,
 VI., Lőportár-utca 11.
 Weiss Károly, M. F. T. R. h. igazgató,
 Budapest, VIII., Múzeum-körút 10.
- 1250 Weisz Ferenc, műszaki rajzoló, Pozsony,
 Széna-tér 9.
 Wellisch Alfréd, műépítész, Budapest,
 VI., Nagymező-utca 49.
 Weszter István, kereskedő, Debrecen,
 Váradi-utca 2208.
 Wintermantel és Szombathely, ékszer- és
 ezüstgyár, Budapest, VII., Dohány-
 utca 12/14.
 Wittmann és Ullmann, műasztalosok, Ko-
 lozsvár, Cserhalom-utca 18/23.
- 1255 Wiegand Ede, építész, Budapest, IX.,
 Üllői-út 33/37.
 Wieser Miklós, társ. mérnök, Nagy-Károly.
 Wisinger Mór, ötvös, Budapest, IV., Kris-
 tóf-tér.
 Wolfner Ignác, könyvkötő, Budapest, VI.,
 Mozsár-utca 10.
 Wörsching János, gobelin-festő, Budapest,
 VIII., Soroksári-utca 76.
- 1260 Wodianer Arthur, Budapest, VI., Nagy
 János-utca 5.
 Wodianer Hugó, Budapest, IV., Sarkantyús-
 utca 3.
 Wolf Nándor, min. segédfogalmazó, Buda-
 pest, közoktatásügyi ministerium.
 Wolf Zsigmond, szövőiskolai igazgató,
 Pozsony.
 Wottitz Manfréd, Budapest, VI., Király-
 utca 30.
- 1265 Zala György, szobrász, Budapest, VI.,
 Bulyovszky-utca 25. I. 8.
 Zalathnai áll. kőfaragó és köcsiszoló ipari
 szakiskola, Zalathna.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI

- Zathureczky István, földbirtokos, Czécze,
u. p. Élesd.
- Zanner Alajos, műépítész, Budapest, VIII.,
Mária-utca 13.
- Zeuner Gyula, építész, Budapest, VI.,
Szegefű-utca 5.
- 1270 Zelinger Ede, Debrecen.
Zemplényi Tivadar, Budapest, I., Fehér-
vári-út 26.
Zentai közs. gymnasium.
- Zseny József, földbirt., Budapest, Tiszt-
viselő-telep, Szabóky-utca 52.
- Zichy Nep. János gróf id., Budapest,
VIII., Muzeum-utca 15.
- 1275 Zimmermann Bernát, Budapest, VIII.,
Almássy-tér 16.
- Zichy Károly gróf, Bárca.
- Zimonyi György, műasztalos, Budapest,
VII., Ovoda-utca 34.
- Zichy Sarolta grófnő, Budapest, IV., Pap-
növelde-utca (Zichy-palota).
- Zilahi Dezső, a Budapesti Hirlap vállalat
igazgató-helyettes, Budapest, VIII., Röck
Szilárd-utca 4.
- 1280 Zipernovszky Károly, műegyetemi tanár,
Budapest, II., Oszlop-utca 7.
- Zombori áll. főgymnázium tanári könyv-
tára. 766.
- Zsolnay Miklós, Pécs.
- Zoltán Géza, k. táblai tanácselnök, Győr.
- Zuschmann János, építész, Budapest, VIII.,
Baross-utca 3.
- 1285 Zückler Hermann, műépítész, Budapest,
V., Lipót-körút 2., II., 9.
- Zwack Ákos, Budapest, IX., Soroksári-
utca 92.
- Zyzaa Béla, építész, Budapest, VII., Ovoda-
utca 29.

Alapító tagok száma	202 (meghalt 59)
Rendes " "	1287
Összesen	1489



1900.

ELNÖKSÉG:

Ráth György
elnök.

Szalay Imre Czigler Győző
alelnökök.

VÁLASZTMÁNY:

*1898-ban megválasztott
tagok:*

Bánffy György gr.
Benczúr Béla
T. Fischer Ignác
Fittler Kamill
Hauszmann Alajos
Jakabffy Ferenc
K. Lippich Elek dr.
Nádlér Róbert
Szmrecsányi Miklós dr.

*1899-ben megválasztott
tagok:*

Alpár Ignác
Gaul Károly
Gelléri Mór
Jungfer Gyula
Kiss István
Matlekovits Sándor dr.
B. Pauer Leó †
Rauscher Lajos
Szterényi József
Thék Endre

*1900-ban megválasztott
tagok:*

Beck Dénes
Czobor Béla dr.
Forster Gyula dr.
Gerlóczy Károly †
Horti Pál
Kammerer Ernő
Kriesch Aladár
Morelli Gusztáv
Pap Henrik
Radisics Jenő
Zsolnay Miklós.

Vezértitkár: Györgyi Kálmán.

Pénztáros: Lipcsey József.

SZÁMVIZSGÁLÓK:

Benke Gyula
Hoffmann Alfréd.

AZ IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁSA.

Az után a nagy megerőltetés után, a melyet műiparosaink kifejtettek, hogy a párisi világkiállításban méltó részt vehessenek, szinte természetesnek látszott, hogy a mostani karácsonyi kiállítás mennyiség és minőség dolgában is a megelőzőnél valamivel gyengébb lesz. Meg kell ugyanis gondolnunk azt, hogy a párisi világkiállítás éppen a művészet terén sok tekintetben valóságban felforgató hatású volt s hogy a kiállítás óta még csak olyan rövid idő múlt el, hogy ennek a forradalomnak eredményeit még nem lehetett valósággá átváltani. Mindamelllett azt látjuk, hogy a mostani karácsonyi kiállítás is haladásról tanúskodik, még pedig legkivált abban, hogy a benne résztvevők következetesen egy cél felé, a modern stílus felé törekednek. Ennek a jelenségnek iparművészetünk jövőjére való tekintettel föltétlenül örülnünk kell, mert arról tesz tanúságot, hogy megvannak nálunk az iparművészet igazi virágzásához szükséges művészeti előfeltételek s hogy csakis az anyagi támogatáson fog múlni: elérjük-e, nem-e, nemsokára azoknak a törekvéseknek célpontját?

Már pedig ennek az anyagi támogatásnak lehetősége alaposan meggyarapodott azóta, hogy a kereskedelmi miniszter a maga ismeretes nagyjelentőségű rendeletével az iparművészeti társulatnak eddig rendelkezésére volt anyagi erőt olyan tetemesen megnövesztette. Ámbátor ezután sem rendelkezünk, még megközelítőleg sem olyan eszközökkel, a milyenekkel más államokban az iparművészetet istápolják: most már a meglevő eszközökkel is sok jót cselekedhetünk. Csak ügyet kell majd vetni rá, hogy a most meg-

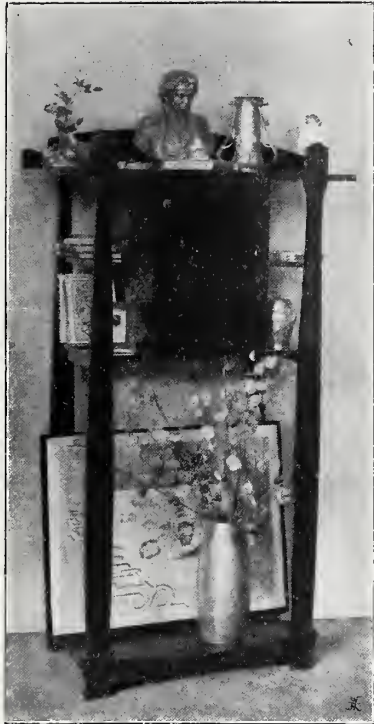
nyiló segély források mellett is művészeink és iparművészeink szabadon követhessék egyéni meggyőződésüket. Mert ezen a téren is, a szabadság az egészséges fejlődésnek első feltétele. Nem vezetne az jóra, ha a művészeknek az iróasztal mellől szabnák meg az útjukat, hanem módot kell nekik adni, hogy a maguk lelkével megkeressék a — maguk útját.

Az anyagi támogatásnak nem lehet egyéb célja, mint megakadályozni azt, hogy valamely tehetség anyagi bajok miatt félúton megakadni és ott megmaradni kényszerüljön. Az, hogy az út végén mi van, ma még nagyon is bizonytalan dolog.

Nos, igaz, ma még mint a külföldi kulturának hozzátartozéka tűnünk fel, de erős a bizodalom, hogy leküzdve minden nehézséget, megküzdve, a még sokfelől tapasztalható közönnyel, máris ráléptünk arra az útra, a mely a sajátos magyar kultúra és remélhetőleg majdan a sajátos nemzeti stílus felé visz. Ezt a bizodalमत alapítom először is arra, hogy minden külföldi áramlat, ha hozzánk elhat, itt nálunk önkéntelenül átformálódik és szokásainkhoz, jellemünkhöz, látásunkhoz, érzésünkhöz, a magyar földhöz és magyar éghöz valamelyest alkalmazkodik. Ha manapság akár X, akár Y az egyik vagy a másik külföldi iskola vagy irány recipéje szerint dolgozik, bizonyosra vehető, hogy néhány esztendő multán munkájának már magyar bélyege lesz. A dolgok természetéből folyik ez. Így történt csak néhány esztendővel ezelőtt Franciaországban is. A mikor ott megdöbbenve vették észre, hogy a francia műipar az elkerülhetetlen elzúllás útján van, hamarosan Angliába küldtek egész



NŐI BUDOIR ÉS ANNAK RÉSZLETE.
TERVEZTE WIEGAND EDE.
AZ ASZTALOS MUNKÁT KÉSZÍTETTE MICHL ALAJOS.
A KÁRPITOS MUNKÁT BERNSTEIN SÁNDOR.



RÉSZLETEK
WIEGAND EDE
NŐI BUDOIRJÁBÓL.
AZ ASZTALOS MUNKÁT
KÉSZÍTETTE
MICHL ALAJOS,
A KÁRPITOS MUNKÁT
BERNSTEIN SÁNDOR.



sereg fiatal tehetséget, a mely a műiparnak szentelte volt magát, hogy ott lásson és tanuljon. A mikor ezek a fiatal emberek megint haza kerültek, egészen angolosan dolgoztak és egy ideig úgy látszott, hogy a modern francia műipar az angol műipar fiókjának készül. De már két-három esztendő múlva az anglofrancián keresztültört az eredeti francia jellem és ma már annyira kifejezetten francia jellegű a francia műipar, hogy már csak elemzéssel lehetne benne az angol alapot, a melyből kiindult, kimutatni. Így történik majd, noha lassabban, nálunk is.

A második jelenség, a mely a jövő dolgában biztat, az, hogy az építészetben, noha még kész magyar nemzeti stílusunk nincs, de *Lechner* Ödön teremtő genieje kegyelméből már is mutatkozik ennek a stílusnak erős, egészséges kezdete. Minden igazán tartós stílus az építészetből indult ki, mert hiszen az építészet minden művészetnek a kerete, a mely szinte rájuk készíri formát is, kifejező módon is. Sajnos, hogy eddig nemcsak félreismerték, de egyesek még ki is nevelték a magyar építéstílusra való törekvést. Hanem azért e törekvések diadalmaskodni fognak, mert a fiatal tehetségek a szolgálatába szegődtek. Az ő diadaluk a magyar nemzeti stílusnak minden művészetben, tehát az alkalmazott művészetben is, a diadala. Azt azonban nem szabad szem előtt téveszteni, hogy az ilyen stílust nem lehet elméletileg és apriorisztikusan megszerkeszteni, hanem úgy kell utólag a műalkotásokból, hogy úgy mondjam, kikonstruálni. Az okos kritikus pedig, ha a hazai művészetet a nemzeti jellem dolgában akarja megbírálni, ne az egyes műveket vizsgálgassa, hanem kísérje figyelemmel valamennyi művészeti jelenségnek összességét, kutassa közös vonásaikat és azt is, hogy megegyeznek-e és mennyire egyeznek magyar népiességünk és magyar népjellemünk vonásaival? Csakis így válthatja föl a reménységet és a bizakodást annak a pozitív megismerése,

hogy útban vagyunk-e az egységes nemzeti stílus felé? Ezt a módot akarom követni a karácsonyi kiállítás megítélésénél, a mely íme itt következik.

*

Attérek a kiállítás részletes ismertetésére. Kezdem csakúgy, mint a megelőző esztendőknél, a bútoros munkával.

Nagy figyelemre méltó a *Wiegand* Ede boudoirja. A fiatal művész, a kinek rajzai nemcsak idehaza, de a külföldön is több ízben feltűntek, ezúttal a kiállított szobája bútorainak egyszínű, piros, hangulatos tónust adott. A bútor fényezésében és a fali kárpitban a vörös szín három árnyalatban mutatkozik és harmonikusan illeszkedik ebbe a tónusba a pamlag- és székáthuzatok sűrű színe. A művésznak a szobája tónusaival sikerült a boudoirnak valamelyes exotikus hangulatot adnia. Talán ez az oka annak, hogy az egyik-másik jóízű embernek a boudoir nem tetszik úgy, a hogy megérdemelné. Hanem ez a boudoir nem a polgári asszonyok mindennapi világának készült, hanem inkább túlon-túl ideges félszüzek flirtjének. De még ha erre nem is vagyunk tekintettel, az a boudoir nemcsak egyes sikerült részeivel, hanem e részek harmonikus, egymáshoz illő voltával bőségesen rászolgált a tetszésre. *Wiegand* a maga munkáiban szinte puritán egyszerűsége törekszik. Került minden fölösleges cafrangot, cifraságot s a legmodernebbek mintájára csakis a konstrukcióval akar hatni. A bútorai ezért persze egy kissé kemények, egyes vonalú jellegűek, hanem ezt a keménységet megnyíthi a majdnem miniatűrben tartott formák szelidsége és a sok szögletet és egyenes vonalat kissé tompító piros tónus hangulata. Kifogásom van az ellen, hogy egyes részek, például a szekrény lába és az íróasztal oldala lombfűrész munkaszerűek. Ezt a módot *Olbrich*-nél is rosszalom, bármennyire nagyrabecsülöm is máskülönben. Azt a vélekedést, hogy a pamlagnak azzal a kis szekrényvel való

bevégzése nagyon keményen és józanon hat, nem ismerhetem el helyesnek. Hiszen ez a pamlag nem arra való, hogy rajta háljanak, hanem arra, hogy jókedvű csevegők üljenek rája. Teljes elismerés illeti meg az egyéb munkái révén is ismeretes és jó hírű Michl Alajos-féle műhelyet, a melyben ezt a boudoirt készítették. Egy-két csekélységet nem tekintve, — például az íróasztal lábainak beillesztését — a művész intencióinak, nézetem szerint a tehnikai munka teljesen megfelelt. De a kárpitos munka is, a melynek Bernstein Sándor volt a mestere, kifogástalan. Javára válik a boudoirnak az is, hogy nagyon olcsó. Nem kerül többre 550 forintnál, a mahagoni-szerű fényezés nélkül pláne csak 400 forintba.

Egész sor szobaberendezést állított ki ezúttal is *Horti* Pál professzor. Nagy örömmel figyelem meg ennek a szorgalmas művésznek a fejlődését. Minden kiállítás önállóbbnak mutatja be a művészetét. Javaereje azelőtt a díszítő részben nyilvánult, a melyre vonalainak széles, eredeti lendülése sajátos bélyeget nyomott. Néha persze vagy nagyon egyhangúvá, vagy illogikussá lett, a mikor a szerkezetet a díszítésnek alárendelte. Ma már ezeken a hibákon Horti jórészt túl van, már behatolt ő is a szerkesztés titkaiba. Örülök annak is, hogy nem csábította el magát sem a franciák példája által, a kik tudvalevőleg minden bútordarabból eredeti műtárgyat csinálnak, a melynek piece unique-nek kell lennie, sem a bécsiek kapriciózus modora által, a mely ugyan, ha olyan Olbrich-, Moser- vagy Hoffman-fajtájú művészek természetének nyilvánulása, igen kedvesen, gyönyörűségesen hat, a mely azonban, ha egyedülvalónak fogadja el, olyan túlzásokat szokott megérlelni, a melyeket az úgynevezett szecesszió kellemetlen részében sűrűn láthatunk. Horti szerencsésen inkább az angoloknak és Van der Velden-nek józanon logikus szerkezeti elveihez tartja magát.

Hogy Hortinak ezúttal nem sikerült minden interieurje és annak minden részlete, annak oka jórészt az lehet, hogy az ezidei karácsonyi kiállításra nemcsak magának kellett rendkívül sietve dolgoznia, hanem így kellett dolgozniok a vezetése mellett dolgozó iparosoknak is, úgy, hogy több dologban nem felelhettek meg a művész intencióinak.

Az idén legjobb munkájának a hálószobát tartom, a mely teljes ellentéte a Wiegand boudoirjának. Ha emennek demi-vierge hangulata volt, úgy abból a jóra való polgári osztály patriarkális, becsületes hangulata árad. Ez a hálószoba mintha csak arra volna rendeltetve, hogy benne a társadalom becsületes, igaz támaszainak derék nemzedéke megfogamzzék. Ezt a hangulatot Horti igen jeles módon juttatja kifejezésre. A szobának alig van valamely színhangulata. A bútor barna deszkázása valamivel halványabbra pácolt kereteivel, a kárpitos bútorok bágyadtan lila áthúzatokkal a jó gazdaszonyi tisztaság benyomását keltik. Minden háziasszony bizonyára megörülne neki, ha a bútorok belsejének márvány-szerű, csillogó, ragyogó tisztaságát meglátná. Szerencsésen választotta Horti erre a célra a magyar kőrísfát. Nagyon szép a bútor táblázatainak dekorációja is, a mely a maga egész lapos, mélyítve faragott virágdíszével megmaradt a stilizálás és naturalizmus között az arany középponton. Gyakorlati egyszerűségével kiválik a nagy szekrény és a tükrös toilette; mind a kettőért akármelyik jó gazdaszony, de akármelyik divathölgy is irigyelheti a gazdáját. Ez a szoba a maga ragyogó hatását részben Jaiser és Tóth kifogástalan asztalosmunkájának is köszönheti. Az ágyfalak keretezésében mégis valami kis hiba mutatkozik. Horti bizonyára rajtuk a kétszeresen hajtott vonallal a kézzel modellált fának hatását akarta kelteni, hanem a munkás keze követte a régi szokást és barokkfaragást csinált belőle. A jó hatást pompásan egészítik ki a jelesen dolgozott ágytakaró és ván-



ÜVEGMOZAIK ABLAK.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE WALTHERR GIDA.



HÁLÓSZOBA.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE JAISER ÉS TÓTH.



ÖLTÖZŐ SZEKRÉNY.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE JAISER ÉS TÓTH.

kosok, a melyeknek applikáció-hímzései Lustig Eszti és Neményi Hermin műtermében készült. Csak a kályha hat kissé zavarólag, mert nagy, tömör formáihoz mérten a gyöngéd hajlású vonaldísz nagyon is könnyű.

Csak olyan kitűnő, mint ez a hálószoba, az előcsarnok (hall) is. Ebben mindennek sötétebben barna tónusa és bizonyos egyszerű, széles józansága van. Különösen jól sikerültek benne a székek, a melyek nemcsak, hogy jól állanak és az ülők testéhez jól alkalmazkodnak, de könnyed, elegáns silhouettel is bírnak. Sajátos szépséget adnak a bútoroknak a széles tónusú organikusan alkalmazott kapcsok, a melyeknek szinte folytatásuk az a fakonstrukció, a mely a kandallófülkéhez átmenetül szolgál. Hanem a kandallóval magával nem tudtam teljesen megbarátkozni, mert azt tartom, hogy a belső cserépréteg a csarnok jellegéhez képest nagyon is tarka, s hogy a kandalló egész diszítése nagyon is kicsinyes és szakgatott az egész helyiség nagy és egyszerű vonalainak közepette. Hoser Viktor órája nekem nagyon is újnak, gyárból kerültnak tetszik. Az ember sehol sem látja rajta a kézimunka nyomát és amolyan tucatmunka benyomásával távozik tőle. Igen jók azonban a vertmívű tükörkeretek és Sárvári elektromos lámpája, valamint a Jancsurák készítette mosdós és Gara Ármin applikált portiéreje.

A minden ízében kifogástalan asztalosmunkát Tóth Pál készítette.

Már nem ilyen egységes az ugyancsak Jaiser- és Tóth-készítette ebédlő-szoba. Az asztal a láb kitűnő megoldásával és alacsony székeivel — a melyeknél csak a támla felső részének kanyarított kihajlását mint nem szépet és fölöslegeset kárhoztatom — teljes dicséretre szolgált rá, de a pohárszék és a tálaló (kredenz) nem igen tud nekem tetszeni. Barna, csillogón fényezett betétjeinek egészen olyan a ragyogásuk, akár a barna bársony. Zavarólag, illogikusoknak hatnak; ugyanez áll a hátsó fal felső bevezésé-

ről, a melyből három hajlott fapánt úgy nyúlik ki, minha fűrészelés közben véletlenül ott feledték volna őket.

Az állóóra is egész sajátos módon hat. Tömör, komoly és modern alsó része előkelő hajlással szinte megifjodva lendül fölfelé. Felső része azonban úgy hat, akár a tiroli faragott órák. Mintha valami modern karcsú szecessziós alak golyványakú hülyönc fejét hordaná. Igen jók azonban a csillár- és a fali gyertyatartók.

A szalónban Horti francia rokokót akarta modernizálni. Ez a próbálkozás nem is olyan illogikus, a milyennek első tekintetre látszik. Mert a rokokó és a modernség között szorosabbak a kapcsolatok, mint a milyeneknek azokat sokan tartják. Hanem azért Horti kísérlete ezúttal nem sikerült, a minek azonban talán az is oka lehet, hogy az egyes bútordarabokat négy különféle asztalosműhelyben, a Prohászkaéban, a Petrásovicseben, a Radóczében és Trojánében készítették. Természetes dolog, hogy ezt nemcsak az interieurök egységessége sínylette meg, hanem a Horti-féle tervezetek intenciója is. Különösen elhibáztottnak tartom az üvegszekrényt, a mely nemcsak, hogy forma dolgában sehogyan sem illik az ülőbútorhoz, de úgynevezett fölépítés dolgában is rosszul hat, mert két felső oldalrésze majd olyan, mintha egy-egy véletlenül odakerült gyermekszék volna. Csinos forma és diszítés dolgában az ellenző, a melynek részben applikált, részben hímzett diszítéseit Obermayer-testvérek igen jól csinálták meg. Egyszerű, de elegáns is a csillár, a melynek csak merev, köcsögkalapszerű tulipánjai hatnak rosszul. Azt tartom, hogy a kandalló naturalisztikus magas domborművű virágbokréta-diszítése ugyancsak nem valami különösen sikerült.

De már teljes elismerés illeti Hortit úri szobájáért, a melyet Mahunka Imre igazán kitűnően készített el. A könyves-szekrény forma dolgában is, gyakorlati beosztás dolgában is sokkal sikerültebb mint a tavalyi. És sikerült a kis szekrény, úgyszintén

az íróasztal is, a melynek sokat kifogásolt üvegtábláját nem is tartom rossznak, mert hiszen télen be lehet fődni takaróval, nyáron pedig az olyan embernek, a kinek sokat kell írnia nagyon jól esik, nem is szólva róla, hogy az ilyen asztaltáblát olyan könnyen és olyan alaposan lehet tisztán tartani, hogy minden gazdaszony valóságos ideálnak tarthatja. Csak az ellen van kifogásom, hogy Horti ezeken a bútorain néha ott is párkányfélét alkalmaz, a hol ezt sem a struktúra nem magyarázza, sem a harmonikus bevégezés nem teszi szükségessé. Azt sem tartom helyesnek, hogy bútorain az ajtó nélkül való fülkéket hajlott vonalú fapántokkal foglalja körül, a mikor ezek a pántok se nem hordanak, se nem tartanak, se nem díszítenek semmit, hanem ellenkezőleg, ezeknek a fülkének a használatát megnehezíti. Valóságos remekmű a kandalló, a melynek felső része széles szalagornamensével olyan kifejezetten kézimunka jellegű, hogy szinte úgy hat, mintha nem is mesterember, hanem a művész maga modellálta volna. Igen csinos az a lángkoszorút imitáló ornamentum is a tűz fülkéje körül, a melynek ércből való bevégezése ugyanazt a finom közvetetlen modellálást láttatja.

Igen eredeti és csinos az előszoba is a maga síma, de tartalmas egyszerűségével. A józan konstrukció élesen kidomborodik benne, a díszítő elemnek ellenben csak igen csekély szerepe jut az eredeti vasalásban és beégetett könnyű ornamentekben. Sajnos, hogy a munka nem olyan jeles, a milyent Mahunka Imre műhelyéből elvárhatunk.

Ennek a hat intériurnek üveglakairól, valamint a szövömmunkákról alább lesz szó, de teljes dicsérettel meg kell emlékeznünk a világító testekről. Részint *Kissling* Rezső és részint *Kulcsár* és társai gyáraikból valók. Mindkét cég épp annyi áldozatkészséggel mint szakértelemmel szegődött a modern iparművészet szolgálatába és azért nemcsak teljes elismerést, de hathatós támogatást is érdemel;

még vagyunk győződve, hogy a becsületesen megérdemelt anyagi siker nem fog magára vártni. Ugyanez áll *Taussig* Siegfriedre nézve is, a kinek műhelyéből a kitünően dolgozott keretek kerültek ki.

Ezen szobaberendezéseken kívül egyéb bútorok is vannak kiállítva, a melyeket különféle műhelyekben, saját ízlés szerint készítettek. Majdnem mindezek a munkák a vonalozás tekintetében a modern, lehetőleg a szecessziós irány felé iparkodnak, de a szokás hatalma folytán a barok stílusba esnek vissza. De még a bécsi szecesszionisták hibáiba is esnek: túlterhelik a munkákat lombfűrész-készítményekkel; de míg *Olbrich* és az iskolája azon vannak, hogy a lombfűrészjelleg lehetőleg elrejtessék és amíg ezek a lombfűrész csak akkor veszik igénybe, ha a szeszélyes vonalozás díszítményeit más-kép nem érhetik el, addig ott minden választás nélkül és oly helyeken dolgoznak lombfűrészszel, a hová ez nem való. Így p. o. *Markovics* János szalonbútorán, a melynek kárpitrészeit ifj. *Hoffmann* Alajos készítette, abban mutatja a modern karaktert, hogy ülőbútorainak háttámaszát, valamint üvegszekrényeit, csak azért, hogy bizonyos kacskaringós vonalozást érjen el, majdnem egészen lombfűrész munkával készíti, ezáltal s mert a székek s kanapé támaszát faragásokkal koronázza, megfosztja a bútort attól a síma és látszólag konstrukció jellegtől, a melyet a bécsi bútorok mutatnak. Épp ily logikátlanok és helytelenek a *König* Izidor faragásai, a ki bútorait még azonkívül különféle, a szerkezetből ki nem nőő szögletekkel és csúcsokkal látja el, hogy azoknak a modern vonalozásnak karakterét megadja. Hogy az mily furcsaságokra vezet, legjobban mutatja kályha-ellenzője, a mely a hajlott körvonal kedvéért felfelé egy phrygiai sapkában végződik, a mi úgy tűnik föl, mintha a paravent egy hálósapkát viselne. Sikerültnek csakis a mezőkbe rakott intarsia mondható. A modern vonalnak a barokba való teljes átvedlését mutatják *Juhász* Sándor és *Lengyel* Lőrinc



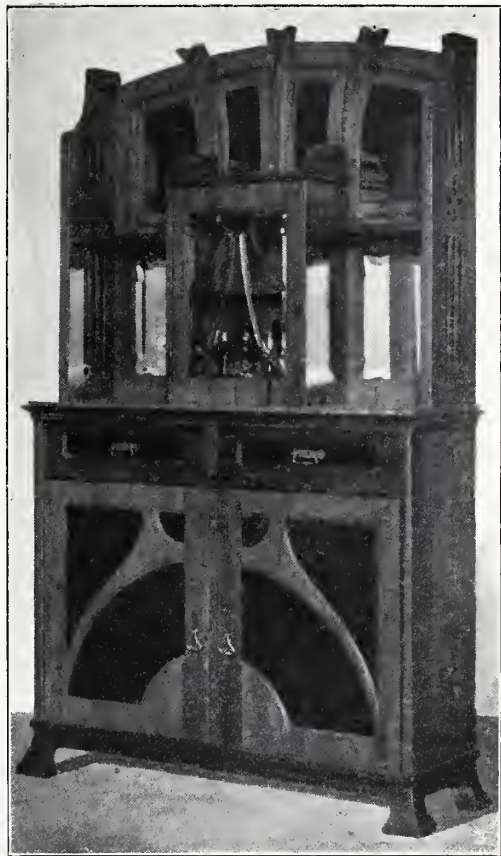
ZSÖLLE.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZITETTE JAISER ÉS TÓTH.



ASZTALKA.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZITETTE PETRÁSZOVITS JÁNOS.



ÁLLÓ-ÓRA.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZITETTE JAISER ÉS TÓTH.



RÉSZLETEK AZ EBÉDLŐBŐL.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE JAISER ÉS TÓTH.

Szegedről, a ki a lombfűrésznek is túlságos sok tért enged és csak a csinos világos betétek vonalozásában tesz tanúságot jó ízlésről. Eltévedésnek mondható a *Kulhanek* dolgozószobája, a mely az arabs stílusnak egy nemét mutatja. Eltekintve attól, hogy visszásnak mondható, ha egy írószobát oly népnek a stílusában készítünk, a mely jelenleg az írással vajmi keveset foglalkozik, az egyébként oly csinos arabs faragások itt ízléstelen szurogatumokkal vannak pótolva: rudakra applikált golyócskákkal és lemezekkel. A *Polgár* Alajos szekrénye sok szép részletet mutat; az üveg helyes alkalmazása folytán nagyon jól hatna, ha a veretek jobban és szerveesebben volnának alkalmazva. Egy *Hirschler* által tervezett és *Bernstein* K. H. által készített pohárszék, maszvis szerkezetével és sajátos faragásaival emlékeztet a skandináv népek munkáira.

Nagy Lázár a magyar stílust akarja feléleszteni s pedig régi magyar díszítmények alapján. Bármily elismeréssel adózom is *Nagy* pozitív tudásának, mégis be kell vallanom, hogy dolgai majdnem kellemtelen benyomást keltenek. Szerkezeti részükben absolute nem értem bútorait. Sem célukat, sem értelmüket nem fogom fel, de a legjobb akarat mellett sem találhatok bennük magyar karaktert, ha csak a használhatlanságot és furcsaságot nem tartja magyarnak. Ő csak a díszítményi motívumokban magyar. Valóban jók csak a könnyű ékítményekkel borított festett kárpitok. A többi fáradságos szerkezet benyomását kelti és ez által mereven és sajnosan túlhalmozottan hat. Így p. o. a dívánon látható pávák. Teljességgel nem értem, miképp vedlik át *Nagy* úr helylyelközzel a legbanálisabb müncheni *Bourgeois* stílusba, a hogy azt a szekrény gambriusz-szerű díszítése és a festett gobelin mutatja.

Bördíszmű árúknban nem hozott új dolgokat a mostani kiállítás, csak a párisi kiállítás maradványait, köztük azonban sok kitünőt. Első helyen ismét *Nagy* Sándorról megemlékezünk, teljesen mo-

dern és mégis tősgyökeres magyar impresszionista rajzaival. Az ő keze alatt ember, állat, növény, felhő, víz, de még a levegő is ékítménynyé válik, a melyet merészen hajlott vonalokban stilizál. De talált is *Fischhof* Jenőben oly emberre, a ki a rajznak metszett munkában a bőrre való átvitelekor a művész intencióit kiváló finomsággal utána érzi és az által teljes hatást ér el. Egyetlen kifogáskép csak a kissé kezdetleges és a művészi külsőnek meg nem felelő belső kiállítást sorolhatnám fel. Különös megemlítésre méltó a nevezettek által készített párisi idegenkönyv, melynek reprodukív részét *Czettel* és *Deutsch* kitünően készítették. Ez a modern magyar dekoratív művészetnek egy valóban becses mütárgya. Nagyon szépek a *Tull* Győző készítette bőrmozzaikok és kézzel préselt munkák, csak-hogy némely darabon túlságos sok aranyozás, miáltal imitt-amott vásárszerű jelleg mutatkozik.

Dicséretet érdemel *Nagy* Rezső, a kinek bőrmunkáit nagyon csinos veretek díszítik, továbbá *Burg* Ármin, a kinek egyes munkái azonban a szegezett veretek folytán kissé parasztosak. *Gottermayer*-nek ismert mozaik és kézzel préselt kereteiből és könyvtábláiból is láttam egynehány csinos darabot.

Márkus Géza érdekes egyénisége mint ujonc mutatkozott be az iparművészet terén. Könyves Kálmán részére néhány keretet tervezett, a melyek úgy a vonalozásra mint az ékítményre nézve nagyon érdekesek. Különösen tetszetősek a mélyen faragott ékítményűek, míg az ércveretűek első pillanatra bár hatásosak, de később már szembeötlő a vonalozásnak szeszélyes és bodor volta. Könyvtáblái teljes elismerést érdemelnek: pontos és relativ egyszerű módon, kevés vonallal díszíti a tért és azonfelül a vonalozásnak oly jelleget tud adni, a mely a könyv tartalmának megfelel. Szőnyegtervezete csinos, a mi a színvegyítést illeti, de a szövőmunkára, úgy látszik, kissé komplikált lesz.

Elismerésre méltó a Könyves Kálmánnak az a vállalata, hogy sokszorosítás által jobb szoborműveknek szélesebb körökben elterjedést szerez. De itt is a jóízlés nem mellőzhető. Helytelen például a Telcs-féle gyönyörű magas reliefnek eozinban való reprodukciója, mert plasztikus, nyugodt hatása az eozinnak nyugtalan, irritáló színjátéka által teljesen elvész.

Mind rendszeren, úgy ezúttal is különféle rajz és terv került a kiállításra. A Nagy Sándortól valók valóban elragadók, igazi kis műremekek. Még egészen fiatal, vad és még ki nem forrt tehetség a *Sternberg* Dezsőé. Építészeti tervezeteiben még gyakran mankókon jár, másoknál keres támaszt, de azért mégis hébe-korba neki is van mondani valója. *Kohanovszky* Margit kisasszony szép tehetségről tesz tanúságot. Tapéta-tervezetei részben nagyon jók és kályha-ellenzője sem rossz. Teljesen érthetetlenek a *Tattay* Ferenc tervezetei. Ez a háromemeletes tükörszekrény, a melyet tervezett, a secessziós iránynak ama kinövéséi közé tartozik, a melyeket nem lehet eléggé elítélni, mert szinte kompromittálják a modern művészet jó hírnevét. Nagyon jók ellenben a *Basa* Jenő nagy csendéletei. Horti Pál az ismert grés flammés-jainak egy gyűjteményét állította ki. Ezek kísérletek ugyan, de úgy a formákban mint a zománcnak irritáló hatásában szép sikert ért el máris; igazán sajnálatos volna, ha fölthagyna kísérletezéseivel.

Magától értetődik, hogy *Zsolnay* most is nagy kollekcióval van képviselve. Eozin dolgai mindenkit elragadnak fénylő ragyogással, a mely a legkülönfélébb színeket mutat. Most is található egynehány nemcsak dekorban, de a mintázásban is kitűnő darab, a mely nyilván *Abt* Sándor művészetét dicséri.

Az üvegmunkáknál első sorban *Roth* Miksa érdemel figyelmet, a ki most már az üvegfestészetet épp oly virtuoz módon kezeli, mint az üvegmozaikot. Nagyablakának belső része valóban mintaszerű az üvegfestészetnek ezen nagyvonású deko-

rativ kezelésével, a mely a felület jellegét megtartva, mégis a színfokozás segítségével a távlati mélység látszatát nyeri. Ugyanez áll a felületszerűen dolgozott üvegmozaikra nézve, mint a dekoratív tájképen látható, míg a másik tájkép (a fákkal) bizonyítja, hogy az üvegmozaiktechnika semmiképen sem alkalmas a modern dekoratív festészetre. Azt az egyet azonban nem foghatom fel, mikép adhatott Roth gyönyörű üvegeképének oly keretet, mely nemcsak hogy semmiképen sem illik hozzá, de még rajzban és színben is el van hibázva és mindamellett még ízléstelen is.

Waltherr Gida üvegfestményei, a melyek Horti kitűnően rajzolt tervei után vannak készítve, bár nem oly becsesek, de azon előnyben részesülnek, hogy sokkal olcsóbbak. Mivel Hortinak azzal kellett számolni, hogy üveglakainak körei, bútorainak hatalmas köreivel összevágjanak, le kellett mondania a többszörös üvegrétegekről, a melyek egyedül alkalmasak azon mély, szinte tüzes színhatás előidőzésére, melyet Roth elért. Ő mindenütt csak egyszerű, színes üveget alkalmazott s ezáltal dekoratív képeinél p. o. annál, a mely a csarnokban látható, gyakran kénytelen volt összefüggő színtelületeket különféle ólomfoglatokkal kettévágni s ezáltal az egységes felület-hatást zavarni. Ezért ablakai közül azok a legjobbak, a melyek tisztán vonalszerű díszítményűek.

Nagyon érdekesek továbbá az egy új amerikai szabadalom után, melyet *Waltherr* rövid idő előtt megszerzett, készített úgynevezett Cloisonné-mozaikok. A mennyire észlelhető, az új technika abban áll, hogy a rajz agyagalapban — épúgy mint a többi Cloisonné munkáknál — egész vékony sárgaréz rudacskákkal beillesztetik és az így keletkező nagyobb és apróbb rostok egész kis üveg gyöngökkel rakatnak ki, a melyek az agyagalapban bennragadnak. A mennyire a kevés kiállított tárgyakból észlelhettem, ezen technika segítségével nagyon finom



EBÉDLŐ.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE JAISER ÉS TÓTH.

ELŐCSARNOK.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE TÁLOS PÁL.



RÉSZLETEK AZ ÚRI DOLGOZÓ SZOBÁBÓL.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE MAHUNKA IMRE.

irrizáló fényhatásokat lehet elérni. Hogy elég tartós-e ezen technika, hogy épület-homlokzatok díszítésére is lehetne használni, azt természetesen csak az idő fogja megmondani.

Sovánka Imre úgy az ékítményben mint a színezésben sokkal művészebb mint azelőtt. Bár még nincs a franciák magaslatán, munkái mégis azzal az előnyvel bírnak, hogy művészi jellegük mellett sokkal olcsóbbak. *Giergl Henrik* most is állított ki különféle, modern és magyar ékítményekkel díszített üvegeket. Egy vitrinában az *első magyar üvegrészvénytársaság* által készített, csiszolt üvegekészlet látható, a mely a budai királyi palota részére rendeltetett meg. Ha ezen üveg művészi jellegéből az új királyi palota egész berendezésére lehetne következtetni, akkor ez bizony nem lesz valami nagyon örvendetes. Az úntig hallott kifogást, hogy egyrészt a királyi palota régi részeinek berendezését, másrészt a háziúr, azaz Ő Felségének secesszióellenes ízlését kellett tekintetbe venni, nem fogadhatjuk el. Mert ha Bécsben, dacára Rainer főherceg és az egész bécsi iparművészeti egyesület, nemcsak az „*Österreichisches Museum für Kunst und Industrie*“ modernizálását, de azt is keresztül tudták vinni, hogy az udvari új beszerzések legnagyobb része a modern ízlésnek felel meg, úgy csak egy kis egyszerűséggel mi is elérhettük volna ugyanazt.

Nagyon érdekes darab Horti ékszerkaszettája, mely Párisban is ki volt állítva. Ebben a darabban a modern ízlés az egy kissé régies hatással harmonikusan összevegyül.

Egy nagyon finoman mintázott korsót *Szirmai Tóni* hozott. Bár francia ízlésben dolgozik, de nincs benne a franciáknak elpuhult, csak pikantériát és eredetiséget hajhászó jellege. Inkább erőt és természetességet mutat.

A zománc terén nagyon sok az érdekes és az új a kiállításon. *Rapoport*, sajnos, csak régibb munkáival vett részt. Újabb

alkotásai még fokozottabb báj fölött rendelkeznek, mert színben és fényben színes drágakövekkel vetekszenek. Minden állásban, minden világításban más a tündöklése, a ragyogása. Ez a színhatás oly erős, hogy majdnem megfeledekezünk a formáknak kezdetlegességétől. Ez a hatás oly erős, hogy minden más foglalat, mint az egyszerű, sima, lineáris zavarólag hat. Így p. o. az egyik ékszerkaszettánál *Rapoport* különféle tarkán zománczott boglárók applikálása által magyar jelleget akart elérni, e helyett azonban nyomasztólag hatolt a tulajdonképeni zománc fényére. Nagyon érdekes a két kis serleg egész vékonyan applikált, átlátszó, festő zománccal és figurális díszítésekkel. Egyelőre még kísérletek ugyan, melyeknek értéke inkább a technikai mint a művészi oldalon keresendő, mert a kiállított darabokon még nem sikerült színhatást, tónust elérnie, de ha sikerülne neki ezen technika mellett még a színek valeur-hatását is előállítani, úgy az a zománctechnika művészi kihasználása szempontjából sokkal fontosabb lenne, mint eddigi munkái.

Huber Oszkár azon kísérletek alapján, melyeket már hosszabb idő óta *Wartha Vince* műegyetemi tanár műtermében folytat, egy sokat ígérő újítással lépett föl. Ő az ércfelületeket opákszománccal borítja, melynek edzés által különféle fényt és rajzot ad. Ez által egész sajátos hatásokat ér el. A zománc majd úgy tűnik fel, mintha különféle színekkel volna becepegtetve, mint a legfinomabb kínai Craquelés, majd pedig erekkel borított mint a márvány. Ezután mindenféle szélsőleges rajzokkal hintik be: csillagokkal, körökkel stb. A zománcnak egész gyenge floreszkálásával összekötve, a mely hasonló a régi üvegéhez, rendkívül finom fény- és színhatások állanak elő. Ha *Huber* majd uralni fogja rajzának különféle alakjait és azok nem fognak pusztán a véletlentől függni, akkor, a formák jobb kiválasztása mellett, még sok művészi sikert fog ezen technikával elérhetni.

Hibján Samu tanár zománcmunkái, melyek ezúttal kiállítottak, nagyobb-részt a párisi világkiállításról ismeretesek. Festőzománcával, a mely tompa és színtelen, csak nehezen tudok megbarátkozni, de rekesz-zománcát már inkább megbecsülöm. Természetes, hogy munkáinak hatása a rajzoktól függ, a melyek rendelkezésére állanak. Itt különösen megemlítendő a széles, hajtott vonalakban készített ékszerek, melyeket Horti Pál tervezett. Némelykor ugyan, (pl. a nagy csatnál) régi hibájába esik vissza Horti, túlságosan tömörre lesz, míg az ékszer már a rendeltetésénél s a zománcnak finom, virágszerű hatásánál fogva, csak egész könnyű, úgyszólván takarékos vonalozást bírhat el. E tekintetben csak óvhatom fiatal művészeinket a legmodernebb francia ékszművészet követésétől: *Lalique* René, a híres, a drágán fizetett és sokat keresett, a legújabb munkáiban, úgy látszik, már tévúton van. Túlzott, majdnem barok. *Vever* ugyanabban a hibában leledzik és vele sok más francia művész. Nem oly ékszereket készítenek, melyeket viselni lehetne, vagy a melyek az emberi test díszítésére alkalmasak, hanem a vitrinákba való kirakattárgyakat. *Colonna* és *Dufresne* jobban tud mértéket tartani. De ez a kettő még mindig a lineáris ékítményt részesíti előnyben, a kőnek pedig csak az ékítményen belül, színhatáskép engednek szerepet. Különösen *Dufresne* e tekintetben oly finom, úgyszólván szűzies, hogy munkái a *Lalique*éhoz hasonlítva olyanok, mint egy édes bimbószerű lány, egy fölcicomázott grande cocotte-al szemben. Épp azért nem *Lalique*-ot, hanem őt ajánljuk az ékszmunkákkal foglalkozó művészeink figyelmébe.

Wisinger Mórtól és *Link* Istvántól szintén vannak zománcok és ékszerek a kiállításon. Közte sok jó, de semmi új, mert sajnos, még mindig jobban szeretik a régi formákat és mintákat mint a fiatal művészek tervezte modern dolgokat.

Kriegler D. ékszerei egytől-egyig vieux

jeu-k. Nem a rendeltetésre, sem a művészi formára vagy a kövek fény- és színhatására fekteti a súlyt, hanem a nyers értékre, a mely meglehetősen dicsekvéssel az előtérbe szorul. A kísérlet, a kassai zománc-láncnak az ötvös-kiállításról ismert formáját akképp felhasználni, hogy a zománc helyett színes drágakövek alkalmaztassanak, nem sikerült. Mert nemcsak hogy a zománc puha, szelíd fénye soha sem pótolható egy hasonszínű drágakő ragyogó fényével, de azonkívül oktalan volna, egy szép és olcsó hatást egy rosszabb és drágább hatással pótolni akarni, csak azért, hogy az ékszernek tolakodóbb pénzértéke legyen.

Sok figyelemreméltót találunk a *Szandrik*-gyár kiállításában, a mely ezúttal nemcsak ezüst-, de alpakka- és bronz-tárgyakat is tartalmaz. A ki ennek a gyárnak munkáit régebről ismeri, kénytelen lesz bevallani, hogy azok úgy tehnikai, mint művészi szempontból jelentékenyen javultak. Örvendetes továbbá, hogy ezen gyár, bár még nincsen egész lélekkel a modern iparművészet áramlatában, mégis, legalább részben, újat hoz az agyoncsépelet régi mustrák helyett. Megegyik azonban ezzel a gyárral, a mint az megesik mindenkivel, a ki csak felerészben van valamely dolognál, hogy az új formák és ékítmények művészileg elhibáztak. És pedig vagy azért, mert a réginek és újnak lehetetlen kompromisszumából keletkeztek, vagy pedig azért, mert a modern formák és vonalak nyelvét az ízléstelenségig túlozzák.

Sokszor hallottam már jelentékenyebb műiparosoktól, hogy a modern művészetnél nagyon szívesen áldoznak hébe-korba, de a produkciónak nagyobb részével a régi kerékvágásban kell maradniok, mert a közönség zöme konzervatív lévén, nem akar lemondani a régi, megszokott formákról. Az én véleményem azonban az, hogy nem a közönség maradiságában rejlik a hiba, hanem műiparosaink nemtörődömségében. Hisz utóvégre még sem ugyanazokat a régi formákat hozzák szüntelen, hanem a szeszélyek és a divat



ELŐSZOBA BUTOR.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE MAHUNKA IMRE.



RÉSZLETEK
AZ ELŐCSARNOKBOL.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE TÁLOS PÁL.

szerint változókat. Ha pedig a közönség ezt a változást megtűri, akkor nem értem, miért nem tűrne meg olyan változást is, a mely az új művészethez vezet. Igaz, hogy ez esetben szükséges lenne, hogy a közönségnek csak a modern művészet java nyújtassék. És ebben rejlik éppen a hiba. Azok a műiparosok, a kik a modern művészetnek nem saját érzelmükből, hanem csak divatból hódolnak, nem igazán modern művészeknél rendelnek tervezeteket, hanem a különféle folyóiratok közlései nyomán csináltatnak valami hasonlót. Az a rajzoló azonban, a ki a modern művészetnek csak külsőségeit látja, abban az óhajban, hogy ultra modern legyen, csak a legextremebb, úgynevezett szecesszionista mintákat választja, a melyeket még a saját ízléstelenségével tetézi. Így Sandrick munkái közt is ilyenekre akadunk. Nem tagadható azonban, hogy e tárgyak technikai kivitele nagyon jó s hogy csak előkelő, művészi vezetésre lenne szükség, arra, hogy ez a gyár mihamarább igazán előkelő művészi niveau-ra emelkedhessék. Teljes dicséretet érdemelnek a lapos ékítményű rézedények, a melyek igazi művészi hivatottságra mutatnak.

Egy meglehetősen gazdagon megtöltött vitrinában Beck Ö. Fülöp munkáit látjuk. A mit már korábban dicsérve említettem, az ma még fokozottabb mértékben áll fenn. A figurális elemek ékítményekre való felhasználása s a formák szerves kiképzése iránti érzeke azóta lehetőleg még fokozódott. Munkáiban az összes részek mindig szervesen összefüggnek és ez az, a mi nagy előnyére megkülönbözteti Beck-et tanítóitól, a franciáktól, a kik, ha jó ötletről van szó, a praktikus kezelést és a tárgynak rendeltetését figyelmen kívül hagyják, csak azért, hogy eredeti és becses objet d'art-t alkossanak. A lapos relief kezelésében szintén nagy a haladása. Ezeket oly finomsággal tudja elérni, hogy minden plasztikus pompa mellett szinte leheletszerűek.

Befejezésül még Rubin A. és fiai ezüstmunkáiról akarok megemlékezni, a kik

a tavalyi munkáikhoz képest azonban nem mutatnak haladást. Megemlítem továbbá Beschorner bronzöntéseit, de ezek közt sincs valami nagyon különösen érdekes új dolog, hacsak nem Führer (Füredi) Rikárd két kandeláberje.

A vasművesség ezúttal is elég jól volt képviselve a kiállításon. Legtekintélyeseb csoportjuk volt Forreider és Schiller vasműveseknek, kik egy hatalmas, értelemmel kovácsolt erkélyrácsot mutattak be, mely Zala György házát fogja díszíteni. E mellett, a minden tekintetben kitünő munka mellett, több kisebb tárgyat és két, naturalisztikus modorban készült nagyszabású munkát állították ki: egy sirkő mellett álló természetes nagyságú pálmát s egy szintén sírboltra szánt óriási virágkoszorút.

A pálmánál persze — nagy vonalú strukturája és törzsének kemény és erős volta miatt — a naturalisztikus kidolgozás nem hat zavarólag, de a virágkoszorún, úgy érzem, egyenesen — visszataszító. Mert ámbátor a koszorúnak minden egyes levelét, szirmát, virágát szinte puhának kovácsolták, rosszul esik a bársonyos, színekben tarkázó virágot, a melyet meleg arcomhoz szeretnék szorítani, hogy lehűtsem vele: kemény, éles vasból valónak látnom. Teljesen értelmetlen játékká lesz a vasvirág, ha — a mint ezt Halász Imre vagy Sárvány János az 1885-diki kiállítás óta meghonosított rossz hagyomány szerint teszik — használati tárgyakat, például íróasztal-készletet, vagy virágállványt csinálnak belőle. Sárvány különben néhány inkább lineárisan ornamentális megdolgozást kívánó, a vas természetének jobban megfelelő tárgyat is állított ki. Kívánatos dolog, hogy ennek a nyilvánvalóan törekvő műiparosnak a jövőben, hazai művészekről, jobban megfelelő rajzokat és terveket szerezzenek. Hiszen azok a dolgai, a melyeket Horti rajzai alapján készített s a melyek a Horti-szobákban láthatók, arról tanuskodnak, hogy Sárvány kitünően érti a maga mesterségét. Megmunkálás dolgá-

ban igen jeles a *Pader* Nándor vaspillére, míg ellenben a *Hochmann* József naturalisztikus bokrétája (azt nem is tekintve, hogy bizony kómikus dolog a kis virág-állványra akkora nagy apparátust pocskoltni) sem olyan puha, sem pedig olyan, szinte kézzel modellált, mint a *Forreider* ugyanilyen fajta munkái.

Dicséretre méltóak a *Seidner* M. márványművei, melyeket a soborsini műiparos Radóné Hirsch Nelli tervei szerint készített. A művésznő, különösen a vázákön, finoman alkalmazkodott a materia keménységéhez. A modern vonalzatú szalagornamentsnek szobrászjellege is van, de meg azonkívül igen ügyes az összeköttetés közte és a lábak s a fogók között, úgy hogy ezek nem úgy hatnak, — a hogy rendszeren szokták — mintha a tárgyakra csak úgy föl volnának ragasztva, hanem úgy, akár csak kinöttek volna a váza testéből. A posztamentumok ellenben egytől-egyig nehezeknek, vaskosaknak látszanak. Azt hiszem, hogy a szép márványnak pompás színjátéka könnyebb és finomabb munkájú dolgokon sokkal inkább érvényesülhetne.

Legvégül a szövő- és kézimunkákról akarok megemlékezni. Legkülönbek közöttük a *Kovalszky* Saroltái. Ámbátor még csak rövid ideje, hogy a scherbeckiek modorában dolgozik, mégis azt hiszem, hogy a munka pontosságának és finomságának dolgában máris fölülmúlja amazokat. Annyi ügyesség és művészi intelligencia nyilvánul a munkáiban, hogy rászolgált velük az erősebb anyagi támogatásra, annál is inkább, mert idehaza is, az idegenben is, nemcsak a művészietlen európai, hanem a manapság nagyon is kedvelt keleti vásári árút is alaposan szorítani lehetne velük.

Csinosan stilizált munka, és zöld, kék és arany színével kellemesen hat, ámbár nem nagyon eredeti, hanem inkább angol nyomokban jár a *Sebestyén* Arthurné applikációs munkája. Határozottan figyelemre méltók a *Mirkovszkyné* munkái.

De nem a bársonyra festett állatképei, a melyek meglehetősen banálisak, hanem azok, a melyek a hollandiai batikra emlékeztetnek. Különösen jól hatnak náluk a beégetett barna konturok és bennük a halványabban olajfestékkel florealisan festett dekorációk. Azt hiszem, hogy ez a hatás még jobban érvényesülne, ha *Mirkovszkyné* pusztán csak a vonalos ornamentalsre alkalmazná.

Gaiduschek kisasszony, a kinek díszítő tehetségéről már többször szólottam dicsérettel, ezúttal is néhány nagyon érdekes dolgot állított ki. Azt látom, hogy a tehetsége, a helyett hogy megtisztulna, belevész túlzó-szecesszionista lehetlenségekbe. A fémmunkáinál ezek még valahogy friss naivitáskép hatnak, de már a tulajdonkép való kézimunkánál nagyon is meglátszik rajtuk a mesterkelt szándékosság. Tehetségesek a *Tóth* Béláné mintázatai is. Pontosak és tiszták, de még nagyon kevés bennük az egyéni jellemzetesség. Szinte meglátszik rajtuk, hogy készítőjük keservesen belefáradt a készítésükbe. Függönyének díszítése kicsinyes és cikornyás. Dicséretre méltó a *Kabay* Dánielné csomózott selyemszőnyege, noha a *Sarkadi* E. által készített tervrajz és szín dolgában az olyan kis méretekhez képest nagyon is komplikált. A nagyobb dicséretre érdemesek most is a pozsonyi „*Izabella* Háziipar-Egyesület“ munkái. Nagy kár, hogy az egyesület egyre ugyanazokat a rajzokat és mintákat mutatja be, noha — pusztán csak üzleti szempontból is — több gondot kellene fordítani a munka művészi részére és a változatosságra.

A kiállításban ezúttal részt vett tajtékaragó mester is. *Felsberg* Zsigmond kétségkívül ügyeskedik a tajtékaragásban, de már az ízlésnek nem ugyanakkora mestere. Mosolyt keltő dolog, a mikor a pipa tulajdonképen hegység, a melyen erdő is van, lovagvár is. A pipa, ha már pipa, hadd legyen pipa.

Diner-Dénes József.



ÚRI SZOBA.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE MAHUNKA IMRE.



RÉSZLET HORTI PÁL ÚRI DOLGOZÓSZOBÁJÁBÓL.
A BUTORT KÉSZITETTE MAHUNKA IMRE,
A KANDALLÓT A ZSOLNAY-GYÁR.

A BUDAPEST-FERENCVÁROSI R. KATH. PLÉBÁNIA-TEMPLOM ÜVEGFESTÉSŰ ABLAKAINAK KARTONJAI.

A budapest-ferencvárosi rk. plébánia-templom részére, melynek ünnepélyes felszenteltetése Ő Felségeik 25 éves nászának évfordulóján, 1879. évi április 24-én történt meg, ez év folyamán készülnek el hátralevő üvegfestett ablakai.

Hazánk kiváló műtörténetírójának, néhai *Ipolyi Arnold* püspöknek áldozatkészségéből egyedül a Szent Gellért csanádi püspököt ábrázoló üvegfestmény állott a felszentelés alkalmára készen, a következő vallásos és hazafias felírással:

„Oh, szent Gellért püspök!
Itt a Kelenfölddel szemben,
Hol a szent hegy áll,
Mely nevét tőled vette,
Midőn hitet és tudományt hirdetve
Véreddel áztattad a magyar földet,
Hogy áldd meg ez országot és népet,
Könyörögve szenteli e képet néked
Ipolyi Arnold püspök.“

Az ő példáján felbuzdulva, *Wenckheim Krisztina* grófnő, Szent Erzsébet üvegfestményű képét ajánlotta fel a templom részére, éppen a Gellért-ablakkal szemben a következő felírással:

„Magyar szent Erzsébet
Szegények, betegek hú ápolója
Hazánk árváit, özvegyeit óvja
Mennyországából esedezésed;
Hozzád fohászokodva ajánlja föl e képet
Wenckheim Krisztina grófné.“

Mindkét ablak kartonját *id. Storno Ferenc*, kivitelét pedig *Kratzmann Ede* készítette.

Szükségesnek tartom megemlíteni, hogy *Ipolyi* azon feltétellel ajánlotta fel és készítette el a Gellért püspököt ábrázoló ablakot, ha a templom hajójában

levő ablakokba csupa magyar szentek üvegfestett képei kerülnek, a mit a templom építése és felékítése körül nagy érdemeket szerzett *Kurtz Vilmos* plébános-helyettes meg is ígért.

Ipolyi programmszerű útmutatást magában foglaló feltétele igen helyes volt. Mert ha mi magyarok nem festetjük templomaink falaira és ablakaira hazánk dicsőült szentjeinek alakjait: talán csak nem várhatjuk, hogy — az egy magyar Szent Erzsébet kedvelt alakját kivéve — a külföldi templomokban fessék meg képeiket?

A vallásosság mellett nemcsak megfér a hazafias érzés, hanem a hívekre hatványozott hatással is bír a magyar szentek erényeinek példája, a kikiről el lehet mondani: „test a mi testünkéből és vér a mi vérünkéből“.

Most, hogy a székesfőváros, mint a templom kegyura, bőkezűségével lehetővé tette a hátralevő üvegfestett ablakok elkészítését: a templom érdemes lelkesével egyetértőleg, e sorok írója állapította meg az üvegfestményű képek tárgyait, szerkesztette a vallásos feliratokat és felügyeletével ellenőrizte a kartonok készítését.

A művészi feladat megoldása könnyűnek éppen nem volt mondható.

Az *Ybl Miklós* által nagy szeretettel épített templom román stylje kötelességévé tette a tervezőknek e styl szellemének érvényesítését, mely az e korból reánk maradt hasonló emlékek, továbbá a costume- és dekoratív-diszítési tanulmányok eredményeinek lelkiismeretes felhasználását követelte meg. Ezenfelül alkalmazkodniok kellett a már meglévő

két üvegfestett ablak, különösen pedig a templom belső polychrom festésének hangulatához, nehogy alkotásaik, az egy-
ségés hatás rovására, a meglevő összhangból disharmonikus módon egészen kiessenek.

Szerencsére sikerült megtalálni *Glaser János* festő és *Székely Árpád* művészünkben azon mestereket, a kik e nehéz feladat megoldásában eddigi tevékenységükkel biztosítékot nyújtottak.

Glaser János ecsetét kiváló dícséretre méltólag értékesítette a pécsi székes-egyház stylszerű restaurációjánál, báró *Schmidt Frigyes* építészeti főtanácsos oldalán s azóta is a budavári koronázó főtemplom Szent István-kápolnájának, valamint — egyebeket mellőzve — a szepes-csütörtökhelyi kettős kápolnának stylszerű kifestésénél sikeres módon bebizonyította, hogy a középkor jellegzetes festési modorában nemcsak otthonossággal bír, de a művészi képzelet gazdagságának tárházából meglepően képes meríteni.

Székely Árpád festőművészünk, mint előkelő mesterünk *Lotz Károly* kiváló kvalitású tanítványa, nem egyszer tűnt már föl egyházi festésünk terén önálló alkotásaival, melyekben a vallásosan ihletett felfogás komolysága mellett, műtörténeti beható tanulmányokról tett tanúságot, a mi a teljesen modern ízű, itt-ott már a divatos szecesszióval határos törekvések és csábok korában művészeinknél napról-napra ritkább jelenségül lesz konstatálható.

Az elkészült kartonokat — a székesfőváros tanácsának engedélyével — a Magyar Iparművészeti Társulat idei karácsonyi kiállításán mutatták be.

Megelégedéssel tekinthetnek az elért eredményre, a mennyiben alkotásaikkal a szakférfiak és nagy közönség kiváló érdeklődését és elismerését fölkelteniök sikerült, melyek a különben is igen distingvált karácsonyi műipari kiállításnak pazar színpompájukkal felöltő dísz kölcsönöztek.

Mielőtt a kartonok ismertetéséhez hozzáfognék, a képek sorrendjéről is megemlékezem, melyek a templomhajóban helyet fognak foglalni.

Az oltár lecke (*epistola*)-oldalán hazánk hittérítőjének, Szent Bélának (Adalbert) képe nyitja meg a sorozatot, melléje Gizella, Szent István neje, az első magyar királyné alakja sorakozik, utánna Gellért, Csanád vértanú püspöke, mellette Szent Kinga (Kunigunda), IV. Béla királyunk leánya, majd Szent Mór, pécsi püspök és a Pannoniában született Szent Márton lovag (később toursi püspök) zárja be ezen oldalon a képek sorát.

Az evangéliumi oldalon Szent István királyunk, Szent Imre herceg, magyar Szent Erzsébet, Szent László király, Szent Margit (IV. Béla király leánya) és Kapisztrán Szent János sorakoznak egymás mellé, úgy, hogy ez utóbbival szemben Szent Márton lovas alakja pendant gyanánt lesz alkalmazva.

Lássuk most rövid ismertetésben a kartonokat.

Magyarország első hittérítői között *Szent Béla* (Adalbert), prágai püspök működött, a ki Vajkot Esztergomban megkeresztelvén, hazánk fejedelmét a kereszténység kebelébe fölvette, később pedig vértanúságot szenvedett.

A teljes pontifikális öltözetben ábrázolt főpap jobbfelé néz; arannyal hímzett vörös saruk, fehér alba, gazdagon díszített tunicella, violaszínnel bélelt vörös harangcasula, mely keresztes körökkel van mustrázva, pallium archiepiscopale, aranyhímzésű alacsony fehér infula képezi öltözetét. Fejét sugaras nymbus környezi, melynek vörös szegélyében neve: „*Szent Béla püspök*“ olvasható; jobbát áldásra emeli, baljában pásztorbotot tart. Karcsu, két zöld oszlop által tartott árkádban áll s a háttér barna és sárga színekkel mintázott kék szőnyeg képezi.

A dús román stílű polychromos lombozatból alkotott keret vörös alaptól emelkedik ki s középén kék mezőben



SZ. BÉLA (ADALBERT) PÜSPÖK.

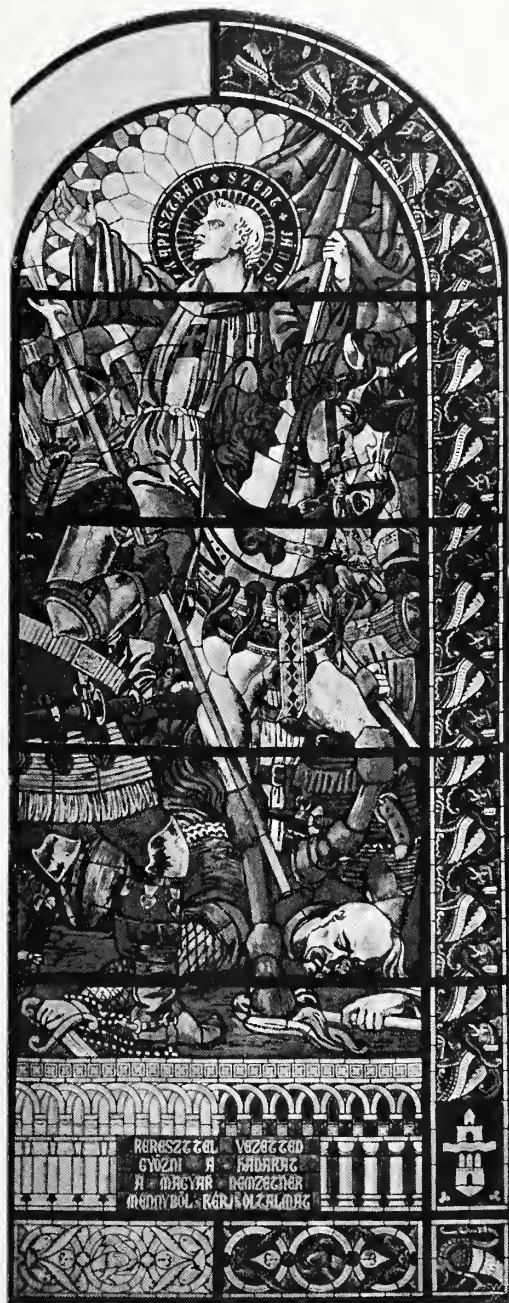


ÁRPÁDHÁZI SZ. MARGIT.

A BUDAPEST-FERENCVÁROSI R. K. PLÉBÁNIA-TEMPLOM
 ÜVEGFESTMÉNYEINEK KARTONJAI.
 TERVEZTEK SZÉKELY ÁRPÁD ÉS GLASER JÁNOS.



SZ. MÁRTON, LOVAG ÉS PÜSPÖK.



KAPISZTRÁN SZ. JÁNOS.

A BUDAPEST-FERENCVÁROSI R. K. PLÉBÁNIA-TEMPLOM
 ÜVEGFESTMÉNYEINEK KARTONJAI.
 TERVEZTÉK SZÉKELY ÁRPÁD ÉS GLASER JÁNOS.

a következő fohászszerű felírást olvasuk:

„A mit te hirdettél
Nemzetünk nagy kincse,
Kérd Istent, hazánkat
Hitben erősítse.“

Az első magyar királynét, *Gizellát*, Szent István nejét, a hagiografok boldognak (beata) nevezik. Képiünkön a mai koronázó palást készítőjeként van megörökítve. Tudvalevő ugyanis, hogy a magyar koronázási jelvények ezen művészi darabja eredetileg a Szent István király által épített székesfejérvári bazilika számára készült harangalaku miseruha volt. Ugy látszik, még az Árpádok korában elől felmetszették a kazulát és koronázó paláस्तá alakították át. A bíbor (violaszínű) selyemszövetet gazdag aranyhímzésű képek borítják s feliratának tanúsága szerint *Gizella királyné* is dolgozott rajta.

A fehércsíkos vörös oszlop-pár által tartott arkádban szemben áll a királyné dús byzanci öltözetben (Szent István udvarában byzanci costumeök voltak divatosak), aranyhímzetű vörös sarukban, zöld öltönyben és kék palástban, két kezében a koronázó palástot tartva. Fejét az árpádházi királyok nyílt koronája (minőt III. Béla és neje sírjában találtak) díszíti és nymbus környezi, szegélyében „*Boldog Gizella királyné*“ felirattal.

A háttérül szolgáló szőnyeg vörösen és sárgán mustrázott kék, s a bordure lombozatai vörös alapból emelkednek ki. Felírata így szól:

„Szent István palástja
Kezédnek munkája,
Kérj áldást mennyekből
A magyar királyra.“

Szent Kinga (Kunigunda), IV. Béla királyunk leánya, a ki férje, Boleszláv lengyel herceg halála után a sandeki kolostorba lépett s ott mint Klarissza apáca fejezte be életét, miért is a ferencesek szerzetes öltönyében van ábrázolva, derekán kötéllal, feje körül nymbussal, melynek vörös szegélyében neve: „*Szent*

Kinga“ olvasható. Kezeiben feszületet tart; lábainál zöld vánkoston a fejedelmi születését jelző árpádházi korona, mely a kép vörös alapon festett dús bordurei-jében is sűrűn alkalmazva előfordul.

A két karcsú oszlop felett a mennyei Jeruzsálemet jelentő architektura látható; a háttérret vörös és zöld mustrás kék szőnyeg képezi.

A fohászszerű felirat így szól:

„Alázatosságnak
Jeles példányképe,
Hozzád esedezik
Szent István hű népe.“

Szent Mór, előbb pannonhalmi bencés, később pécsi püspök, a kit szerzetes korában, az ős monostorban jártakor Szent Imre herceg, példás, szűzi életéért hét csókkal tüntetett ki, teljes főpapi ornatibusban, kék oszlopoktól tartott arkád alatt, velünk szemben van ábrázolva. Az arannyal hímzett vörös főpapi saruk, fehér alba, vörössel mustrázott fehér tunicella, vörös béléssel bíró, arannyal hímzett harangalakú zöld casula, fehér infula, zöld pontifikális keztyűk összhangzatos polychrom hatással vannak a szemlélőre. Jobbjában pásztorbotot, baljában evangéliumos könyvet tart.

A háttérül választott vörös és zöld mintázatú kék szőnyeg, valamint a vörös alapból emelkedő polychrom-lombok a szent püspök alakját előtérbe segíteni hivatvák.

A képen olvasható felirat így szól:

„Hét csókkal illetett
Szűz Szent Imre téged,
Istenes életre
Buzdítson erényed!“

A templom epistola-oldalán a hatodik ablakba szánt karton *Szent Márton* lovagot ábrázolja, a ki mai hazánkban, Pannoniában született, s később Tours (Franciaország) püspökévé lön.

A fényes dekoratív-hatással bíró kép háttérében középkori várat látunk, melyet a felkelő nap sugarai világítanak meg. Innét indult útjára Szent Márton vitéz,

lőháton, páncélos és sisakos öltözetében. A művész azon jelenetet örökítette meg, a mint kék palástjának felét kardjával levágja és az előtte térdelő félmeztelen agg koldusnak nyújtja.

Korhú a lovag öltözete és a ló fényes szerszáma.

A vitéz feje körül a nymbusban, melyet kék sugarak is öveznek, nevét: „*Szent Márton püspök*“ olvassuk.

Ezen kép bordure-je vörös alapon, polychrom-lombok közt stilizált állatokkal van élénkítve, mely a szabad ég alatt ábrázolt jelenethez nagyon is illik.

Felirata megmagyarázza a szemlélőnek, hogy Szent Márton miért számítatik azon szentek közé, a kik hazánk földjén működtek?

„*Hazánk hívő népe
Te hozzád így kiált:
Áldd meg szülőfölded,
A szép Pannoniát.*“

A templom evangéliumi oldalán a sorozatot *Szent István* királyunk alakja nyitja meg, a kit balra (az oltár felé) néző helyzetben, mint népének hithírdető apostolát élte alkonyán, ősz hajzattal, bajusz- és szakállal ábrázolt a művész. Fejét a szent korona régebb felső része, melyet Szilveszter pápa küldött első királyunknak, ékíti és a nymbuson kívül csillagos glória környezi „*Szent István király*“ felirattal.

Öltözete a byzanci viseletnek megfelelő és rajta látható a mai koronázási palást, melyet — mint föntebb már említettük — nejével, Gizellával ő készítettett és ajánlékozott a székesfejérvári bazilikának miseruha gyanánt. Jobbjával az apostoli kettős keresztre támaszkodik, baljával pedig intő mozdulatot tesz. Kardja, mely oldalát ékíti, mai s megvan a prágai dóm kincstárában.

A két karcsú oszlop fölött a mennyei Jeruzsálemet ábrázoló architektura emelkedik s a háttérrel dúsan mustrázott kék szőnyeg tölti ki. A gazdag lombozatból szerkesztett bordure szintén kék alappal bir.

Feliratul az első szent királyunkat dicsőítő ősrégi himnus első versszakát alkalmaztam:

„*Ah! hol vagy magyarok
Tündöklő csillaga;
Ki voltál valaha
Országunk istápjá.*“

Szent Imre herceget daliás ifjú alakjában, szemben látjuk ábrázolva. Öltözete arannyal hímzett vörös sarukból, derekához övvel szorított szintén dús hímzetű tunikából és viola bélésű kék palástból áll, melyet agraf tart össze a mellen. Oldalán egyenes kardja csüng. Fejét nyílt korona és nymbus ékíti „*Szent Imre herceg*“ felirattal.

A két aranycsikos fehér karcsú oszlop felett architektonikus végződést alkalmazott a művész; a háttérrel zöld és sárga mustrás vörös szőnyeg takarja; a képkeretül szolgáló bordure dús lombozata kék alappól emelkedik ki.

Felirata így szól:

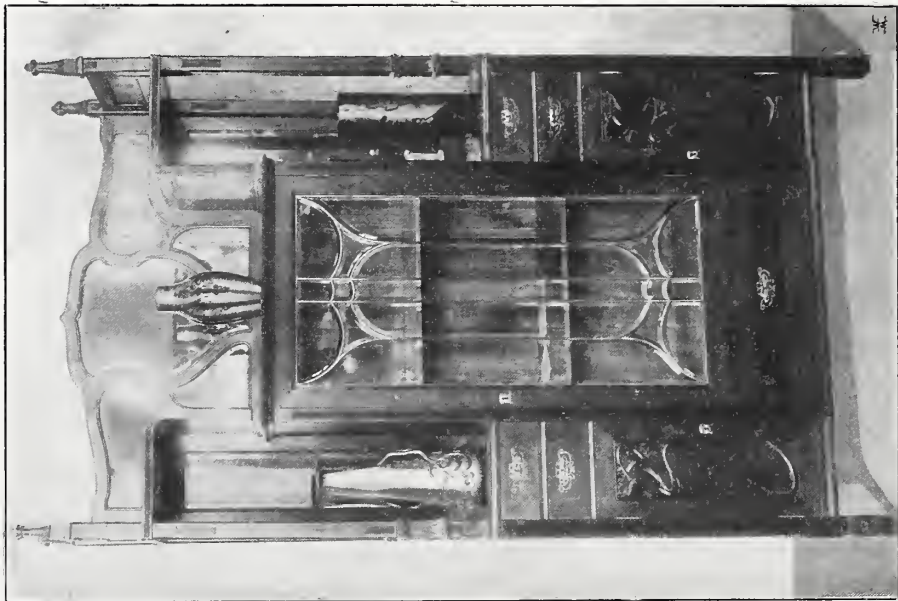
„*Szűz szent Imre herceg
Égi lilionszál,
Magyar ifjúságért
Mennyben imádkozzál.*“

Szent László királyunkat, a lovagias középkor ünnepelet hőst, kinek vitéz tetteihez a legendák egész sorozata fűződik, sodrony-pánczél öltözetben látjuk e képen magunk előtt. Fejét nyílt koronás sisak és nymbus ékíti „*Szent László király*“ felirattal.

A sodronyöltözet felett rövid, térdig érő királyi köntöst és zöld bélésű vörös palástot visel, derekát szíj szorítja és övéről egyenes kardja csüng, melynek markolatán balját nyugtatja.

Jobbjában harci bárdját emeli, mely az egész középkoron át egyedül az ő jellegzetes fegyverét képezi ikonográfiánkban.

A két karcsú fehér csikos oszlop fölül alkalmazott architektura a mennyei Jeruzsálemet jelenti; a háttérül szolgáló szőnyeg zölddel mustrázott vörös színű;



SZALON SZEKRÉNY.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE RADÓCZ JÁNOS.



HÁLÓSZOBA SZEKRÉNY.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE JAISER ÉS TÓTH.



ÚRSZOBA BÚTOROK EGÉTETT ÉS FESTETT DISZITÉSSEL.
TERVEZTE NAGY LAZÁR.

a dús lombozatból alkotott bordure kék alapból emelkedik ki.

Felirata:

„*Dicső nagy királyunk
Térdre hullva kérünk,
Mennyei atyánknál
Légy szószólónk nekünk.*“

Szent Margit, IV. Béla királyunk leányát dominikána szerzetes öltönyben (fehér ruha, hasonló színű skapuláréval és fekete velum), jobbra tekintve látjuk ábrázolva, jobbában az ártatlanság jelvényéül lilium-ággal, baljában zárt imakönyv, benne szentelt barka-szálakkal. Nymbusának vörös árnyékában neve: „*Szent Margit szűz*“ olvasható.

A nyulak szigetén (róla elnevezve később „*Margit-sziget*“) istenes életet élt apáca középkori képein specialis jellemzésül, velumán 3—3 arany csillagot találunk alkalmazva, melyet itt sem feledett le alakjáról a művész.

A két karminvörös oszlop felett architektikus ormó emelkedik; a barna színnel mustrázott kék szőnyeg a szent alakját hatályosan kiemeli; a vörös alapon rajzolt gazdag lombozat-bordure liliumos ágai és a felirat a szentnek szűzi életére céloznak:

„*Áhítatosságnak
Lilium-virága,
Péladaadásoddal
Oktass az imára!*“

A templom evangéliumi oldalán levő hatodik ablak számára készült karton, az epistola-oldalra szánt *Szent Márton* püspök lovas alakjának pendant-ja gyanánt *Kapisztrán Szent Jánost*, a dicső Hunyadi János fegyvertársát ábrázolja a nándorfehérvári csata jelenetében, a mint lóháton buzdítja a keresztény harcosokat, baljában a kibontott vörös harci zászlóval.

A hajkoronás (tonsura) szerzetes fejét nymbusán kívül, melybe neve: „*Kapisztrán Szent János*“ van írva, kék sugarak veszik körül. Veresesbarna kámzsájára elől, a keresztos vitézek jelvénye, a vörös kereszt van feltűzve. A ló páncélos szer-

száma épúgy korhű, mint a vitézeké. Az ellenségen vett győzelem az elesett török és a félhold taposása által nyert kifejezést. Megemlítjük itt, hogy Hunyadi János nándorfehérvári győzelme volt azon kiváló alkalom, melynek emlékére Colesztin pápa az egész keresztény világon elrendelte a déli harangozást.

A dekoratív hatású kép keretéül vörös alapon alkalmazott lombok közé élénkítésül stilizált madarakat rajzolt a művész.

Felirata így szól:

„*Kereszttel vezetted
Győzni a hadakat,
A magyar nemzetnek
Mennyből kérj oltalmat!*“

Meg kell jegyeznem, hogy az ablakok keretébe egyik oldalon az ország címere (a pólyák és kettős kereszt felváltva), a másik oldalon a donator székesfőváros egyesített címere jó.

A templom hajójába tervezett ezen ablakfestményeken kívül, még három karton készült a sekrestye ablakai számára.

Kettő egyszerű ólomkeretelésű, ú. n. „*Putzenscheibe*“-kből lesz alkotva, stilszerű lombozatkereteléssel.

A harmadik, középső ablakba a középkori ikonográfiai felfogás kedvelt ábrázolása, az ú. n. „*Missa divina*“ (mennyei szent mise) van szánva, melynél az áldozó pap maga Krisztus.

Az apró mustrás vörös szőnyeggel betakart lépcsők felett emelkedő ciboriumos oltárnál a Megváltó áll főpapi öltözetben, keresztos nymbussal körüvezett fején a töviskoronával, két kezével a konszekvált ostyát felmutatva. Az oltáron, melyet a Krisztus-monogramm A és ω (kezdet és vég) díszít, hímzett oltárabrosz felett, két román gyertyatartó között, a kehely és misekönyv foglal helyet.

A vörös alapból kiemelkedő bordure zöld lombjai gyöngyös pálca köré vannak illesztve.

A felirat a sekrestyében öltöző s a

szent miséhez készülő áldozárok számára e fohászt tartalmazza:

„Főpapak főpapja,
Szent teste és vére
Vezéreljen minket
Örök üdvösségre!”

A röviden ismertetett ablakok kartonjai közül a Szent Béla püspököt, Szent Margitot, Szent Mártont és Kapisztrán Szent Jánost ábrázolókat rajzban is bemutatom.

Általában elmondhatom, hogy *Glaser János* és *Székely Árpád* nagy tanulmány-nyal és szeretettel végezték feladatukat. A dekoratív motívumokban e kartonokon tapasztalható meglepő gazdagság (a képek bordure-jei közül kettő sem egyezik) előkelő hatást fog kölcsönözni az üvegfestményeknek.

Roth Miksa udvari üvegfestő, a kinek e téren számos alkotása nevét ország-szerte ismertté tette, biztosítékot nyújt arra nézve, hogy e kartonok után a budapest-ferencvárosi rk. plébánia-templom művészi üvegfestményekkel fog gazdagodni.

Dr. Czobor Béla.

KÜLÖNFÉLÉK.

ADOMÁNY. A PÉCSETT FELÁLLÍ-tandó Zsolnay szobor költségeire dr. Majovszky Pál úr, miniszteri s. titkár tíz koronát küldött be szerkesztőségünkbe, mely összeget rendeltetési helyére juttattuk.

ELDÖLT PÁLYÁZAT. A MAGYAR műhely- és raktártelep r. t. a m. iparművészeti társulat közvetítésével pályázatot hirdetett prospektusának címlapjára, a mely felett 1900. december hó 22-én döntött a jury. Tagjai voltak Ráth György főrendiházi tag, mint elnök, a m. műhely és raktártelep r. t. képviselőjében Thék

Magyar Iparművészet.

Endre, továbbá Havranek Ferenc építésztanár, Nádler Róbert, Pap Henrik és Roskovics Ignác festőművészek. Az első 300 koronás díjat *Feld* Imrének szavazták meg, a második 200 koronás díjat *Helbing* Ferenc, a harmadik 100 koronásat pedig *Rintel* Géza kapta.

AZ ERZSÉBETVÁROSI TEMPLOM. — Budapest székesfőváros új, emlékszerű épülettel gazdagodott az 1900. évi november 20-án megáldott erzsébetvárosi plébánia templommal. A háromhajós csarnok-templom, mely Steindl Imre műegyetemi tanár tervei szerint készült, az iparművészetnek sok jeles alkotását foglalja magába, a melynek részletes ismeretetésére még visszatérünk.

KÖNYVKIÁLLÍTÁS LESZ BUDA-pesten. A fővárosi könyvkereskedők egyesülete rendezi. A cél az, hogy általa a pangásnak indult könyvüzlet némi lendületet nyerjen. A forma még nincs határozottan körvonalozva, de a legtöb-
bek előtt a már háromszor megismételt 1882-es könyvkiállítás lebeg. Egy része azonban a rendezőknek nemcsak bibliográfusok és bibliofilek, azaz szakemberek számára akarja érdekessé tenni a kiállítást, hanem úgy szerkeszteni, hogy a nagyközönség is megtalálja benne a maga gyönyörködtető és tanulságos részét. Szóval a történelmi szemponton kívül, más csalogatóbb szempontok is fognak érvényesülni. Be óhajtják mutatni lehetőleg teljes sorát az irodalom terén szereplő előkelőségeknek, úgy képből, szoborban, fényképben, mint keze írásukban. A kiállítás 1901. március és áprilisban lesz az Iparművészeti Múzeumban. A könyvkereskedők egyesülete fölkerlte a múzeumok és könyvtárak főfelügyelőségét, a Nemzeti és Iparművészeti múzeumok igazgatóságát, hogy nyújtsanak kiállításuk rendezéséhez segédkezet.

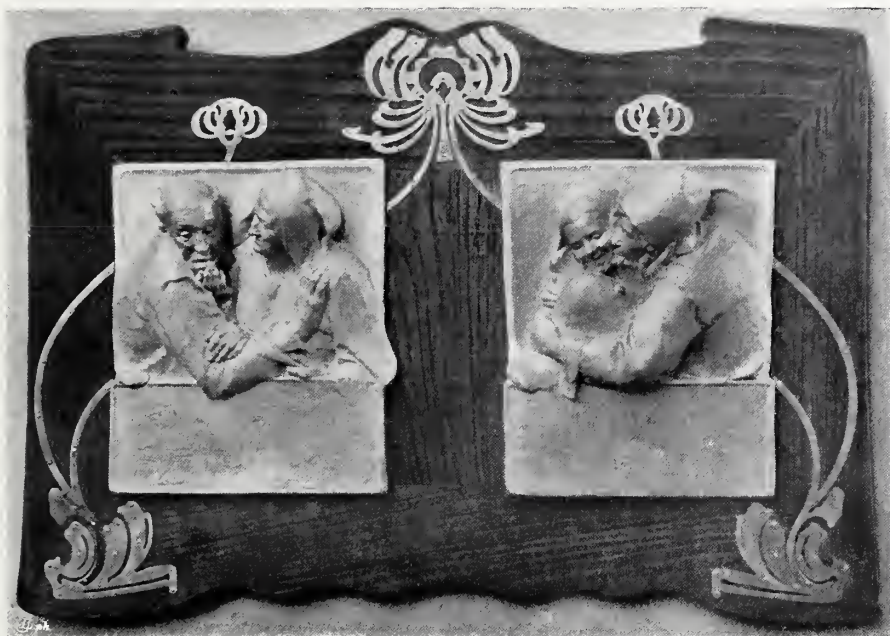
A MODERN LAKÁS CÍM ALATT *Spiegel* Frigyes építész, a párisi Maison moderne mintájára állandó kiállítási, illetve eladási helyiséget nyitott a Ferenciek-terén levő Klotild palotában. Túlnyomó részben külföldi iparművészeti tárgyakat gyűjtött abban egybe s látnivaló, hogy jól válogatta meg beszerzési forrásait. A magyar iparművészetnek eddig jelentéktelen hely jutott az idegen munkák



KÉPKERETEK.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE TAUSSIG SIGFRID.

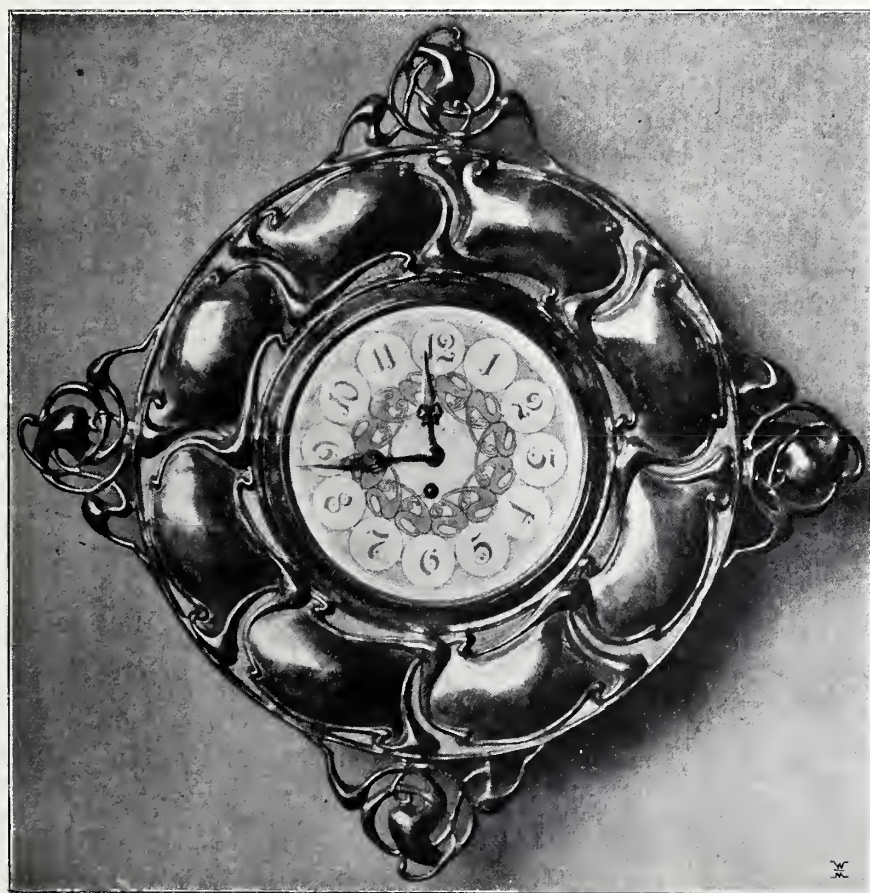


TÚKÖRKERET VERT VÖRÖSRÉZBŐL.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE SÁRVÁRY JÁNOS.



KERET.
TELCS EDE RELIEFJEIHEZ.
TERVEZTE MÁRKUS DEZSÓ

KÖNYVES KÁLMÁN KIADÁSA.



FALI ÓRA.
TERVEZTE HORTI PAL.
KÉSZITETTE HOSER VIKTOR.

mellett, de a mint halljuk, Spiegel úr jövőben annak kevésbé mostoha szerepet szánt, sőt azt is tervezi, hogy bizonyos hazai speciálításokat a külföldön értékesítsen. E téren szívesen üdvözljük Spiegel úr vállalkozását s sikert kívánunk törekvéseihez.



ELHALASZTOTT PÁLYÁZAT. AZ *Erzsébet-szobor* végrehajtó bizottságának elnöksége értesítette a M. Iparművészeti Társulatot, hogy a pályatervek beadási határidejét f. évi december hó 31-ig hosszabbította meg.



A MAGYAR DIVATLAPOK SZÁMÁRA egy érdekes ötlettel szolgál a Magyar Ipar 52-ik számában. Egy cikk keretében arra buzdítja a divatlapok szerkesztőit, hogy áldozzanak valamit a magyarságért, hagyják abba az idegen dúcok lenyomatával való idegen ízlésű kézimunka-minták terjesztését, a melyek többnyire még hozzá csúnyák és művésztelenek is. Főlősleges a silányságokat terjesztő csatornákból meríteni, mikor magunknak tiszta forrásaink vannak. Ott vannak a kereskedelemügyi miniszter kiadásában megjelenő *Mintalapok*, a melyekben a mi nemzeti sajtóságaink oldatnak fel a modern művészet üde dekoratív irányával. Egy életrevaló divatlap ezt a becses anyagot jobban tudná demokratizálni, népszerűsíteni, ha közölné a minták kicsinyített képét s közvetítené annak, a kinek valamelyik megtetszik, a nagyított és színezett minta-eladását. A Mintalapok kiadója valószínűleg szívesen bocsátja a nőközönség rendelkezésére kiadványának nemcsak évfolyamait, hanem számait is külön-külön. A divatlapok előfizetői így olcsón (legalább is olyan olcsón, mint külföldről) igaz magyar érzéstől áthatott művészi tervezetekhez jutnak. Ez csekélység, de ha ismerjük azt a nagy munkát, a mivel a közízlés nemesbítése s a magyar ipari termékek külső és belső formaságának elfogadtatása jár, e csekély eszközt sem fogjuk kicsinyelni.



EGY REGGELI ÚJSÁG PLAKÁT-pályázatára beérkezett művek voltak kiállítva az Iparművészeti Múzeumban. A pályázat egyik feltétele így szólt: „a pályázatból a szecessziós irány ki van zárva.“ A szecesszió szónak budapesti értelemben való felfogása tehát még

mindig nem fedezi a modern irányú művészetet, a melynek pedig becézett gyermeke a plakát. Dacára ennek, a díjjal jutalmazott mű a plakátművészet legmodernebb felfogású terméke. A mozgalmas utcai életből egy raffinement-tal megrajzolt rikkancs alakja válik ki hangozó szóval kínálván újságját. Művésze: *Vesztróczy Samu*.



A ZSOLNAY VILMOS SZOBRÁRA már kiírták a pályázatot. A pécsi szobor-bizottságnak huszezer korona áll rendelkezésére. A talapzat és építészeti megoldásnak a „Grés“ nevű időálló kerámiai anyagból való készítését pedig ingyen ajánlotta fel a Zsolnay-gyár. Úgy, hogy a pénz csupán a 2¹/₂ méter magas bronz alakra fordítható. Részletes feltételek, kívánalmak és a szobor elhelyezésére szolgáló tér tervrajza, az iparművészeti múzeum és iskola könyvtárában is látható. A bírálóbizottság ¹/₇ nagyságú mintát kíván és a legjobb pályamű szerzője a kivitellel való megbízást fogja — első díjként — elnyerni; a második sorban legjobbnak talált pályamű 600 koronával, a harmadik sorban legjobbnak talált pályamű 400 koronával fog jutalmaztatni. Pályázati határidő 1901. április 1.



AZ O. M. KIR. SZÍN-MŰVÉSZETI akadémia végzett növendékei számára művészies oklevelet terveztetett *Pap Henrik* festőművészszel, a melyet színes fametszet nyomásra *Morelli Gusztáv* tanár tett alkalmassá. A szimbolumokkal és allegóriákkal díszített okmány tanulóságos például szolgálhatna a diplomákat nyújtó intézetek számára. A maradan-dóbb becsű, a hosszabb megőrzésre szolgáló iratokat, mint a minők a végbizonyítványok, oklevelek, tagsági jegyek stb. magasabb művészi követelményeknek megfelelően is lehetne készíttetni. A színművészeti akadémia oklevelét négy színnyomásra metszette *Morelli*, a nála ismeretes pontos és artisztikus módon. A *Hornyánszky*-nyomdát is dicséret illeti, a betűk és szövegszedés találó alkalmazásáért.



IPARMŰVÉSZETI TANFOLYAMOT nyitott nők számára *Treitz Péterné* iparművészeti festőnő és oklev. rajztanárnő (VII. ker., Nagy János-utca 16.). Tanfolyamát *Hegedüs Sándor* kereskedelemügyi

miniszter állami támogatásban részesítette. A tanfolyam kizárólag nők számára létesült és célja, egyrészt, hogy a magyar nők különféle iparművészeti munkát tanuljanak, a mely munka elkészítésénél főképp a magyar szellemet ápolják és a tanítványok ezt a szellemet átültessék otthonukba is. Célja még a tanfolyamnak, hogy a szegénysorsú nőknek idővel keresetforrást nyújtson, ennek elérésére ilyenek a tanítóműhelyben ingyenes oktatásban részesülnek, munkáikat értékesítik s így ügyes és szakértő munkakerökké válnak. Tantárgyak: diszítófestés, iparművészeti tervezés, akvarellfestés, selyemfestés, porcellán és majolika, bőrmunkák, fafaragások, kisebb plasztikai munkák, üvegfestés, faégetés stb. Tervbe van véve ötvösmunkák készítése is, a mennyiben erre a tárgyra tehetséges erők jelentkeznenek. A tanítványok többször látogatják hozzáértő vezetés alatt a múzeumokat könyvtárakat, azonkívül az iparművészet története és a stíltanból tartott előadásokat kötelesek hallgatni.

KÜLFÖLD.

IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK Bécsben. Az osztrák iparművészeti múzeum vezetősége a mostani téli kiállításával is bizonyítékát adta annak, hogy rátermett annak a célnak a megvalósítására, a mit maga elé kitűzött.

A bécsi iparművészetet évtizedes tapasztalásból kellett felrázni, szembeszállni a Storck-korszaknak megcsökönyösödött előítéleteivel, s a mi fő, az iparos világot kellett megnyerni a modern eszméknek. A dolog nem volt könnyű; de Scala igazgató nem riadt vissza a nehézségektől s ma már megelégedetten láthatja fardozásának gyümölcsseit. Négy év előtt a modern irányt a bécsi múzeum kiállításán csak néhány angol bútorminta s ezek nyomán készült utánzatok képviselték. A következő évben már látunk egy csapat lelkes művészt, a ki iparosokkal szövetekezve azon van, hogy új eszméket vigyen az iparba, illetve hogy eszméiket kifejező formákat teremtsenek. És csodálatos, hogy ezek között a művészek között bizonyos lelki rokonság volt, műveik

szemmelláthatóan közös vonással bírtak úgy, hogy megteremtették a modern művészetnek bécsi lokális típusát, a mit ma már egy sereg kisebb talentum többkevesebb szerencsével is variál. Hogy aztán miféle befolyások működtek közre annak születésénél, hogy mennyi része van annak létrejötténél az angol mintáknak, van de Veldenek, vagy akár a régi, bécsi, úgynevezett Biedermayer-stílusnak, ez egészen mellékes. Tény az, hogy a bécsieknek sajátos akcentusát, a mi a beszédükön oly könnyen felismerhető, ma már az iparművészeti alkotásaikon is határozottan látjuk.

A mostani kiállítás e tekintetben felette érdekes, mert az iparosok ezuttal maguk erejökre támaszkodva készítették munkáikat. Ezeken úgyszólván kivétel nélkül megvan az előbb említett bécsi jelleg, noha művészi kvalitásuk igen különböző. Áll ez pedig főleg az ez idén szokatlanul nagy számú modern szobaberendezésekre. Ezek mellett négy-öt Louis XV, Louis XVI és empire-stílusú szoba is van, a mely azonban alig köti le a néző közönség figyelmét, bár el kell ismernünk a kifogástalan jó munkát. Még fel kell említenünk, hogy Sheraton, Ashbee bútorainak utánzatait is láttuk.

A tárlókban levő ékszerek, ötvösmunkák, üvegtárgyak, porcellánok stb. alig mutatnak nevezetesebb jelenséget. Jó részét a kiállított munkáknak Párisban láttuk. Visszakerültek a szőnyegek is és mellettük egy sora az újabb keletű csomózott szőnyegeknek is látható, de ezeket bizonyos affektált, bágyadt szín jellemzi, a mi nincsen összhangzásban az intérieuröknek többnyire erőteljes színével.

Általában azonban mondható, hogy a múzeum kiállításán sok érdekes látnivaló van, a mi megérdemli a megtekintést.

A bécsi *Kunstgewerbeverein*ről tudva levő, hogy a múzeum igazgatóságával történt összekoccanása miatt két év előtt kénytelen volt a múzeumot otthagyni. A *Schauflergasse*ban bérelt helyiséget, melyet Olbrich tervei nyomán rendezett be. Ott állandó kiállítást tart fenn, a melynek költségeit a meglehetősen magas helypénzekből s eladási jutalékokból fedezi. Most legutóbb szintén rendezett karácsonyi kiállítást, de azon csupán a kirakatokból is eléggé ismert tárgyakat láttunk. Szóval a *Kunstgewerbeverein* hű marad hagyományaihoz, befogadja azt a



KAROSSZÉK.
BERNSTEIN K. H. ÉS FIA.

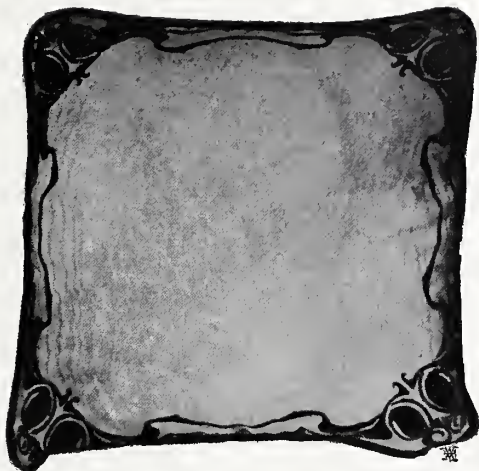
MAJOLIKA KÁLYHÁK.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÜLTEK A ZSOLNAY-GYARBAN.



ZSÖLLE.
BERNSTEIN K. H. ÉS FIA.



APPLIKÁCIÓS PÁRNA.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE LUSTIG ESZTI
ÉS NEMÉNYI HERMIN.



HIMZETT ELLENZÓ.
TERVEZTE HORTI PÁL.
AZ ASZTALOS MUNKÁT
KÉSZ. PROHÁSZKA LIPÓT.
HIMEZTE
OBERMAYER J. ÉS NÓVÉRE.



mit hoznak, s a mit a Kunstgewerbeverein nélkül is csináltak volna az iparosok s a min valószínűleg nélküle is tudnának túladni.

Beéri a közvetítő szerepével iparos és a közönség között, egyéb hatáskörre nyilván nem is vágyakozik. De hogy a modern törekvésektől való idegenkedésével kénytelenül-kelletlenül felhagyott, az a mostani kiállításon már szemmel látható. A kiállított munkáknak modernitása azonban jó részben erőltetett, sőt helyenkint visszatetsző. Gy.



A bécsi Szecesszió kiállítása. Olbrich csarnoka, mely eddig főleg a képzőművészet hajlékául szolgált, az idén az iparművészet osztrák és külföldi nagyságainak nyitotta meg kapuit.

Új belső díszítéssel, új emberek és irányok bemutatásával valóban újdonsággá vált a Szecesszió VIII. kiállítása, melynek rendezői legteljesebb mértékben értenek feladatukhoz. A hová ők egy bútort elhelyeznek, annak ott a legjobb helye; a hová egy képet akasztanak, az épp oda való. Náluk nem zavarja egyik műtárgy a másikat, hanem emeli. A dimenziók felosztása, a világosság és félhomály alkalmazása mind-mind öntudatos művészettel történik. Az egyes tárgy érvényre jut és mégis egy összhangzó egész hangulatába olvad társaival. Az ilyen rendezést külön művészet számba kell tisztelni.

És még hozzá az egymás szomszédságában elhelyezett művek nem is egy mesternek alkotásai, tehát felállításuk nagyon nehéz, minthogy a tárgyak sokféleségénél fogva a bazárszerű hatás alig kerülhető el. Csak Ashbee és a skót művészek raktak külön fészket maguknak egy-egy külön teremben.

A kiállítás javarésze bútorokból állott: osztrák és külföldi művészekről egyenlő arányban. Ez az összekeveredés nem vált épp az osztrákok előnyére, habár maga Wagner, Moser, Hoffmann és Leopold Bauer léptek is sorompóba. Otto Wagner könyvszekrényt állított ki, melynek halványzöldre pácolt és fényezett fájához pompásan illett az üvegfestés élénk színe és az aranybronz montirozás. A bécsi modernnek fiataljai azonban skatulastílusuk diadaljainak ellenére is más irányban kísérleteznek, most az „Altwien“ továbbfejlesztésével próbálkoznak, de a mellett még mindig szemmel láthatólag éreznek az angolok után. A sikerültebb bútorok-

hoz tartoznak Hoffmann és Moser bútorai. Moser pohárszéke, szivarszekrénye, Hoffmann buffetje, kandallója egyszerű felépítésük mellett az anyagnak művésziösen összeválasztott színeivel és kitűnő megmunkálásával tűnnek fel. E két tehetséges művész másnemű tevékenysége még több elismerésre tarthat számot. Hoffmann és Moser könyvdíszeti s könyvtáblái a legkényesebb ízlésű könyvkedvelőt is kielégítenék. Szépek még Moser üvegei. Általában azonban a bécsi iparművészekre nézve jellemző, hogy kezök nyomán minden veszít jelentőségéből s nagyon sokszor a legközönségesebb használati tárgyból fényűzési cikket csinálnak.

A külföldiek közül Ashbee és van de Velde vezet. Ismert és elismert nagyságai a művészi iparnak. Tudjuk, hogy Ashbee az ő nemes archaizmusában az egyszerűséggel és a célszerűséggel fejezi ki művészeti felfogását. Egy olyan íróasztaltól, mint a minő az övé, nálunk talán meg is hökkennének. Dísz nincs rajta semmi, csak nyugodt nagy felület és köröskörül fiók meg fiók. A művész ezt gyakorlatias angol eszével csinálta így. Ashbee szereti az egyenes vonalakat és a derékszögű sarkokat, épp ellentétben van de Veldevel, a kinél meg minden símúl és hajlik. Ashbee kissé gót és román ízű, azonban van de Veldeben is felbukkan néha a baroknak egy-egy eleme. Mégis mindkettő igazi mester, kiknek bútorai típusokká válván, szelvében utánoztatnak.

Ashbee folytatja Morris halála óta a Kelmscott Press is, azonban új felszereléssel, mert az eredeti sajtót és a betűpatricokat a British-Museumban őrzik. De mint e kiállításon láttuk, a nyomda még mindig jó hírvének megfelelő termékeket hoz létre.

Az ismert La Maison Moderne áruház tárgyainak is szorítottak helyet a Szecesszió-ban, a melyek közül Aubert csipkái és Rapoport felhős zománci említendőek a jávai tehnikával készült hollandi batikokon kívül.

A kiállítás nem iparművészeti részével e helyütt nem foglalkozunk, tehát még csak a szenzációs Mackintosh és Mac Nair családról akarunk befejezésül néhány szót szólni. E két skót testvérpár egy glasgowi teaház számára készült szobát mutatott be, a melyben egyesül Amerika Bukovinával. Bizarr faldíszeti spárgából és villanyosdrótból vannak összeállítva és a vonalak játékában minden testi kifejezés elvész. Csak kis gyöngyök és némi festett részletek szólnak bele a

vonalakba; itt-ott fej is látszik. De a dróttünderék arca oly lárvaszerű, oly kevés a kifejezésük, hogy még a ki Jan Toorop művészetével meg tud barátkozni, még az is sokalni fogja azt a keveset. — Valóságos kísértetszoba. A rémes óra, a kezdetlegességgel hivalgó kandalló szomorúságot és rettegést akar kelteni.

Maeterlinck és Mallarmé balsejtelmes hőseit képzeljük ily környezetbe, a kikenél minden új szék egy más hangulatot hoz. Ámbár a székekről szólva bevallhatjuk, hogy éppen nem hipermodern embereknek valók, azokat még assisi szent Ferenc is kényelmetleneknek talált volna. S azt látjuk Mackintoshék egyéb bútoránál is, hogy több benne az érdekesség mint a használhatóság. A barna komor székreány piros gyöngyöt izzad, a fehér tárgyak pedig jellemtelenül felvékonyulnak a magasba. Úgy mondják, hogy ez az idegek számára készült művészet. Mi inkább nagytehetségű emberek tréfájának vettük. *Czakó.*

A KÖSZOBROK ÉS AZ ÉPÜLETEK alkalmazott faragványok nem mindenütt állják ki sértetlenül az idő viszontagságait. A nap, eső, élősdű növények, de különösen a téli fagyok örlik lassan a szabadban álló műalkotást. Ez ellen védekezni lehet. A pozsonyi Mária Terézia szobor még csak két éve áll és már a márványból több részlet levált. A pusztulás gátlását vagy legalább csökkentését eddig kétféleképpen próbálták. Vagy úgy, mint Budapesten a Kálvin-téri kútnál, Pozsonyban Tilgner Hummelénél és Donner szoborcsoportjánál eljártak, hogy ugyanis a legzordabb időre, télire befödtek az egész műalkotást, — vagy pedig, mint a művészettel kevesebbet törődők a Károlykaszárnyánál és a felsőmagyarországi reneszánsz nem egy emlékéknél tették, egyszerűen bemeszelve olaj és más festékekkel mindent. Mind a két methodus rettenetes. Egy félévig faköpnység alá rejtteni a szoborművet majdnem olyan ellenszenves, mint a minő barbárság a mázolómunka, a mely által színétől, karakterétől fosztatik meg a kő anyaga. Ebben az irányban valami praktikus módszert kitalálni a németek kísérelték meg. Régebben olajjal, viasszal vonták be a követ, de természetesen ez még mindig nem felelt meg a célnak. Végre Kessler fedeztet fel egy vegyületet, a mely betölti a kő likacsait, be is vonja gyöngéden a felületet, s azért mégis lát-

hatatlan marad. Védelmül szolgál és nem rabol el semmit az anyag s forma szépségéből. Húsz esztendeje folynak a próbák e találmánnyal. S mint a velencei Szt. Márk templomnál és a párisi operánál is tapasztalták, a hozzá fűzött varakozásoknak a legnagyobb mértékben megfelelt. A különféle kőfajoknál alkalmazva semmi elváltozást nem okoz. Sőt egy roppant előnye van, a mennyiben lágyabb anyagokat, gipszet, cementet stb. is kitűnően megőriz. Esetleg színezni is lehet vele, a mi azonban művészi szempontból csak a legritkább esetben engedhető meg.

GLEESON WHITE, A KIT SOKAN ismernek a Studioban kifejtett nagyhatalású irodalmi tevékenysége révén (megindítása is az ő érdeme), mint iparművész is jelentős szerepet vívott ki magának. A George Bell and Sons kiadó cég művezetője lévén, első sorban a könyvek kiállításának irányítására folyt be. Könyvtábla-tervezeteivel egész iskolát teremtett. Megadta stílusát a sokszorosítható könyvtábla dísznek. Angolországban ugyanis többnyire kötve jelenik meg a könyv. De csak olyan könnyed kötésben, a melyet a műbarát esetleg felcserélhet ízlésének és gazdagságának megfelelő másikkal. A géppel készült tábla tehát inkább nyomdászati termék, a mely természetesen mindig mögötte áll a kézimunkával készített művészi könyvtáblának. Mindazonáltal művészeti finomságokat gépi produktumokkal is lehet előállítani. Gleeson White épp erre tanít meg bennünket. És pedig a gyártásra alkalmas tervezésnél nincs megkötve a művész keze, oly szabadon alkalmazhatja a vonalakat és színeket, mint bármely más grafikai sokszorosításnál. Ezt az előnyt Gleeson White mindig arra használta fel, hogy lehetőleg visszatükrözi a könyv tartalmának szellemét a szabadon megtervezett könyvtábla díszszel. Például szolgálhat erre nézve Burne Joneshez készült kötése, a melynek tüskés változata nagyban egyezik a művész aszkéta felfogásával.

RELIEF-KÉPEKNEK FÉNYKÉPESZETI úton való előállítás módjáról értesít bennünket a „Fényképészeti Szemle“. *Namias R.* tanár a párisi kémiai és fotografikus kongresszuson tartott előadást ez új találmányról, a mely a chromogelatinnak azon tulajdonságán alapszik,



OPALESCENS ÜVEGMOZAIK.
RÓTH MIKSÁTÓL.



SZENT ISTVÁN.
ÜVEG MOZAIK,
RÓTH MIKSÁTÓL.

hogy megvilágítás folytán a hideg vízben beálló felduzzadó képességét elveszti és ennek folytán sokszorosítható domború képet ad. Előadó tapasztalatai szerint legjobban sikerülnek az arcélbe állított s kellőképpen megvilágított alakok képei, a modellt azonban előzetesen be kell rizs-porozni; tájképek és festmények ilyen eljárásra alkalmatlanok. A kivitel módját részletesen közli a nevezett lap, a mely úton mély és szabályos reliefkép származik. Ellentálló tulajdonsága alkalmassá teszi gipsz sokszorosításra, sőt ha grafitporral hintetik be, galván-másolatokat is lehet készíteni róla.



VAN DE VELDE BRÜSSZELBŐL véglegesen átszakadt Berlinbe. A Hohenzollern árúház szerződésileg kötötte magához. Úgy látszik ez ama mellőzésnek a következménye, a melylyel a belga kormánybiztosság e neves művészt a párisi kiállításon illette. Kétségtől ez úgynél csak Berlin nyer, mert van de Velde nemcsak az iparművészet irányítására, hanem a műpiac fejlődésére is óriás hatást gyakorol. Már is tevékeny munkásságot fejtett ki új működési terén. Készített bútorokat, szőnyegeket stb., de főleg ezüstneműek és ékszerek tervezésével foglalkozott. Újabb művei újabb haladásáról tesznek tanúságot. A szigorú és zord logikájából engedett. Vonalai-ban most több az élet és melegség, a szerkezetbe olvasztott ornamentumai is vígabbak és kedvesebbek s a felületek tagozásában nála jelenleg több a ritmus; bútorai, melyeket eddig sokan csontvázhoz hasonlítottak, jobb húsrá kaptak.



A NŐI RUHÁZAT MŰVÉSZI TUDÁSSAL való készítése már rég óta foglalkoztatja az angol, francia és német művészeket. Már Budapesten is volt alkalmunk látni októberben nálunk járt Walter Crane nejjén a férje által tervezett művészi toiletteket, de ezen szórványos jelenség tervszerűleg Krefeldben, az iparművészeti múzeumban, rendezett modern női ruha-kiállításon tűnik fel először komolyabb formában.

Mohrbutter, Henry van de Velde, van der Woude, Curt Hermann, Richard Riemerschmied, Pankok és más neves iparművészek tervei után készült női öltözetek voltak ott kiállítva. Főleg két irányt lehetett észrevenni, egyik része a művészeknek a mai élet gyakorlati

követelményeinek akart megfelelni, míg más részénél némi kalandozás mutatkozott a festőies régi vagy népies kosztümök felé. Abban azonban mindenik megegyezett, hogy nem csak újszerű díszítési módokkal kell a női ruhákat modernizálni, hanem lényegében, szabásában és szerkezetében kell művészi ötletességet érvényesíteni. Persze ehhez a szabóműhelyek és munkások ízlésének fejlettebb foka is szükséges. A krefeldi kiállítás mindenestre kezdő pontja az iparművészeti tevékenység egy új ágának. Erről egyébiránt van de Velde a kiállítás tartama alatt tartott felolvasásában oda nyilatkozott, hogy: „Ez a kiállítás hatásában kiszámíthatatlan. Mától kezdve a ruha-kiállítás a műtárlatok magaslatára emelkedett. A melyet épp úgy megismételnek majd mindenütt, mint a hogy a kép és szoborkiállításokat szokás.“



ECKMANN OTTÓ, VAN DE VELDE mellett, Berlinnek a legjelentősebb iparművésze, a ki azonban avval majdnem homlokegyenest ellenkező irányban halad. Legutóbb berlini iparművészeti múzeumban egy kiállítást rendezett újabb műveiből. Eckmann első sorban is hangulatos falkárpítjaiból állított ki egy változatos gyűjteményt, melyek a már iskolaszamba menő dekoratív felfogását tüntetik fel szintén. Ő a nagy színfoltok barátja, melyen át szeszélyesen futnak a fürge kigyózó vonalak, üde színezetű virágjai sokszor már csaknem tarkák, de mégis megőrzik nyugodtságukat. Azoknak a tapétáknak a hatása, a melyeket kézi-sajtón állított elő, egyszerűbb, nyugodtabb és elegánsabb, mint a géppel sokszorosítottaké, ámbar ez utóbbinál is érvényesül a jól átgondolt és szellemesen alkalmazott ornamentika. A könyvnyomtatás modernizálásánál is jelentékeny tevékenységet fejt ki Eckmann. Egy sereg könyv- és nyomdadisz meg betűforma volt kiállítva tőle, melyek Németországban máris közkedveltségnek örvendenek. Különösen olvashatóak és művészi esek reklámszedésre készített abécéi.

Eckmann az ecset mellett a tollat is megforgatja néha. Ugyancsak Berlinben egy szenvedélyes röpirat jelent meg tőle, a saját maga tervezte szép betűkkel nyomva, — a párisi kiállításról. Kritizálja a világ iparművészetét. Legjobban kijár az „Art Nouveau“-nak. A „Händler Bing“ vegyes értékű üzletében — úgymond — csak van de Velde, Plumet és angol min-

ták majmolását látja az ember. Ellenben a sévres-i porcellángyár újjászületését találó és tanulságos módon hangsúlyozza.

A KÉZIMUNKA KÉPEZI A NŐK-nek az iparművészet körébe vágó legnépszerűbb tevékenységét, s mégis ez a nagy kedveltségnek örvendő munkálkodás nyújt legtöbb alkalmat a jó ízlés ellen elkövethető sérelmekre. Sok piciny kéz véresre szurkálja magát, sok ragyogó szem fénye törik meg, s az eredmény úgyszólván semmi: a lakások megtelnek banális, művészietlen párnákkal, terítőkkel, függönyökkel és más egyebekkel. Az „előnyomdák“ nevetségesen együgyű mintái és elkezdett munkái grasszálnak a névnapok s ünnepélyek ajándékaik közt; a melyek a helyett, hogy igazi díszei lennének a lakásnak, csak fölösleges terhét képezik.

Ujabbban a németek, különösen Bécsben és Darmstadtban, az angolok nyomán ez irányban is a művészeti kívánalmak kielégítésére törekednek. Mert csakugyan, ha az otthon légköre válik a művészeti nevelés egyik tényezőjévé, kiszámíthatatlan annak kulturális és nemzetgazdaságtani hatása. A darmstadti Koch-cég egész sorát a pályázatoknak női kézimunka-tervezetekre tűzte ki, s az általa elért szép eredmény egész Németország női kézimunkálata irányításánál befolyással van. (Külön kötetben is megjelent a pályaművekből egy szemelvény.) A komplikált, ideg- és szemrontó technikák száműzettek s egy egészségesebb áramlat hódít, a melynél az egyszerűség mellett csakis az ötletesség érvényesül. Az egyszerű, de művészi tervezet és az egyszerű, de becsületos készítési módban rejlik a hatás titka.

A divatlapok mellékletei még nem érzik az idők fordultát, oda még nem hatolt be a friss levegő. Vannak ugyan példák, mint a berlini „Frauen-Zeitung“, a „Wiener-Mode“ (magyar fordításban is terjeszti a bécsi ízlést), a melyek nagy súlyt helyeznek arra, hogy kézimunka mintáik moderneik és művésziések legyenek, de jórésztben kísért még a reneszánsz és barok, a papucsóratartó és a csizmahúzó díszítésére szolgáló ötgöngy-szemes Lohengrin vitéz.

A KÖNYV MÚZEUMÁT KÉSZÜL-nek felállítani Párisban. Fontain a városi Estienne-intézet igazgatója az 1900-iki

kiállítás ötletéből mindazokhoz felhívást intézett, a kik a világtárlaton könyvipari vagy graphikai szakmában részt vettek, hogy a nyomdászat és a sokszorosító művészetre vonatkozó kiállítási tárgyakat ajándékozzák az alapítandó múzeumnak. Már eddig is sok fénykép, könyvtábla, metszet, galvano stb. érkezett be, úgy hogy ezek elrendezését meg lehetett kezdeni.

PÁLYÁZATOK.*

A florenci Alinari-cég hirdet pályázatot Dante Divina Commediájának két énekéhez való illusztrációra. Az egész két fejléc, két záró- és két szöveggépből álljon. Első díj 500 lira, második díj 250 lira. A nyertes megkapja mind a 34 ének illusztrálását. Pályázati határidő 1901. március 1.

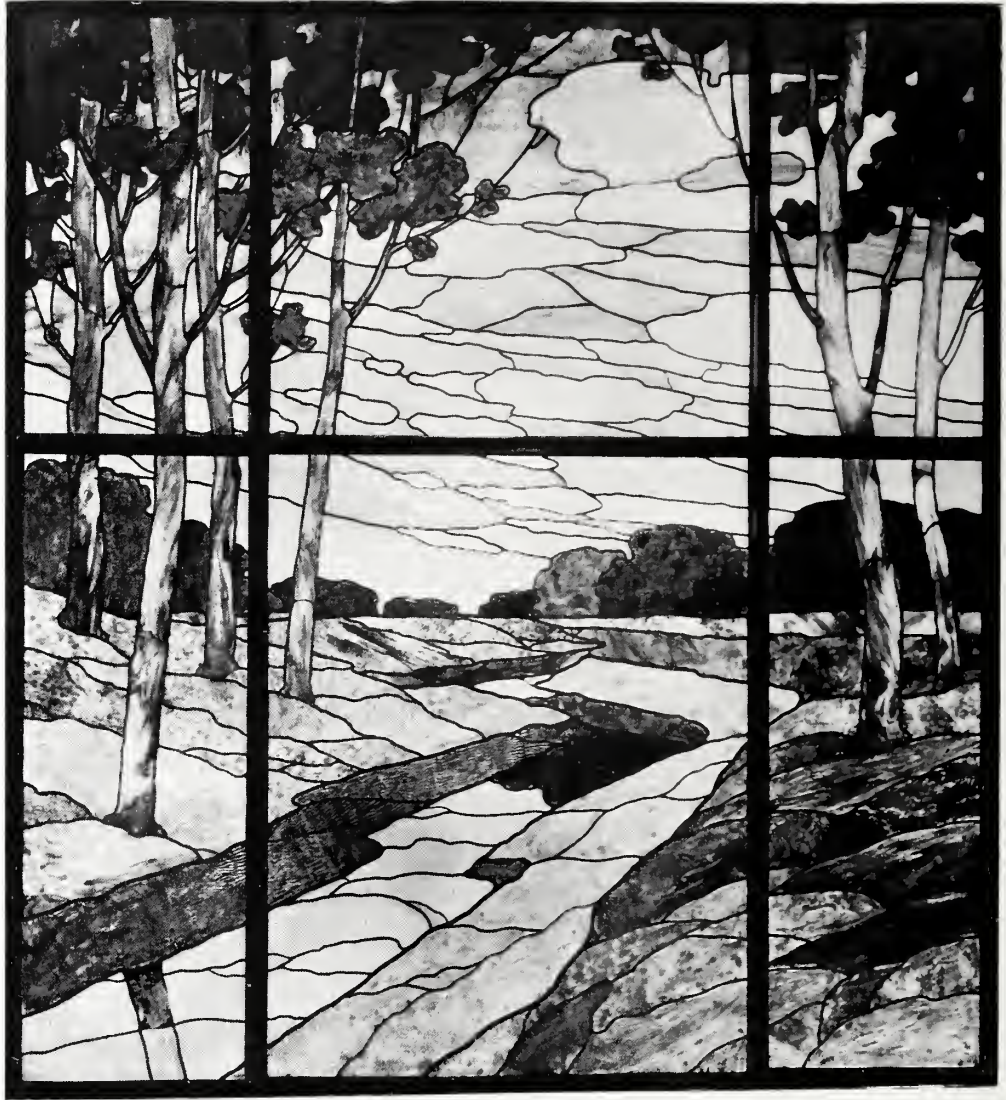
A darmstadti Koch-cég utján egy műbarát házának belső díszítésére hirdet pályázatot. Kitűzött díj összege 7440 kor. Határidő 1901. március 25.

SZAKIRODALOM.

SZANA TAMÁS: SZÁZ ÉV A Magyar művészet történetéből. 1800—1900. 235 szöveggéppel és 30 önálló melléklettel. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium támogatásával. Budapest, Athenaeum, 1901. Ára kötve 40 korona.

A magyar művészetnek immár szárnyai vannak. Röpülésében versenyre kél régibb kulturájú nemzetek művészetével. S dacára ennek a fejlettségi foknak, a hazai művészetek története egységes összefoglalásban mindekkorig nem jelent meg. Mintha abban a lázas sietségben, melylyel sok-sok mulasztásainkat helyre akartuk ütni, egészen megfeledkeztünk volna a múlttól.

*Minden egyes pályázatról bővebb részleteket az iparművészeti múzeum és iskola könyvtárában lehet megtudni. A külföldi pályázatok közül csakis azokat közöljük, a melyeken magyar honpolgár is részt vehet.



OPAESCENS ÜVEGMOZAIK.
TERVEZTE HORTI PAL.
KÉSZÍTETTE WALTHER GIDA.

A pótlásra most Szana Tamás vállalkozott. E szorgalmas írónk eddig leellenként érdemelte ki műtörténeti munkásságával a babérokat, a *Száz év a magyar művészet történetéből* című munka után azonban egy egész marokra tarthat számot.

Eredeti kutatás alapján összegyűjtött adatok szerves összefüggésben való előadását kapjuk itt. A száz év története úgyszólván az egész magyar művészet

története. Kezdetre nagy küzdelem s az első munkások működése csak lenézett próbálkozás. Csakhamar azonban kezd éledni a nemzeti eszmével, irodalommal egyetemben a törekvés nemzeti művészet után; megindul a harc a külföld áramlata s az itthoni közöny ellen. A haladás lassú, még hozzá abba is beleront a szerencsétlen közállapot. Az igazi művészek pályája Magyarországon zsákutcává vált. Csillagaink — Markó, Zichy — ide-



SZALON BUTOROK
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZ. TROJÁN JAKAB.



genben fénylettek. Oka ennek az volt, hogy a múlt század derekának politikai helyzete mindent elsöpréssel fenyegetett, a mi magyar. Az általános elcsüggedés korában csak a történelmi festészet talált titkos művelőkre. A múltra való hivatkozás, az allegória enyhítette a nemzet fájdalmát.

A mikor aztán a magyar megkapta alkotmányát, megkapta nagy művészeit is. Egyszerre új élet pezsdült. Megalakult

a Képzőművészeti Társulat; igazi nagy festők, igazi nagy szobrászok álltak elő a tetterős nemzet kebeléből. Liezenmayer, Wagner, Böhm, Munkácsy, Benczúr, továbbá Izsó, Huszár, Klein, Tilgner. Újabban pedig az állam is felismerte a hatalmas kulturális erőt, a mely a művészetek ápolásában rejtőzik és a mecenások és bőkezű uralkodók nyomában lépve inkább körültekintéssel és tudással, mint pazarlással, hatalmas lendületet

hozott létre. Ma már külön palotában üli büszkén diadalait a magyar művészet. A száz év története jó jelek közt záródik.

Szana művénél nagy súlyt helyezett annak díszes kiállítására. A szedésen is érezhető a gondos szem és a szöveg közé arányosan hintett kísérő képek nyomása nagyrészt elsőrangú. Pompásak különösen a fénymetszetek. Látszik, hogy egy áldozatra kész kiadótulajdonos állt szolgálatába a szerzőnek, művészeti és technikai erejével. Ily körülmények között méltányos a kolofon, a hol a főgépimestert is megnevezik, a kinek a mű előállítására körül nem csekély az érdeme. Mégis nekünk úgy tetszik, hogy a könyv legexponáltabb két oldala, a kolofon és a címlap sikerült legkevésbé; a mi nem von le ugyan éppen semmit az egész mű nyomdászati értékéből.

Habár az Athenaeum nyomdai intézetének magas színvonalát készségesen elismerjük, mégsem hallgathatunk el egy pár megjegyzést a stílszerűség érdekében. Laurence Housman-nak a George Bell cég Rosetti kiadásához készült könyvtábla-tervezetét elég művésziesen alkalmazták Szana e művénél. De a betűk nemes formáihoz is igazodni kellett volna; a magyar felírás farkacskákkal ellátott betűi nincsenek kellő összhangban a díszítés angol karakterével. Továbbá a barokk-ízű belső tábla-papír (előzék-papír) sem szerencsés átmenet a szövegszedés reneszánsz antiquáihoz. Mind e mellett azonban a *Száz év a magyar művészet történetéből* belső tartalmánál és nyomdászati kiállításánál fogva a magyar könyvpiac legelőkelőbb termékei közé tartozik.

m.

MIHALIK JÓZSEF: A ZOMÁNC.
Pozsony-Budapest, 1901. A Stampfel-féle tudományos zsebkönyvtár kiadása. Ára 1 korona 20 fillér.

Csak nem régebben ismertettük Mihalik József, iparművészeti múzeumunk örökös nagyszabású munkáját, a mely a kassai ötvös-céhhel foglalkozik s az Akadémia kiadásában jelent meg. Még egy év sem múlt el ennek az alapvető munkának a közrebocsátása óta s megjelent a zománccról szóló könyve, a melyet ismét hézagpótlónak kell dicsérnünk. Néhány folyóiratunk régi évfolyamaiban eltemetett, szűkszavú s csupa részletkérdéssel foglalkozó cikkeken kívül magyar nyelven közönségünk eddig alig szerezhette magának tájékozást az ötvös-

ség azon technikájáról, a mely az iparművészetnek mindenkor a legjobban fölkarolt ágát a legtöbb eredeti művészi vonással gyarapította s a mely Magyarországon, nemzetünk fényt és pompát kedvelő természetének megfelelően, szintén nagy virágzást ért el.

Tudományos alaposággal, de könnyed stílusban megírt könyvének az anyagát Mihalik kitűnően rendezte el s a nélkül, hogy a még vitás kérdések aprólékos részletezésébe mélyedne, világosan fejteget s tár eléink mindent, a mit a zománccról a műtörténelmi tudomány eddig megállapított. A magyar emlékek kapcsán azonfelül számos új adattal is gyarapítja ismereteinket, a mely adatok e téren folytatott speciális kutatásainak a jelentős eredményei.

A zománccművészet technikája mivoltának a tüzetes ismertetésével vezet be könyvét szerzőnk s ezzel kapcsolatban helyes definícióját adja a zománc egyes főbb fajainak: a rekeszes, a vésett aljú, a festő-zománccnak, mely utóbbi nyomában a zománccal rokon niello technikára is kiterjeszkedik s az úgynevezett hideg zománccra, a lakkfestésnek ezen, különösen Itáliában s zománccmunkák javítására alkalmazott sajátos nemére.

A zománccművészet történetének a tárgyalása folyamán, a mely a régi Egyiptomban kezdődik, Mihaliknak bő alkalma nyílik a főbb zománccoló technikák különböző nemeinek a beható taglalására is. Rendkívül találó a jellemzés, a melylyel azokat a változatokat illeti, a melyeket a zománccművészet idők folyamán az egyiptomiak után a görögöknél, a rómaiaknál, majd a népvándorláskori népeknél fölmutat. Ez utóbbiaknál az úgynevezett gránatrekeszes ötvösművek elterjedésére vezet a kellő technikai ismeretek nélkül való kísérletezés, a melylyel az ókori népek zománccműveit utánozni, illetve pótolni akarják.

A rekeszes zománcc főhelye Bizanc volt, a mely az ötvösség e technikája terén a keresztény kultúra alapján álló európai népeknek is a tanítómestere. Külön fejezetet szentel szerzőnk azoknak a bizanci emlékeknek, a melyek a Kelet fővárosából Európaszerte elterjedtek, a melyek közül a magyar szent koronán, s Constantinos Monomachos koronáján kívül Magyarország még nem egy kiváló emlékekkel dicsekedik. A zománcc legrégebbi faja: a vésett aljú zománcc, a melyet a bizanci mesterek is ismertek, de művészeibb hatású technikájuk miatt elhanya-

golták, a XI. században új életre kel Nyugat-Európában s főleg a Rajna vidékén virágzik. Itália a hazája az áttetsző vagy lapos domborúművű zománcnak, mely itt a renaissance korában éri el virágzása teljét s hatással van Európa többi népeinek a zománcművességére is.

A zománc e fajának egyik neme a magas domborúművű zománc (email de ronde bosse), a melynek leghíresebb emléke Mátyás király kalváriája az esztergomi kincstárban.

A Franciaországban, még pedig különösen Limogesben, nagy tökélyre vitt festő zománc tárgyalása nyomában, röviden a keletázsiai és orosz zománcra tér át Mihalik, a ki ez utóbbi kapcsán a rendelkezésére álló szűk tér miatt nem terjeszkedhet ki behatóbban az orosz-magyar művészeti érintkezésekre, a melyek emléke Mátyás király korából ránk maradt. Ezek eddig megoldatlan kérdésére világot vetni szerzünk bizonyára maga is hivatottnak érzi magát s bizvást remélhetjük, hogy nem fogja elmulasztani az alkalmat s kutatásai folyamán figyelmével ennek az érdekes kérdésnek a tüzetesebb taglalására is rákerül a sor.

Könyvének csaknem a felét a magyarországi zománcnak szenteli sok szeretettel szerzünk, sorra tárgyalván a nevezetesebb emlékeket, a melyek a zománc különböző fajából a La Tène-korszaktól kezdve napjainkig fönmaradtak. Magvas fejtegetései folyamán beható kritikáját adja a speciálisan magyar sodronyos-zománc eredetének. Lelkes szavakkal méltatja a virágzást, a melyet az ötvösség a zománcolási technikával kapcsolatban nálunk elért. Hasonlóan beható az ösmeretése a XVII. században virágzott sajátos festett zománcunknak, a melyet a XVIII. században elharapódzó idegen hatás szorít a háttérbe. A modern zománcművészet s a zománc hamisításának története teszi még teljesebbé Mihalik tudományos színvonalon álló, alapos monografiáját, a melynek hasznavehetőségét nagyban fokozzák a pontos rajzok, a melyek lapjait díszítik. A könyv méltán számíthat nagy elterjedésre.



NAGY GÉZA: A MAGYAR VISELETEK TÖRTÉNETE. Rajzolta Nemes Mihály. Budapest, Franklin, 1900. Ára 80 korona.

A magyarnak, — mint a honfoglalás nagy forrtaiban kelettről a Kárpátok és az Adria közé vetődött népnek — a

művészi, a festői iránt való különös hajlandóságát bizonyítja az a hatalmas mű, a mely a magyar nemzeti viselet történetét tárgyalja írásban és képben, s a mely monografia irodalmunknak kétségkívül egyik legbecselesebb terméke. Nemes Mihály, a festő, Nagy Géza a Nemzeti Múzeum régiségtárának őre alkották meg e történetet, amaz ecsettel és tollal szemléltető képét nyújtja elődeink nemes viseletének, ez pedig a történetíró és kutató tollával nyújtja leírását mindannak, a mit a nagy mű első része képben nyújt.

Minden ünnepségünknek nagy ereje van abban, hogy míg a nyugati államokban az elfogadott és szokásos díszöltönyt a „sikket“, de egyszerű frakk — addig a mi díszöltönytünk színben, gazdagságban, formában változatos ruha, a manap úgynevezett: „dizsmagyar“: a forgós kalpag, a prémes, paszomántos mente, a virágos attila, a sujtásos nadrág és csizma, a melyek gyakorlati szempontból szükséges függelékei, a boglár, a mentekötő, a gombok, a kardkötő és a sarkantyúk fényes és színjátékos pompája a szemnek hasonlíthatatlan szépet, gyönyörködtető, sőt káprázatot nyújt.

A mit ugyancsak kevés európai nemzet vallhat, azt mi vallhatjuk: nemzeti viseletünk: *tradicio*. Nemzeti viseletünk minden darabjának meg van a maga története, fejlődési folyamata, melynek épp úgy vannak korszakai, mint nemzetünk hol fényes, hol vértől, hol a háború tüzeitől vörös történetének. A vegyes házakból származott királyok változékony korszaka ugyancsak gyakran másítja meg az Árpád-házból való királyok idejének viseletét. Az Anjouk az olasz, a Jagellók a lengyel divatot hozták magukkal otthonukból. A török világ a kelet izlésével, a kelet pompájával termékenyíté meg a magyar öltözetek díszítését, formáját, a Habsburg-ház, — az osztrák, — a német viszonyok korszaka is rányomta bélyegét... Mint a nemzet története, úgy változik a viseletek története is és a változások olykor haladványos, olykor visszatérő rendszeren rendszere kellett ahoz, hogy a székely-szarmata viseletből, délibábos alföldünk csikósainak, gulyásainak szűrős, gatyás viselete lett.

A vezérek, a királyok pazar öltözete, a hadi esélyeknek kitétt katonák, zsoldosok fegyverálló ruhája, a főurak díszöltönye, a köznemesség mindég festői, a papság mindég egyszerű köntöse, a nép szegényes gunyája — mind, mind a magyar népnek, a par excellence keleti



TÁJKÉP.
OPAESCENS ÜVEGBÓL.
RÓTH MIKSÁTÓL.



TÁLALÓ.
TERV. HIRSCHLER MÓ.
KÉSZÍTETTE
BERNSTEIN K. H. ÉS FI.

ASZTALI VILLAMOS LÁMPA.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE KULCSÁR ÉS TÁRSA.



MARATOTT KÉTRÉTEGŰ ÜVEGEDÉNY.
SOVÁNKA IMRÉTŐL (ZAY-UGRÓC).



FALI VILLAMOS LÁMPA.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE
SÁRVÁRY JÁNOS.



UVEGMOZAIK ABLAK.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE WALTHERR GIDA.

fajnak a festői, a pittoresk és főleg a szép iránti nagy fogékonyságáról tanuskodik.

Ha végig lapozzuk azt a nagy könyvet, mely címéül e cikkely címét viseli — magunk előtt látjuk azt a fényes históriát, a mely ma már befejezett egészet képez és gazdagságával, értékességével és szépségével a monographiák legérdekesebbjeinek első sorába sorakozik.

Negyven színes és hetven fekete táblán — összesen mintegy *kilencszáz* öltözet képe és rajza látható e könyvben szekeken kívül tizenöt-húsz lapon a magyar öltözet díszjeinek motívumai fegyverek és éksze-

rek találhatók, melyekhez Nagy Géza 21 ívnyi szöveggel csatol.

E felsorolt adatok meggyőzően bizonyítják, hogy „*A Magyar Viseletek Története*“ az úttörő munkáknál szokatlan bőséggel és alaposággal kutatja fel tárgyának minden körét.

Eddig a magyar viseletről csak báró *Radvánszky* Bélának becses munkájában (*Magyar család és társasélet a XVI. és XVII. századokban. I. kötet 1896.*) olvashattunk, de itt szerző érdekes fejtegetésének alapját nem a fenmaradt művészeti emlékekből meríté, de okmányokból, s így



OPAESCENS-ÜVEGMOZAIK.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE WALTHERR GIDA.

a munka megírásánál, megértésénél és felhasználásánál igen sok volt a *képzeletre* bízva. Most Nagy Géza szövege és Nemes Mihály rajzai — egymást segítve — mindent megvilágosít, a mi e téren homályos vagy kétséges volt. Ime, *belső* nagy sikerének egyik bizonyos jele.

De a mű *külső* sikere is nagy. Művészeink, iparművészeink, történetíróink, szépíróink és iparosaink most már meríthetnek inspirációt, anyagot, adatot a mult külső fényének történetéből. Megnyílt a lezajlott évszázadoknak, azok szereplő egyéniségeinek *külső* képéhez vezető

adatok tárháza. Nem vagyunk arra kényyszerítve, hogy egy még oly csekély adatot is aprólékos, rengeteg időt igénylő kutatásokkal szerezzük meg, nem kell bibliographiákban böngészniük a szerte található silány adalékokért — és a mi fő — nem vagyunk kénytelenek a magyar öltözeteket — a leginkább saját ízlésük szerint dolgozó *külföldi* kosztüm munkákban tanulmányozni.

Ajánljuk iparművészeink és az iparművészetben kedvöket lelő közönségünk figyelmébe ezt a kiállításában is pompás művet.

Rexa Dezső.

A BUDAI KRÓNIKA. — **FRAKNÓI Vilmos bevezető tanulmányával fakcímile lenyomatban kiadta Ranschburg Gusztáv.** Budapest, 1900. Ára 20 korona.

A legelső magyarországi nyomtatvány a *Chronica Hungarorum*. Mátyás királynak a tudományokért és szépművészekért lelkesedő egyik híve Karai László, ó-budai prépost és alkancellár tizenhat évvel az első nyomtatott könyvnek megjelenése után meghívta volt a velencei Hess András mestert és 1473-ban könyvnyomtató műhelyt rendezett be Budán. Bár a könyvnyomtatás meghonosításában hazánk Angliát, Spanyolországot és Ausztriát is megelőzte, a nyomdászat első föllépésével még sem aratott sikert. A magyarországi könyvkedvelők, élén a bőkezű királyllyal elég gazdagok voltak arra, hogy a szebb és pompázóbb kéziratokat fizessék meg, az olcsóbb, de művésziatlenebb nyomtatvány helyett. Így a budai nyomda is rövid szereplés után, két mű kiadásával feloszlott. Az első és becsesebb terméke, a Budai Krónika, hét példányban maradt fenn. Ranschburg kiadása a Nemzeti Múzeumban őrizett példány hasonmása. Fraknói Vilmos tanulságos és részben eredeti kutatások alapján készült bevezetéssel látta el e kiadványt, a mely nyomdásztörténeti szempontból is fölötte sok értékkel bír.

A Budai Krónika betűi egykorú olasz nyomtatványokéihoz hasonlóak, csakhogy a Hess által Budán metszett patricok, a mely után a betűöntéshez szükséges matric készült, nem bírta már visszaadni az olasz reneszánsz finom, kerekded és precíz antiquáit. Mindazonáltal az egy oldalra eső 33 soros oszlopok kellemes, képszerű hatást adnak. S a betűk egyhangú mozaikjához igen jól illenek a kézzel utólag berajzolt vörös kezdőbetűk s egyéb díszítő vonalak.



TARCAI GY. RÉGI MAGYAR MŰVÉSZEK ÉS MESTEREMBEREK. Budapest, 1900. Wodianer. Ára 60 fillér.

Az Iparosok Olvasótárában jelent meg e könyv és dicséret illeti Mártonfy Márton osztálytanácsost, mint szerkesztőt, hogy ezt ott jelentette meg. A tudományosan népszerű irodalomnak mindig nagy a haszna, különösen ha olyan, hogy benne a szigorú tudományos alap mellett a szellemes feldolgozás és rövid teljesség is érvényesül. Tarczai stílusa pedig egyszerű, kedves csevegés, nem affektáltan szalonnias, hanem oly

igazán közvetlen hang, mely a tudományt nem rátartólag híreszteli, hanem egyszerűen, mesterkéletlenül meséli el; az ifjúság, az egyszerűbb ember lelkéhez szól, de nincs olyan magasfokú képzettség, a mely szintén tanúltsággal ne hallgathatná.

Tarczai e könyvében azt mutatja be, hogy Magyarország mily előkelő helyet foglalt el művészi iparával és művészetével már a múltban is Európa ily irányú mozgalmában. Végig vezeti az olvasót a román kortól kezdve a XIX-ik századig a művészet valamennyi korszakán, mindenütt kijelölve Magyarország szerepét, a mennyire a hiányos adatgyűjtés mellett erre képes volt. Sok parlagon heverő adatra maga is rámutat. Főleg azonban arról szól, hogy mily szoros kapcsolatban állt nálunk is a művész és mesterember addig, míg nemzeti önállóságunk a Rákóczy szabadságharc leveretése után csorbát nem szenvedett.

Szerző sok dolgot érint, a miről tudna bizonyára többet is írni. Örömmel és érdeklődéssel várnók folytatását művelődéstörténeti vázlatainak. Ennél mi sem szolgálhat nagyobb buzdításul az iparosok számára ahhoz, hogy régi eleik nyomdokait kövessék. Mert a magyar iparművészet is olyan mag, melyet századokkal ezelőtt ültettek el, s belőle most várhatjuk csak a termő ág növést, a fája életerős, s mint látjuk, az idők megrázták ugyan, de meg nem döntötték. —ó.



DIVALD KORNÉL. MŰVÉSZET-TÖRTÉNETI KORRAJZOK, BEVEZETÉSŰL A KÉPZŐMŰVÉSZETEK EGYETEMES TÖRTÉNETÉBE. Budapest, Szent-István-társulat, 1900. Ára kötve 2 korona 40 fillér.

Közműveltségünk egyik fájdalmas tünete a művészeti és műtörténeti érzék fogyatékosága. A köztudatban csak sejtelemszerűleg élnek a képzőművészet nagy alakjai s monumentális műalkotások sokkal ismeretlenebbek a vele egyenlő rangú irodalmi termékeknél. Phidiásról Rodinig, az egyiptomi kőpirókról Munkácsyig átvett frázisok jutnak csak a magyar közönség közé. Annál kevésbbé ismeretes a fejlődés összefüggő története.

A nemzeti műveltség pedig nem nélkülözheti a művészet történetének ismeretét, mert a múlt ismerete vezet a múlt megbecsüléséhez. Hazánk története is azt bizonyítja, hogy műemlékeinkben német, török és tatár együtt sem vitt végbe annyi pusztítást, mint a tudatlanság egy-

magá. Ha tehát annak fontosságát bírjuk méltányolni, ha megértjük, hogy a közélet mennyire rászorúl a szép ismeretére és kultuszára, egyszeribe nagy jelentőségre emelkedik előttünk minden könyv, mely a művészet népszerűsítésére, terjesztésére vállalkozik. Nem azt a könyvet értjük, mely katalógusszerűleg csak neveket és dátumokat tartalmaz, a mely szakembereknek szolgál repertoriumként, hanem a melyben a fejlődés rügói, a mozgató erők jelentősége, a szellemi és anyagi állapotok befolyása a művészetekre az úgynevezett nagyközönség számára van kellemes modorban előadva.

Ennek a közszükségnek megfelelően írta Divald Kornél *Művészettörténeti Korrajzait*. Mint fejlődött kapcsolatosan a művészet, korokon és népeken át egész jelen állapotáig, azt mutatja be. S címének megfelelőleg nem rendszeres műtörténeti szemponttal, nem szigorú tudományos módszerrel követi nyomról-nyomra a fejlődés részleteit; hanem széles vonásokkal festi meg korszakunkint, a mit a kulturnépek az építészetben, a szobrászatban és festészetben alkottak magukból kiválótt nagy mestereik által. Mintegy előiskola e könyv a további tanulmányokhoz. Művelt emberek tankönyve, a kik számára tanulságos és mégis szabad formában van közölve a művészettörténet anyaga. Mindenkit, a kiből van egy kis lelkesedés a szép, jó és igaz iránt, csalogatathoz, hogy foglalkozzék a művészettel, mert az betölt szívét-lelkét: szórakoztat, nemesít és boldogít. Tájékozást nyújt a nagy alkotások bűbajos világában s azok mestereit megérteti, intim közelébe hozza, úgy hogy a művelt lelkekbe bele olvad a szép tisztelete és a szép gyönyörűsége.

Az első kötet az ókor és középkor képzőművészetét tárgyalja egész a XIV-ik század végeig. Kezdi Egyiptom csodálatraméltó képző- és iparművészetével, a mely a görög művészetben, építészet és szobrászatban leli folytatását és tökéletesedését, behatóan ismerteti a klasszikus népek művészetét. Vonzó formában jeleníti meg előttünk a görög szobrászatot, Phidiast, Skopast, Praxitelest s utódaikat, a görögök építészetét és úttörő festészetét, úgyszintén ezen hellén virágok római hajtásait. S folytatja a művészet történetét azon nagyszerű feltámadásokig, a midőn már a mai kultúra ősi hazáiban kialudt a szellem, s századok mulva ébredt csak más országokban újra a román, a csúcsíves s más középkori művészet képében

egész a legnagyobb reneszánszig. Az első kötet a XIV-ik századbéli olasz festészettel záródik.

Divald megtanult szépen írni, törekedni a kompozíció művészetére; azon lenni, hogy az olvasó közönség figyelmét lekösse — megannyi tulajdonság, melynek a műtörténetet író is jó hasznát veszi. S el is érte, hogy munkáját oly tanulsággal olvassuk, mint akármely műtörténetet s oly élvezettel, mint sok szépirodalmi dolgot nem: ha egyszer kezébe vette az ember, alig tud megválni tőle. Érdeket kelt az olvasóban. Nem doktrinér és nem is felületes.



STILISME. ÍRTA ÉS RAJZOLTA Boros Rudolf. Kiadja Stampfel K. Pozsony-Budapest. Ára 1 korona 20 fillér.

A szóban levő munkát a szerző nem a szakembernek, hanem a laikus számára írta, a ki abból elegendő útbaigazítást kaphat, hogy a főbb történelmi stílus-fajokat egymástól meg tudja különböztetni. Az ügyesen összeválogatott képek mindannyi jellegzetes példáit mutatják az egyes stílusoknak. Túlnyomó részük az építészet alkotásait ábrázolja; ezek mellett vannak még az egyes szemelvények a szobrászat, az iparművészet és a festészet köréből. A különböző stílusokat a szerző széles vonásokban jól érthetően jellemzi, úgy, hogy a könyv céljának teljesen megfelel. Kívánatos, hogy a tanuló-ifjúság körében is terjedjen.



A VILÁG IPARMŰVÉSZETE PÁRISBAN címmel a Wodianer (Lampel R.) cég egy albumszerű művet adott ki, mely lapunk 1900 évi folyamában megjelent s a párisi kiállításra vonatkozó cikkeket s képeket magába foglalja. Ez összefoglaló kötet — azt hisszük — mégis széles körben el fog terjedni, mivel átöleli az egész világ e téren elért haladottsági fokát és mutatkozó törekvéseit. A mű ára 12 kor.



SZECESSZIÓ CÍMEN ÍRT LYKA Károly, az ismert esztétikus, egy értekezést az Uránia tudományos színház számára. A címnek felvett latin szó Münchenből származott hozzánk, ott használták először azok a festők, a kik a mons sacre vonuló elégedetlen rómaiak példájára különváltak a maradi művészek Glaspalastjából. A szó első értelmében a modernség komoly megjelölésére szol-



KOVÁCSOLT ERKÉLYRÁCS RÉSZLETE.
 TERVEZTE BÁLINT ÉS JÁMBOR.
 KÉSZÍTETTE FORREIDER ÉS SCHILLER.

gált. De a míg Bécsen át hozzánk jutott, annyi bolondot követtek el ez elnevezés alatt, hogy a tájékozatlanok Budapesttől Nagyváradig a szecesszió néven az új, de sületlen és ízléstelen ipari vagy művészeti termékeket értik csak.

Valószínűleg a reneszánszot is használták gúnyos értelemben mielőtt általános divattá vált volna. Az „új módin“ mindig szívesen csúfolkodnak. Lyka érdekes előadásával mindenestre hathatósan közremunkál az új szó és új irány komoly formában való elfogadtatásához.

Három részben csoportosítja a szecessziót. Az elsőben a születését adja elő. Csaknem egyszerre bontakozik ki Londonban Ruskin filozófiájától megindítva, Párisban a Rose-Croix-társaság révén és Münchenben a söröskancsók közt össze-

szövetkezett írók és művészek által a szecessziónak nevezett új változat. Fürge lapok: a Jugend és Simplicissimus, komoly folyóiratok: The Studio, The Artist, La Plume, valamint a népes tárlatok eleven pezsgést, letűnt századok és távol keleti népek ízlésének hatását hozták forgalomba. Úgy hogy, mint a második részben látjuk és halljuk, az egész szellemi és anyagi életet áthatja a szecesszió. A műiparban csodákat művel. A művészet a népé lesz. Bútor, szőnyeg, bronz és üveg, arany és agyag, papír és szövet mind felfrissül az új díszítési mód jegyében. A harmadik részben a modern festészet- és szobrászattal ismerkedünk meg. A plakát és illusztráción kezdve a legmonumentálisabb alkotásokig mindegyik a modern ízlésben fogantatott. Chéret,



AJTÓPÁNT, GYERTYATARTÓ ÉS KOPOGTATÓ.
KOVÁCSOLT VASBÓL.
KÉSZÍTETTE FORREIDER ÉS SCHILLER.

Mucha jelenik meg előttünk, Uhde, Böcklin, Stuck, Segantini, Wisthler, Klimt, Rodin és Meunier követik őket.

Lykát meg kell becsülnünk francia esszayistához hasonló világos írásáért, szónoki hevéért s érdekesítő előadási módjáért. Köszönettel tartozik neki a publikum, az Uránia színház és főleg a modern művészet, a mely oly lelkes apostolra tett szert benne.



R. BEAUCLAIR. FARBIGE FLÄCHENMUSTER für das moderne Kunstgewerbe. Julius Hoffmann, Stuttgart. Ára 72 korona.

A gomba módra egyre szaporodó újabb ornamentális díszművek közül alig akad oly minden ízében magas színvonalon álló munka, mint ez a főleg tapéta- és szövetmustrákat magába foglaló tartalmas gyűjtemény. Beauclair gazdag képzelő tehetségét, biztos, józan formaérzéke támogatja úgy, hogy eredeti s szellemes ötletekben bővelkedő tervezetei mentek a modernség túlzó szertelenségeitől. A mű 140 tervezetből áll, melyeket művészi kidolgozású színes litográfiák mutatnak be.



BOROS RUDOLF. A RAJZOLÁS vezérfonala. Stampfel K. Pozsony-Budapest, 1901. Ára 1 korona 20 fillér.

Eddigél alig van számbavehető munkánk, a mely a rajzolással foglalkozik. Szakembereink irodalmi munkássága e téren úgyszólván csak a megjelent rajzmintákhoz csatolt vezérkönyvek szerkesztésére s szaklapokban közzétett egyes alkalmi cikkekre szorítkozik. Ezért örömmel kell fogadnunk, ha egy arra hivatott és a kellő tapasztalatokkal bíró rajztanár áttekinthető egészbe foglalja össze nézeteit a rajzolás tanításáról s gyakorlati útbaigatásokat ad a tanítónak s a tanulóknak egyaránt. Boros Rudolf lelkiismeretesen fogta fel kitűzött célját: a rajztanítás módszerét úgy adni elő, hogy az egy logikusan fölépített összefüggő egészet alkotson. Nem feszélyeztetni magát a fennálló tantervektől, nem volt tekintettel az egyes iskolákra, hanem csupán a rajzképességre való tanításra törekedett. Könyve két főrésze oszlik: az első a síkformákról szól, a második a térformákkal foglalkozik. Általában helyes s a modern rajztanítás elveivel megegyező nézeteket fejt ki a szerző, s rajztanáraink s a rajztanárságra készülő ifjaink sok hasznos tudnivalót találnak Boros művében. Különösen üdvös szolgálatot tehet a könyvecske

a kezdő rajztanároknak, miután tudvalevő, hogy a rajztanítás módszerét nem tanítják a rajztanárképzőben s így a rajztanárjelöltek e tekintetben általában teljesen készületlenül kezdik meg pályájukat. Hogy pedig ez a visszas állapot mily hátrányos a tanulásra, azt mindazok tudják, a kik a rajztanárképzőből kilépve nyomban önállóan kezdtek tanítani. Boros könyvét 88 ábra díszíti, melyeket jó részben a szerző maga rajzolta. Melegen ajánljuk az érdeklődőknek figyelmébe. Gy.



DAY, LEWIS F. ALPHABETS OLD and new. London, Batsford. Ára 7 korona. — Larisch, Rudolf. Beispiele künstlerischer Schrift. Wien, Anton Schroll, 1900. Ára 8 korona.

A betűtípusok keletkezésénél és fejlődésénél két szempont érvényesült mindig: először is olvasható betű alakzatok komponálására törekedtek, lehetőleg különböző, egymással össze nem téveszthető formák által és másodsor a betűvetés gyorsaságát is célnak tekintették, a melynél fogva a hangzókat egyszerű és könnyen utánozható vonalakkal fejezték ki. De a betű e két szempont mellett nem tagadhatja meg szülőjét sem, a képet; minden korban többé-kevésbé a művészet is rányomta bélyegét, s a vonalak elrendezésével az olvasás és írási célszerűségein kívül a szépség ideálját megközelíteni.

A betűknek e szerint legfőbb törvénye az, hogy bennök a célszerűség és szépség egyesüljön. A külön-külön való szépség azonban még nem biztosítja azt, hogy kapcsolatban társaikkal is művészi hatást eredményeznek. Tehát a körvonalon kívül a művésznek figyelembe kell vennie azt a tért, mely két betű közé esik. A legtöbb betűköz kockalapot képez, a mi megkönnyíti az arányos elrendezést, de egyszersmind egyhangúvá is teszi sokszor a sort, ennél egy kis törekvés a változatoság iránt artistikus. A legarányosabb távolság az, ha a betűk közti tér alakjaiknak különbözősége dacára is egyforma.

Harmincnégy legújabb ízlésben tervezett ábécét gyűjtött össze Larisch könyvében. A tervező művészek különféle nemzetekhez tartoznak s mindannyian a modern iparművészet tevékeny munkásai. Legtöbb a német, kiknél azonban még a mintaképek nagyon is érezhető nyomokat hagynak. Otto Hupp a schwabachi betűformát éleszti újra. Eckmannak pedig a japanizmus bevallott kultuszából fakadnak dekoratív betűi; meg-

frakturosított antiquáit reklámszedésre kitűnően lehet alkalmazni, mert talányos kompozíciók és a találgatás izgalma maga is reklám. E két művészen kívül azonban alig produkál e téren Németországban valaki figyelemre méltót.

Az osztrákoktól (Olbrich, Mozer) nem lehet egy bizonyos gráciát eltagadni, de viszont az is tény, hogy sohasem monumentálisak és sokszor önkény szülte alakzatokat használnak.

Larisch a többi nemzetekkel igen mostohán bánik. Angliát nála csak Crane képviseli s Morris „arany típusai“ és hasonló alkotások egész kimaradtak könyvéből. A franciák közül Mucha plakátbetűit hozza egyedül; Auriol, a plaquette-művészek (Roty) feliratainak nemes alapformái s a fejlett amerikai típusok egészen hiányoznak gyűjteményéből.

Day könyve e tekintetben sokkal tökéletesebb. Elénkbe tárja biztos támaszúl a betűk alakzatainak szerkezeti fejlődését a múltban. Bepillantást enged a törvényszerűségekbe, a melyek uralkodnak a mai betűnk legelső képleteitől, a római versaloktól kezdve a középkoron és reneszánszon át egész a legmodernebb betűformákig. Carpenter, Wilson, Pearce s magának Daynek hízmés, fafaragású, sgraffitto stb. technikához készített, betűi érett és kiforrott típusok, a melyek épp annyi tudással, mint művészettel készültek. Látjuk, hogy Angliában a betűkérdésnél már rég túl vannak a kezdet própálgatásainál s Larisch könyvének azok veszik inkább hasznát, a kiknél az iparművészet művelése a másolásból és utánzásból áll; Day könyvét pedig azok forgathatják haszonnal, a kiknek van önálló egyéniségük és a törvényszerűségek feltárása után maguk is képesek önálló kompozíció alkotására. —ó.



A KÜLFÖLDI IPARMŰVÉSZETI lapok nagyjából a párisi kiállítás eredményével foglalkoznak s az egyes ágakban elért haladásról hoznak tanulmányokat. Ime egy bokréta a címekből:

Abels, L. Die Architektur der Pariser Weltausstellung. (Der Architekt, X.)

Becker, M. L. Das Kunstgewerbe in der Rue de Nations. (Innen-Decoration, VIII.)

Balmont, J. Le Pavillon de l'Union centrale des arts décoratifs. (Revue des arts décoratifs, VI.)

Der Bing'sche Pavillon L'Art Nouveau auf der Weltausstellung. (Decorative Kunst, IX.)

Frantz, H. The Art Buildings at the Paris Exhibition. (The Magazine of Art, VIII.)

Folnesics, J. Die Wiener Kunstgewerbeschule auf der Pariser Weltausstellung. (Decorative Kunst, IV. 1.)

Finnland auf der Pariser Weltausstellung. (Decorative Kunst, IX.)

Genuys, Ch. Les Palais des Champs-Élysées. (Revue des arts déc. 4.)

Geffray, G. Promenades à l'exposition. (Gazette des Beaux-Arts, VII.)

Györgyi K. Ungarisches Kunstgewerbe auf der Pariser Weltausstellung. (Pariser Weltausstellung in Wort u. Bild, 20.)

Györgyi K. Kunstgewerblicher und gewerblicher Unterricht Ungarns. (Pariser Weltausstellung in Wort u. Bild, 21.)

Hiatt, Ch. Paris Exhibition. (The Poster 1900. IX.)

M. G. Die decorative Kunst in den Ausstellungs palästen der Esplanade des Invalides. (Decorative Kunst, X.)

Mourey, G. Art Nouveau Bing. (The Studio, 89.)

Radisics, E. L'exp. rétrospective de la Hongrie. (Gaz. des Beaux-Arts, X.)

Bútor és belső berendezés.

Abels, L. Wiener Tischlerarbeit auf der Pariser Weltausstellung. (Das Interieur, IX.)

Deutsche und österreichische Möbel in Paris. (Decorative Kunst, IX.)

Französischer Mobiliar auf der Weltausstellung. (Decorative Kunst, X.)

Folnesics, J. Das französische Interieur auf der Pariser Weltausstellung. (Das Interieur, X.)

Genuys, Ch. Les essais d'Art moderne dans la décoration intérieure. (Revue des arts déc. VIII.)

Hofmann, A. Das Zimmer und sein Geräth auf der Weltausstellung. (Kunst u. Handwerk, XI.)

Muthesius, H. Englische Innenkunst auf der Weltausstellung. (Decorative Kunst, IV. 1.)

Ékszerészet.

Bénédite, L. La Bijouterie et la Joaillerie à l'Exposition. (Revue des Arts décoratifs, VII/VIII.)

Bénédite, L. Le Bijou à l'Exposition. (Art et Décoration, IX.)

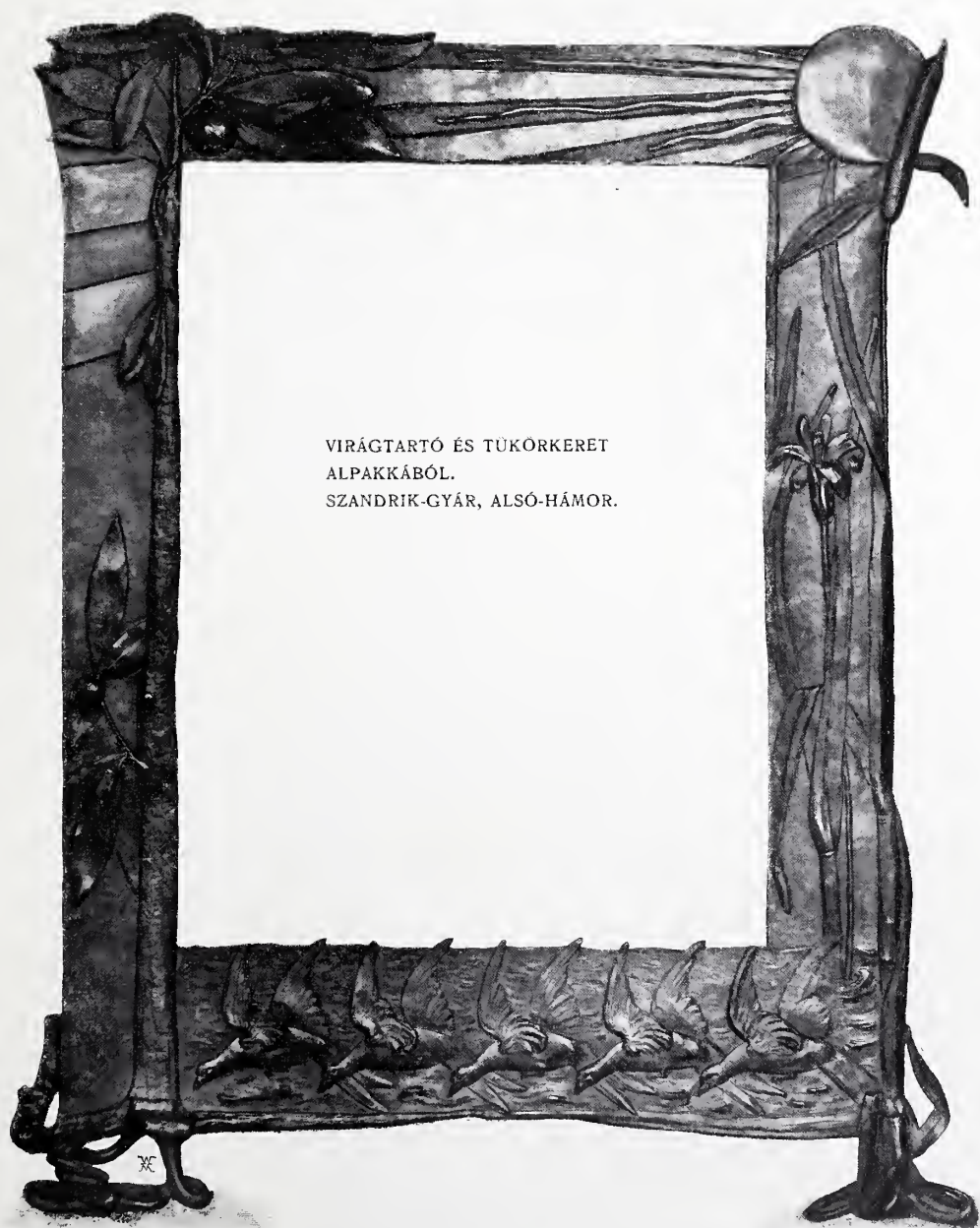
C. Französischer Schmuck. (Decorative Kunst, XI.)

Die Goldschmiedekunst auf der Weltausstellung. (Kunst u. Handwerk, XI.)



KÁVÉ- ÉS SZIVARKÉSZLET,
GYÜMÖLCSTARTÓ ALPAKKÁBÓL.
SZANDRIK-GYÁR, ALSÓ-HÁMOR.





VIRÁGTARTÓ ÉS TÜKÖRKERET
ALPAKKÁBÓL.
SZANDRIK-GYÁR, ALSÓ-HÁMOR.

Ernstyl, M.: La Joaillerie française à l'Exp. de 1900. (Revue de la Bijouterie, 1900. V/VIII.)

Houillon, L.: Les Émaux à l'Exp. (Revue de la Bijouterie, 1900. V.)

L'Orfèvrerie étrangère à l'Exp. (Revue de la Bijouterie. 1900. VII., VIII.)

L'Orfèvrerie à l'Exp. (Revue de la Bijouterie 1900. V.)

L'Émail à l'Exp. (Revue de la Bijouterie 1900. VII.)

Moderner deutscher Schmuck auf der Weltausstellung. (Deutsche Kunst und Decoration. 11.)

Molinier, A. L'orfèvrerie. (Gazette des Beaux-Arts, VIII.)

Textil.

Soulier, G. La Broderie et la Dentelle à l'Exp. (Art et Décoration, 1901. I.)

Dietrichson, L. Modische Bildweberei auf der Weltausstellung. (Deutsche Kunst u. Decoration, XI.)

Guiffrey, J. Les Tapisseries à l'Exposition rétrospective et à l'exposition contemporaine. (Gazette des Beaux-Arts, VIII.)

Hagen, L. Nordische Bildwirkereien auf der Weltausstellung. (Kunst und Handwerk, XI.)

Lees, Fr. A Palace of Dress. (The Studio, 90.)

Norwegische Webekunst. (Decorative Kunst, IV., 1.)

Riotor, L. Les Dentelles à l'Exp. (L'Art décoratif. X.)

Verneuil, M. P. Les Étoffes tissées et les Tapisseries à l'Exp. (Art et Décoration. X.)

Agyagipar, üveg, vas, bronz stb.

Deutsche Keramik auf der Weltausstellung. (Decorative Kunst. XI.)

Molinier, E. La Céramique. (Gazette des Beaux-Arts. Nov.)

Zimmermann, E. Moderne Keramik auf d. Weltausstellung. 51. II.

Didron, E. Les Vitraux à l'Exposition universelle. (Revue des Arts déc. IX.)

Genzel, W. Tiffany-Gläser auf der Weltausstellung. (Deutsche Kunst u. Decoration. 1900. Nov.)

Hood, F. Tiffany-Glas. (Centralblatt f. Glas-Ind. u. Keramik, 530.)

Aubry, L. La ferronnerie à l'Exposition universelle de 1900. (Revue des arts décoratifs, VI/VII.)

Génuys, Ch. Le Fer à Exp. (Art et Décoration, 1901. I.)

Marcou, F. Les Bronzes. (Gazette des Beaux-Arts, VIII.)

Soulier, G. Les Appareils d'Éclairage électrique. (Art et Décoration, IX.)

Berlepsch-Vallendas, H. E. Der Katalog der deutschen Abtheilung auf der Pariser Weltausstellung 1900 und die moderne Buch-Ausstattung. (Deutsche Kunst u. Decoration, XI.)

Verneuil, M. P. Le Papier peint à l'Exp. (Art et Décoration IX.)

HIVATALOS TUDÓSÍTÁSOK.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI ÁLLAMI nagy aranyérem. A vallás- és közoktatásügyi magyar királyi miniszter az Országos Képzőművészeti Társulat 1900/901. évi téli tárlata alkalmából az állami nagy aranyérmet *Zemplényi Tivadar* festőművésznek adományozta.



A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI m. kir. miniszter s Képzőművészeti Társulat téli tárlatából a következő műveket vásárolta meg: Ujváry Ignác: „Őszi est“. Szinnyi Merse Pál: „Őszi táj“. Mednyánszky László báró: „Shylock“ (vázlat). Zemplényi Tivadar: „Virraszszatok és imádkozatok“. Damkó József: „Öreg juhász“ (terrakotta szobor). Katona József: „Haramiak keresztje“. Kárpáthy Rezső: „A mosónők“. E. Illés Aladár: „Naplemente előtt“. Ujváry Ignác: „Zsellérudvar“. Magyar (Mannheimer) Gusztáv: „Viharos a tenger“. Réthi István: „Öreg asszony“ (intérier). Háry Gyula: „Trencsén vára“. Háry Gyula: „Trencsén vár útja“. Glatz Oszkár: „Birkózó fiu“. Csók István: „Bugaci pásztor“. Ziegler Károly: „Arckép-tanúlmány“. Telcs Éde: „Öreg asszony“ (terrakotta szobor). Ligeti Miklós: „A tudós fája“ (márvány szobor). Kunfy Lajos: „Arató“. Tull Ödön: „Utca Capri szigetén“. Grünwald Béla: „Eső után“. Káciány Ödön: „Szívügyek“. Knopp Imre: „Árnyékban“. Peske Géza: „Esti hangulat“. Bihari Sándor: „Elhagyatva“. Kann Gyula: „Részlet Lussinpiccolóból“. Aggházy Gyula: „Mély út“. Kalmár Elza: 3 drb litografia. Tahi Antal: „Alkony“.

Ferenczy Károly: „Lovak“. Horthy Béla: „Gőzmalom“. Megvásárolta ezenkívül ugyancsak a Szépművészeti Múzeum számára a Képzőművészeti Társulat kiállításának keretjén kívül Pállya Celesztinnek „Csirkés kocsi“ és „Elhagyott táj“. Végül Rippl Rónai Józsefnek „Kuglizók“ című festményét.



AZ IPARMŰVÉSZETI ÁLLAMI NAGY ARANYÉREM végre elkészült. Mintáját tervezte Szárnovszky Ferenc, a kit a vallás- és közoktatásiügyi miniszterium néhány év előtt az éremkészítésben való kiképzetése végett nagyobb ösztöndíjjal Párisba küldött. A szakértő körök véle-

az Iparművészeti Múzeumban kiállított zománcos díszpajzsát, az *Idő diadalát* és érdekes magyarázatokkal méltatta a nagy mesternek remekművét.

Alexander Bernát dr. egyetemi tanár *Az esztetikai érzések lélektana* címmel előadásait 1901. január 5., 11. és 18-án tartotta meg.

Az előadó némi történeti és kritikai bevezetés után az esztetikai fogalom alapjának lélektani elemzéséhez fogott, melynek tétele az, hogy az érzelem egyetemes kísérője minden lelki jelenségnek és hogy minden érzelem valamely szükséglet kielégítését vagy ki nem elégítését jelzi. De valamint minden érzetünket objektíváljuk, azonképpen ér-



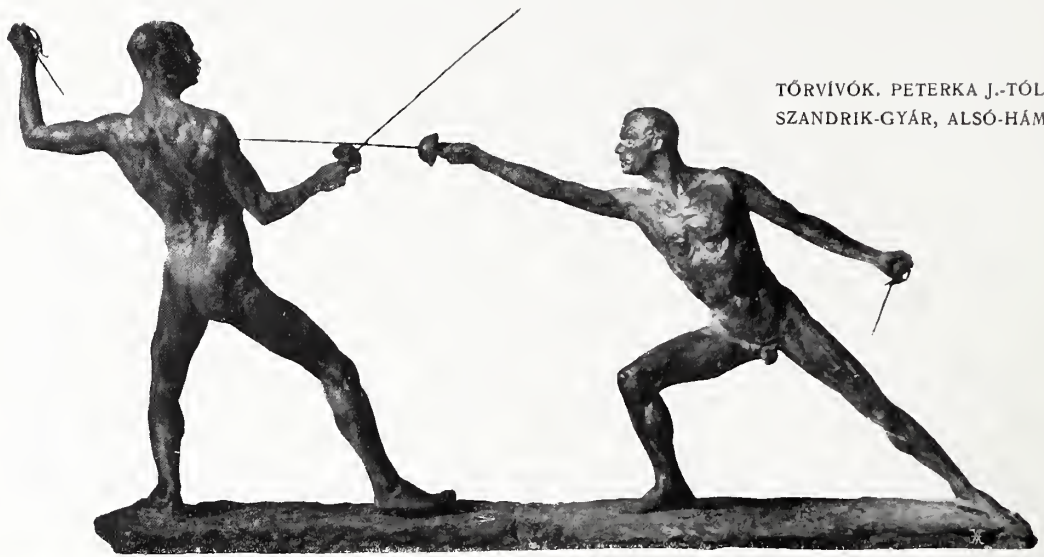
AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM ÁLLAMI NAGY ARANYÉRME.

ménye szerint az érem a legszebbek egyike, a melyet eddig magyar művész készített, mely a modern francia érmek mellett is megállja helyét. Az első vereteket a világ első ilyenmű intézetében, a párisi pénzverő-házban készítették; jövőben azonban mindig Körmöcbányán fogják verni az iparművészeti aranyérmeket.



AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMNAK ismeretterjesztő előadásait Mihalik József kezdte meg, a ki 1900. november 30., dec. 7. és 14-én a *zománc*-ról tartott előadást. Jelen számunkban előadásának tárgyát, most megjelent hasonló című könyve kapcsán, bővebben ismertetjük. Előadása folyamán Mihalik bemutatta Herkommer Hubert-nek éppen az időben

zelmeinket is mintegy kivetítjük magunkból, azaz megszeretünk vagy meggyűlölünk változó fokokban tárgyakat és embereket. Az érzelem ez objektívált része az esztetikai érzelem, a melynek három törvénye van. Az első az *érzelmek általános törvénye*, mely szerint minden, a mi szervezetünk föltételeinek megfelel, annak funkcióit elősegíti, kellemes, míg az ellenkező kínos. Második a *társulás törvénye*, melynek folytán egyszerű érzések is esztetikai értéket nyernek velük kapcsolatos gondolatoktól. S végül az *életérzések törvénye*, a mi által azok, a melyek bennünk az élet érzését keltik, ránk esztetikai hatással vannak. Ezen három elvvel magyarázza meg Alexander az összes esztetikai viszonyokat, a melyek az értelmet működ-



TÖRVÍVÓK. PETERKA J.-TÓL.
SZANDRIK-GYÁR, ALSÓ-HÁMOR.



A PÁRISI MAGYAR TÖRTÉNELMI PAVILLON VENDÉGBONYVÉ.
TERVEZTE NAGY SÁNDOR. KÉSZÍTETTE FISCHHOF JENŐ.



DUDÁS.
MINTÁZTA PETERKA J.
SZANDRIK-GYÁR, ALSÓ-HÁMOR.

ERÓS JANCSI.
BŰVÉSNŐ.
FÜREDI RIKÁRD-TÓL.



ASZTALI VILLAMOS LÁMPA.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE KULCSÁR ÉS TÁRSA.



tek. Az esztetikai érzés értelmi funkciójának eredetét és befolyását fejtette ki ezután. S az igazság megismerésével, mint céllal, zárta be előadásainak sorozatát.

Végül Radisics Jenő, az Iparművészeti Múzeum igazgatója, folyó évi január 25-én, február 1-én és 8-ikán *A párisi kiállítás tanulságairól* tartott három szakaszos előadást.

A magyarság politikai önállóságának keretében mutatta be Párisban régi kultúráját és modern fejlődését, a melynek fontosságát mélyebben hangsúlyozta előadó bevezetésében. Áttérvén az egyes nemzetek tevékenységére, ismertette a modern művészi irány győzelmét, mely elsősorban is a lakásberendezés terén mutatkozott. Mindazonáltal rá, a modern irányú törekvések közt is, a legkonzervatívabb francia műipar tette a legkedvezőbb benyomást. S azonkívül az északi népeké, a dánok, svédek és norvégek munkássága, a melyeknél a népies elem szerencsés bevonása a művészi produktumokba különös értéket és eredetiséget hozott létre. Németország iparművészete, a mely nélkülözi a tradicionális alapokon való fejlesztést, az előadó szerint, túlmodern, tehát múltóbb természetű. Magyarország iparművészete már sikeresnek mondható úton indul. A magyar csoportoknak elrendezése Párisban nemzeti karakterű volt, a melynek harmoniája és mérséklete azonban még tökéletességről nem tanuskodott. Az út helyes, de az összehasonlítás után még inkább sikerülni fog biztosabb irányban haladnunk. Radisics végül bemutatta és tanulságos magyarázatokkal kísérte a párisi kiállításon, Wlassics Gyula kultuszminiszter által engedélyezett összegben vásárolt műipari gyűjteményt, a mely plaquette-ekből, bútorokból, lakásberendezés tárgyaiból és egy értékes japáni kollekcióból áll. Az iparművészeti múzeum igazgatója, mint a hogy kifejtette utolsó előadása kapcsán, kereste azokat az alkotásokat, a melyeken a mult és a jelen művészi iránya közötti kapcsolat leginkább észrevehető és a melyek továbbá hazánkban követésre buzdító példa gyanánt szolgálhatnak. Összesen 114 volt a bemutatott tárgyak száma, egy jórésze ezeknek érem és plaquette a legkiválóbb francia mesterektől, a melyeket Majovszky Pál dr bőkezű segítsége folytán lehetett csak megszerezni az Iparművészeti Múzeumnak. Említésre méltók még a japáni bronzok, a Bigot-féle agyagerkély s az ango-

loktól vásárolt bútorok. A bemutatott tárgyak közül a párisi kiállításon három grand prix-t, kettő arany-, egy ezüst-, egy pedig bronz-éremet nyert.



A KERESKEDELEMÜGYI MINISZTER az iparművészetért. Hegedüs Sándor kereskedelemügyi m. királyi miniszterhez a Magyar Iparművészeti Társulat az 1900. év tavaszán részletesen indokolt felterjesztést intézett, a melyben a társulat, a miniszternek nagyszabású iparpártolás akciójában való közreműködését ajánlotta föl.

A miniszter erre szakértekezletet hívott egybe, a mely nagy elismeréssel nyilatkozott a társulatnak eddigi tevékenységéről s a miniszternek a társulat közreműködésének igénybevételét melegen ajánlotta.

A miniszter f. évi január hó 15-én kelt leiratában értesítette a társulatot, hogy közreműködését szívesen fogadja s hajlandó az iparművészet fejlesztésére a társulat részére egyelőre öt éven át évi 32.000 koronát rendelkezésre bocsátani.

A nagyfontosságú leiratot, a melyet mindenfelől a legnagyobb örömmel és elismeréssel fogadtak, egész terjedelmében itt közöljük:

A M. Iparművészeti Társulatnak a műipar nagyobb arányú és rendszeres fejlesztése érdekében a társulat által tett előterjesztés és ennek behatóbb tárgyalása végett egybehívott tanácskozmány alapján következőkről értesítem a társulatot:

A hazai műiparnak az állami iparfejlesztés körébe leendő bevonását magam is szükségesnek tartom és pedig annyival inkább, mert itt az ipari termelés azon ágáról van szó, melynél kizárólag az egyéni tudást az ízlés nemes volta és az egyén kezűgyességének tökélye képezik a fejlődés alapfeltételeit, tehát egyes oly egyének és első sorban kisebb iparosok támogatásáról van szó, kik tudásuk alapos voltával és ízlésük nemességével hivatvák az általános ízlés fejlesztésére hatni s mint ilyenek a mindennapi fogyasztás határain túlmenő szükségletek kielégítésére irányt jelölni, kiknek támogatása a mennyire kívánatos, természetesen éppen annyira eltér a többi ipari termelési ág támogatásának irányától és módjától, a kik — ha kellő támogatásban részesülnek — kisipari jellegüket minden körülmények között fenn tudják tartani.

Különösen három irányú működést tartok e tekintetben szükségesnek. Az egyik a kisebb műiparos támogatása addig, míg módja van kellően tért foglalni, a vevő közönséggel magát jobban megismertetni és ennek révén saját lábán megállani, a mi az oly csekély műipari forgalom mellett, mint nálunk Magyarországon ez idő szerint még van, bizony igen nehéz feladat az egyszerre nézve, de a mi megfelelő szervezet létesítése mellett fokozatosan elérhető.

A másik a tervező művészek elfoglalása és ezáltal fokozottabb tevékenységre való serkentése, különösen abban az irányban, hogy egyrészt magyar műiparba a magyar jelleg is bevitessék, és ezzel műiparunk nemzeti irányban való fejlesztése lehetőleg előmozdíttassék, másrészt tevékenységüket a kevésbé fényűzést képező, a mindennapi forgalom körébe eső tárgyak tervezésére is kiterjeszték és ezzel a műipar szélesebb körű elterjedését lehetővé tegyék, figyelemmel lévén a tervezésben a nagyközönség igényeire is, oda törekedve, hogy aránylag olcsó és szép műtárgyak kerüljenek forgalomba. E nélkül ugyanis műiparunk az országnak sohasem lesz, hiányozván nálunk ez időszertint még az a nagy tényező, mely drága műtárgyak nagyobb arányú fogyasztását biztosítja.

A harmadik irány, melynek követését elengedhetetlenül szükségesnek tartom, a nagyközönség érdeklődésének megnyerésére, illetőleg magának a nagyközönségnek bevonása az egész mozgalomba. Ha e három irányt sikerült műiparunkban érvényesíteni, akkor nagyobb befolyás lesz gyakorolható a közönség ízlésének nemesítésére is, a mi a műipar fejlődésének legbiztosabb eszköze és ha nemzeti jelleget fogunk adni a műipari termelésnek és lehetőleg olcsóvá fogjuk azt tenni, hogy a legegyszerűbb lakásban is a nemes ízlés nyilatkozzék meg, akkor műiparunkat a legbiztosabb útra tereltük, melyen fokozatosan fejlődni és megizmosodni is fog.

Az említett háromirányú tevékenység természetesen nagyobb arányú eszközöket is igényel, melyeket — ha a társulat intencióm értelmében eljárni hajlandó, készséggel bocsátom rendelkezésére — a mennyire természetesen módomban van, hogy egyrészt a támogatásra utalt kisebb műiparosok rendszeresen legyenek munkával elláthatók, másrészt a tervezőművészet fejlesztéséről is történhessék gondoskodás, végül

e kettő révén a közönségnek nagyobb arányú bevonása is előmozdítható legyen.

A kisebb műiparosok támogatása — mint említettem — legcélszerűbben állandó munka nyújtása, tehát megrendelések biztosítása által történhetik.

Azok a kiválóbb kisiparosok, kik a műipari munkára hivatottsággal és hajlammal bírnak, mind a székesfővárosban, mind a vidéken figyelemmel kísérendők, megfelelő rajzokkal, esetleg kész modellekkel látandók el, ezek alapján megrendelések eszközözlendők náluk, készítményeik értékesítendőek, a sikerültebb tárgyak nagyobb mennyiségben való előállítására tervezendő, hogy azoknak forgalomba hozatala előmozdítható legyen.

Igen fontos ezen tevékenységnek a vidékre való kiterjesztése is, különös figyelemmel oly vidékekre, a hol valamely megfelelő iparág már vagy régebben otthonos vagy a fejlődésre való képességgel biztosíthat. Ez irányban nagyon hálás feladatnak kínálkozik az iparoktatási intézetekből — ideértve természetesen az orsz. iparművészeti iskolát is — kikerülő kiválóbb s magukat önállóítani óhajtó és képes ifjaknak támogatása is, mely téren igen szép eredmények volnának elérhetők, minek révén műiparosaink száma képzett és tanult elemmel volna gyarapítható és így maga műiparunk megerősíthető.

Ebbe a tevékenységi körbe bevonandónak tartom a műipari irányú fejlődés-képes háziipart is, nevezetesen az agyagipart, a textilipar némely ágait, minő különösen a szőnyegkészítés, valamint a női kézimunkák, melyek különösen dekoratív célokra igen alkalmasak és mint ilyenek forgalomképesek, melyeknek fejlesztése révén az ország egyes vidékein a lakosság anyagi helyzete tetemesen és állandóan javítható lenne.

Ha az ez irányú működés rendszeresen fejtetik ki, ha az értékesítés megfelelően szerveztetik, ha a sikerültebb tárgyak kellő sokszorosítása által olcsóbbá tétetnek és általában az olcsóbb, tehát könnyebben értékesíthető tárgyakra fektetik a főszűly, akkor ezen a téren igen szép eredmények kínálkoznak.

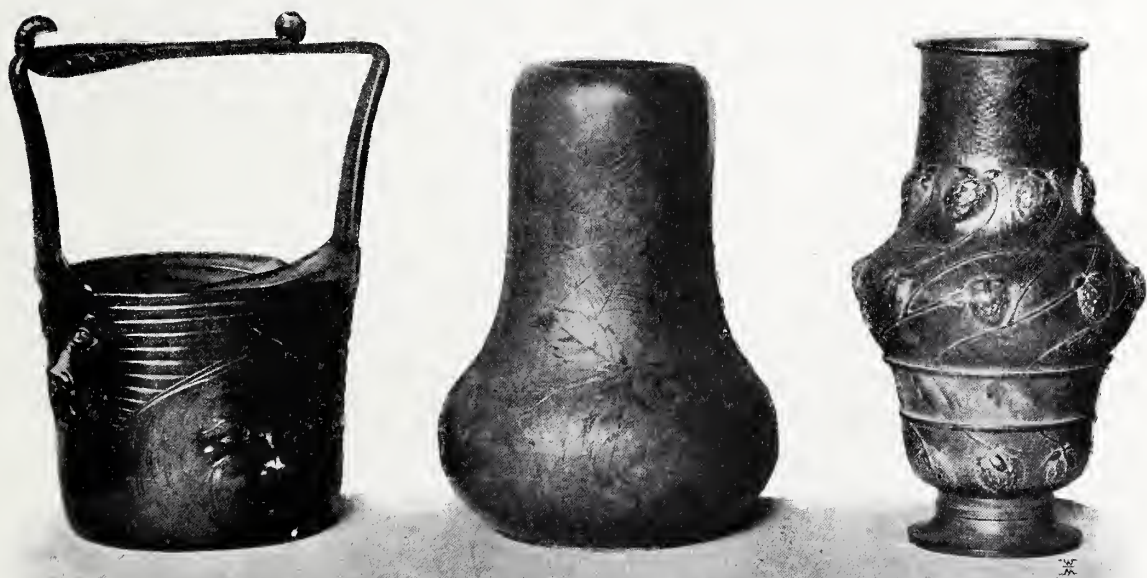
Ezen eredmények elérésére anyagi erő lévén szükséges, e célra, t. i. a műiparosoknak munkával való elláthatására hajlandó vagyok a társulatnak öt éven át évi 20,000, húszezer korona tőkét rendelkezésére bocsátani, mely az állam tulajdonát képezendi ugyan, de állandóan



ÉBREDÉS.
PETERKA J.-TÓL.
SZANDRIK-GYÁR, ALSÓ-HÁMOR.



DOMBORITOTT ÉS VÉSETT
RÉZEDÉNYEK.
SZANDRIK GYÁR, ALSÓ-HÁMOR.



a társulat kezelése alatt áll s kizárólag iparosoknak munkával való ellátására szolgálhat.

Az ügy sikerének legfőbb feltétele a közönség érdeklődésének és részvételének lehető nagy arányú biztosítása, kiválóan fontosnak tartom, hogy alkalmas időben nagyobb kiállítások rendeztesse- nek, sőt Budapesten lehetőleg állandó tárlat is. A kiállítások azonban nemcsak Budapesten, hanem alkalmas időben a nagyobb és műveltebb közönséggel bíró vidéki városokban is rendezendők.

Ennek kapcsán kell megemlítenem, hogy a társulat által rendezni szokott karácsonyi tárlatokat korábban kellene rendezni s nem december második felében, a mikor a közönség vásárlásain már többnyire túl van.

Ezek képeznek véleményem szerint a működés egyik irányát, t. i. a műiparosok rendszeres foglalkoztatása, készítményeik irányítása megfelelő tervrajzok rendelkezésre bocsátásával, azok értékesítésének előmozdítása és a nagyközönség bevonása a kiállítások és tárlatok rendezésével.

E tekintetben nem hangsúlyozhatom azonban eléggé egyrészt az olcsóbb tárgyak forgalomba hozatalának elsősorú fontosságát, másrészt az értékesítés és sokszorosítás szervezésének nagy jelentőségét, melynek révén a rendelkezésre bocsátandó forgó tőke évenként többször forgatható és úgy a munka is nagyobb arányokban lenne nyújtható, vagyis a cél fokozottabb mértékben lenne elérhető.

A működés másik iránya a tervező művészet előmozdítása és ennek kapcsán a magyar nemzeti jelleg lehető érvényesítése a műipar különböző ágazataiban.

A társulat azon szándékát, mely szerint a saját céljaira kért évi 4000 korona segély részbeni felhasználásával pályadíjakat kíván kitűzni, nem tartom kielégítőnek, mert ha elvégre évenként fordít is abból 2000 koronát pályadíjakra, ezzel a tervező művészetet nem fogja föllendíteni, sem nem érhet el oly eredményeket, melyekkel legalább a közönség nagyobb fokú érdeklődését lehetne megnyerni.

Minthogy pedig műiparunk fejlesztésének ez egyik legfontosabb feltétele, a melyre tehát nagyobb gondot is kell fordítani, elhatároztam, hogy a tervező művészet jelzett irányú előmozdítására szolgáló pályatételek kitűzését nagyobb arányban fogom rendszeresíteni és állan-

dósítani, a mit akként vélek megvalósítandónak, hogy a műipar különböző ágaiból évenként háromszor, tehát nyári időszak kivételével negyedévenként 8—10 pályatételt írnék ki megfelelő pályadíjakkal.

Jóllehet a nyilvános pályázatoknak elsőbbséget adok, mert a nemes verseny feltétlen fejlesztő hatással bír, mindazonáltal egyes esetekben a közvetlen megbízatást sem tartom kizártnak.

Ezen pályázatok, esetleg megbízatások céljaira hajlandó vagyok évenként 8000 — nyolcezer — koronát fordítani, természetesen megfelelően megosztva.

Ezen pályatételek és díjak kitűzésére javaslatokat tenni a társulat végrehajtó bizottságának feladata lenne, míg a döntést a pályatételek tekintetében magamnak tartom fenn, befolyást akarván gyakorolni arra, hogy mindenkor követtessenek ez irányú intencióim és nem csak a művészeti, hanem éppen úgy az ipari irány is érvényesüljön ezekben. A pályadíjak kizárólag tervezők díjazására szolgálnak.

Ezenkívül alapítanék a társulat által rendezendő kiállítások céljaira viszont kizárólag iparosok számára egy állami aranyérmét a legkiválóbb műipari érdem megjutalmazhatására és öt állami ezüst érmet ugyancsak kiváló műipari alkotások jutalmazására, kikötve azonban, hogy ezeket kizárólag csak ipari készítmények nyerhetik el, tekintet nélkül arra, hogy a készítő saját tervei vagy a máséi után dolgozott-e, elengedhetetlen feltétel gyanánt tűzve ki, hogy az illető iparos maga és segédei magyar állampolgárok és a felhasznált anyagok — a mennyiben azok itthon megszerezhetők, — hazaiak legyenek.

A pénzbeli pályadíjak odaitélését az alábbiak szerint alakítandó műértő bíráló bizottságra bízom, az arany- és ezüst érmekre nézve azonban ezt csak javaslattétellel ruházom fel, ezeknek odaitélését magamnak tartanom fenn.

Ha az ezekben körvonalozott tevékenység a társulat eddigi közhasznú munkásságával kiegészítették; ha e mellett a társulat a maga anyagi eszközeinek felhasználásával is állandó tervezésekről gondoskodik, a műiparosoknak az általuk igényelt tervezeteket rendelkezésre bocsátja, megfelelő tervezetek sokszorosításáról és a műiparos-körökben való elterjesztéséről gondoskodik, maga is pályadíjakat tűz ki, szóval az egész vonalon erőszertű és rendszeres tevékenységet fejt ki: akkor meggyőződésem

szerint ma még aránylag kisszerű viszonyaink között műiparunk fejlesztésében igen szép eredmények lesznek elérhetőek és a fokozatos fejlődés biztos alapokra lesz fektethető.

Erre nézve, mint említém, magam részéről szívesen nyújtok segédkezet, készséggel adok a rendelkezésemre álló anyagi eszközök keretében módot, meglevén győződve, hogy ezzel igen hasznos szolgáltatást teszek a hazai kisipar fejlesztésének, sőt e célból készséggel vagyok hajlandó a kifejtendő fokozottabb tevékenységgel járó társulati költségek fedeztetéséhez a kért évi négyezer korona segélyvel is hozzájárulni, tehát évenként 32,000 korona pénzbeli áldozatot a műipar fejlesztésére fordítani.

A társulat eddigi közhasznú és eredményes működése biztosítékot nyújt ugyan nekem arra, hogy jelzett célzataimat meg fogja valósítani és a rendelkezésére bocsátandó anyagi eszközöket intencióim értelmében felhasználni, mindazonáltal szükségesnek tartom ezek tekintetében bizonyos kikötésekkel élni és közvetlen befolyást magamnak biztosítani.

E kikötések és befolyás abban nyilvánulnának, hogy a társulat az egész jelzett akció vezetésére a választmányból négytagú végrehajtó bizottságot választ, melyet én három, általam kiküldendő taggal egészítenék ki, hogy a pályázatok elbírálására ugyancsak héttagú szakjury alakítandó, melybe ugyancsak három tagot nevezendek ki, hogy e végrehajtó bizottságba kiküldendő három képviselőm tagja legyen a társulat választmányának is és végül tartozik a társulat a rendelkezésére bocsátott összegek tekintetében szabályszerű számadástétellel, melynek módját pótlólag fogom megállapítani és tevékenységéről hozzám évenként részletes jelentést tegyen.

Szemben az említett elég nagyarányú támogatással, e kikötések bizonyára elég szerénynek, a melyek a társulat által elfogadhatók, mire nézve elvárom nyilatkozatát, hogy ahhoz képest minél előbb kezdetét vehesse ez az akció, melytől műiparunk fellendülése tekintetében igen szép eredményeket remélek.

Budapest, 1901. január 15-én.

Hegedüs, s. k.

MINISZTERI ELISMERÉS. A PARISI kiállítás magyar történelmi csoportjának létrehozásánál nem csekély szerep jutott

annak, a ki az ország minden részéből beérkezett mérhetlen értékű műkincseket átvette, csomagolta, a Párisba való szállításnál s a kicsomagolásánál felügyelt, a kiállítás tartama alatt azokat őrizte, hazaszállításukat intézte s az egyes tárgyakat a tulajdonosokhoz visszaszámaztatta. Ezt a nagy felelősséggel járó s nem kevesebb munkabírást igénylő feladatot *Lipcsey József*, az Orsz. Iparművészeti Múzeum titkára végezte, a ki másfél esztendő megfeszített munkásság után e téren megbízatásának immár minden irányban kitűnően megfelelt. Ez alkalomból a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrtól a következő elismerő leiratot kapta:

M. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 87,454. sz.

Abból az alkalomból kifolyólag, hogy a párisi nemzetközi kiállítás magyar történelmi pavillonjában elhelyezett műkincsek a kiállítás befejeztével hazaérkezvén, Tekintetességedet ottani szolgálataitól fölmentették, örömmel adok kifejezést teljes elismerésemnek és köszönetemnek azért a fáradhatatlan buzgóságért, melyet a kiállítás egész tartama alatt terhes és nagy felelősséggel járó állásában önfeláldozó kötelességérzettel tanusítva, a párisi kiállítás intézőinek megelégedését oly mértékben nyerte meg, hogy azok indítatva érezték magukat az Ön érdemeit előttem is hangsúlyozni.

A tisztviselőnek ily példaszerűsége nemcsak az egyénre hoz díszet, hanem arra az intézményre is, melynek kötelességébe a tisztviselő tartozik.

Budapest, 1900. december hó 29-én.

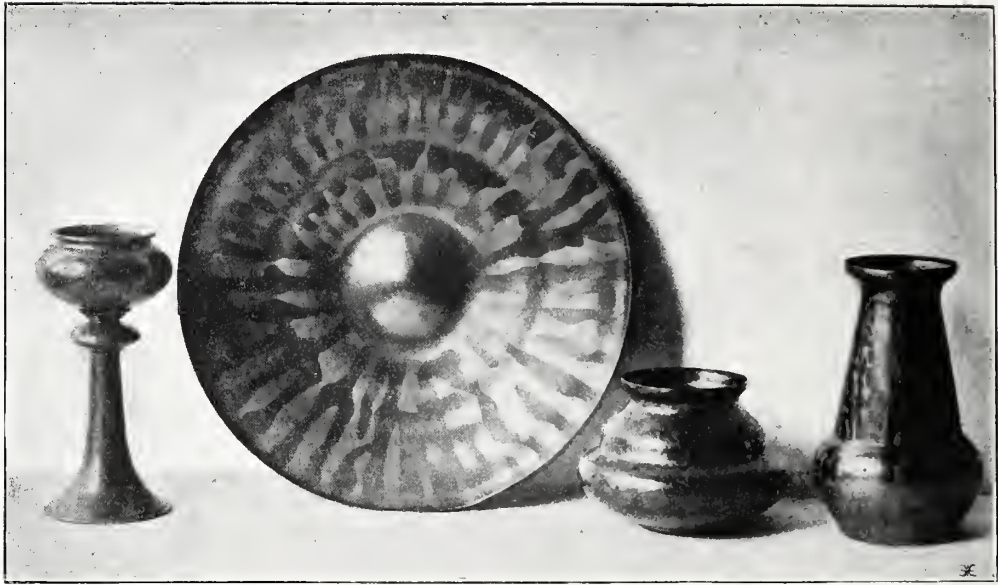
A miniszter helyett:

Zsilinszky, s. k.
államtitkár.

KITÜNTETETT KIALLÍTÓK. A M. Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállítása alkalmával kiosztandó társulati díjak s elismerő-oklevelek odaítélésével megbízott bizottság január hó 22-én tartotta ülését. A jury tagjai voltak: *Gaul Károly*, *Horti Pál*, *Kriesch Aladár*, *Nádlér Róbert*, *Pap Henrik* és *Györgyi Kálmán*.

A társulat által díjakra előírányzott ezer koronát a jury a következő kiállítóknak ítélte oda:

400 koronás díjat a „Bútorcsarnok” szövetkezet ama csoportjának, a mely a Horti tanár által tervezett szalon-berendezést készítette. Nevezetesen *Petrasovits József*, *Prohaszka Lipót*, *Radócz János* és *Troján Antal* asztalos mesterek-



MARATOTT RÉZEDÉNYEK.
HUBER OSZKÁRTÓL.



MARATOTT KÉTRÉTEGŰ ÜVEGVÁZÁK.
SOVÁNKA IMRÉTŐL (ZAY-UGRÓC).





EOZIN EDÉNYEK.
ZSOLNAY GYÁR.



nek, a kiállítás sikerének előmozdításáért és a művészi tervnek helyes kidolgozásáért.

200 koronás díjat Nagy Sándor festőművésznek, eredeti magyaros jellegű művészi terveireért.

200 koronás díjat *Sovánka* Imrének (Zay-Ugróc), az üvegtehnikának művészi irányban való fejlesztéseért s munkáinak magyaros jellegű ízléses díszítéseért.

200 koronás díjat özv. *Mirkovszkyné* Greguss Gizella festőművésznőnek, a bársony művészi díszítésében elért sikereireért s munkáinak magyaros jellegeért.

A társulat *elismerő oklevelét* kapták:

Hibján Samu, a m. kir. Iparművészeti Iskola s. tanára, gondos kidolgozású s művészi hatású zománcmunkáiért, továbbá *Mlinek* Adolf ötvös és *Kulcsár és Társa* rézművesek jeles kidolgozású ötvös-, illetve rézműves-munkáiért és a művészi tervnek helyes kiviteleért.



AZ IPARMŰVÉSZETI ÁLLAMI nagy aranyérem juryje január hó 21-én tartotta ülését, Radisics Jenő, iparművészeti múzeumi igazgató elnöklése mellett. A jury tagjai voltak: gróf Bánffy György és Szalay Imre, mint a M. Iparművészeti Társulat választmányának kiküldöttei, Györgyi Kálmán és Róth Miksa, mint a kiállítók bizalmi férfai. Fittler Kamill, az Iparművészeti Iskola igazgatója és Mihalik József iparművészeti múzeumi őr, kik hivatalból tagjai a jurynek, kimentették távolmaradásukat. A jury titkos szavazással hozta meg határozatát, mely miniszteri jóváhagyást igényelvén, csak annak leérkezése után hozható majd a nyilvánosság elé.



AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM ÉS iskola könyvtárában minden kedd-, csütörtök és szombat esti nyitás alatt egy szakférfiú átnézi, megbírálja és esetleg kijavítja a neki bemutatott tervezeteket és minden felmerülő szakkérdésben díjtalanul szolgál bárkinek felvilágosítással. E működési kört az 1901. év folyamán a múzeumi igazgatóság meghívására *Wiegand* Ede iparművész tölti be.



AZ ORSZ. M. KIR. IPARMŰVÉ-szeti iskola új szervezeti szabályzata az egyes szakosztályokban félévenként pályázatokat rendszeresített, a mi tudvalevően hathatós eszközül szolgál a növendékek

buzgóságának fokozására s egyúttal az önállóságot is fejleszti. A díszítő szobrászati osztály pályázata, melynek tárgya egy fürdőszoba plasztikus díszítése volt, január hó 28-án dőlt el. A pályázatban résztvett huszonöt növendék, s ezek közül az első díjat (dicséret oklevél) *Szeszák* Ferenc, a másodikat (elismerő okmány) *Gách* István nyerte el. A pályamunkák túlnyomó része a növendékek meglepő ügyességéről, találékonyágáról, helyes forma- és arányérzékéről tanúskodott s határozott haladást mutat az előző pályázattal szemben.



AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM ÉS iskola könyvtárába az 1900-ik évben összesen 1238-an váltottak állandó látogatásra jogosító jegyet. E szám foglalkozási ágak szerint a következőképen oszlik meg: *Az iparművészeti szakkal egyetemesen foglalkozó látogatók* közül volt: iparművészeti rajztervező művész (12), műszaki rajzoló (6), mérnök (6), tanár (3), tanító (12), író és hírlapíró (8).

Iparművészeti tanulmányokkal szakszerűen foglalkozó növendékek és hallgatók: iparművészeti iskolai növendék (173), más ipariskolai tanuló (127), műegyetemi hallgató (76), bölcsészethallgató (19), felső építő ipariskolai tanuló (96), festő-növendék (9), mintarajziskolai és rajztanárképző isk. növendék (29).

Építészet és belső díszítéssel foglalkozó látogatók: építész (27), építőmester (3), kárpitos (9).

Szobrászattal foglalkozók: szobrászművész (12), díszítő-szobrász (33), díszítő szobrász-segéd (8), díszítő szobrász-tanonc (9).

Festészettel (dekoratív is) foglalkozók: festőművész (18), díszítő festő (27), kőrajzoló (6), cím- és szobafestő (31), cím- és szobafestő-tanonc (5), aranyozó (1).

Grafikus és sokszorosító művészettel foglalkozók: nyomdász (9), rézmetsző és karcoló (2), fényképész (6).

Textil (hímzés és kosztüm): műhímző (1), műhímző-segéd (1), szabó (3).

Üvegiparral foglalkozók: üvegvéső (2), üvegfestő (5).

Bútoriparral foglalkozók: asztalos (21).

Nemes és más fémekkel foglalkozó iparművészek: ötvös, ékszerész, aranyműves (21), vésnök (4), mülakatos (7), lakatos (3), bádogos (2).

Foglalkozásra nézve nem iparművészeti szakú látogatók: mechanikus (3), színész (4), gépész (1), kereskedő (8), gyógy-

szerész (2), orvos (1), ügyvéd (3), lelkész (1), hivatalnok (22).

Egyetemi hallgatók és középiskolai tanulók: joghallgató (16), orvostanhallgató (10), állatorvostanhallgató (7), polgáriskolai tanuló (14), gymnáziumi tanuló (107), kereskedelmi iskolai tanuló (61), reáliskolai tanuló (125).

*

A könyvtárt az 1900. év folyamán ajándékokkal gyarapították:

A vallás- s közoktatásügyi miniszterium. A múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége. A központi statisztikai hiv. könyvtár. A budapesti kereskedelmi és iparkamara. A Magyar Iparművészet szerkesztősége. A szegedi keresk. és iparkamara. A Technológiai Iparmúzeum. Az Iparművészeti Társulat. A Bécsi keresk. és iparmúzeum. A Berlini iparművészeti múzeum.

Athenaeum, Budai M., Walter Crane, Czakó E., Divald Kornél, Doby Jenő, Freyberger S., Hazelius Artur (Stockholm), Helbing Hugo (München), Lipcsey József, Majovszky Pál dr., Mazerolle F. (Páris), Mihalik József, Mocsáry Béláné, Pallas nyomda, Radisics Jenő, Ráth György, Szalay Imre, Szumrák Pál, Vadász, Velics László, Voinovich Géza.

Agyagipar, Art et Décoration, Erdélyi Múzeum, Ethnographia, Fényképészeti Szemle, Fővárosi Lapok, Graphica, Grafikai Szemle, Haladás, Hét, Honi ipar, ИСКУССТВО, Kunstgewerbe für Haus, Magyar Ipar, Magyar Könyvszemle, Moderne Stil, Műcsarnok, Politikai Hetiszemle, Revue de la Bijouterie, Revue des Arts Décoratifs, Revue d'Orient et de Hongrie, Technológiai Lapok, Természettudományi Közlöny, Uránia.

*

1900. év folyamán az olvasóterem nyitva volt 208 napon át, a délelőtti látogatók száma 5331-et, az esti látogatók száma 8983-at tett ki. Azaz összesen a könyvtárt látogatták 14,314-en. A használt művek száma 16,740 volt.

*

Az Iparművészeti Múzeum és iskola könyvtára minden szombaton délelőtt csakis nők számára áll nyitva. Ez időben férfi-látogatók csak kivételesen használhatják az olvasó- és rajztermet.

☉

A M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT választmánya 1900. évi november hó 26-án ülést tartott *Ráth* György, társulati elnök

elnöklése mellett. Jelen voltak *Szalay* Imre másodelnök, *Beck* Dénes, *Gaul* Károly, *Gelléri* Mór, *Horti* Pál, *Jakabffy* Ferenc, *Kiss* István, *Kriesch* Aladár, *K. Lippich* Elek, *Morelli* Gusztáv, *Nádlér* Róbert, *Radisics* Jenő és *Rauscher* Lajos vál. tagok és *Györgyi* Kálmán titkár, a ki a jegyzőkönyvet vezeti.

Elnök megnyitván az ülést, jelenti, hogy dr. Forster Gyula és Pap Henrik távollmaradásukat kimentették.

A legutóbbi választm. ülésnek jegyzőkönyvét a választmány felolvasottnak veszi, miután az már hitelesítve van s a társulat folyóiratában közölve volt.

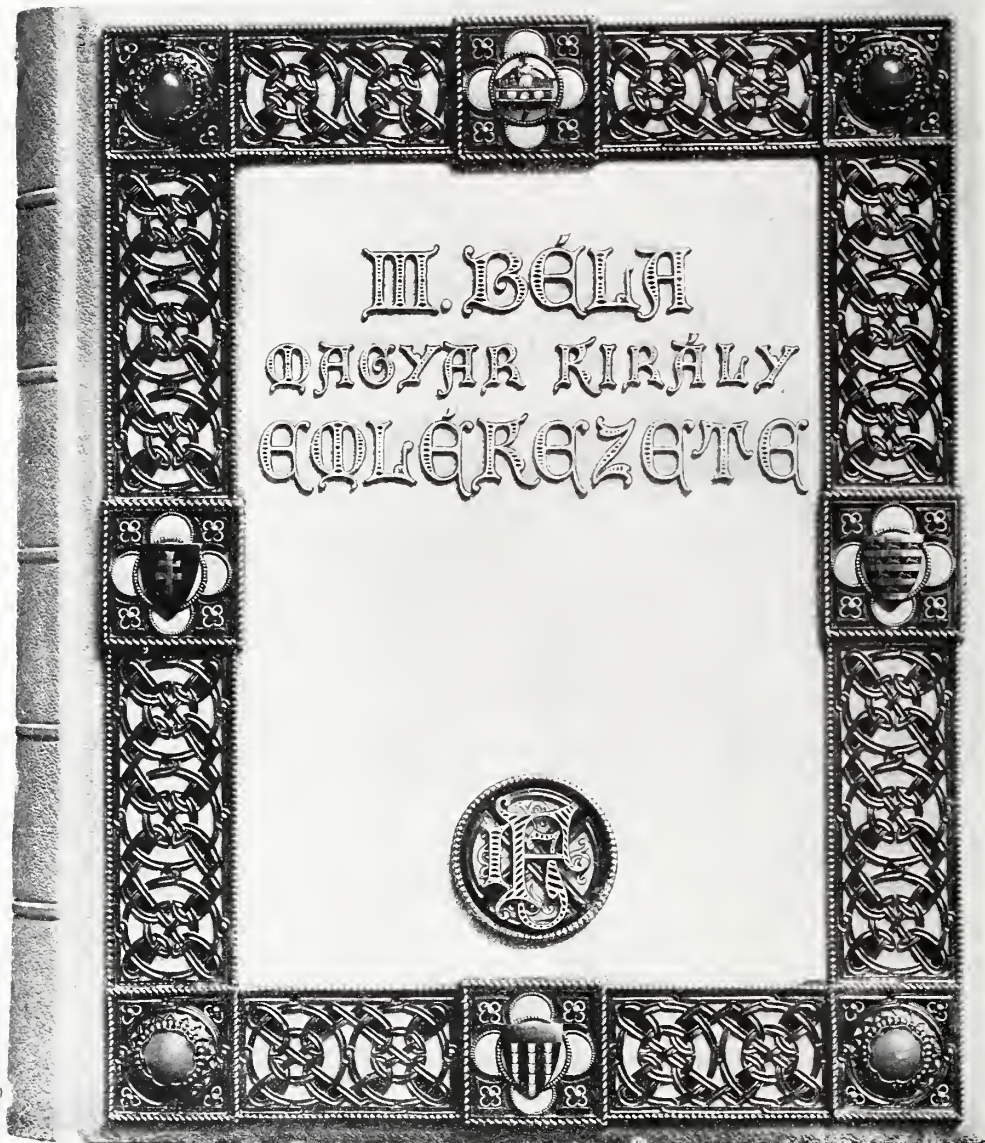
Mielőtt áttérne a tárgysorozatra, szomorú kötelességet teljesít az elnök, a midőn bejelenti Gerlóczy Károlynak, a választmány buzgó tagjának augusztus hó 26-án bekövetkezett halálát. Megemlékezik az elhunyt nagy érdemeiről, főleg pedig a hathatós pártolásról, a melyben a hazai iparművészetet a sz. főváros hatósága előtt részesítette. Indítványára a választmány elhatározza, hogy az elhunyt tagtárs feletti fájdalomának a jegyzőkönyvben kifejezést ad, továbbá, hogy a választmány nevében az elnökség özv. Gerlóczy Károlynéhoz részvétiratot intézzen.

Titkár bejelenti, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterium értesítette a társulatot, hogy Moszkvában egy újabb orosz kiállítás van készülöben, a melyen magyar és osztrák kiviteli cikkek kerülnének bemutatásra. A miniszter egyben felhívta a társulatot, hogy a maga hatáskörében buzdítólag oda hason, hogy a kiállítás létrejöttének esetében a magyar iparművészet az osztraktól teljesen különválasztva az őt illető helyet elfoglalhassa.

A választmány a leiratot egyelőre tudomásul veszi. Miután pedig a tervezett kiállításra vonatkozólag újabb értesítés nem jött, külön intézkedésre ez idő szerint nincs szükség.

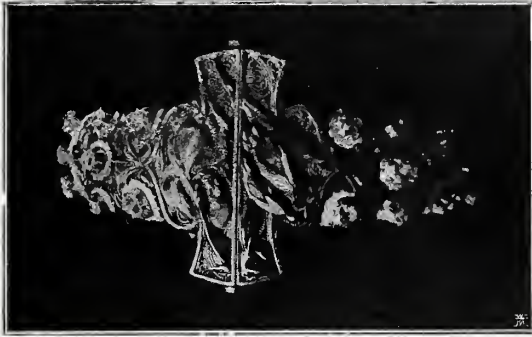
Ezzel kapcsolatosan jelenti a titkár, hogy a múlt télen Szt-Pétervárott rendezett kiállítás alkalmával kiküldött tárgyakon előfordult sérülésekért s az elvesztett tárgyaknak megtérítése fejében a kiállítók 5214 korona kártérítést kaptak az illető biztosító-társulattól.

Titkár jelenti, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter véleményes jelentést kért a társulattól Wiegand Ede építészeti rajzoló folyamodványára vonatkozólag, a melyben bizonyos évi segílyt kér oly célból, hogy tevékenységét egészen a bútortervezésnek szentelhesse.



AZ Ó FELSÉGE TULAJDONÁBAN LEVŐ
DÍSZMŰNEK BEKÖTÉSI TÁBLÁJA.
TERVEZTE FÖRK ERNŐ. KÉSZÍTETTE HIBJÁN SAMU.

III. BÉLA MAGYAR KIRÁLY EMLÉKEZETE.
SZERKESZTETTE FORSTER GYULA.



ZOMÁNCOS KARPÉREC.
TERVEZTE HÁRY GYULA.
KÉSZÍTETTE HIBJÁN SAMU.



DRÁGAKÖVES ÉKSZEREK.
KÉSZÍTETTE KRIEGLER DÁVID.

Az elnökség pártolta Wiegand kérését, mert tényleg nagy szükséglet van bútortervezők terén, s Wiegandnak eddigi munkássága elég biztató arra, hogy az a jövőben is sikeres lesz. A miniszter a véleményes jelentés nyomán már értesítette a társulatot, hogy Wiegandnak az 1901. évre 2000 korona segélyt engedélyezett azzal a kikötéssel, hogy ez idő alatt a társulat által kijelölt iparosok számára díjmentesen köteles a kívánt tervrajzokat elkészíteni.

A kultuszminiszter véleményes jelentést kívánt még a pécsi „Aurora“ című vállalat folyamodványára vonatkozólag, a melyben kéri a minisztert, hogy a befestésre alkalmas fatárgyait a főhatósága alatt levő azoknak az iskoláknak figyelmébe ajánlja, a melyeknek növendékei fafestéssel foglalkoznak. Az elnökség pártoló véleményét adott az Aurora folyamodványáról, miután a társulat bazárjában levő tárgyakról meggyőződött arról, hogy az Aurora készítményei a kívánalmaknak megfelelnek s e mellett olcsóbbak, mint a hasonló minőségű külföldi munkák.

A kereskedelmi miniszter véleményes jelentést kért a társulattól Frecskay Endre rajzolóhoz hozzá intézett folyamodványára, a melyben utazási ösztöndíjat kér. Az elnökség azzal a megjegyzéssel terjesztette fel pártolólag Frecskaynak folyamodványát, hogy ne utazási, hanem tanulmányi ösztöndíjat adjon a miniszter, a melynek második felét csak akkor folyósítsa, ha Frecskay kimutatja, hogy egy iparművészeti szakiskolában tanulmányait folytatja. A miniszter már értesítette a társulatot, hogy ilyképpen döntött.

Titkár bejelenti, hogy a székesfeváros újabb három évre ismét megszavazta az eddig élvezett évi 4000 korona segélyt, a mit a választmány örvendetes tudomásul vesz.

Titkár jelenti, hogy a Walter Crane kiállításnak sikere felülmúlta a hozzá fűzött várakozásokat. A közönség mindvégig tömegesen látogatta s a sajtó a szokottnál behatóbban foglalkozott a kiállításnak méltatásával. A költségek mintegy 3600 koronára rúgnak, a melyből levonandó lesz a katalógusok eladásából befolyt tiszta jövedelem.

A választmány a költségekre nézve kimondja, hogy, miután a legutóbbi ülésen már elhatározta, hogy azokat az Országos Iparművészeti Múzeum igazgatóságával közösen viseli, az egész összegnek felét a társulat fizesse. A fedezetről később

fog határozni, miután az idei költség-előirányzatban erről nem gondoskodhatott.

Titkár jelenti, hogy az idei karácsonyi kiállításra 78 kiállító jelentkezett, továbbá hogy a kiállítás megnyitása ez idén néhány nappal később lesz, mint az előző években. Részben ugyanis a Walter Crane kiállítás hátráltatta az előkészületeket, másrészt pedig kívánatos, hogy azon a párisi kiállítás iparművészeti csoportjából visszakerülő tárgyak is bemutatassanak, a melyek pedig 10—12-dike előtt nem érkezhettek meg.

A választmány a bejelentést tudomásul veszi, abban a föltevésben, hogy a rendezőség minden lehető el fog követni, hogy a kiállítás minél előbb megnyíljon. Egyben elhatározza, hogy a tagok között való sorsolásra ez idén 2000 korona összegben vásárol nyereménytárgyakat, a melyeknek kiválasztásával megbízza ugyanazt a bizottságot, a mely az előző évben a vásárlást végezte, továbbá a kiállítás rendezőit: Horti, Kriesch, Pap v. tagokat és a titkárt. Határozatképpen kimondja még a választmány, hogy a sorsoláson csak azok a tagok vehetnek részt, a kik a sorsolást megelőző évre eső tagdíjukat tényleg befizették.

Titkár jelenti, hogy a Magyar Iparművészetnek ez idei évfolyama 16^{1/2} ívvel túllépte az előirányzott 30 ívnyi terjedelmet. Ennek oka főleg az volt, mert a szerkesztőség a párisi világiállítás iparművészeti anyagának beható ismertetésére különös gondot fordított s az általa összegyűjtött s erre vonatkozó nagy anyagnak közlését nem akarta elodázni, hogy érdekessége ne csökkenjen.

A túllépés által okozott nyomtatási stb. költségek, a melyek a társulatot terhelik, azonban meg fognak térülni, miután az elnökség az idei évfolyamban közzétett s a párisi kiállításra vonatkozó anyagnak külön lenyomat alakjában való kiadását átengedte a Wodianer-féle könyvkereskedésnek, mely a maga költségén nyomtatott példányoknak átvételekor 600 koronát tartozik fizetni a társulatnak, s 1000 példánynak eladása esetén újabb 400 koronának fizetésére kötelezte magát. A szerkesztőségnek túlküldése pedig előreláthatóan meg fog térülni a kliséknek kikölcsönzése által befolyó jövedelemből.

Gelléri Mór helyén valónak látja, hogy a választmány a szerkesztőségnek buzgóságáért, a melylyel megbízatásának megfelel, elismerését fejezze ki, a mi külö-

nösen most indokolt, a mikor a párisi kiállítási füzetekben oly nagy és marandandó becsű anyagot gyűjtött össze, mint a milyennel egy külföldi lap sem dicsekedhetik.

Hasonló értelemben szólal föl az elnök, ki szintén örömmel látta, hogy a „Magyar Iparművészet“ szerkesztősége a párisi kiállítás iparművészeti anyagának ismeretével járó nehéz feladatot derekasan oldotta meg, s indítványára a választmány a „Magyar Iparművészet“ szerkesztőségének köszönetet s elismerést szavaz a lap érdekében kifejtett buzgalmaért s a párisi kiállítási füzetekkel elért sikeréért. A külön lenyomatra vonatkozó intézkedéseket pedig a választmány helyesléssel tudomásul veszi.

Titkár bejelenti, hogy a legutóbbi választmányi ülés óta 228 rendes tag lépett be a társulat kötelékébe, a mit a választmány örömmel tudomásul vesz s elhatározza, hogy a taggyűjtést még intenzívebben mint eddig az egész országban folytatni kívánja. Erre a célra esetleg a vidéki könyvárúsokat is fogja igénybe venni, a kik a szerzett tagok után megkapnák a szokásos jutalékot. Hasonlóképpen folytatni fogja a taggyűjtést úgynőkönk útján, miután, mint az eddigi eredmény mutatja, a gyűjtésnek ez a módja bevált. Tekintettel pedig a tagoknak folytonos szaporodására a választmány elhatározza, hogy a Magyar Iparművészet-nek 1901. évi első számát 2500 példányban nyomatja, a többi füzet példányszámát azonban függővé teszi az 1901. év elején mutatkozó tényleges szükséglettől.

Elhatározza még a választmány, hogy felterjesztést intéz a kereskedelmi miniszterhez, a melyben kérni fogja, hogy ajánlja a társulatot, illetve annak közlönyét a kereskedelmi és iparkamarák s az ipartestületek figyelmébe.

Titkár jelenti, hogy néhai gr. Zichy Edmund 400 koronás alapítványát az örökösök befizették. Jelenti továbbá, hogy a budapesti korcsolyázó-egyesület elnöksége megköszönte a társulat közbenjárását a bajnoki oklevelére kiirt pályázat ügyében.

Elnök tudomására hozza a választmánynak, hogy a kereskedelmi miniszteriumban november hó 19-én értekezlet volt, a mely tárgyalta a társulatnak a miniszter iparpártolási akciójában való közreműködésére vonatkozó felterjesztését. Az értekezlet igen rokonszenvesen fogadta a társulatnak ajánlkozását s egy-

hangúlag legmelegebben ajánlotta a miniszternek, hogy bocsásson a társulat rendelkezésére évenként bizonyos összeget, a melyen a társulat, oly módon mint az a párisi kiállítás alkalmából történt, főleg kisiparosok számára jeles művészekről eredő tervrajzokat és modelleket szerezne be s ott, a hol anyagi támogatásra szorul az iparos, megrendelést tenne s az elkészült tárgynak értékesítése által felszabaduló összeget újabb megrendelésre, illetve támogatásra fordíthatná. Emellett a társulat feladata volna az iparművészeti és az ipari szakiskolákból kikerülő jelesb növendékeknek szemmel tartása, kiknek elősegítené a gyakorlati pályán való boldogulásukat.

Az értekezlet határozata nyomán a társulat felterjesztésének kedvező elintézése már legközelebbre várható.

A választmány a bejelentést örömmel tudomásul veszi.

Elnök utal arra, hogy az ügyrendnek a tisztviselők hatáskörét s kötelességeit szabályozó pontozatai bizonyos kiegészítésre szorulnak. Ennek alapján a választmány felkéri az elnököt, hogy a szükséges pótlásokat a vezértitkárrel együtt, belátása szerint állapítsa meg.

Erre az elnök az ülést berekeszti.



A M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT választmánya 1901. január hó 21-én ülést tartott *Szalay Imre* miniszteri tanácsos, társulati alelnök elnöklése mellett. Jelen voltak: *Czigler Győző* másodelnök, *gróf Bánffy György*, *Beck Dénes*, *Forster Gyula*, *Gaul Károly*, *Gelléri Mór*, *Hortí Pál*, *Kriesch Aladár*, *K. Lippich Elek*, *Matlekovics Sándor*, *Morelli Gusztáv*, *Nádlér Róbert*, *Pap Henrik*, *Radisics Jenő*, *Thék Endre* vál. tagok és *Györgyi Kálmán* titkár, a ki a jegyzőkönyvet vezeti.

Az elnök sajnálattal jelenti, hogy a társulat elnöke, *Ráth György* betegsége miatt nem vehet részt az ülésen. Az előző ülésnek jegyzőkönyvét a választmány felolvasottnak veszi, miután már hitelesítve van. Ezután a titkár számol be a folyó ügyekről, nevezetesen jelenti, hogy a kultuszminiszter véleményes jelentést kért *Erhardt Zoltán* szobafestősegédnek s a nürnbergi iparművészeti iskola növendékének folyamodványáról, a melyben segílyt kér, hogy tanulmányait folytathassa. Az elnökség több szakférfiú nézetének meghallgatása után pártoló jelentést terjesztett föl a miniszterhez



ELLENZŐ BORBÓL.
TERVEZTE NAGY SÁNDOR.
KÉSZÍTETTE FISCHHOF JENŐ.

CSOMÓZOTT SZÖNYEG.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE
A POZSONYI SZÓVŐISKOLA.



✂



FESTETT LEGYEZŐ
IFJ. STEIN JÁNOSTÓL.

azzal, hogy a miniszter egyelőre csak a folyó tanévre adja meg a kért segílyt, a további támogatást tegye függővé attól, valjon az itteni iparművészeti iskolán folytatja-e a folyamodó tanulmányait vagy nem. A kérvényhez csatolt rajzokból ugyanis nyilvánvaló, hogy az Orsz. iparművészeti iskola díszítő festészeti szakosztályában a tanítás jobban felel meg a modern követelményeknek, mint a nürnbergi iskoláé.

A kultuszminiszter tudomásvétel és tájékozás végett leküldte a sz.-pétervári nagykövetségünknek jelentését, a mult tél folyamán Sz.-Pétervárott rendezett képző- és iparművészeti kiállításról. E szerint a kiállításnak általában kielégítő sikere volt. Különös tetszésben részesültek a modern stílusú tárgyak, a melyek Oroszországban újdonság számba mentek s szép kelendőségnek örvendtek. A magyar kiállítók közül felemlíti a jelentés Zsolnayt, kiemelvén gyártmányainak művészi hatása mellett azoknak viszonylagos olcsóságát, Giergl-t, kinek diszes üvegjei és Bachrucht, kinek izléses ékszerei méltó feltűnést keltettek. Még megemlékezik a jelentés a magyar háziipari készítményekről, megjegyezvén azokról, hogy bár általában elismeréssel találkoztak, de kelendőségre Oroszországban nem számíthatnak, mert sokban hasonlítanak az orosz nép házimunkáihoz. Végül ajánlja a nagykövetség, hogy jövőben Moszkvában rendeztessék egy hasonló kiállítás, miután ott több kilátás van arra, hogy készítményeinkkel piacot teremthessünk, mint Sz.-Pétervárott.

A kereskedelmi miniszter véleményes jelentést kért a társulattól egy hozzá intézett folyamodvány felől, a melyben egy fővárosi hírlapíró egy általa alapítandó galvanoplasztikai gyár számára államsegélyt s a törvényszabta kedvezményeket kéri.

Az elnökség a kérvényben felhozotaknak megítélése céljából szakértekezletet hívott egybe, a melynek egyhangú s kellően indokolt véleménye alapján felterjesztésében azt javasolta a miniszternek, hogy ne adja meg a kért segílyt.

A kereskedelmi miniszter értesítette a társulatot, hogy rendeletére a párisi kiállításról fenmaradt iparművészeti tárgyakat a társulat címére fogják küldeni, hogy azoknak eladása megkisértessék. Dacára annak, hogy a rendelet mult évi december hó 9-én kelt és a társulat elnöksége azonnal érintkezésbe lépett a kir. kormánybiztossággal, mindeddig

összesen kilenc kisebb láda érkezett és pedig jegyzék nélkül, úgy hogy a tárgyaknak hová való tartozását s az árat csak bajosan lehetett megállapítani. Gelléri Mór indítványára a választmány elhatározta, hogy erről jelentést tesz a miniszternek.

Özv. Gerlóczy Károlyné megköszönte a választmányynak férje halála alkalmából hozzá intézett részvétiratát.

Köszönő levelet intézett még a választmányhoz az *Első magyar közműhely- és raktártelep r. t.* igazgatósága, hogy a prospektusának címlapjára kiírt pályázatot a társulat sikeresen elintézte.

Az Orsz. múzeum és könyvtárbizottság megkereste a társulatot, hogy képviseltesse magát a bizottságban. Közfelkiáltással megválasztja a választmány a társulat képviselőül Beck Dénest, Gelléri Mórt és Györgyi Kálmánt.

A budai könyvtár ingyen-példányt kér a Magyar Iparművészet-ből, a mit a választmány megad, sőt Thék Endre kérésére a székesfővárosi József-fiárvaháznak is engedélyez egy példányt.

A karácsonyi kiállításon ez idén 96 kiállító vett részt. Anyagi eredménye nem mondható kedvezőnek, mert magánosok vásárlásai révén csak mintegy 6900 korona folyt be. Ő felségének vételi 6000 koronára rúgnak, míg a kultuszminiszterium által történt vásárlásoknak összege 3841 koronát tesz ki. E vételekhez hozzászámítandó még a társulat sorsolásának nyeresémtárgyaira előirányzott 2000 korona.

Végül bejelenti a titkár, hogy a legutóbbi választmányi ülés óta 177 új tag lépett a társulat kötelékébe, továbbá, hogy *Kléh* István udvari tanácsos és *Joó* Lajos építőmester 200—200 koronával a társulat alapító tagjai lettek, a mi örvendetes tudomásul szolgál.

Ezután a titkár felolvassa a kereskedelmi miniszternek leiratát.*

A leirat fölolvása után, a tervezett akció foganatosítása felett, hosszabb eszmecsere fejlődött, a melyben részt vett gróf Bánffy György, Matlekovics Sándor, Radisics Jenő, Forster Gyula, K. Lippich Elek, Thék Endre és Beck Dénes. Ennek eredményeül az elnök kimondja, hogy a miniszternek nagyjelentőségű leiratát a választmány hálával fogadja s küldöttséget meneszt a miniszterhez, a mely a társulat köszönetét fogja

* A leiratot a 60-ik oldalon szószerint közöljük. *A szerk.*

tolmácsolni és egyben az akció kivitelének módjára nézve javaslatot tesz.

A bútorcsarnok igazgatósága kérvényt intézett a társulat elnökéhez, a melyben ingyen tervdrajzokat kér a szövetkezet tagjai számára.

A választmány, tekintettel egyrészt a kereskedelmi miniszternek előbb tárgyalt leiratára, másrészt pedig arra, hogy a kultuszminiszter egy tervező művésznek oly kikötés mellett adott tetemesb segélyt, hogy az illető a társulat által kijelölt iparosoknak ingyen rajzokat tartozik készíteni: módját fogja ejteni, hogy a szóban levő kérelmet teljesítse.

Miután pedig szükséges, hogy a kérvényezők kívánalmaikat szabatosan meghatározzák, megbízza a titkárt, hogy a bútorcsarnok képviselőit s több tervező művészt közös értekezletre hívjon egybe, hogy ennek alapján a kívánt tervdrajzokat be lehessen szerezni.

Az iparművészeti állami nagy aranyérem juryjébe a választmány az éremszabályzat értelmében titkos szavazással két tagot választ. A szavazás megejtetvén, s a szavazatok összeszámlálása után az elnök megállapítja, hogy a választmány őt és gróf Bánffy Györgyöt választotta meg a társulat képviselőinek.

Végre a karácsonyi kiállítás alkalmából kiosztandó társulati díjak s elismerő oklevelek odaitélésével a választmány szűkebb bizottságot bíz meg, a melynek tagjaiva megválasztja Gaul Károlyt, Horti Pált, Kriesch Aladárt, Nádler Róbertet, Pap Henriket s Györgyi Kálmánt.

Erre az elnök az ülést berekeszti.



AZ IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT Hegedüs miniszternél. A Magyar Iparművészeti Társulat küldöttsége február hó 9-én tisztelgett *Hegedüs* Sándor kereskedelmi miniszternél, hogy neki a társulatnak és a hazai iparművészetnek anyagi és erkölcsi támogatásáért köszönetet mondjon. A küldöttséget a beteg *Ráth* György társulati elnök helyett *Szalay* Imre miniszteri tanácsos, alelnök vezette. Tagjai voltak *Matlekovics* Sándor, *Forster* Gyula, *Radisics* Jenő, *Thék* Endre és *Györgyi* Kálmán. A miniszter kijelentette, hogy sokra becsüli az Iparművészeti Társulat közhasznú munkásságát és ezért óhajtja, hogy az minél szélesebb körben hódítson, mert csak így felel majd meg minden ízében kitűzött céljának. A küldöttség még fölkereste *Nagy* Ferenc államtitkárt és *Szterényi*

József miniszteri tanácsost is. Mind a ketten megígérték, hogy a társulatot törekvéseiben támogatni fogják.



A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI miniszter, a főhatósága alatt levő múzeumok számára, a M. Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállításán a következő tárgyakat vásárolta meg: Erzsébet királyné ő felségét ábrázoló bronz mellszobor *Zala Györgytől*; opalescens mozaikablak *Walther* Gidától; tölgyfaszekrény, kerek asztal és két karosszék *Talos Páltól*; hálószobaszekrény *Jaiser* és *Tóth-tól*; mahagoni könyvszekrény *Mahunka Imrétől*; üvegváza *Sovánka Imrétől*; „Ébredés“ bronzszobor és egy domborított rézváza a *Szandrik-gyártól*; *Madonna*, festett zománckép *Hibján Samutól*; hímzett párna *Konderth Máriától*. A vételárak összege háromezernyolcszáznegyvenegy korona.



A KERESKEDELMI MINISZTER A M. Iparművészeti Társulat fölterjesztése nyomán leiratot intézett a hazai kereskedelmi és iparkamarákhoz, a melyben figyelmüket felhívta a M. Iparművészeti Társulatra, s felszólította azokat, hogy a mennyiben még nem volnának tagjai a társulatnak, abba belépjenek. Egyben felhívta a kamarákat, hogy a területükön levő ipartestületeket buzdítsák a társulatba való belépésre. A miniszteri leiratnak már van foganatja, mert több kamara s ipartestület bejelentette a társulatba való belépését, köztük a kassai kamara, a mely egyuttal magára vállalta nyolc ipartestület tagdíjának befizetését.



A SORSOLÁS, A MELYET A MAGYAR Iparművészeti Társulat a karácsonyi kiállításon vásárolt nyereménytárgyakból tagjai között rendez, február hó 25-én lesz, a melyen harminc nyeremény kerül sorsolás alá. Figyelmeztetjük t. tagtársainkat, hogy a választmánynak határozata szerint ezen a sorsoláson csak azok a tagok vesznek részt, a kik tagdíjukat befizették.



ÚJ ALAPÍTÓ TAGOK: *KLÉH István* magyar kir. udv. tanácsos és *Jóó Lajos* építőmester (Budapest) 200—200 korona alapítvánnyal a Magyar Iparművészeti Társulat alapító tagjai lettek.



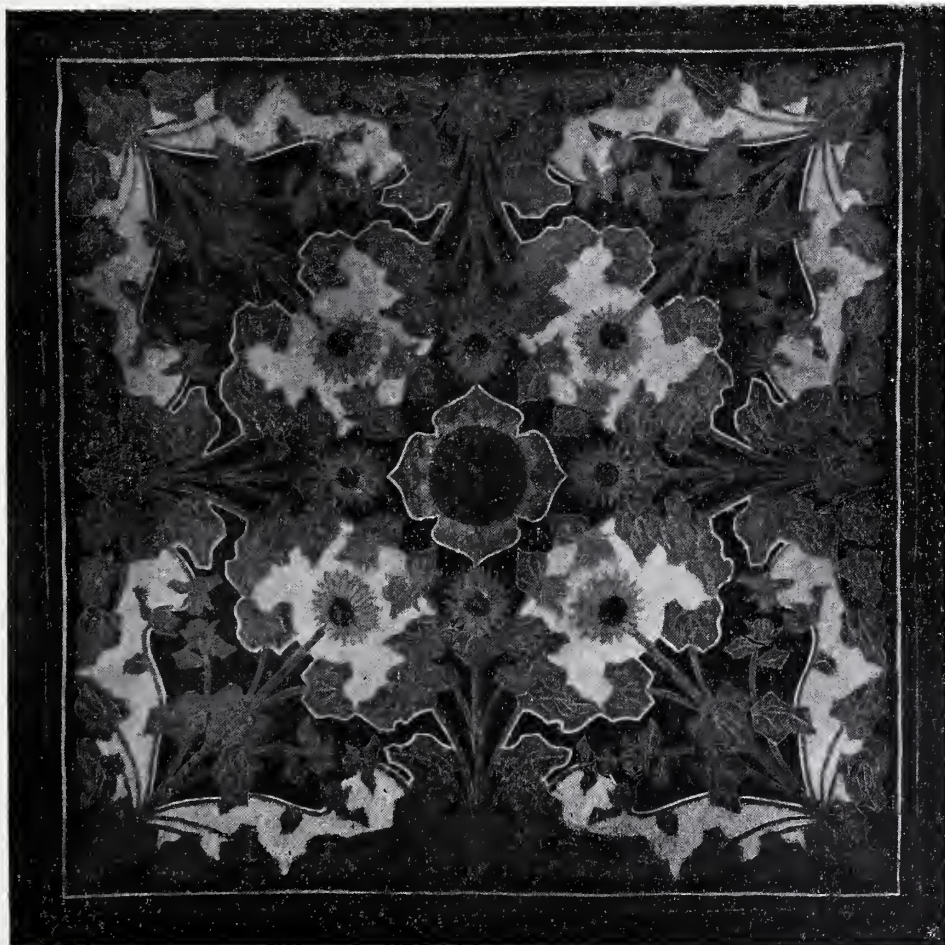
FESTETT ÉS ÉGETETT
BÁRSONY TAKARÓK.



TERV. ÉS KÉSZÍTETTE
MIRKOVSKYNÉ G. G.



FESTETT LEGYEZŐ.
GAIDUSEK ERZSI.



FESTETT ÉS ÉGETETT BÁRSONYTAKARÓ.
TERVEZTE ÉS KÉSZÍTETTE MIRKOVSKYNÉ G. GIZELLA.

ÚJ TAGOK. MÚLT ÉVI OKTÓBER hó 29-ike óta e füzet megjelenéseig a következők léptek be a Magyar Iparművészeti Társulat rendes tagjai sorába:

Aradi Ipartestület Arad, Aradi kereskedelmi és iparkamara Arad, Assael H. és fia Arad, Adorján Béla Kolozsvár, Brassói m. kir. áll. főrealiskola „Önképző Köre“ Brassó, Bernthaller Adolf Budapest, Barys Adolf Budapest, Burg Ármin Budapest, Babusek Ferenc Budapest, Breitner testvérek Budapest, Böhm Henrik Budapest, Bokor Miksa Budapest, Bodnár István Szegzárd, Beran József Budapest, Barna Bertalan Budapest, Barcen János Budapest, Birkholtz Ágost Budapest, Balog Ignác Budapest, Barta Arthur Budapest, Barathy Mihály Temesvár, Budapesti szobrászok szakegylete Budapest, Barabás Gergely M.-Vásárhely, Budapesti szobafestő, mázoló, címfestő, aranyozó és fényező ipartestület Budapest, B. Bak Lajos Kolozsvár, Balogh L. Gergely Kolozsvár, dr. Brém János Budapest, J. Brandl György Budapest, ifj. Czeiler István Arad, Csukássy Józsefné Budapest, Dárdai Aladár Budapest, Dávid Károly Budapest, Duschek János Budapest, A. Domokos Jenő M.-Vásárhely, Demény Andor Kolozsvár, ifj. Englerth Károly Budapest, Ewoldt Béla Budapest, Eckmayer Frigyes Budapest, Eiser Nándor Budapest, Első magyar üvegyár r. t. Budapest, Eszterhay Jenő Budapest, Erdélyi román. kath. status igazgatós. tanácsa Kolozsvár, Egerzeiger Gyula Budapest, Fülöp Károly Budapest, Friedrich Tódor Budapest, Fodor József Budapest, Frankendorffer Frigyes Budapest, Füredi Rikárd Budapest, Fettich Nándor Budapest, Freckay Endre Budapest, Fritz Fülöp Budapest, Fodor Gábor Temesvár, Ferenczy Gyula Kolozsvár, Flandorfer Christof Temesvár, Geldner R. Budapest, Grünwald István Budapest, Gaál Bertalan Budapest, Gabányi Lajos Budapest, Göntzi Mihály Manó Budapest, Győri áll. polgári leányiskola Győr, Gutori Földes Kelemen Arad, Grosz Tibor Budapest, Glück József Arad, dr. Gerlóczy Zsigmond Budapest, Gröger Gusztáv Temesvár, Garai János Temesvár, Gaál és Molnár Kolozsvár, Gergely István Kolozsvár, Hahn József Budapest, Hübner Jenő Budapest, Hönig Dezső Budapest, Hegedüs Zsigmond Budapest, Haasz Jaques Budapest, Hamburger Mór Budapest, Heidlberg Sándor Budapest, Heysa Károly Budapest, Halama Antal Budapest, Honisch L. István Arad, Hettyey Géza Budapest, Huzly István Temesvár, Heine Alajos Temesvár, Heidberg Sándor Buda-

pest, Herzig Jenő München, Harazdy Károly Budapest, dr. Hornyay Ödön Kassa, Hevesi József Kolozsvár, Heya Endre Kolozsvár, Hegyi Gyula Kolozsvár, dr. Hoór Károly Kolozsvár, Jármay Jenőné Budapest, Jaiser Gyula Budapest, Janowitz Fülöp Ferenc Budapest, Jakab Árpád Kassa, Jakab Géza Kassa, Jánosi Zsigmond Kolozsvár, Katona János Budapest, dr. Kathona Béla Kolozsvár, Kászonyi László Budapest, Korponay János Budapest, Kolecsányi Endre Kalocsa, Kmoskó József Budapest, Kabdebó Gyula Budapest, „Kaszinó“ Szegzárd, Kaiser Hugó Budapest, Kulimák József Budapest, Klobusitzky Iván Budapest, Kiss H. János Budapest, Knötzer Gusztáv Budapest, Kondor Lajos Sümeg, Korek József Szeged, Kiessling és Társa Budapest, Kelety Aladár Arad, Kreiniker Sándor Arad, Kremer János Arad, Keller és Reiner Berlin, R. Kővér Lajos Budapest, dr. Kiss Mór Kolozsvár, özv. Kotschy Erichné Budapest, Kosár Béla Temesvár, ifj. Kremer József Temesvár, Krausz Ármin Temesvár, Kiss Lajos Bács-Topolya, Kassai premontrai kanonokrend Kassa, Kochanowsky Margit Budapest, Kralik Pál Gyoma, dr. Kacsóh Pongrác Budapest, Kühne E. Budapest, Koblinger Gyula Budapest, Kozora Endre Kassa, ifj. Knauer Z. Kolozsvár, ifj. Kammerer Ernő Budapest, Kicskó Árpád Kolozsvár, Kardos Vilmos Kolozsvár, Kozma Erzsébet Kolozsvár, Kolozsvári kereskedelmi és iparkamara Kolozsvár, Kolozsvári áll. női ipariskola Kolozsvár, Kolozsvári egyetemi kör Kolozsvár, Kolozsvári iparosok önképző köre Kolozsvár, ifj. Kayetan A. Kolozsvár, Kiss Margit Budapest, Kolarič Ferenc Budapest, B. Lipsey Árpád Budapest, Ligeti Ferenc Budapest, Lengyel Lőrinc Arad, ifj. Leopold Lajos Szegzárd, dr. Leopold Kornél Szegzárd, László Károly Arad, Linn Henrik Arad, László Béla Arad, Löw Leopold Temesvár, Lefkovits J. és Társa Budapest, Landau A. Kassa, Mikolay Mihály Budapest, Meslitz Henrik M.-Vásárhely, dr. Mike Imre, Budapest, Malomszoky József Budapest, ifj. Meszner Sebestyén Budapest, dr. Mesterházy Gedeon Sárvár, Mayer András Arad, Mersa Lajos Kolozsvár, Monics Márton M.-Vásárhely, Markovits János Budapest, Markovits Nándor Budapest, dr. Neumann Károly Budapest, Necker Albert Budapest, Nachtnebel Ödön Arad, Neubauer Lajos Budapest, Neubauer István Temesvár, Nagy N. János Temesvár, Németh István Kolozsvár, Ormai Kálmán Kolozsvár, Piehler Ignác Budapest, Pinkay Károly Budapest, Pozsonyi Ipartestület Pozsony, dr. Petz

Lajos Győr, Pataky József Budapest, Pell Ferenc Budapest, Porgesz József Budapest, Prenoszil Sándor Budapest, Pader Nándor Budapest, Pór Sándor Szeged, Piffli Alajos Temesvár, Pomás József M.-Vásárhely, Podhradzky Olivér Budapest, Perlmutter Afréd Budapest, Palka József Budapest, Pápai Sándor Kolozsvár, Porsche József Kolozsvár, Póczi Mihály Kolozsvár, Ries Péter, Budapest, Ritter Ignác Budapest, Rockenstein Arthur Budapest, Reisz Gyula Budapest, M. Rozsnyay Kálmán Arad, Réti Jakab Szeged, Rozsek József Temesvár, Ráth Károly Budapest, Roth Manó Budapest, Rimoczi Ferenc Kolozsvár, Rehling Alajos Kolozsvár, Répászky Gyula Róma, dr. Soltész Adolf Budapest, dr. Szinyey Ferenc Budapest, Stowasser J. Budapest, Sebestyén Arthur Budapest, Silbermann Béla Budapest, Seifert Henrik Budapest, Sperg Ágoston Budapest, Soproni Kaszinó egyesület Sopron, Scholcz Ferenc Budapest, Schmalhofer F. és fia Budapest, dr. Szende Amigel Budapest, Sturm Károly, Budapest, Sternberg J. Dezső Budapest, Stern J. József Budapest, Szilágyi János Budapest, Spitzer Gyula Budapest, Schiffer Miksa Budapest, Schannen Ernő Budapest, Seenger Victor Budapest, gróf Serényi János Bukowetz, Schwarz Izidor Budapest, Sebesy Ferenc Arad, Splihál Károly Budapest, Szabó Ferenc Budapest, Schór Lajos Arad, Schaefer Richárd Géza Arad, Schmidt Henrik Arad, Schäffer József Arad, H. Scherhag és fia Arad, Sipos András Temesvár, Szabady József Temesvár, özv. Steinfeld Mihályné Mács, Széll Ignácné Budapest, Stern Miksa Budapest, Singer Zsigmond Budapest, Spannraft Armin Budapest, Szállásy Alajos Kassa, Stolcz Vince Kolozsvár, ifj. Seemann József Kolozsvár, Schiller Antal Albertfalva, Schwarz József Budapest, Seress Gyula Budapest, Stief Jenő Kolozsvár, Serle Lajos Budapest, Tóth István Budapest, Tabakovits Emil Arad, Titteltober Vilmos Budapest, gróf Teleki Arvédné Brassó, Tartler József Temesvár, Tóth Dezső Szeged, Temesvári első gyufa s kocsikenőcs gyár r. t. Temesvár, Tóth Sándor Szatmár, Tólos Pál Budapest, Tobiás József Pozsony, Temesvári Iparegyesület Temesvár, Valnicsek Béla Budapest, dr. Várady L. Árpád Budapest, Vidor Marci Ungvár, Vályi László Budapest, Vég János Temesvár, R. Vidor Béla Budapest, Vögerl Gusztáv Ágost Budapest, Wolfner Ignác Budapest, Wellisch Alfréd Budapest, Wagner Károly Arad, ifj. Warga Dani Kolozsvár, Weisz Lipót Temesvár,

Wörching János Budapest, Wittmann Ullmann Kolozsvár, Zoltán Géza Győr, Zyzaa Béla Budapest, Zimonyi György Budapest, Zanner Alajos Budapest, Zimmermann Bernáth Budapest, gróf Zichy Károly Bárcza.

Továbbá: Béla Henrik Budapest, Bugát Imre Nógrád-Megyer, Bártfai Ipartestület, dr. Békei Nándor Szeged, dr. Barta Dezső Szeged, Basa Jenő München, Bohla Alajos Deutsch-Liebau, Borsos Sándor Szeged, Debreceni Ipartestület, Dévai m. kir. áll. főreáliskola tanári könyvtára Déva, Dalmady Ödön Budapest, Eperjesi Ipartestület Eperjes, Erdélyi Mihály Szeged, Fejős Ferenc Szeged, Fried Károly Szeged, Gombkötő János Szeged, Galát János Pa-Kalán, Győri kerületi kereskedelmi és iparkamara Győr, Horváth Elek Késmárk, Iglói Ipartestület Igló, Izanka János Szeged, Keszli Ferenc Zala-Egerszeg, Kassai kereskedelmi és iparkamara Kassa, Kassai Ipartestület Kassa, Késmárki Ipartestület Késmárk, Kukla János Szeged, Kiss János Szeged, Kaláni bánya és kohó részvény társ. Pa-Kalán, Koppe György Florenz, Kulinyi Simon Szeged, Lőcsei Ipartestület Lőcse, Lamping József Budapest, Landesberg Mór Szeged, Lengyel Lőrinc Szeged, Nagyváradi kereskedelmi és iparkamara Nagyvárad, Neumann Sándor Budapest, Pártos Alfréd Szeged, Rainer Károly Szeged, Raffay László Szeged, Regdon Sándor Szeged, Schleicher Aladár Selmezbánya, S.-A.-Újhelyi Ipartestület S.-A.-Újhely, Szegedi kereskedelmi és iparkamara Szeged, Schiller József Szeged, Sziggyártó Albert Szeged, Seifmann Mór és fiai Szeged, Szegfi Erzsébet Florenz, Szegedi nőiparegyesület Szeged, Taussig Armin Szeged, Ungvári Ipartestület Ungvár, Varga János Szeged.

Összesen háromszázhuszonhárom új tag.



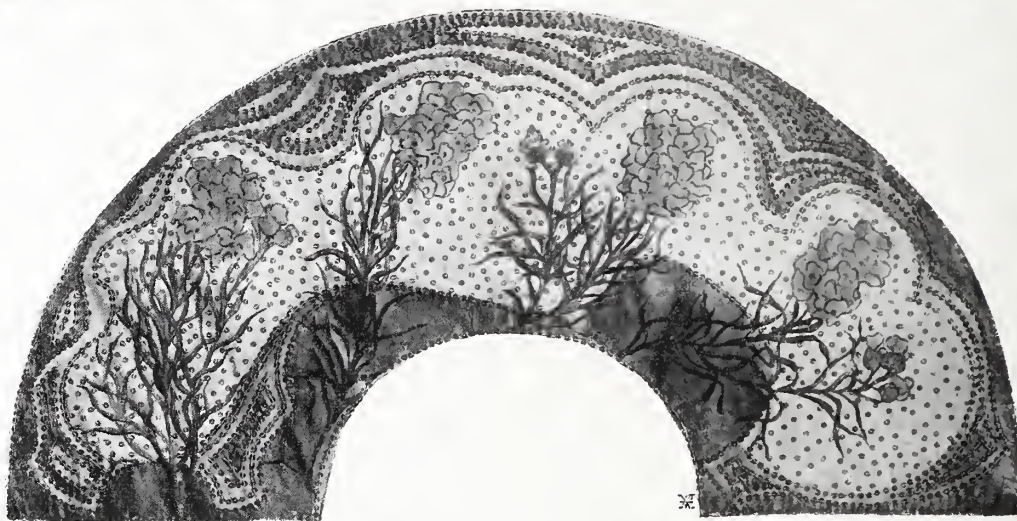
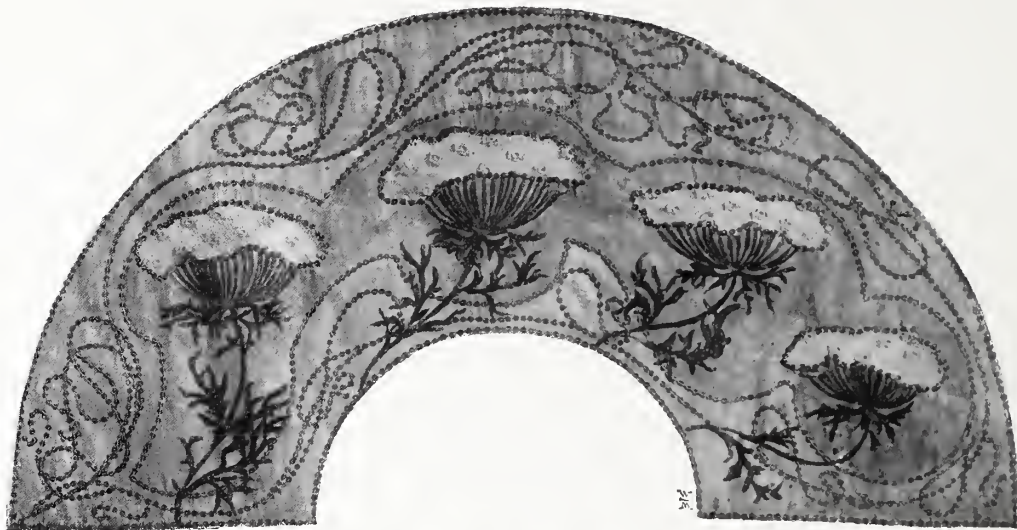
A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETE!

Olvasóinknak. E rovatban az iparművészet körébe tartozó kérdésekben bárkinek szívesen szolgálunk felvilágosítással.

R. B. Temesvár. A Magyar Iparművészet bekötési táblái kaphatók Gottermayer Nándor könyvkötészetében (Budapest IV., Királyi Pál-u. 5. sz.) egyenkint 2 kor. 40 fillérért.

Sz. J. Szeged. Fejléceket és záródíszítéseket ezentúl csak kivételesen fogunk alkalmazni s rajzokkal bőven el vagyunk látva, ennél fogva munkáit nem használhatjuk fel.

G. M. Budapest. Lapunk 1900. évi folyamának I—II. és III. füzeté az utolsó példá-



FESTETT ÉS EZÜSTPIKKELYEKSEL DISZÍTETT LEGYEZŐK.
TERVEZTE ÉS KÉSZÍTETTE GAIDUSEK ERZSI.

nyig elfogyott s így a kért évfolyamot csak csonkán adhatjuk.

K. L. Kolozsvár. A Millenniumi Emlékönyvből van még néhány példány, egyenkint 6 koronáért kapható.

R. S. Pozsony. A Magyar Iparművészeti Társulatba való belépéshez nincs szüksége külön ajánlatra, elegendő egyszerű jelentkezés; a tagsági kötelezettség három évre szól. Az évi tagdíjat (10 koronát) előre kell lefizetnie.

S. G. Budapest. A sorsolás eredményét a napilapok is fogják közölni, de külön értesítést kap minden nyerő tag.

P. J. Kassa. Lapunk hirdetési rovatát az Athenaeum kezeli. Tessék oda fordulni.

V. I. Budapest. Van tudomásunk róla.

O. S. Pozsony. Kérdésére vonatkozó értesítjük, hogy Rouen-ben szőnyegkiállítást fog

rendezni a Société Industrielle ez év júliusától kezdve szeptemberig. A kiállítás négy fő részbe lesz osztva: 1. Történeti rész bezárólag 1901-ig 2. Modern szőnyegek, főleg 1901-ből 3. Kereskedelmi osztály 4. A szőnyeg technikai és művészeti előállítására vonatkozó csoport. A kiállításon való részvétel idegenek számára is díjtalan.

Szobrász. Budapest. A „grès” alkalmazását nyilvános emlékműnél már ki próbálták, tehát először nem a Zsolnay pécsi szobránál fog szerepelni. Párisban a Champs-Élysées-n van Alexander Sandier egy szoborcsoportja, melyet Boucher után készített, a séuresi porcellángyár „grès” kerámiai anyagából.

H. J. Budapest. Az új francia postabélyegeket Luc-Olivier Merson, Mouchan és Joseph Banc tervezték.

A vonatok indulása Budapestről.

Érvényes 1900. október hó 1-től.

A keleti pályaudvarról					A nyugati pályaudvarról				
vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	hová	vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	hová
D é l e l ő t t					D é l e l ő t t				
32	6	20	v. v.	Nagy-Kanizsa	102	1	00	kel. ost.	(Bécs, Berlin, Páris,
604	6	50	gy. v.	(Gyíhegyvár, N.-Szeben,				expr. v.	(Ostende, London
10	6	50	sz. v.	Kolozsvár, M.-Sziget	166	5	55	sz. v.	Palota-Ujpest
402	7	10	gy. v.	Bécs, Grác, Kassa, Munkács	6102	6	35	>	Czegléd, Szolnok
1002	7	15	>	Zágráb, Fiume, Róma	4102	6	45	>	Esztergom
304	7	30	>	Ruttka, Berlin	168	6	55	>	Palota-Ujpest
320	7	35	sz. v.	Gödöllő,	6012	7	05	v. v.	Lajosmizse
906	7	35	>	Belgrád, Brod	1402	7	30	gy. v.	Zsolna, Berlin
1508	7	50	>	Kassa, Csorba	106	8	00	>	Bécs
1008	8	00	>	Zágráb, Fiume, Pécs	708	8	15	>	Temesvár, Orsova
606	8	10	>	Arad, Brassó	712	8	30	sz. v.	Temesvár
506	8	30	>	Kolozsvár, Brassó	170	9	15	>	Palota-Ujpest
6	8	50	gy. v.	Bécs, Grác	116	9	25	>	Bécs, Berlin
408	8	50	sz. v.	Munkács, M.-Sziget					
1708	9	15	>	M.-Sziget, Stanislau					
306	9	35	>	Ruttka, Berlin					
D é l u t á n					D é l u t á n				
944	12	00	tv. szsz.	Kis-Körös	6104	12	05	sz. v.	Czegléd, Szolnok
22	12	25	sz. v.	Bicske, N.-Kanizsa	172	12	15	>	Palota-Ujpest
310	12	35	>	Hatvan	136	12	25	>	Nagy-Maros
1302	1	45	gy. v.	Fehring, Grác	4106	12	50	>	Dorog
504	1	55	>	(Kolozsvár, Arad,	174	1	15	>	Palota-Ujpest
4	2	20	>	(Szatmár-Németi	104	1	45	gy. v.	Bécs, Páris
16	2	30	sz. v.	Bécs, Páris, London	4108	2	05	sz. v.	Pilis-Csaba
404	2	35	gy. v.	Bicske	144	2	20	>	Érsekújvár
904	2	40	gy. v.	Kassa, Lemberg	176	2	25	>	Palota-Ujpest
312	2	45	sz. v.	Konstantinápoly	704	2	30	gy. v.	Bukarest
510	2	55	>	Hatvan	4104	2	40	sz. v.	Esztergom
1004	3	00	gy. v.	Szolnok	720	2	45	>	Czegléd
1022	3	20	v. v.	Zágráb, Fiume, Róma	6002	2	55	>	Lajosmizse
910	3	35	sz. v.	Adony-Szabolcs, Paks	716	4	25	>	Szeged
302	3	45	gy. v.	Szabadka	178	4	30	>	Palota-Ujpest
12	4	30	sz. v.	Ruttka, Berlin	138	4	50	>	Nagy-Maros
308	5	20	>	Győr	180	6	00	>	Palota-Ujpest
508	5	45	>	Ruttka, Berlin	140	6	20	>	Párkány-Nána
318	6	25	>	Kolozsvár, Brassó	4110	6	40	>	Esztergom
1706	7	05	>	Hatvan	710	7	00	>	Verciorova, Bukarest
24	7	35	>	M.-Sziget, Stanislau	6014	7	20	v. v.	Lajosmizse
1506	8	00	>	N.-Kanizsa, Triest	182	7	40	sz. v.	Palota-Ujpest
1006	8	30	>	Kassa, Csorba	218	9	05	tv. szsz.	Zsolna, Berlin
406	8	55	>	Zágráb, Fiume, Eszék	118	9	35	sz. v.	Bécs
48	9	00	t. szsz.	Miskolcz, Lemberg	706	10	05	gy. v.	(Szeged, Verciorova,
502	9	15	gy. v.	Bicske	152	10	40	sz. v.	(Bukarest
1904	9	35	sz. v.	Kolozsvár, Bukarest	902	11	20	keleti	Vác
1304	9	55	>	Gyékényes, Brod	702	11	30	expr. v.	(Belgrád,
608	10	00	>	Fehring, Grác				kel. ost.	(Konstantinápoly
908	10	20	>	Arad, Brassó				expr. v.	(Bukarest,
8	10	45	>	Belgrád, Eszék, Brod					(Konstantinápoly
322	11	10	v. v.	Bécs, Sopron					
				Ruttka, Miskolcz					

¹⁾ Közlekedik ünnep és vasárnap bez. nov. 25-ig.
²⁾ > minden kedd, csütört. és vasárnapon.
³⁾ > minden szerdán és szombaton.

A vonatok indulása Buda-Császárfürdő kitérőről.

4002	6	14	sz. v.	Esztergom	4006	12	30	sz. v.	Dorog
					³⁾ 4008	1	55	>	Pilis-Csaba
					4004	2	29	>	Esztergom
					4010	6	30	>	Esztergom

A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosról.

					324	6	50	sz. v.	Pécel
--	--	--	--	--	-----	---	----	--------	-------

A vonatok érkezése Budapestre.

Érvényes 1900. október hó 1-től.

A keleti pályaudvarra					A nyugati pályaudvarra				
vonat- szám	óra	percz	vonat neme	honnan	vonat- szám	óra	percz	vonat neme	honnan
D é l e l ő t t					D é l e l ő t t				
645	5	00	t. szsz.	Arad	1) 701	12	50	kel. ost. expr. v.	{Konstantinápoly, Bukarest
321	5	20	v. v.	Ruttká, Berlin	163	5	40	sz. v.	Palota-Ujpest
1707	5	45	sz. v.	M.-Sziget	151	6	20	»	Vác
607	6	10	»	Brassó, Arad	101	6	30	»	Szolnok, Czepléd
47	6	15	t. szsz.	Bicske	165	6	40	»	Palota-Ujpest
405	6	35	sz. v.	Lemberg, Miskolcz	117	6	50	»	Bécs
7	6	40	»	Bécs, Sopron	709	7	15	»	Bukarest, Verciorova
907	7	05	sz. v.	Belgrád, Brod	4107	7	25	»	Dorog
507	7	10	»	Brassó, Kolozsvár	167	7	35	»	Palota-Ujpest
1303	7	25	»	Grác, Fehring	217	7	45	tv. szsz.	Berlin, Zsolna
309	7	30	»	Hatvan	6011	7	50	v. v.	Lajosmizse
501	7	50	gy. v.	Bukarest, Brassó	127	8	15	sz. v.	Párkány-Nána
1021	7	55	v. v.	Paks, Adony-Szabolcs	713	8	25	»	K.-K.-Félegyháza
1505	8	15	sz. v.	Kassa, Csorba	4101	8	35	»	Esztergom
1005	8	20	»	Fiume, Zágráb, Eszék	169	10	10	»	Palota-Ujpest
1003	8	40	gy. v.	Róma, Fiume	715	10	55	»	Szeged
1) 319	8	45	sz. v.	Hatvan	143	11	05	»	Érsekújvár
509	9	15	»	Szolnok					
11	9	20	»	Győr					
909	10	00	»	Szabadka					
307	10	05	»	Ruttká, Fülel					
23	10	15	»	N.-Kanizsa, Triest					

1) Közlekedik bez. október 31-ig.

1) Érkezik minden hétfőn és csütört.

D é l u t á n					D é l u t á n				
311	12	25	sz. v.	Hatvan	171	12	55	sz. v.	Palota-Ujpest
301	12	50	gy. v.	Berlin, Ruttká	703	1	25	gy. v.	Bukarest
903	1	05	»	Konstantinápoly	103	1	50	»	Páris, Bécs
1901	1	25	»	Gyékényes, Pécs	173	1	58	sz. v.	Palota-Ujpest
403	1	30	»	Lemberg, Kassa	175	3	05	»	Palota-Ujpest
3	1	45	»	London, Páris, Bécs	6001	3	15	»	Lajosmizse
503	1	50	»	{Kolozsvár, Arad, {Szatmár-Németi	135	4	00	»	Nagy-Maros
1301	2	05	»	Grác, Fehring	6103	4	20	»	Szolnok, Czepléd
315	3	05	sz. v.	Gödöllő	4103	4	35	»	Esztergom
21	4	50	»	Bicske, N.-Kanizsa	177	5	45	»	Palota-Ujpest
313	5	35	»	Hatvan	115	6	05	»	Bécs, Berlin
27	6	05	»	Győr	179	6	50	»	Palota-Ujpest
505	6	20	»	Brassó, Kolozsvár	711	7	00	»	Temesvár
905	6	40	»	Belgrád, Eszék	707	7	40	gy. v.	Orsova, Temesvár
305	7	00	»	{Berlin, Ruttká, {Szerencs	1) 4105	8	15	sz. v.	Pilis-Csaba
5	7	15	gy. v.	Bécs, Grác	181	8	25	»	Palota-Ujpest
605	7	20	sz. v.	Brassó, Arad	125	8	45	»	Nagy-Maros
1007	8	00	»	Fiume, Zágráb, Pécs	105	9	00	gy. v.	Bécs
1705	8	10	»	Stanisla, M.-Sziget	4109	9	10	sz. v.	Esztergom
407	8	30	»	Munkács, M.-Sziget	1401	9	25	gy. v.	Berlin, Zsolna
1001	8	35	gy. v.	Róma, Fiume, Zágráb	719	9	58	sz. v.	Szolnok, Czepléd
941	8	45	tv. szsz.	Kis-Körös	101	11	00	kel. ost. expr. v.	{London, Ostende, {Páris, Berlin, Bécs
1507	8	50	sz. v.	Csorba, Kassa	6013	11	10	v. v.	Lajosmizse
9	9	15	»	Bécs, Grác	2) 901	11	20	keleti expr. v.	{Konstantinápoly, {Belgrád
303	9	20	gy. v.	Berlin, Ruttká					
603	9	40	»	{N.-Szében, Gyfehérvár, {Kolozsvár, M.-Sziget					
25	9	50	sz. v.	Triest, N.-Kanizsa					
401	10	00	gy. v.	Munkács, Kassa					

1) Közlekedik ünnep és vasárnap bez. nov. 25-ig.

2) Érkezik minden kedd, csütörtök és szombaton.

A vonatok érkezése Buda-Császárfürdő kitérőbe.

4007	7	17	sz. v.	Dorog	4003	4	41	sz. v.	Esztergom
4001	8	45	»	Esztergom	1) 4005	8	29	»	Pilis-Csaba
					4009	9	20	»	Esztergom

A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra.

323	6	00	sz. v.	Peczél					
-----	---	----	--------	--------	--	--	--	--	--

Budapest keleti pályaudvar—Hatvan és vissza.

Állomások	Gy. v. I-II.	Gy. v. I-III.	Sz. v. I-II.	Sz. v. I-III.	Gy. v. I-II.	Gy. v. I-III.	Sz. v. I-II.	Sz. v. I-III.	Gy. v. I-II.	Gy. v. I-III.	Sz. v. I-II.	Sz. v. I-III.	Gy. v. I-II.	Gy. v. I-III.	Sz. v. I-II.	Sz. v. I-III.	Gy. v. I-II.	Gy. v. I-III.	
	402	304	320	408	306	310	404	312	302	308	318	324	406	322	1506	406	322	1506	406
Budapest keleti p. u. ... indul	710	730	785	850	935	1235	235	245	345	520	625	650	800	1110	800	855	1110	800	855
Pécel ... indul	—	—	815	930	1019	121	—	338	—	694	709	730	845	1200	709	940	1200	709	940
Gödöllő ... érkezik	—	—	838	954	1045	147	—	353	427	620	726	738	911	1228	911	1006	1228	911	1006
Gödöllő ... indul	*f 753	*f 813	—	865	955	1046	*f 318	354	428	631	738	750	912	1239	912	1007	1239	912	1007
Aszód ... indul	*f 813	*f 889	—	919	1017	1112	216	422	446	622	802	802	938	1082	938	1082	1082	938	1082
Hatvan ... érkezik	830	845	—	944	1038	1136	245	355	503	725	833	833	1005	1103	1005	1103	1005	1103	1005
Hatvan ... indul	227	425	425	600	652	808	1020	1137	1205	—	332	454	622	803	454	622	803	454	622
Aszód ... indul	305	452	452	629	717	833	1050	—	1223	—	359	521	658	852	521	658	852	521	658
Gödöllő ... érkezik	348	522	522	704	746	902	1121	*1211	*1244	—	430	552	725	897	552	725	897	552	725
Gödöllő ... indul	350	524	524	706	748	903	1122	—	—	200	432	554	726	914	554	726	914	554	726
Pécel ... indul	424	515	515	731	810	926	1145	—	—	233	455	627	749	—	627	749	—	627	749
Budapest k. p. u. ... érkezik	520	600	600	815	845	1005	1225	1250	130	305	535	700	830	920	830	920	1000	830	920

* Budapest keleti pályaudvar—Gödöllő között az utasok leszállása ki van zárva. — © Bezártok október hó 31-ig közlekedik.

Budapest keleti pályaudvar—Bicske és vissza.

Állomások	Sz. v. I-II.	Gy. v. I-II.	Sz. v. I-II.	Gy. v. I-II.	Sz. v. I-III.	Gy. v. I-III.	Sz. v. I-III.	Gy. v. I-III.	Sz. v. I-III.	Gy. v. I-III.	T. sz. sz. I-III.	Sz. v. I-III.	Sz. v. I-III.
	10	16	22	1302	1302	16	19	21	27	37	46	1304	15
Budapest keleti p. u. ... ind.	650	850	1225	145	230	430	900	955	1045	1045	900	955	1045
Budapest-Ferencváros ... ind.	707	—	1236	—	241	441	924	1008	1059	1059	924	1008	1059
Budapest-Kelenföld ... érkezik	716	906	1245	201	236	451	945	1018	1110	1110	945	1018	1110
Budapest-Kelenföld ... ind.	721	907	1246	202	237	453	950	1021	1113	1113	950	1021	1113
Bicske ... érkezik	827	945	150	240	315	557	1100	1131	1218	1218	1100	1131	1218
Bicske ... ind.	435	505	546	746	1250	111	431	619	742	742	431	619	742
Budapest-Kelenföld ... érkezik	544	612	651	849	128	148	536	658	845	845	536	658	845
Budapest-Kelenföld ... ind.	547	616	659	859	129	149	540	652	848	848	540	652	848
Budapest-Ferencváros ... ind.	602	627	712	909	—	—	553	—	903	903	553	—	903
Budapest keleti p. u. ... érkezik	615	640	725	920	145	205	605	715	915	915	605	715	915

* A 7., 8. és 1304. sz. személyvonatoknál a szomszédos forgalmu menetjegyek használata ki van zárva.

Budapest ny. p. u.—Párkány-Nána és vissza.

Állomások	Sz. V.		Gy. V.		Sz. V.		Gy. V.		Sz. V.		Gy. V.		Sz. V.		Gy. V.		Sz. V.		
	I-III.	I-III.	I-III.	I-II.	I-III.	I-III.	I-II.	I-III.	I-III.	I-III.	I-III.	I-II.	I-III.	I-III.	I-II.	I-III.	I-III.		
Budapest ny. p. u. ind.	555	655	730	800	915	925	1215	1225	1225	1241	115	145	290	610	710	803	821	848	909
Palota-Ujpest "	610	710	—	—	980	D 989	1290	1290	D 1241	130	—	—	D 235	—	—	—	—	—	—
Vác "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nagy-Maros "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Párkány-Nána ér.	—	—	848	909	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Budapest ny. p. u. ind.	225	430	450	600	620	740	905	905	935	1040	—	—	—	240	445	543	615	830	909
Palota-Ujpest "	240	445	D 504	615	632	755	920	D 921	1035	1055	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vác "	—	—	—	—	728	—	1005	—	D 1035	1140	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nagy-Maros "	—	—	—	—	741	—	1042	—	1108	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Párkány-Nána ér.	—	—	—	—	830	—	1125	—	1149	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Állomások	Sz. V. 163	Sz. V. 161	Sz. V. 165	*Sz. V. 117	Sz. V. 167	T. V. sz. sz. 217	Sz. V. 172	Sz. V. 169	Sz. V. 143	Sz. V. 171	Sz. V. 143	Sz. V. 1401	Gy. V. 103	Sz. V. 163	Sz. V. 161	Sz. V. 165	*Sz. V. 117	Sz. V. 167	Gy. V. 103
Párkány-Nána ind.	—	—	—	448	—	522	600	—	840	—	—	—	1937	—	—	—	—	—	—
Nagy-Maros "	—	—	—	520	—	615	650	—	931	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vác "	—	—	—	D 600	—	651	724	—	1004	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Palota-Ujpest "	525	604	625	D 637	720	D 732	802	—	955	1052	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Budapest ny. p. u. ér.	520	604	640	650	735	D 745	815	—	1010	1105	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Párkány-Nána ind.	Sz. V. 173	Sz. V. 175	Sz. V. 185	Sz. V. 177	Sz. V. 115	Sz. V. 179	Sz. V. 181	Sz. V. 125	Gy. V. 105	Gy. V. 1401	Gy. V. 805	833	892	145	250	347	400	545	590
Nagy-Maros "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vác "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Palota-Ujpest "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Budapest ny. p. u. ér.	158	305	—	—	695	650	825	—	900	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

* Ezen vonatnál a szomszédos forgalmu meneti jegyek használata ki van zárva.

AZ ORSZÁGOS M. IPARMŰVÉSZETI MŰZEUM VÁSÁRLÁSAI AZ 1900. ÉVI PÁRISI VILÁGKIÁLLÍTÁSBÓL.

A modern művészi törekvéseknek legnagyobb vívmánya az, hogy azok a művészet egyes ágai között mesterségesen emelt válaszfalakat ledöntötték. Nincs többé tulajdonképeni művészet és művészi ipar abban az értelemben, mintha az egyik magasabb, a másik pedig alsóbbrendű foglalkozást jelentene. Az elnevezésekre csak a könnyebb megértés miatt van ezentúl szükség; de igazi művész lehet az is, a ki csak bútort tervez vagy készít, mint lehet tudatlan kontár az, a ki ecsettel, vagy vésővel folytatja a maga mesterségét. Ezzel a művészet visszahódította birodalmának régi nagyságát, melyet a reneszánsz legszebb korában a szerény céhes mesterek alapítottak. Asztalosok, üvegesek, ötvösök és ékszerészek neveit elsőrendű művészekkel emlegetik egy sorban. Viszont neves építő-művészek, festők és szobrászok teremtő képességöknek egész erejét a művészi ipar újjáalakításának szentelik. Tiffany, van de Velde, Gallé, Lalique művészi híre nem kisebb, mint akármelyik csupán képet, vagy szobrot alkotó nagyságé.

Ez a gyökeres és nagyjelentőségű fordulat adta meg a párisi világkiállítás művészeti eredményének minden előző nemzetközi versenynyel szemben kiválóan érdekes jellegét. Hiszen voltak sokan, a kik a mellett kardoskodtak, hogy a francia művészet legfényesebb sikerét ez úttal nem a „grand palais“-ban felhalmozott szobrok és képek között, hanem az ékszerek csoportjában kell keresni, a hol a Lalique remekművei mindenkit csodálatra készítettek. Oly jól mondja róla Henry *Havard*, hogy „megragadóbb képzelet talán soha sem nyilat-

kozott meg váratlanabbúl és merészebben; vagy nem vakmerő dolog-e, egy karperecbe foglalni a nap keltét és a hold nyugtát; gyémánt mogyorókat illeszteni saphir levelekre; virágos füzérek közt sejtetni női arcéleket, kibontott hajjal, csókravágyó ajakkal, elmosódva, mint egy álomban“. Leírásból lehetetlen fogalmat alkotni az ő művészi ötleteinek kifogyhatlan változatosságáról, a kidolgozásnak arról a tökéletességéről és finomságáról, mely minden darabján új gyönyörűséget szerez. Lalique, mint igazi művész, minden motívumát oly eleven érzéssel és oly éles megfigyeléssel meríti közvetlenül a természetből, s a mellett oly nagy tudással dolgozza át azokat az ékszer jellegének és a felhasznált anyagoknak megfelelően és pedig a nélkül, hogy a természetesség báját és eleveenségét csökkentené, hogy a japáni művészet tökélyével versenyez. Újításának egyik legfőbb érdekessége, hogy ékszereinek foglalatjait nem rendeli alá a drágakőnek, hogy ritkaságával és nagy árával kérkedjék. A drágakövek és a nemesgyöngyök neki csak azért becsesek, mert fokozott szín- és fényértékek az ő festői alkotásának keretében. Az ő festői, színes ékszerei iskolát csinálnak; s ha vannak is vélemények, hogy Lalique, mint a merész újítók rendszerint, egyenlőtlen, néha gyöngébb műveket is hoz létre; ha a színek összhangolásának kedvéért egyes ékszereitől megvonja azt az élénkebb ragyogást, melyet díszítő rendeltetésük megkíván, — azt nem lehet megtagadni tőle, hogy egészen újat teremtett s egyik csattanós és lefegyverző bizonyosságát szolgáltatva annak, hogy a művészi ipar és

a magasabb rendűnek tartott művészet egyenjogúságát most már kétségbe vonni nem lehet.

Az ilyen sikerek árasztanak biztató világosságot a művészet jövő fejlődésére. Örömmel lehet észlelni, hogy mily pezsgő tevékenység foglalkoztatja a művészi erőket minden téren. Fémről, üvegből, agyagból oly tárgyak kerülnek ki, mint mesterek munkái, melyek régen elfelejtett eljárásokat honosítanak meg újra, vagy valóságos felfedezések jelentőségével bírnak s a művészet nemesítő hatását a közhasználatra rendelt tárgyakkal átszivároztatják a népek széles rétegeibe.

Alárendelt fontosságúnak tekintem azért azt a sokat vitatott kérdést, hogy ennek a lázas tevékenységnek eredményében lehet-e a mi korunk stílusát felismerni, olyan értelemben, mint a román, a csúcsíves, a reneszánsz, a barokk, a rokoko és az empire nagy művészeti korszakainak alkotásaiban.

Könyvtárakat töltenének meg azok a folyóiratok, kötetek, a melyek úgyszólván előre megírták a modern stílus művésztörténeti fejezetét. Azt hiszem, hogy ez teljesen meddő fáradozás volt és törekvését képtelenségnek tartom azért, mert hiszen tudjuk, hogy nemzedékek múltak el, a míg valamely letűnt kor művészeti hagyatékából a stílus fogalma határozottabb alakban kibontakozott. A kik eddig a velünk egykorú alkotásokon a maradandó jellemző vonásokat a mulékony divat sallangjai közül kihámozni és korunknak a stílusát tudományosan kieszelt programok szerint kierőszakolni törekedtek, csak egyes táborokban találtak ideig-óráig hitelt.

Ez a vitatkozás különösen a bútorkörül vert fel nagyobb hullámokat. Abban nincsen eltérés a vélemények között, hogy a reneszánsz és a barokk bútorok gyári utánzása elvesztette életképességét és jogsúltágát.

De annál lármásabban jelentkeztek a bútor megújítói s különösen két homlok-egyenesen ellenkező irány számára köve-

telte a velők foglalkozó szakirodalom a modern stílus felfedezésének dicsőségét. Az egyik irány csak a célszerűségi formák között mozog; az egyszerűséget a túlzott soványságban s a disztítés teljes mellőzésében keresi; angolabb az angoloknál. Szinte sajnálja az ember a szép faanyagot, a kifogástalan munkát ilyen sívár bútorvázakra pazarolva. Művészi stílusról azokon alig lehet szó. A másik irány az alakításnak és a disztítésnek szeszélyes eredetiségével törekszik a kitűzött cél felé. Sajnos, eleget látjuk s azt hiszem, a legtöbbben meg is úntuk már azokat a minden síkot, minden egyenes vonalat furcsa görbületekkel kiforgató székeket, kanapékat és szekrényeket, — melyeknek felületén azok a bizonyos összevissza kúszált fonalas disztítések tenyésznek, melyek állítólag, mikor még rövidebbek voltak, sásliliomok, vagy tengeri algák lehettek. Hova lett azokon a természet, a melyre az újítók mindig hivatkoznak; de mennyire nélkülözik a természetességet is, a mely a bútor létfeltétele!

A párisi kiállításon alakult közvélemény ritka megegyezéssel ezekre a túlzásokra kijózanító s remélhetőleg végleges „delendam esse“ ítéletet mondott. El is keresztelték „style de nouilles“-nak és „style de vermicelles“-nek ezeket a rövid idő alatt kimerült kísérletezéseket. De ha a bútor alakja és disztítése még átmeneti állapotban van is, — teljesen megnyugtató a jövőre nézve, hogy kiváló művészek foglalkoznak újabb és újabb megoldásokkal. S a párisi kiállításból a művészi csoportokon végig vonult annak az általános elfogadott elvnek az érvényesülése, hogy csak a nemzeti talajban gyökerező és önállóan fejlődő tehetségek egyéni munkája versenyezhet sikerrel az óriási nemzetközi termeléssel szemben.

Ennek a művészeti törekvésnek mentől tanulságosabb és mentől többféle gyakorlati és aktuális példát szolgáltatni van hivatva a Magyar Iparművészeti Múzeum s ezért igen nagy fontossága és örven-

detes jelentősége van annak, hogy *Wlassics* Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, a mi viszonyaink között elég tetemes — bár más múzeumok pénzforrásaihoz hasonlítva még mindig nagyon szerény — összeget szánt arra, hogy az iparművészeti múzeum is kivehesse a maga részét a párisi világkiállítás nagy eredményeiből.

Igy került ide száznál jóval több választékos darab a párisi világkiállításról, melyekkel ennél a rövid ismertetésnél sokkal tüzetesebben foglalkozni annál érdemesebb lesz, mert alig van a művészi iparnak olyan ága, melyhez tartozó tárgyak ne volnának közöttök.

Az új irányt vezető párisi cégek közül képviselve van *Bingnek*, az „art nouveau“ ottani megalapítójának, három legkiválóbb bútorművésze: *De Feure*, *Gaillard* és *Colonna*.

De Feure-nek világos körisfából való, világos kékes-szürke posztóval bevont széke netovábbja a karcsúságnak; eredetisége, hogy vékony egyenes lábain a lapos ülés könnyedén görbül át a szék támlájába, azzal egy felületet képez, melyet a posztó egy darabban takar, tetején beléolvadó világosszürke árnyalatokban hímzett rózsákkal. A Louis XVI. stílusra emlékeztető favázát csak gyöngéden élénkíti a modern ízű rovátkolás. Hatása színben és formában vidám és előkelő.

Colonna világos körtefa-asztalát szintén az egyszerűsége és könnyűsége törekvő szerkesztés egyenes vonalai s a mérséklettel kifaragott modern ékítések jellemzik; a fa anyagának természetes szépsége teljesen érvényesül rajta. *Gaillard*-nak ebédlőbe való széke, — melyet a „Magyar Iparművészet“ párisi kiállítási füzet (1900. 5. sz. 223. l.) már képből is bemutatott, — tagolásában lendületessé válik az által, hogy az első lábak aljáról egy-egy átlós lécs hajlik át a támlának keretébe. A barna diófa és a modern cifrasággal díszített bőr finom tónusa kellemes hatású.

A hölgyek tetszésére számíthat a *Plumet* és *Selmersheim* cég öltöző asztala a hozzá

tartozó székekkel. Erről a bútordarabról le lehet olvasni a modern törekvésnek canonját, mely szerint a bútort mentől könnyebben, mentől egyszerűbben és a rendeltetésnek mentől megfelelőbben kell megalakítani; szépségét és tartósságát pedig az anyag kiválósága és a kidolgozás hibátlansága adja meg.

A szerkezet vonzóan célszerű; szép az újabb felkapott paddukfa meleg színe; a fiókokat aranyozott bronzból való virágindás fogantyúk díszítik.

Lambert-től van egy mahagoni fából készült s itt-ott sárgaréz szilánkokkal ékesített karosszék és egy fali étagère is, melynek kissé nehézkes és merev ébenfalapjai talán meg se érdemlik az ezüsből és gyöngyházból beléjük rakott rokokó ízű finom díszítést.

Pérol frères szintén mahagoni karosszékére és támlásszékére csupán az az észrevételem, hogy bármily értékes munkák különben, — az ülésen a vastag kivarrás s a támlán az aranyozott bronzvirág beleütközik a modern felfogásba, mely a díszítés jogosultságát csak a használhatóság hangsúlyozásában keresi.

Egyébként ezen a néhány darabon is meglátszik, hogy a szék formai szépségének és célszerűsítésének modern értelemben vett reformja mennyi fejtörést okoz a francia bútorművészeknek. Eltérő jellegzetességek is mutatja, hogy az átalakulás még megállapodásra nem jutott, de annál érdekesebben és hasonló irányú keresésre serkentően nyilvánul rajtuk az önálló, egyéni felfogás.

Otthonias jellege van annak a tágas pohárszéknek, mely a „The Bath Cabinet Makers Co.“ angol cégtől került a múzeumba. Tölgyfa-szerkezetének örökletes családi bútorokhoz illő szilárdságát még szembeötlőbbé teszik az alsó ajtószárnyakra párhuzamosan felvert széles vörösréz-pántok. Tagolásában síkjainak beosztásában és a fiókokon frízszerűen végigfutó lombdíszen a gótika után érzett alakítás érvényesül. Kiemelkedő oszlopain vörösrézből kovácsolt, villamos világításra

felszerelt bokréták díszlenek. Ugyane cégtől van egy nagy kandalló is, az angol szobának ez az el nem engedett ősi alkatrésze; főleg e körül forog ott a lakás berendezése, bármennyire elavult az új fűtési rendszerekkel szemben. Sajátszerűen vegyül itt össze a tölgyfakeretelésen és a belső rézlemezek patináján a virágmotivumok modernsége az ódonság színével. *St. André* bőrmunkáin, különösen mappáján, könyvborítékán és tálcáján, az arannyal befuttatott szép tónus s a finom érzéssel domborított virágok válnak ki. Kovácsolt vasmunka van kettő: egy kandalló elé való tűzbak, *Majorelle*-től, Gallé-nak, a nancy-i ezermesternek szintén ott működő vetélytársától és egy magas szárú villamos lámpás, *Robert*-től. Mind a két darabon a modern növényi formák erőteljes stilizálása és kezelése megfelel a vas természetének.

Lambert-nek ajtózáraakat védő rézlemezei, lombfűrészszel kimetszett díszítésekkel, nem érdektelen kísérletezések. A rózsákkal és pillangókkal ékesített lemez talán a legizlősebb.

A világhírű *Barbedienne* műterméből van két aranyozott bronz-lámpás és egy óratartó.

A *Gagneau*-cégtől való hatalmas csillár pompás hatású, bronzból öntött, aranyozott, itt-ott zöldesen és vörösesen árnyalt sásleveles nyalábjaival s az általok közrefogott habos színű, rózsás foltokkal élénkített üveg-kagylóval. Aranyozott bronzból valók még: *Plumet* és *Selmersheim* lámpája és gyertyatartója, melyeken a modern növény-motivumok ízléses szélességgel és egyszerűséggel vannak kezelve, valamint *Clerget* kis csengetyűje.

Az ónt csak nem régen ásták ki a feledés rejtekéből, hol az elmúlt század elejétől fogva várta megérdemelt feltámadását. Az ónból készült edények hajdan nálunk is kedveltek voltak s művészi becsű tárgyak is maradtak a régi időből. Az ón a minta formájának legapróbb emelkedéseit és mélyedéseit is sokkal érzékenyebben és hívebben veszi

magára, mint bármely más, öntésre használt fém. Előnye és gyöngesége rejlik e lágy és alkalmazkodó természetében. Kezelését megnehezíti az, hogy szép puha fényű felületén az öntési forma hézagai által okozott hibákat nem lehet cizelálással eltüntetni, mert még a karcolás nyoma is zavaró csillogást okoz a sérült helyen; arra pedig nem lehet számítani, hogy a gipsz, vagy homokformákból tökéletes, javításra többé nem szoruló öntések kerüljenek elő. A francia szobrászok, — ha nem csalódom *Charpentier* volt az, ki ón-munkáival először keltett feltűnést, s kinek ily fajú műveiből néhány év előtt egy egész sorozatot láttam, — úgy segítettek ezen a nehézségen, hogy újabban rézből készítik az ón öntésére szolgáló formát, s a mint egy szakfolyóiratban olvasom, a rézforma feltétlenül hibátlan eredményt biztosít, csak hogy meg is drágítja az eljárást.

Hogy mindamellett mennyire érdemes az ón olvadékony természetét művészi hatásokra kihasználni, azt a múzeumba került francia öntvények is igazolják. Csak futólag érintem *Desbois*-nak, a jeles francia szobrásznak finom reliefekkel díszített tálját és tolltartóját; *Cann* és *Maignan* műveit; ezek mellett — mint e művészi ágban Franciaországban most legelismertebb művelője, *Brateau*, több érdekes munkával van képviselve. Tányérjain és serlegein szabatos rajzú naturalisztikus növény-, gyümölcs- és virágdíszítéseket alkalmaz; asztaldíszének öblös, hosszúkás alakja rokokó ízlésű, de a plasztikai díszítés rajta egészen modern felfogású; mulattató élénkség hatja át azt a szellemes vonatkozást, a mely a keskeny oldalak felső szegélyeire egymással szembe helyezett kecses kis alakot az ellentétes hosszfalak reliefjeivel összefűzi, melyek egyfelől a szárazföldet, gyíkkal és mezei virágokkal, másfelől a vizet, hallal, kagylóval és tengeri növényekkel ábrázolják. A mintázás minden finomsága élvezetesen érvényesül az ón lágy fényű, érzékeny anyagában.

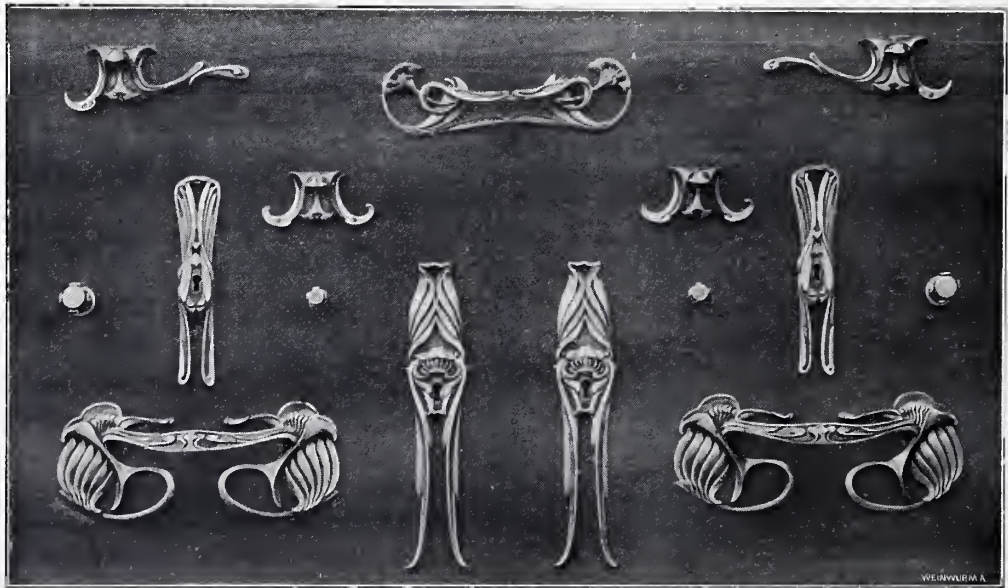


CSILLÁR.
GAGNEAU, PÁRIS.



BOUDOIR-SZÉK.
DE FEURE, PÁRIS.
(Bing, „Art Nouveau“.)

BUTORVERETEK.
DE FEURE, PÁRIS.
(Bing, „Art Nouveau“.)

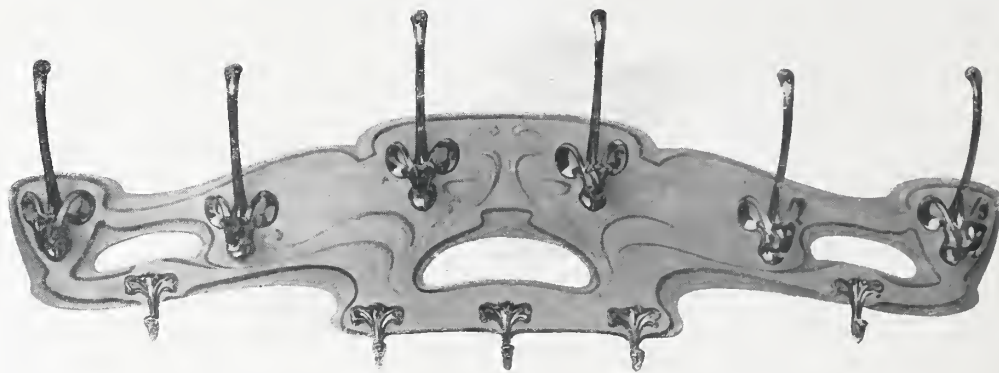




KAROSSZÉK.
LAMBERT TH., PARIS.

POHÁRSZÉK.
THE BATH CABINET
MAKERS Co., ANGLIA.





RUHAFOGAS.
GAILLARD, PÁRIS.
(Bing, „Art Nouveau“.)



VILLANYOS LÁMPÁS.
ROBERT, PÁRIS.



LÁMPÁS ÉS GYERTYATARTÓ.
PLUMET ET SELMERSHEIM.

Az általánosan ismert *Christoffle*-ház ezüstözött fémből készült evő-eszközeit és edényeit a formák ízléses tisztasága jellemzi. Van azokból egy egész sorozat: kenyérkosár, morzsaszedők stb., melyek a szabatos formák kecses hajlásai a legjobb rokokó-mintáknak értelmes felhasználására vallanak s a mellett a szegélyeket természet után gyöngéden mintázott növény-diszítés élénkíti.

Cardeilhac rovátkolt ezüst evőeszköze előkelően egyszerű.

Néhány csinos apróság a különböző anyagokból tüzzel és maratással kicsalható ingerlő színhatásokról ad számot. A *Feuillâtre*-tól való ezüst mákfaj halvány tónusában leheletszerű árnyalatok olvadnak össze.

Naudot pâte-tendre csészéjét áttört és élénk zománccal kitöltött virágfűzér szegélyezi, közben váltakozó színű lepkekkel; ha ezen a pompás zománcon a világosság átszűrődik, a színhatás rendkívül üdítő. Felemlítem még *Damouse*-nak üvegcsészéjét, mely a viola és kék színeknek érdekes keveréke.

Az ékszerészek közül képviselve van Párisnak ez idő szerint két legkiválóbb nevezetessége: *Vever*, kitől egy nagyon igénytelen barna cserépcsuprocška van itt, szépen stilizált páfrány-foglalatban, aranyozott ezüsből. A másodikról, a páratlan *Lalique*-ről, már bővebben megemlékeztem. Azoknak a boldog halandóknak a neveit, a kik tőle remekműveket vásárolhattak, kiírták a párisi világkiállításon; orosz nagyhercegnők, amerikai milliomosok mellett ott volt Sarah Bernhard is. Nagyon örvendetes, hogy a múzeum mégis két oly becses tárgyat szerezhett tőle, melyek ha képzeletéről nem is, az ő képességéről kellő fogalmat adhatnak. A hajdísznak való fésűn az opalescens virágkehely és a rajta levő zománccos bogár rávall a mester kezére. Nyakékjén pedig a komló-leveleknek finoman átérzett erezésén, az abban rekeszelt gyöngéd színű zománccban s a homályos üvegből köszörült gyümölcsökön

még inkább meg lehet érteni Lalique fel fogásának és kezelésének kiválóságát.

Japán modern művészete Párisban nagy sikert aratott, de csak abban a csoportban, a hol régi műveltségükhöz és mestereikhez hívek maradtak. Ellenben „európai“ modorban festett képeiken csak kontárokodtak és sajnálni lehet, hogy biztos talajukról hamis becsvágyból ilyen ösvényekre is elsántikáltak. Az ő műveik már egyáltalán nem hatnak idegenszerűen az európai szemre; eleget fosztogatják az ő dekoratív formakincsüket a mi modernistáink, hogy ezzel is az antiktól eltérő modort fitogtassanak. De ez az ál-japanizmus nem közelíti meg a japánok sajátos erényeit, a rajz és a szín finomságainak végtelen türelemmel s mégis soha gépiessé nem váló, hanem a természet szeretetteljes megfigyelésétől áthatott gyöngéd és mindig tökéletes kidolgozását, melyre, úgy látszik, az európai idegszervezet fogékonysága és kitartása nem képes. Csak meg kell nézni azt a fából faragott fiúcskát, mennyi igazi élet rejtezik csintalan arcának gödröcskéiben s köntösének minden redőjében. A selyemre festett gouache-on, a páva mily dekorálón ékeskedik. A négy-szárnyú kályha-ellenző szürke selyemlapjain a hímzett nádszálak mily levegősen válnak szét s mennyi árnyalat eleveníti a kitűnően megfigyelt repülő fekete szárcsákat. A hímzés minden öltése felér egy mesteri ecsetvonással. Aztán a bronz-edények sötét patinája; a pompás színű zománccal borított vázák — mind kiváló becsű remeklései ennek a boszorkányos művészetnek. Az Iparművészeti Múzeum régi japáni gyűjteményét ezek az új beszerzések nagyon érdekesen fogják ki egészíteni.

Az eddig felsorolt vásárlásokból világosan kidomborúl az a program, melyet *Radisics Jenő*, az Iparművészeti Múzeum igazgatója maga elé szabott, a mikor reá-hárult az a feladat, hogy a párisi kiállítás tömkelegéből kiválogassa az Iparművészeti Múzeum gyarapítására szánt

tárgyakat. A legfőbb nehézséget és fejtörést természetesen az okozhatta, hogy aránylag nagyon csekély összeg állott rendelkezésére, ezért a tárgyak mennyiségét és drágaságát sokkal óvatosabban kellett mérlegelnie, mint hasonlíthatlanul dúsabb viszonyok közt működő külföldi kollégáinak. Magam is láttam léptenyomon a Kensington, vagy a berlini, vagy más nagy múzeum vásárlásait jelző címlapokat. Képzelem, hogy Radisicsot néha csöndes irigység szállhatta meg, ez a hivatással együtt jár.

Hanem rajta voltak azok a címlapok irigylésre nem igen ingerlő tárgyakon is, például még *Vallgren*-nek, a finn szobrásznak álmatag, kínosan elnyújtott, sajátos bronzalakocskáin is, melyek túlfinomult, ideges érzéssel vannak mintázva, titokzatosan szép patinával bevonva, de azok közé a jellemzően agyafúrt modernitások közé tartoznak, melyek őszinteségében szabad kételkedni s melyeken szinte kirí a minden áron eredetiségre való törekvésnek rövid életű s — nekem legalább — végtelenül ellenszenves modorossága. Azért jut épen *Vallgren* eszembe, mert együtt néztem azokat Hampel Józseffel s tréfásan azt kérdeztük egymástól, valjon Iparművészeti Múzeumunk igazgatója, a ki akkor készült vásárlásai végett Párisba, fog-e szintén valamely művere pályázni? Természetesen csak tréfából; mert tudtuk előre, hogy az ő jó ízlése meg fogja őt óvni attól, hogy a ki nem forrt kísérletezések felett versenyezzen a külföldi gazdag múzeumokkal, melyek ezt a fényűzést is megengedhetik magoknak; a mit ő magával hozott Párisból, abban nemcsak *Vallgren* nincsen, hanem van viszont sok oly nagybecsű darab, például ízeltetőnek a mesés áron dolgozó *Lalique* két kis ékszere, melyekre nem is mertem volna számítani. De nem annyira az egyes daraboknak gondos megválasztásában rejlik a párisi vásárlásoknak jelentősége. Azoknak összesége tárja fel azt a tervszerű irányzatot, mely az Iparművészeti Múzeum termékenyítő befo-

lyását hazai iparművészetünk fejlesztésével hozza szoros kapcsolatba.

Majdnem valamennyi tárgy azok körébe tartozik, melyek a lakások berendezésénél és felszerelésénél nélkülözhetlenek, vagy legalább általánosan megszokottak. S ha a modern művészeti törekvések maradandó, vagy mulékony értéke fölött lehet is vitázni, annyi kétségtelen már most is, hogy a mozgalom alapja egészséges. Ez az alap: az otthon. Az a kis világ, melyben életünk java részét eltöltjük s melyből az elcsépelet régiségek lelketlen utánzásait lassankint kiszorítani törekszik az éltető, nemesítő művészet egyéni munkája. S a művészet igazi népszerűsége ezen az úton tehet csak szert. Nagyon szerencsés gondolat volt ezért, hogy a párisi vásárlások java része butorokból, berendezési tárgyakból és díszítő apróságokból áll.

Fokozza azoknak becsét az is, hogy azok a legjobb francia műhelyekből kerültek ki. Építő művészetünkön ugyis látjuk, hogy mily végzetes reánk nézve Bécsnek közelsége. A bécsi „Zinspalais“-stílus egy csöppet sem válik nagyobb előnyünkre, a mióta Ottó Wagner újabb kiadásában kerül ide hozzánk.

Budapest kellő közepén, az újonan megnyílt tereken, beláthatlan időre ott fognak díszleni ezek a bécsi utánzatok, — törekedjünk legalább belső kis világunkban, az otthonban függetleníteni magunkat ennek a kellemetlen szomszédságnak befolyásától.

Párisban a bécsi „Secessio“ szertelenségeit legfőljebb megmosolyogták. Senki sem vette azokat nagyon komolyan. Az utánzás különben is meddő foglalkozás ma már a művészi ipar terén. S talán a divatosnak majmolása még súlyosabb beszámítás alá esik, mint a régi mintákhoz való ragaszkodás. Ha már külföldi mintákat keres valaki, úgy a francia bútoroknak meg van az a követésre méltó kiválósága, mint Páris minden művészeti megnyilatkozásának, hogy az *ízlés bája* és az *előkelő mérséklet* uralkodik ott mindenek fölött.

De az Iparművészeti Muzeumban ezeknek a francia munkáknak nem az a rendeltetése, hogy utánzásra ösztönözzenek, mint inkább, hogy azoknak az igazságoknak és feltételeknek felismerésére vezessenek, a melyeknek a francia művészi ipar a maga nemzeti önállóságát és nemzetközi fölényét köszönheti. Két tényezőnek van ott nagy szerepe. Az egyik a hagyomány, a melynek tisztelben tartása a fejlődés folytonosságát és az átöröklött közmeggyőződésben uralkodó esztétikai felfogást óvja meg az ingadozás veszélyeitől. A másik az egyéni képesség, melynek érvényesülését ott minden művészi munka elengedhetlen kellékének tekintik.

Hogy mennyire megtudták a franciák egyeztetni ezt az ellentétes két tényezőt, azt a modern bútoraikon is lehet észlelni. Ott is vannak, ha nem is sokan, a kik az angoloknak példáját követik s mint az „art nouveau“ hívei, a régi stílusoktól elütő felfogással, azt keresik, hogy a butor szerkezete hozzásimúljon a mai lakásviszonyok igényeihez; alakját a célszerűséghez és a felhasznált anyag természetéhez képest lehetőleg egyszerűsítik. De míg az angol Morris, az egész mozgalomnak első megindítója, a gótika szellemében és vonalrendszerében oldotta meg butorainak vázát s a természetből merített sajátos formakincsét abba illesztette bele; míg a kontinensen a belgák és jóval utóbb az osztrákok szinte túlzott hévvel ragadták fel az újítás eszméit; északon pedig a skandináv fajok az egyszerűséget inkább a népies formákban keresték, addig a franciák csak nagy sokára — később, mint a belgák, — és csak szórványosan fogadták el a butor reformját, akkor sem mentek tovább, mint hogy a maguk király-stílusaiival, különösen a Louis XVI. karcsú formáival egyeztették meg a modern díszítésnek nagyon enyhén alkalmazott elemeit. Ez az erős ragaszkodás a nemzeti hagyományokhoz, úgy a mint arról a múzeum számára megvett bútorok

is tanúskodnak, kétségtelenül a fejlődésnek náluk egyik legfőbb erőforrása; felismerhető ez a páratlan francia jelleg, annak világszerte megbecsült sajátos bája a művészi ipar minden ágában, különösen felséges bronzakon is. A kis plasztikai tárgyakra egyébként még részletesebben visszatérek.

Ezekhez a művészi előnyökhöz a francia kézművesség tökéletessége, a kidolgozás kifogástalansága is hozzájárul; mert hiábavaló a legfejlettebb ízlés, a legtermékenyebb művészi találékonyság, ha a mű létrehozásánál az „art“ és a „métier“ nem áll egyenlő színvonalon.

A vásárlás irányának céltudatossága abban is nyilvánul, hogy oly munkanemeket karol fel, melyek fejlődőképességének biztató jelenségeit nálunk is lehet észlelni. Viszont oly tehnikai újdonságok is fordulnak elő, melyek hasonló kísérletezésekre ösztönözhetnek.

Bár elismerem, hogy e vásárlásnak súlya, valamint általában a modern törekvéseknek legértékesebb vívmánya abban keresendő, hogy a modern életszükségletnek megfelelő magánlakás művészi kialakítása körül forog, minden bútorával, használati és díszítési darabjával együtt, — még sem tudok ellentállani annak a csábításnak, hogy bővebben ki ne terjeszkedjem a vásárlásoknak egy olyan csoportjára, mely ebbe a keretbe ugyan nem tartozik, de valódi nyereségnek tekintem, hogy az Iparművészeti Múzeum ezzel egy egészen új és nagyon becses művészi ágat felkarolt.

Ez a modern francia *érmeknek és plakettáknak* a maga nemében teljes sorozata.

Ezek az apró remekművek a legjobb francia mesterektől valók s kimerítő tájékozást nyújthatnak arról a magas színvonalú fejlettségről, melyet a kis méreteiben is sokat mondó, rokonszenves éremművészet az utolsó évtizedek alatt Franciaországban elért.

Mert Franciaországnak s kivált egyik istentől megáldott művészeinek, *Rotynak*,

az érdeme és dicsősége, hogy az érem, évszázados dermedtség után, újra életképesse vált s előkelő helyet foglal el korunk művészetében. A párisi világiállításon volt bőven alkalom annak a megcsodálására, hogy *Rotynak*, a modern érem úttörő mesterének fellépése óta mily nagy arányú fejlődés és hány kiváló művészi tehetség érvényesülése vált lehetségessé ezen a nálunk még egyáltalán ki nem aknázott téren.

Ha majd ez a becses sorozat nyilvánosságra kerül, lehet remélni, hogy nálunk is szélesebb körben tisztulni fognak a nézetek az érem jelentősége és feladatainak köre iránt.

Kiállításokon, versenyeken, nagy ritkán az ünnepelt férfiak megörökítése céljából felmerül koronkint nálunk is egy-egy éremnek kérdése. Kényelmes volt ilyenkor Bécsnek a közelsége, a hol két jeles mester, *Tautenhayn* és *Scharff* s mellettök a magyar származású, de egészen bécsivé lett *Schwartz* István kipróbált művészetéhez fordulhattak a magyar megrendelők.

Néhány év óta *Beck Ö. Fülöp* hazai művésznünk szintén hivatásszerűen foglalkozik érmek és plaketták készítésével, a francia mesterek vezetése mellett szerzett gyakorlottsággal, a nélkül, hogy itthon állandó munkát találhatna; de legalább a milleniumi érem létrehozását reá lehetett bízni s nem kellett idegen erőre szorúlni. Ha még felemlítem, hogy egy-két művésznünk dicséretes próbálkozásán kívül, legújabbán egyik jeles szobrásznunk, *Szárnovszky* Ferenc, évekig tartó párisi tanulmányai után, az Iparművészeti Múzeum számára megrendelt nagy állami arany-érmet végre elkészítette, ez a szerény kezdet annál kívánatosabbá teszi, hogy az Iparművészeti Múzeumban a francia érmek és plaketták remek sorozata közönségünknek és művészeinknek érdeklődését felébressze.

Mert az érem nem csak arra való, hogy a numizmatikai gyűjteményekben és néhány szenvedélyes amatőr rejtékében a ritka-

ság, vagy a történeti vonatkozás címén csak szűkkörű megbecsülésben részesüljön. A modern francia érem első sorban művészi tárgy s mint olyan hódította meg a közönség tetszését.

A francia művészek *Vittore Pisano* közvetlen örökösei, a ki a korai reneszánsz idején az ó-kori érem-művészetnek nemcsak első megnyitója, hanem a maga nemében utólérhetlen mestere is volt. Sok követője volt Olaszországban; a XVI. század folyamán becses érmek jöttek létre Nürnbergben és Augsburgban; a németalföldi régi érmeken az ábrázolás tárgyainak köre kitért. De *Pisanello* művészetének magaslatára az érem századokon át nem emelkedett. Az ő arcképes érmeit a művészi szabadság üdesége, az élettelenség jellemzi s azok sokkal közelebbi vonatkozásban állanak a modern francia érmekhez, mint a melyek előttük, különösen a múlt század folyamán készültek.

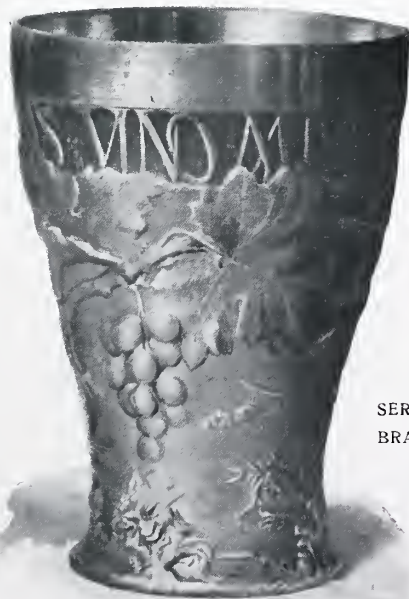
A múlt század elejétől fogva az érem felületén szinte kötelezővé vált rideg és merev külsőségek nagyon megkötötték a művészek kezét. Az ötvenes években mindenekelőtt azokat küszöbölték ki a francia művészek, első sorban *Ponscarne*, az école nationale des beaux-arts éremművészeti osztályának tanára. Az olasz reneszánsz-kori érmek példájára nem alkalmazták többé az élesen kiemelkedő szegélyt, a gyöngyosoros karimát, szóval a feszes keretelést; szakítottak azzal a megrögzött szabálylyal is, mely szerint a domború ábrázolásnak mindig homályosnak, az üres alapnak pedig tükörsimának és tündöklőnek kellett lennie; ezzel az érem egész felületén a művészi képzeletnek szabadabb folyást engedhettek. Az addig szintén pedáns kört képező felírás szövegét szeszélyesen eloszthatták az üresen maradt helyeken, a dekoratív hatás élénkítésére. Úgy mint reneszánsz-kori elődeik, a vert munkák mellett, a sokkal lágyabb bronzöntést is meghonosították. A kerek alakú érmek mellett a szögletes, vagy szabálytalan formájú plakettákra is



ÓNTÁNYÉR
BRATEAU J., PÁRIS.



CSENGETYÚ.
CLERGET A., PÁRIS.



SERLEG.
BRATEAU J., PÁRIS.



TÁNYÉR.
DESBOIS J.,
PÁRIS.

ASZTALDISZ.
BRATEAU J.,
PÁRIS.



WEINWURMA



TINTATARTÓ.
MAGNAN M., PÁRIS.

WERNER



TALPAS CSÉSZE.
KAUTSCH, BÉCS.



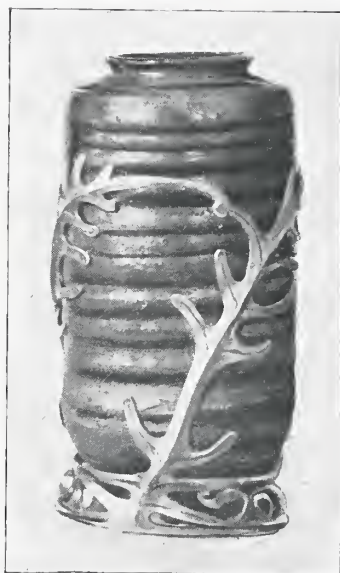
PÂTE-TENDRE-CSÉSZE,
ZOMANCCAL.
NAUDOT C., SÈVRES.



KÉZI GYERTYATARTÓ.
KANN L., PÁRIS.

WERNER

CSERÉP EDÉNY,
ARANYOZOTT
EZÜSTFOGLALATTAL.
VEVER, PÁRIS.



MÁKFEJ-EDÉNY.
FEUILLÂTRE, PÁRIS.



KENYÉR-TÁL;
MORZSASZEDŐ-TÁL ÉS KÉS.
CHRISTOFFLE ET CIE., PÁRIS.

visszatértek, a szerint, a mint azt a szabaddabb felfogás s a művészibb elrendezés megkívánta. E külső előnyöknek visszakeresésén kívül s éppen azok segélyével az ábrázolásnak antikizáló modorossága helyett, a természetnek, a való életnek s a művészi igazságnak szereztek ismét érvényt. Ezzel avatták fel a modern érmet a szó teljes értelmében művészi alkotássá. Az első kiváló művész, a ki a hetvenes évek elején ezen az új alapon az arcképes érmet már szélesebb körben megkedveltette, *Chaplain*, még ma is remekel minden újabb munkájában, melyeket a kidolgozás lelkiismeretessége, a rajznak feltétlen biztossága és a jellemzés közvetlensége tesz becsessé.

Az Iparművészeti Múzeum modern érmei mellé, mintha véletlenül került volna két kis jeton, annyira elszigetelteknek látszanak közöttök. Napoleon korából valók, a mikor *David* álarcos antik világa volt az uralkodó s az érem-művészet is a hivatalos stílus rabja lett. Az egyik az empire leghíresebb érem-vésőjének, *Andrieu*-nek nevét találjuk. Hasonló mind a kettő. Mária Lujza és Hortense arcéleit ábrázolják, kifogástalan pontossággal, antikizáló fagyos egyformasággal. A modern érem előnyeit alig lehetne szembeszökőben illusztrálni, mint *Andrieu* és *Chaplain* arcképeinek egymás mellé helyezésével.

De az arcképeken túlmenve, a *Chaplain*-nál néhány évvel fiatalabb *Roty L. Oscar*, egészen új elemeket vont bele az érem hatalmi körébe. A festőkkel versenyezve, valóságos kis képeket alkotott; még mélyebben aknáztta ki a művészetnek egyedül éltető forrását, a természetet, a mintázás finomságainak bámulatot fokozásával, a fények és árnyak játékának mesterien kiszámított hatásaival. Az ő kis alakjaiban melegen lüktet az élet, egy-egy darab igazi természet az, melyet köréjük varázsol s a mellett szigorúan betartja és nem robbantja szét azokat a korlátokat, a melyeket az éremnek hagyományos alakítása és az eszmei tartalom kifejezésének lapidáris egyszerűsége megkövetel.

Régi meggyőződésem, hogy a modern francia művészetnek *Roty* a legszerencsésebb úttörője. Minden más téren a felszínre került újításokhoz vegyes érzelmek tapadnak; az érdekes kísérletezésekkel szemben az élvezet, az elismerés mellett a kételkedés és a tiltakozás is hallatja szavát. De a mit *Roty* az ő érmeiben megteremtett, nem csak egy egészen új kis világ, hanem minden ellentmondást elnémító, teljes művészi siker egyszersmind. S nincsen művei között egy sem, a melyen ez a csodálatos teremtő képesség gyöngülést árúlna el. Bármelyiket veszem kezembe, a változó világítás mindig újabb szépségeket és finomságokat hoz rajtok felszínre. Mert a mellett, hogy a lényeges formák az uralkodók és az első pillantásra szabatosan és világosan megértetik a művészi gondolatot, a közelebbi megtekintés folyamán a gyöngéden elmosódó, néha alig éreztetett részleteknek meglepő szövevénye tárul fel, melytől az érem egész felülete megelevenedik. Ha elég illetékesnek tartanám magamat egy eddig tudtommal ki nem mondott ítéletet véglegesnek nyilvánítani, úgy nemcsak a magam észleleteként hoznám fel azt, hogy a francia modern szobrászat az emberi test lágy és sajátyszerűen elpengetett mintázásában elért sikereihez a *Roty* érmeiből merített útmutatást. Annyi bizonyos, hogy ezek az apró remekművek korunk művészetének legbecsesebb emlékei közé fognak tartozni. *Roty* a modern érem-művészet *Pisanello*ja.

Számos követője van Franciaországban, de egyik sem múlhatta őt felül; a párisi világhiálításon a többi nemzetek megközelítő eredményeket sem mutathattak fel; sőt jellemző, hogy a kik a párisiakon kívül leginkább kitűntek, a bécsi *Tautenhayn* és *Scharff* is törekseinek mindinkább megszabadulni hagyományos irányuk békői közül s egészen *Roty* utánzóikhoz szegődtek. Az Iparművészeti Múzeum érem-sorozata követni engedti *Roty*-nak művészi pályafutását.

A festészetet jelképező, bronzba öntött plaketta Rómában készült, a mikor Roty a Villa Medici ösztöndíjas lakója volt. Alacsony talapzaton, oldalt ülő, fiatal mezítelen leányt ábrázol, palettával az egyik, ecsettel a másik kezében. Inkább az iskolai befolyás, mint az egyéni törekvés érvényesül még rajta. Emlékeztet azokra az alakokra, a melyeken Prudhon az antik nemes egyszerűséget a francia bájjal oly megragadóan tudta egyesíteni s melyek maradandóan befolyásolták a francia felfogást.

A következő, szintén bronzba öntött plaketta, a művész fiatal nejének arcképe (1880), a megérett művészi képességnek, a való életbe mélyen belemarkoló egyéni felfogásnak első megnyilatkozása. S talán nem csak esetleges, hogy a fiatal férj szerelme nyitotta fel a művész szemét a keresetlen valóság szépségeinek teljes megértésére. A hosszúkás, négyszögű sima lapba bemélyített médailonból erőteljesen domborúl ki az egyszerű női mellkép. Rokonszenves arcélének életteljes, egyéni vonásaiból igénytelen, nőies lélek szóíal meg. Halántékára ketté választott haja egyszerű kontyba van csavarva; a szerény kendő karcsú nyakát szabadon hagyja. A kezelésnek könnyed biztossága és szélessége mellett a szeretetteljes gyöngédség fokozza a kis arckép üde, fiatal élettől illatos hatását. A felírás bensősége is kifejezi, hogy mily édes forrásból fakadt a művész ihlete, mikor e művét megalkotta. „Tuum carissima conjux vultum aere fixi ut te semper ante oculos habeam, juvenem semper et felicem.“

A következő, szintén bronzba öntött plakettán (1886) az időközben nagy mesterré lett fiú kegyeletes emléket alkot öreg szülőinek. Az egymással szembe néző tisztas háaspárral mintha valamikor találkoztunk volna az életben. Oly ismerősen tipikus az ábrázatjuk. A jóra való körszakálás iskolamester, hátrafésült hajával, jóságosan komoly kifejezésével, gondosan begombolt kopott kabátjával; a

házi munkában elnyűtt anyóka, arcának csontig száradt ráncos bőrével, fogatlan, beesett szájával és vonásain a csöndes önfeláldozás jámborságával — szinte megindítóan élethű. Mint a hogy a régi német-alföldi arcképművészek a polgári élet szerény alakjainak, kiknek nevét sem igen őrizte meg az utókor, a művészet remekei között szereztek maradandó helyet, ennek a plakettának is meg van arra a teljes jogcíme.

Gosselin-nak, a francia tudományos akadémia elnökének s az orvosi fakultás boncoló tanárának emlék-érmével Roty bevonul művészetének igéretföldjére.

Ha ezentúl inkább a vert munkákra tért át, az annak a szerencsés körülménynek volt következtése, hogy hozzá méltó munkatársra talált, *Tasset* Paulinra, ki maga is készíti becses érmeiket s a mellett a 4—5-szörte nagyobb agyagmintának kisebbítésére szolgáló gépet annyira tökéletesítette, hogy annak segítségével a megkívánt méretű acélbélyeg a művész eredeti mintájának teljesen hű mását adja. Tassetnak érdeme, hogy az újabb francia érme és pénzek oly kifogástalan sokszorosításban kerülnek forgalomba. Nem csupán gépies feladat az, a melyet ő teljesít, mert a kisebbítésnél teljesen azonosítania kell magát az eredetinek szerzőjével s az egyes részleteket sem több, sem kevesebb hangsúlyozással meg nem szabad másítania. Viszont a művésznek nagyon megkönnyíti a szabadabb mozgást, a bátrabb kezelést, hogy nagyobb arányokban dolgozhatik; csakhogy a mellett nagy tudás kell annak a megítéléséhez, hogy a részletezés a kellő határok között maradjon, a melyeken túl a kisebbített érem művészi tartalma már a zsúfoltságának s az aprólékosságának esnék áldozatú.

Ha tehát a Roty érmeinek és plakettáinak tehnikai szépségét is megcsodáljuk, Tassetról sem lehet megfélekedezni. A művészi megoldás természetesen a Roty teremtő erejének hirdetője.

Gosselin arcképe ezüsből vert plaketta. A 70 éves tudós, a füle tövéig lehúzott selyem sipkával, borotvált, ősz barkójával, vékony metszésű, összeszorított ajkaival, mozgékony arcizmaival, az agg korában is rugékony szellemű francia akademikus mintaképe.

Hátlapja egy megragadó allegorikus jelenetet ábrázol a boncteremből. Lepedővel takart boncoló asztalon, vízszintesen kiterítve fekszik egy fiatal leánynak teteme. Előtte az orvosi tudomány nemtője ül, egyszerű faszéken s az ölen felgöngyölt lapra jegyzi észleleteit. Tartása nyugodt, kifejezése komoly és mély gondolatokba elmerült. A tudománynak a halott közelségétől fel nem izgatott, fenkölt szellemi munkáját képviseli. Alacsony zsámolyon a tanári süveg és tóga hever. Mily meleg érzéssel átgondolt, ékesen szóló s a mellett mily közvetlenül természetes és egyszerű ez a remek kis kép. Mily szabatos és művészi az ábrázolás elosztása az adott pici felületen. Hogy érvényesül minden részlet a maga helyén, a domborításnak távlati fokozatán. Mennyi szeretettel fejlesztette ki a művész a testi formák nemes szépségét és megkapó elevenségét, valamint a símuló ráncvetés festőiségét.

Az előtt is voltak allegoriák az érmekek hátlapján, a melyek azonban a római-görög mythológián banálishan élőködtek; vagy emblémák, melyek az ornamentális határokon túl nem terjedhettek. Roty az allegoriába is való életet lehel. Ez az ő teremtő erőssége. Nála nem Minerva többé a tudomány, nem Hygieia vagy Asklepios az orvosi mesterség. Az allegoriát ő sem nélkülözheti, mert az érem kis téren egy egész eszmekört összesít; kevés szóval, sokat kell mondanania. De ha lehet, reális ábrázolásnak ad előnyt; az ő allegorikus alakjai pedig eleven, érző és gondolkodó lények, melyek nem laposodnak el üres általánosságokban, hanem egyéni bensőséggel állnak szoros vonatkozásban azzal, a kit az érem arcoldala megörökít.

S ezeknek az allegoriáknak szeretetreméltó üdeséget kölcsönöz az, hogy Roty modern gondolatokat érintetlenül bájos fiatal leányokban testesít meg. Az antik művészetre a formák egyszerűsége és nemessége s az annak kiemelésére oly alkalmas ruházat emlékeztet, de minden ízében szabad felfogású, Prudhon szellemében, hagyományosan francia.

A gondolat mélysége s a művészi megoldás eleganciája jellemzi Rotynak minden további munkáját. Mindegyikben egyformán lehet gyönyörködni; s szinte sajnálom, hogy a tér szűke miatt csak futólag emlékezhetem meg a múzeumban levő többi darabról.

Kiválóan festői szépségű az a kis plaketta, melyet Roty barátjainak szánt „*egy szép napnak emlékére*“. Az előlapon cserfa törzséhez támaszkodva ül egy fiatal leány, állát két kezén nyugtatja s élvezettel olvas az ölében levő könyvből; körülötte tavaszi táj; a magas fűben virágkelyhek csillannak fel; szagatott térség veszi körül, néhány elszórt cserfával; a fontainebleau-i ritkás erdőre emlékeztet ez a táj, melyet a barbizoni mesterek képeiből ismerünk. Mily csodásan hangulatossá válik ez a kis érclemez Roty keze alatt. „In labore quies“ a felírása. Valóságos költemény az ábrázolása.

Fiának a születésére készült a „*Maternité*“, melyen mindent kifejező egyszerűséggel az anya odaadó gyöngédséggel szorítja keblére a pólyás csecsemőt.

Tartalmilag a leggazdagabb s a mellett felülmúlhatlanul finom kidolgozású plaketta az, mely a Christoffle-ház fennállásának ötvenedik évfordulójára készült. Egy-egy tryptichon az érem elő- és hátlapja. Egyfelől a közepén, íróasztala mellett, karosszékben ül a ház megalapítója. Az ő génusza lép eléje, kifejlett szép leány, áttetsző, hullámos ráncokat vető fátyolos ruhában; diadalmasan mutatja fel a hildesheimi lelet egyik csészéjét, melyet Christoffle másolt és terjesztett először galvanikus úton. Jobbról és balról két meztelen serdülő leány ül,

egymással szembe fordulva. Az egyik, az „ipar“ személyesítője, kalapácsot támaszt az üllőre, — mögötte, ködbe burkolva, gyári épületek s füstölgő kémények látszanak. A másik, térdéhez feszítve két karját, önfeledten nézi a szabad természetet, mint a művészet örök forrását; a háttérben levegős térség terül el, lombos facsoporttal. A hátlap közepét a felírás foglalja el; balról bőrkötényes munkás egy kannát akaszt be az előtte lévő galvanikus fürdőmedencébe. A másikon, hosszú munkásingben az ötvös trébel ezüst edényeket. S mindez néhány négy-öt centiméternyi felületen van ábrázolva, tisztán és világosan; a túltömöttségnek, a mesterkéeltségnek nyoma sem látszik meg a csoportosítás és elrendezés könnyed, egybevágó folyamatán. Allegória és élethű valóság vegyül össze, a nélkül, hogy az értelemzavaró lenne. Mennyi igazi élet van a két munkásban. Mennyire végigjárja egész alakjukat és tartásukat foglalkozásuknak érdeke. S bármily apró ez a plaketta, nem felel-e meg inkább az emlékszerűségnek, mint akárhány emberfölötti méretekből hivatkozó érc-tömeg? Sőt meg van annak is a külön varázsa, hogy ily kis felületen nyilatkozik meg a teremtő művészi szellem egész nagysága.

Roty művészete feltétlen hódolatra készített. A kik körülötte csoportosúlnak, azok közül egy sem múlja őt felül. Az összehasonlítás révén lehet legtisztább véleményt alkotni valamely művész kiváló sajátosságairól s az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében majdnem kivétel nélkül képviselve vannak a francia érem-művészet jelesebb erői. Ezek közül érdekes különösen kettőnek munkáit közelebbről megsejmelni Roty után. Nemcsak képességöknek egyéni értéke miatt, hanem azért is, mert két szélsőség határán mozognak, melyen túl az érmet az a veszély fenyegeti, hogy vagy megszorul benne a művészi szabad felfogás, vagy annak túlhajtása kiforgatja hagyományos jellegéből.

E két szélsőség felé hajló művész: *Chaplain* és *Charpentier*. Roty mellett az előbbi túlszigorúnak, majdnem száraznak, szóval kicsit akademikusnak tűnik fel; bár tagadhatlan, hogy lelkiismeretesen és nagy tudással készült arcképei korának becses okmányai lesznek mindenkor. Ellenben *Charpentier* a pillanat benyomásait fogja fel, csak a lényeges formákat adja, érdeket keltő merészséggel, de nem a maradandóság szellemében, a hogy az Rotynál érvényesül, mint az érem természetében rejlő törvénynek sarkalatos követelménye.

Chaplain Jules-Clément érmei közül az Iparművészeti Múzeumban csak olyanok vannak, melyek a kilencvenes évek folyamán készültek, bár Rotynál korábban kezdte meg az érme készítését. Művészi jellemét és irányát az itt levő darabok is teljesen visszatükröztetik, mert kezdettől fogva ugyanazon a nyomon halad, kidolgozásának bevégeztésében sem meglepetések, sem ingadozások nem fordulnak elő. Formái hibátlanok és tiszták — majdnem a keménységig; felfogása mindig előkelő — majdnem a hidegségig; megfigyelése igaz és élesen jellemző — majdnem a túlzott készségig, minden munkáján egyformán. Modorát ezeknél a sajátosságainál fogva kedvelhették meg a magasabb társadalmi körök. Érmein és plakettáin a megrendelők tetszését bizonyára megnyerték: *Brancovan Helén* és *Anna* egymást metsző, kedves fiatal arcélei; *Bibesco* hercegnőnek a nagyvilági élettől előkelően fáradt vonásai; — *Blocqueville* marquisnak, a híres *Davoust* marsall unokájának, a francia douariairet szeretetreméltóan jellemző mellképe, melynek háttérén, valamint az érem hátlapján egy világító torony van megörökítve, melyet nagyatyjának emlékére nagy áldozattal emeltetett, s hercegi nevével *Eckmühlre* keresztelt a Bretagne-i sziklás parton, hol a tenger örvénye mostanig sok hajót vészbe sodort; — az ezután következő érmeiken: *Weil Dávid* és *neje*, kiken meg-



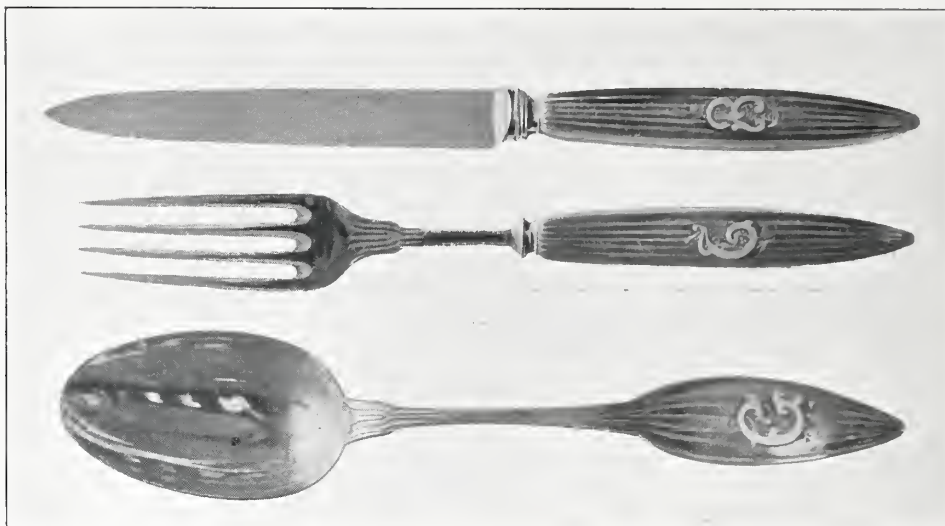
BÖR-DÍSZLET.
ST.-ANDRÉ, PÁRIS.



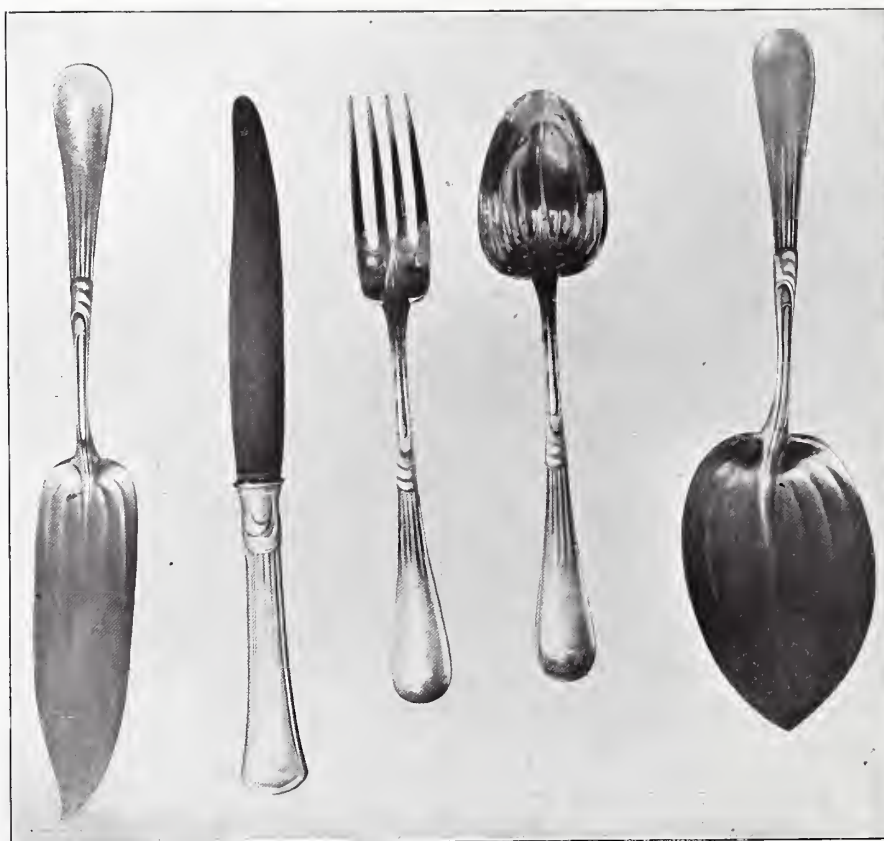
IRIS-MAPPA. ST.-ANDRÉ,
PÁRIS.



FABOL FARAGOTT SZOBROCSKA.
JENEHARA, TOKIO.



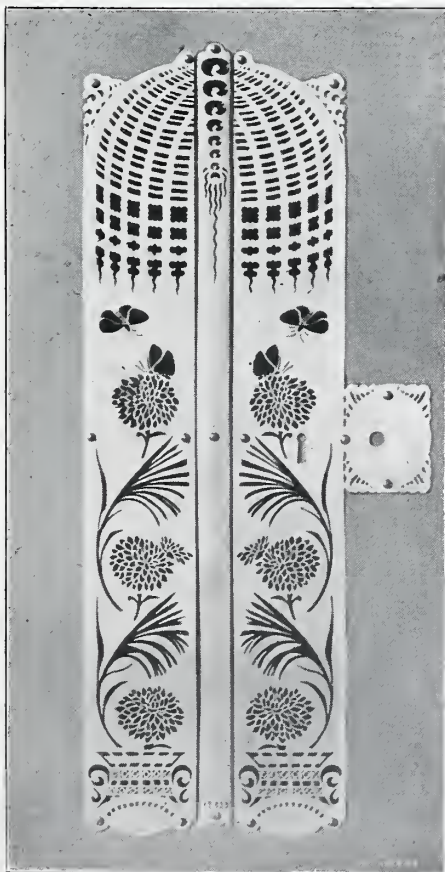
EVŐESZKÖZÖK.
CARDEILHAC, PÁRIS.



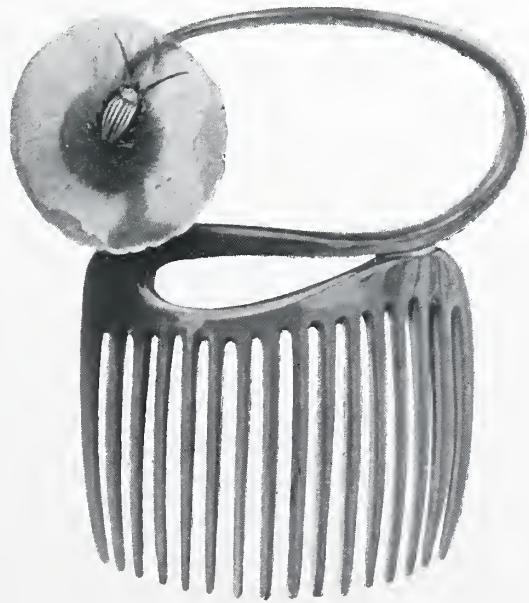
FAGYLALT-KÉS ÉS KANÁL EVŐESZKÖZÖK.
CHRISTOFFLE ET CIE., PÁRIS.



NYAKRA VALÓ ÉKSZER.
LALIQUE R., PÁRIS.



AJTOLEMEZ.
LAMBERTH TH., PÁRIS.



HAJÉKNEK VALÓ FÉSŰ.
LALIQUE R., PÁRIS.

HIMEZETT KALYHAELENZO.
JIDA, JAPAN.



SELYEMRE FESTEETT PAVA.
ARAKI KRAMPO, JAPAN.



látszik a jólét s az a vágy, hogy előkelők szeretnének lenni, ha nem is születtek azoknak; — s aztán a közélet alakjai: Gevelot képviselő és felesége, ki e kettős nyárspolgári arcképpel boldogítja választóit; három akadémikus: Tillaux, Ravaisson és Bertrand érmei, ez utóbbinak hátlapján kissé józan pontossággal részletezett laboratórium, csontvázal és preparálási eszközökkel; — Casimir Périernek húsos, önérzetes arcéle; hátlapján gyászoló nő személyesíti a francia nemzetgyűlést, a mint Carnot halála után még gyászba borultán új elnököt választ, félrelebbenti fátyolát, az urnához lép s méltóságteljes elhatározással adja le szavazatát, — a cár és a cárné kettős arcképe, mely az 1896-iki párisi látogatásuk alkalmából jött létre és szintén sokkal életteljesebb, mint az előző idők uralkodói érmei; — s végül még egy bronzból öntött érem, melyet a „Société des habitations a bon marché“ számára készült s mely azért érdemel külön felemlítést, mert Chaplain kivételesen rajta egy realisztikus s nála szinte szokatlanul meleg érzéstől áthatott kis képet alkotott. A rendezett viszonyok közt élő munkásnak szerény otthona ez, melyet az emberbaráti egyesületnek köszönhet, a családi boldogságnak, a megelégedett szegénységnek vonzó kis fészke. A terített asztal mellett egy bőrkötényes munkás kedvteléssel emelgeti pólyás gyermekét; a takaros házi asszony levest merít a tálból; körülöttük egyszerű bútorok, fali óra, ernyős lámpa, virágos cserép az ablakban, mind elférnek az érem kis felületén, lakályosan és kifejezően.

Charpentier Alexandre művészi jelentősége nagyobb szabású szobraiban és azokban az ötletes iparművészeti munkákban keresendő, melyekkel az elsők között lépett a neves művészek sorából a lakások berendezésére szolgáló tárgyak reformálásának terére. Érmei és plakettái is inkább az ötletesség, valamely tárgynak bátor megmarkolása és a felfogásnak ideges elevensége szempontjából ér-

dekesek; nem annyira az érem-művészet, mint *Charpentier* művészi egyénisége lép azokon előtérbe. Alakjait heves mozdulat percében szereti ábrázolni s mint telivér impresszionista, csak azokat a részleteket emeli ki, melyek a mozdulatnak okozói és kísérői s mint olyanok ötlenek szemünkbe. A többire súlyt nem fektet, csak vázlatosan jelzi a legszükségesebbet. Tagadhatlan, hogy meglepően eleven: a festeni készülő borzas fiú, — a *Lemercier*-cég plakettáján a sajtó kerekét forgató leány, — az Eiffel torony vasalkatrészeit összekalapáló három munkás, pompás biztossággal hangsúlyozott mozdulataikkal. Olykor azonban a formák lazák, a könnyen folyó mintázás mintegy kilép a medréből, mint azon a túlsóvány, derékig meztelen hölgyön, a ki elsovrad a könyvek böngészésében, csak a feje növekszik meg aggasztóan, a bibliophileknek, a kik számára készült, bizonyosan nem nagy gyönyörűségére. Sokkal bevégzettebb s a mellett a szélességből s a kezelés frissességéből még sem veszít, az anyai szeretetet ábrázoló nagyobb plaketta; meleg bensőség ömlik el rajta. *Puvis de Chavanne*-nak, hogy úgy mondjam, pillanatnyi arcképe mesteri kézzel van odavetve; ellenben *Luce* festőnek s a művész kis fiának, *Jeannak* futólag vázolt arcképei inkább a szellemeskedő atelier-tréfák sorába tartoznak s az érmek és plaketták közt kicsit tolagódóan foglalnak helyet. Csak azért kockáztatom meg ezt a megjegyzést, mert *Charpentier* elismert tehetségének nem ártok vele, — de régi tapasztalatom, hogy a kezdőket éppen az ily kápráztató tréfák ingerlik leginkább az utánzásra, mindig a maguk romlására.

Roty, *Chaplain* és *Charpentier* mellé sorakoznak a többi művészek, kiknek érmei több kevesebb sikerrel az új vívmányokkal ékeskednek.

Oudiné és *Ponscarne* régibb tanítványai közül: *Dubois* Alphée (földrajzi érem), *Bottée* és *Degeorge* neveivel is találkozunk.

A korán elhunyt *Dupuis* Danieltől több csinos munka van, szerencsés ötleteknek tetszetős művészi megoldásai, különösen kecses női alakjai vannak ügyesen beállítva, bár kidolgozásuk gyakran kissé erőtlenségre; ilyenek a „kertészet“, a „forrás“ és a „fészek“ — családi, vagy baráti vonatkozású emlékeknek szánt művek, melyeken a felírás tere üresen van hagyva, hogy vevők kedvük szerint vésethessenek oda valamely alkalmi szöveget. Ezek közül a „forrás“ hosszúkás, ezüstből vert plakettáján a formák bája, és hátlapján a szikláról lecsurgó víz üde csillogása talán legelőnyösebben jellemzi a művész finom ízlését. A francia köztársaságot jelképező nemes női fej, mely jutalom-éremnek készült, többszörösen előforduló typusa azoknak az érmeknek és pénzeknek, melyeket *Dupuis* a francia kormány megbízásából készített.

Mouchon kis emlék-plakettája, melyen szárnyas nemtő egy cartouche-ra jegyezget, nemesebb is lehetne az alak mintázásában; *Dupré* kissé édeskészen ábrázolja a „nap üdvözlését“; felfogásának és kidolgozásának túlzott gyöngédsége a régi „almanach-művészet“-re emlékeztet. Hatalmasabb, szenvedélyesebb *Coudray* „Orpheus“-a, melynek erélyes formáiban monumentális felfogás érvényesül. *Lechevreul* plakettája, melyen egy géniusz bevési a francia érem-művészet mestereinek nevét, a részleteknek kissé tolatkodó kiemelése miatt már távolról sem oly harmonikus mű, mint *Rotyn*nak bármely alkotása. *Peter* három arcképe (köztök *Rodin*-é, a nagy hírű szobrász) erőteljes és igaz. Nem érdektelen *Yencesse*-nek száraz galyakat cipelő anyó-kája, melyen a bronz felületét érdemes kezeli a művész, hogy a levegő rezgését s ezzel a képszerű hatást mentől jobban megközelítse. Ha még felemlítem *Borrel* és *Vernon* verseny-díjaknak szánt érmeit, ezzel végére jutottam az Iparművészeti Múzeum sorozatának, melytől alig tudok megválni s azt hiszem, hogy a kik sze-

retettel mélyednek majd belé, azok is ugyanoly gyönyörűséggel fognak eltelni.

Őszinte rokonszenvvel említhetem fel, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak egyik fiatal tisztviselője, dr. *Majovszky* Pál, kiről régebben tudom, hogy a művészeteknek lelkes híve, már szép példával járt elől, a mennyiben az érmek közül több becses darabot ő ajándékozott az Iparművészeti Múzeumunk.

S az érem-művészet nagyon megérdemli érdeklődésünket. Anyagánál és tartalmánál, de kiváltképpen a hozzáfűződő hagyományok erejénél fogva az érem éppen úgy századokon át fentartja és megőrökíti a múltak nagy emlékeit, mint a nyilvános tereken emelt, ércebe öntött monumentális alkotás. A Nemzeti Múzeum éremgyűjteménye, mely főleg a magyar vonatkozású daraboknak összességét tartalmazza, páratlan értékű s pótolhatlan fontosságú forrása hazai történetírásunknak. S ha a szoboremléket szilárd alapozásra állítják, hogy az idő viszonyosságainak ellentárhasson, viszont az érmet még inkább megóvhatja az elkalódástól, hogy azonos példányait többen, egymástól távoleső helyeken is megőrizhetik. Hiába keressük Nagyváradon Szent László szobrát, Kolozsvári Márton és György művét, vagy Mátyásnak korából a budavári sok szoboremléket; de meg van a nagyváradai szobor felállításának idejéből Nagy Lajos pénzain — bár kezdetlegesen — Szent László ábrázolása s meg van Mátyás királynak annál tökéletesebb győzelmi érme.

S nagy előnye az érmeknek az is, hogy míg a művészi sokszorosítás legtöbb ágában az anyag és a kezelés más, mint az eredeti művön, addig az acélbélyeggel kivert érem minden példánya azonos, mindegyik az eredetiségnek becsével bír.

S az Iparművészeti Múzeum sorozatából mindenki meg fog győződhetni, hogy a modern érem és plaketta tisztán művészi kiválóságánál fogva is érdemes a felkarolásra. Nemcsak a nagy események, nemcsak a közélet kiváló alakjainak meg-

örökítése, nemcsak a kiállítások és versenyek díjai szolgáltatják tárgyait, hanem az arcképek, a magánéletet érdeklő mozzanatok egész körére kiterjed.

S szoros összefüggésben áll az éremművészet az állam egyik fontos szükségletével is, a pénzveréssel. A mióta a francia állam oly mesterekkel mintáztatja pénzeit, a minők Roty, Chaplain és Dupuis, egyszerűen a műveltség ügye az, hogy olyan szörnyűségekkel, a minő a mi öt koronásunk, nem volna szabad szégyent hozni reánk.

Milliók kezén forog a pénz s anyagi és törvényes értékén kívül egyik művészi tanúsága valamely ország művelődési fokának.

Nem először szállok síkra azért, hogy pénzverő intézetünknek alapos reformja elől eizárkózni nem lehet. Ha a „Hôtel de la Monnaie“ Párisban, a „kk. Münze“ Bécsben az arra hivatott művészekkel közvetlen kapcsolatban állhat s csakis úgy fejlődhetett magas színvonalra az éremverés művészete, miért kell nálunk a pénzverő intézetnek Körmöcbányán lennie, hova nem lehet kivánni, hogy jelesebb szobrászaink közül akármelyik is állandóan visszavonuljon? Sok év előtt dolgoztam ki egy emlékiratot, melyet a képzőművészeti tanács útján a pénzügyminiszterhez intéztünk, sajnos eredmény nélkül, az állami pénzverő intézetnek Budapestre helyezése s annak művészi vezetése érdekében valamelyik kiváló szobrászunknak a külföldön való kiképztetése céljából. Ha a kormány erre az áthelyezésre reászánná magát s az acélbélyegek készítésének megtanulása végett Párisba, Tasset-hoz, mint elismerten a legkitűnőbb mesterhez kiküldene egy kiválóbb művészt, nálunk is meghonosulhatna s csakis ez esetben indulhatna virágzásnak az éremművészet.

A bronzba öntött érmek a magánvállalkozás terére tartoznak. Szoros összefüggésben vannak általában a kisplasztika termékeinek művészi sokszorosításával. Az Iparművészeti Társulat régen

fejt ki nagy elismerésre méltó buzgalmat, hogy nálunk is megkedveltesse a lakások díszítésére oly alkalmas kis szobrászati műveket; nagyjaink mellszobrainak s néhány sikerült magyar jellegű szobrocskának terjesztésével követésre méltó példát szolgáltat. De mennyi nehézséggel kell megküzdnie.

Hivatott szobrászaink volnának. De mikor leszünk odáig, hogy kirakatainkból a külföldi, többnyire selejtes bronzokat a vállalkozási szellem kiszorítsa s hazai szobrászaink műveinek sokszorosításával nemcsak itthon, de a külföldön is tért hódítani törekedjék? Ezt sohasem fogjuk elérni, ha nem követjük a franciák példáját, kik a párisi világkiállításon az iparművészeti csarnokban remek bronzakkal leverték minden más nemzetnek termékeit, mert az öntés tökéletességével, a patinák csodás szépségével és változatosságával sokszorosítják legnagyobb művészeik munkáit.

A grand palaisban felhalmozott szobrászati remekművek kisebbítéseit a bronzipar csoportjában mint lámpákat, gyertyatartókat, kandallókra és falra való díszítő tárgyakat lehetett viszontlátni, melyek a lakások legfőbb ékességére azok számára is hozzáférhetővé teszik a művészetnek első rendű alkotásait, kik különben nagyméretű műtárgyak megszerzésére sem pénzmel, sem arra való termekkel nem rendelkeznek, s ezért azok a tökéletesen hű kisebbítések a széleskörű forgalomnak általánosan kedvelt tárgyai. Ebben érvényesül a legszembeötlőbbben a művészetnek az ipart megtermékenyítő nagy jelentősége.

Van Párisban legalább tíz olyan jobb cég, a mely a legkiválóbb szobrászok műveinek művészi sokszorosításával foglalkozik. Éppen úgy, mint a könyvek, a szobrok is egy ily cég kiadásában kerülnek forgalomba.

Vegyük csak az ismertebbeket. *Leblanc-Barbedienne* kizárólagos kiadásában nem kisebb művészek, mint Dubois, Mercié, Barye, Aizelin, Bureau és Verlet

művei látnak napvilágot; *Thiébaud* lefoglalta Barrias, Falguière, Allouard, Aubé, Etcheto alkotásait; *Siot-Decauville* sokszorosítja Gérôme, Gardet, Sicard és Gauquié munkáit. Ilyen művészi erővel hogyan virúlna, hogyan hódítaná meg az egész világot a francia bronzipar? Ebben van a megfejtése annak, hogy a francia szobrászok nagy tömege megélhet és rengeteg munkásságot fejthet ki, mely szépíti, nemesíti s minden verseny túlszárnyalására képesíti az ipari termelést; viszont az ipari forgalom szélesebb mértékből meríti a szobrászat fentartásának és virágzásának anyagi feltételeit.

De nemcsak a bronzöntés útján kerülnek forgalomba a francia kisplasztika tárgyai. A párisi világiállításon elragadóan szépek voltak például azok a polychrom-szobrocskák, melyeket különösen *Rivière* és *Ferrary* hol chryselephantin, hol többféle elmésen alkalmazott anyagokból elsőrendű remekművekké formáltak. Túldrágák voltak bizonyosan arra, hogy az Iparművészeti Múzeum hozzájuk férhetett volna. Van azonban, a bronzokon kívül, egy faszobrocska az újabb beszerzések között, mely a „grand prix“ kitüntetésében méltán részesült.

„Háládatosság“ a címe; körtefából van faragva. Szerzője: *Aubé* Jean Paul. Fiala leányt ábrázol, ki fatörzshöz támaszkodik, egyik kezét a szívéhez szorítja, a másikkal virágot nyújt. Hajának dúsan leomló göndör fürtjei árnyékolják szelíd arcát, melyből az alázatosság s a hála érzése sugárzik. Egybe szabott bő ruhája a nyakától a földig hosszú, tördelt ránckokban fedi el s mindamellet, hogy a felfogása és a ruházata is modern, mégis mintha a chartres-i, vagy a reims-i dómok félhomályos kapubéleteinek fülkéiben, vagy a st.-denis-i síremlékeken volnának az édes testvérei. A faragáson végig meglátszik a művész eredeti kézírása, mely élénkíti és még becsesebbé teszi ezt a mély érzéstől áthatott művet. A kezébe való virágot *Lalique* fogja elkészíteni.

A bronzok közt érdekes *Frémiet*-nek, a

nagyszabású alkotásairól ismert hírneves szobrásznak három aprósága: „A békát üldöző szalonka“, „A macska“ és „A kótlós tyúk“, — mint példái annak, hogy a francia nagy művészek a bibelot-ra fordított munkát nem tartják méltóságukon alúl levőnek.

Maupassant-nak a Parc-Monceau lombos környezetében felállított emlékérvől való a kisebbítve bronzba öntött „olvasó nő“, *Verlet* Raoultól, kinek ez a műve megnyerte a párisiak általános rokonszenvét, szerzőjét pedig a „grand prix“-vel tüntették ki. Nem túl nagy arra, hogy akár az íróasztalon elhelyezhető ne volna és nem oly kicsiny, hogy mint a lakás valamely intímabb szögletének felöltő díszé, kellő hatást ne gyakoroljon. Ez sem kicsinylendő előnye, mert annál élvezetesebb a belé öntött művészi gondolat és formai szépsége.

Verlet az elvont allegoriának banalitását szerencsésen elkerülve, egészen Maupassant szellemében, egyikét azoknak a párisi leányoknak ábrázolta, a kiknek legtitkosabb szívügyeit az író oly élesen, néha incselkedő gúnnyal, néha résztvevő melegséggel boncolgatta. Érdekelte fél ez a szép leány; az egyik keze lehanyatlik a kerti pad támlájára; ujját a könyv lapjai közé szorítja, a hol az olvasást abbahagyta, — az író nyilván elevenre talált. Önfeledten hátradőlve, másik karjával odakönyököl a puha vánkosra, úgy támasztja meg a fejét, melynek dúsz hajzata divatosan a fülére van csomózva s hátul kiálló kontyba csavarva. Nagyra nyílt szemeknek révedező tekintete a saját lelki világába merül. Idegei megtágúlnak, keresztbe tett lábait kinyújtja; szoknyájának bő redői lendületes vonalakban takarják el egész hosszában a kerti padot s megfeszülve elevenen rajzolják le a test formáit. Milyen közvetlen, egykorú és meleg érzés árad el az egész alakon, igazán és németes érzélgősség nélkül. Milyen igéző a patinának zöldes, lágy tónusa. A felfogás festői és plasztikus egyszersmind,

— kedvét lelheti benne a szív és a szem is egyaránt.

A lakások villanyos világítása a fénylő testeknek egészen új művészi megoldására nyújt alkalmat. Az Iparművészeti Múzeum párisi beszerzései közül két e szakba tartozó kis plasztikai bronztárgygal fejezem be ismertetésemet.

Az egyik *Larche* Raoulnak bronzból öntött és aranyozott „szerpentin-táncosnője“, a ki felső leplének egész tömegét kiterjesztett karokkal a feje fölött kavargatja, a magasra csapkodó lángok ismert utánzásával. Bár a szobrászatban ilyen festői akrobatasággal nem igen tudok megbarátkozni, mégis tagadhatlanul érdekes, hogy a bronz súlyát ezen a művön mennyire elfelejteti a kelme lobogásának könnyűsége s az alak keringő mozgását mily élénken fejezi ki a karcsú test körül hullámzó alsó ruhának fordulatosságot. A felső redőzetbe vannak beleillesztve a villanyoslángok.

A másik a *Mattheau-cég* falra való lámpása. Itt a sásliliomnak három kinyílt virágkelyhéből világítanak az izzó testek s azok leveles szárát egy meztelen, nyulánk kis tündér emeli magasra. Hogy a vízi növénynyel mentől közelebbi rokonságban álljon, lábai hosszú halfarkban egyesülnek és szárnyai olyanok, mint a szitakötőé. Két tollal ékesített fejét kecsesen hajtja félre; tartása könnyeden lebegő. Testének elegánsan sima mintázásán, a halvány aranyozásnak bársonyos puhaságán, az arany, ezüst, zöld és lila színű polychromiának enyelgően gyöngéd egymásbaolvadásán szintén elbájolt a francia ízlésnek az az ismert „cachet“-ja, melylyel a francia művészet és ipar szoros, hagyományos szövetkezése meghódította a maga számára az egész világforgalmat.

S a művészet és az ipar állandó védés és dacsövetségének kell nálunk is meghonosulnia, hogy a külföldi verseny megalázó túltengése alól teljesen fel szabadulhassunk.

Biztató sikerekre már is hivatkoz-

hatunk. De a meglévő erőknél és tehetségeknél sokkal nagyobb arányú közreműködésére volna szükség.

Ha volt egy Zsolnaynk, miért ne lehetne egy magyar Barbedienne is?

És a párisi világkiállításon grand prix-vel kitüntetett kiváló szobrászaink — Strobl, Zala, Fadrusz — miért ne helyezhetnék becsvágyukat abba is, hogy nemcsak monumentumokkal arassanak sikert, hanem valamikor szép lámpákkal vagy hasonló intim vonatkozású műtárgyakkal ajándékozzák meg a magyar művészeti ipart?

Szmrecsányi Miklós.

AUSZTRIAI IPARISKOLÁK KIÁLLÍTÁSA.

Igen tanulságos és rendkívül intenzív és céltudatos működésre vetett világosságot az a kiállítás, amely április havában, a bécsi iparművészeti múzeumban, az összes osztrák ipariskolák tevékenységének bemutatásából állott. Reánk nézve nem az lévén annyira a fontos, hogy melyik iskola mit és hogyan állított ki, hanem az, hogy ezen ipari és iparművészeti tevékenység a maga összességében miként nyilatkozik meg és mit következtethetünk belőle a mi viszonyainkra: részletezés helyett inkább általános szempontokból óhajtók e kiállítás eredményeivel foglalkozni.

Már a kiállító ipari — és részben iparművészeti — szakiskoláknak a száma imponáló! 86 iskola, a két fő iparművészeti iskola nélkül (a bécsi és prágai, amelyek külön kiállítást rendeznek) és egy egész sereg kisebb jelentőségű ipariskola híjával. Ha tekintetbe vesszük azt, hogy ezek az iskolák mily okosan vannak az országban elosztva (fa- és fémiskolák inkább az alpesi tartományokban, szö-

vészet, üveg Csehországban, a szorosabban vett iparművészet a nagy intellektuális központokban) és hogy mily ügyesen használják fel vidéküknek természet adta kincseit és népességüknek faji tulajdonságait és ősi hagyományokon gyökerező szokásait; hogy a kiállító iskolákon kívül még 108 állami ipariskola és 750 segélyezett ipariskola — tehát összesen 944 intézmény majdnem 130 ezer tanulóval és 8 milliós budgettel áll az ipari és iparművészeti tevékenységnek szolgálatában: megérthetjük, hogy mily tanult és edzett hadsereggel bír az osztrák ipar, amely nemcsak saját hazáját védi meg idegen befolyás ellen, de kiöntvén medréből, elárasztja a szomszédságot és ebben persze legelőször benünket.

A számbeli erőn kívül egy igen egészséges, fiatalos temperamentumú, de e mellett fegyelmezett, jó izlésű művészet szolgálja az osztrák ipart, egy kissé bürokratikus, ez idő szerint azonban kitűnő vezetés mellett. Az összes iskolák, kivétel nélkül mind, fölvilágosodott, modern irányban dolgoznak (3 év óta). Minimumra szorított másolás; a terveknek nem hajszálhasogató gonddal való, hanem inkább vázlatyszerű kivitele; időhöz kötött megoldások; a történelmi stílusoknak éppen azok megértéséhez szükséges mérvű tanítása, viszont sok, rengeteg sok természet utáni tanulmány, stilizálás, önálló kompozíciók. Ez egy széles látókörű, fölvilágosodott központi vezetésre vall. Ahogy meg a természet utáni tanulmányokat az egyes iskolák a különkülön anyaghoz: egyik a vashoz, a másik az agyaghoz, a harmadik a szövethoz stb. tudják alkalmazni, ez meg a gócpontok függetlenségét, belátását tanúsítja. Így jön létre a modern iparművészet széles folyama az egyes kis önálló, de egy közös irányú áramlatok összegéből. És micsoda ifjú tettvágy lüktet ebben a vérkeringésben! Hogy dolgozik vállvetve tanár és tanuló! A tanár is, mondom, mert ott látni utasításait, in-

spirációit skizzszerűleg a tervrajzoknak egy-egy üresebb helyén, a széleken, önálló munkálkodását a mintákban, a művészi vagy tudományos könyvekben, folyóiratokban. Egy többé föl nem tartóztatható óriási törekvés a tökéletesebb felé!

Egy hiányzik nekem ebben az egész nagy termékenységből és ezt jó lesz megszívlelnünk: a nemzeti vonatkozás. Egyes lengyel és amit igen csodálok: föltűnően kevés cseh iskola kivételével, a többi intézet éppen úgy lehetne német, belga, olasz avagy akármi más, mint amilyen steyer, isztriai, morva vagy sziléziai. Azok a pompás teplitzi köedények angol formák francia glazurral; a kitűnő kivitelű tiroli intarziák régibb firenzei és újabb francia eredetűek. Gablonz Lalique-ot akarja utólélni, Nachod, Strakowitz angolos diszitéményű szöveteket sző. Mind jó tervezetű és kitűnő kivitelű készítmények (mert megjegyzendő, hogy *minden* iskola műhelyi oktatással van egybekötve s amit az ifjú tervez, azt a gyakorlatban meg is csinálja. A legracionálisabb és teljesen a célhoz vezető oktatás!) de minden, csak nem osztrák, cseh avagy morva. Erősebb individuumok eljöttével azonban nincs kizárva, hogy az eddig kozmopolita stílus idővel nemzeti zamatot ne kapjon.

Kiváncsiak vagyunk a két fő-intézménynek, a prágai és bécsi iparművészeti iskolának a májusi kiállítására. Valjon ezek is oly mérvben haladtak előre e 3 év alatt, mint szerényebb kollégáik? Azok is úgy vannak-e nivelálva mint az utóbbiak: közepes egyformaság vagy akár átlagos jelesség kitűnőségek híjával? Speciális Bécs és Prága lesz-e az, avagy Páris, London és München együttvéve? Elválnak.

Azonban már az eddigiekből is több nagy tanúság vonható le számunkra. Nemzeti kincsünket, hagyományainkat, népies művészetünket a világért se hanyagoljuk el és ne vessük meg. Gyűjt-

sük azokat és inspiráljuk magunkat belőle. Vigyünk több művészetet ipariskoláinkba, mely ozonként hat a serdülő ifjú lelkére. Több ékítményes rajz, valamelyes alakrajz, egy kis perspektíva, minél több és minél hamarabb természet utáni studiumok. Mert nem elég a csak kitűnő munka és kivitel, ha abban önálló lélek nincs. Viszont műhelyek nélkül egyetlen speciális iparművészeti intézményünk nem állhat meg. Hogy azoknak a kitűnő és lelkes erőknél, amelyek a magyar faj létre hoz, amelyek művészi termékeikkel bámulatba ejtették a párisi nemzetközi juryknak minden tagját, ne adathassék meg a mód, hogy az *anyaggal* is megismerkedhessenek, meg annak földolgozási módjával, sajátosságaival, mik a nekik adandó formákat uralják! Hogy ezek, tanulmányaikat végezvén, a prakszist, a kenyérkeresetüket illetve a sötétben tapogatódzanak, nagy művészi tulajdonságaik mellett ne legyenek minden tekintetben keresetképesek s így pályájukból kiközkenjenek és sokan elkallódjanak vagy a külföldnek neveltsenek! Ez ugaros gazdálkodás volna, amivel minél hamarabb szakítanunk kell. Ifjúságunknak vetélkedési ösztönét ne nyomjuk el, inkább fokozzuk. És főleg *esti tanfolyamok* létesítésével adjuk meg az anyagi körülményeinél fogva nem iskolázható, de azért mégis oly páratlanul intelligens és eredményes magyar munkáselemnek azt a fegyvert a kezébe, amelyet élesíthet, amelylyel magának türethetőbb existenciát teremthet (előmunkásainknak igen nagy százaléka külföldi és ez az elem nem magyarosodik most már úgy, mint régen; könnyű közlekedés, ujság, folyóirat, egyesületi élet megtartják őt nemzetiségében és megszedvén magát, hazamegy). A „Centralzeichenbureau“-t nem irigylem szomszédainktól. Azt tartom, az, ha modernizálja is a legelrejtettebb fészeknek az iskoláját, egyformává és sablonossá teszi az összességet. Jobb, ha a társadalom veszi annak az irányí-

tását a kezébe, mint nálunk az Iparművészeti Társulat. Több szem többet lát. Bár minél többen fordulnának hozzá tanácsért és mintáért, mert biz eddig vajmi szűk közben mozgott ebbeli tevékenysége.

F. K.

KÜLÖNFÉLÉK.

BUDAPESTEN A MŰCSARNOK tavaszi kiállításának plakátjára kitűzött első díjat, 29 pályázó közül *Helbing Ferenc* iparművész nyerte el, kinek munkáit olvasóink, folyóiratunk révén már régebben ismerik.



GRAFIKAI EGYESÜLET ALAKULT Budapestben művészek és műbarátok lelkes részvétele mellett, mely anyalapok megszerzése, nyomtatása, kiadása és terjesztése, kiállítások rendezése, pályázatok hirdetése s kiváló művek díjazása, végül egy szakgyűjtemény szervezése útján a grafikai művészetek fölvirágoztatását tűzte ki feladatául. Az alakuló gyűlésen jelen voltak: *Kammerer Ernő, Radisics Jenő, Fittler Kamill, Rauscher Lajos* és kiváló művészeink sorából többen.

A gyűlést megelőzőleg *Olgyai Viktor*, a jeles rézkarcoló, kitől az egyesület eszméje is származik, nyílt levelet írt az ügy érdekében a Műcsarnokba, melyben élesen kikel a fotomechanikus sokszorosító eljárások ellen.

Tagadhatatlan az, hogy a mechanikus sokszorosítási módok a régi technikákat majdnem végelpusztulással fenyegetik. Oly nagy használatnak örvendenek, hogy a fametszet és rézkarc mindinkább háttérbe szorúl általa. De azért a művészet hanyatlását nem lehet e jelenségből jósolni. Az ötszáz év előtti kéziratkedvelők is réműlettel vették tudomásul, hogy egy nap alatt a sajtóval többet lehet nyomni, mint a mennyit egy ember éveken át írni képes. És íme a nyomdászattal nem semmisült meg a szkriptorok, rubrikátorok és illusztrátorok művészete, hanem észrevétlenül átformálódott a nyomdász,

a betűkészítő s a fa- és rézmetsző művészetévé. Ugyanevvel a jelenséggel állunk szemben most is, midőn a művészetet féltjük a fotomechanikai sokszorosító eljárásoktól. Lassankint maguk a művészek fogják kitanúlni és előnyeiket felhasználni.

A kimaratott cinkdúc a legnagyobb szabadságot engedi. Vele ecset, toll, irón és kréta műve egyenlő hűséggel reprodukálható. S a fotografálás folytán a méretek sem jönnek számításba és továbbá az eredeti alkotás sértetlenül megmarad. Sikerét azonban legfőképpen olcsósága biztosítja.

Az a rézmetszet, rézkarc és fametszet azonban (hozzávéve még a modern művészi litografiát), a mely nemcsak mint technika akar életben maradni, hanem azért, hogy közvetlenül közvetíthesse valamely művész egységes felfogását, temperamentumát és gondolatát, mindig élni fog és elismerésre számíthat. Ennek a szép feladatnak a betöltését várjuk a Magyar Grafikai Egyesülettől is, mint a melynek máris olyan művésztagejai vannak, mint Olgyay, Doby, Pap Henrik, Morelli, Újváry, Szlányi, Hány, Kézdy-Kovács, Faragó, Knopp, Fényes, Kacziány, Bruck, Telepy, Basch, Karvaly stb., a kik e tekintetben finoman átértzett, művészi alkotások létrehozásával kecsegtetnek.



A ZSOLNAY-SZOBORPÁLYÁZAT. Zsolnay Vilmos, a tavaly elhunyt nagynevű iparművész emlékét tudvalevően szoborral akarja megörökíteni Pécs város közönsége. A szoborra hirdetett pályázatra összesen tizenhét tervezetet küldtek be, melyekről április 12-én ítélkezett a bizottság Alpár Ignác, a Mérnök- és Építész-Egyesület képviselőjének részvételével. Az első díjat, mely a kivittel való megbízásból áll, a bizottság nem adta ki. A második díjat, 600 koronát, Strobl tanítványának, *Farkas Miklósnak*, a harmadik, 400 koronás díjat *Holló Barnabás* szobrászművésznek ítélte oda.



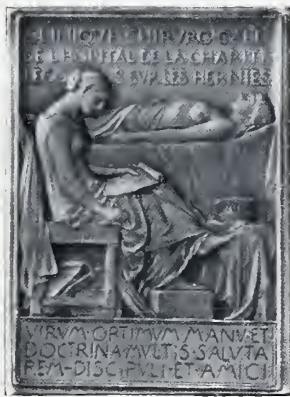
FUCHS EMIL SZOBORÁSZMŰVÉSZ hazánkfiát, kinek működését már folyóiratunk 1900-ik évi júliusi számában méltattuk, nagy dicsőség érte Londonban. Úgy látszik, az újabb időben a magyar művészeknek szerencséjük van a pénz körül. Alig örvendtünk Hegedüs László sikerének, az o. m. bank bankópályázat első díjának elnyerésénél, egy újabb hason-

latos hírről értesülünk londoni körökből. VII. Edvard angol király Fuchs Emil magyar művészt bízta meg, hogy az új angol ércpénzek számára arcképét mintázza. Fuchs korára nézve még nem öreg ember, de a New Gallery-ben rendezett kiállítása és főleg ízléses Viktoria-érmei révén máris előkelő hírnevet szerzett magának a távol idegenben. Trencsénben született. Művészetét Fadruszzsal és Zalával a bécsi akadémián fejlesztette. Majd Rómába ment, hol több ízben első díjat nyert. Első monumentális művét a bécsi császári múzeum vásárolta meg: egy sírkereszt, a melyen az anya kétségbeesve védi csecsemő gyermekét. Londoni működése alatt egyike lett a legismertebb és legfelkapottabb művészeknek. Különösen kiválóak az arcképes medáljai. Robertson, Pinero, Sir Ellis, férjének szerencsésjéről híres Maurice Ephrussi asszony, Lady Churchill két fia, Sielern gróf, Beres lord, a két Rothschild (Evelyn és Anthony), plakettjei csudálatos finomak rajzban és beállításban. Viktoria, az elhalt királynő és VII. Edvard, welszi herceg korában, sokszor ültek ja művészek; az előbbinek halotti maszk át is Fuchs Emil vette le a halottas ágyon. Forrásunk azt mondja, bármily hihetetlenül hangzik is, hogy nem akadt angol művész, a kire az ércpénz modellirozásának érdekes feladatát Edvard király bízni mertte volna; sőt az angol képzőművészeti akadémiák tagjai, a kik szintén felszólítást kaptak a végleges megbízatás előtti tervezetek benyújtására, önként lemondtak ezen megtiszteltetéstől, nem akarván Fuchs Emil elismert tehetségével konkurrálni.

A német művészeti lapok dagadnak az örömtől ez ügynél (l. Kunstchronik XII/19.), Fuchs Emilt neve után németnek vélvén. Fennen hirdetik az angol pénznél a „made in Germany“ diadalát, pedig az nem egyéb voltaképen, mint „made in Hungary“.



A GRAFIKUS MŰVÉSZETEK JELENLEGI ÁLLÁSA. Világszerte látjuk napjainkban, hogy a műszerető közönség a művészek és a sokszorosító művészetek felvirágoztatásán fáradoznak. Az egykor nagyjelentőségű művészeti ág ugyanis a XVIII. század folyamán mesterséggé süllyedt, elvesztette önállóságát és festmények visszaadásában merült ki többnyire. A könyomás és a fotografia feltalálásával pedig



GOSELIN ARCKÉPE.
ROTY O., PÁRIS.



A MŰVÉSZ NEJE.
ROTY O., PÁRIS.

A MŰVÉSZ SZULÓI.
ROTY O., PÁRIS.



„EGY SZÉP NAP EMLÉKÉRE“.
ROTY O., PÁRIS.



BIBESCO HELÉN HERCEGNŐ ARCKÉPE.
CHAPLAIN J. C., PÁRIS.



BRANCOVAN HELÉN ÉS ANNA ARCKÉPE.
CHAPLAIN J. C., PÁRIS.



PÉRIER CASIMIR ARCKÉPE.
CHAPLAIN J. C., PÁRIS.



WEIL DÁVID ÉS FLÓRA
ARCKÉPE.



CHAPLAIN J. C., PÁRIS.

KERTÉSZET.



DUPUIS DANIEL,
PÁRIS.



A FORRÁS.
DUPUIS DANIEL, PÁRIS.



A FRANCIA KÖZTÁRSASÁG.
DUPUIS DANIEL, PÁRIS.



A FÖLDRAJZ.
DUBOIS A., PÁRIS.



EMLÉKEZÉS.
MOUHON E.,
PÁRIS.



AZ EIFFEL-TORONY
BEFEJÉZÉSE.
CHARPENTIER A.,
PÁRIS.



LUCE FESTŐ ARCKÉPE.
CHARPENTIER A.,
PÁRIS.



„BIBLIOPHILE“.
CHARPENTIER A., PÁRIS.



A LEMERCIER-CÉG
PLAKETTÁJA.
CHARPENTIER A., PÁRIS.

oda hanyatlott, hogy a művészek már a technikákat sem ösmerték. Félix Bracquemond, a mai francia karcolók Nesztora, midőn a sokszorosító művészetre akarta magát adni, előbb receptekért és utasításokért Diderot Encyclopaediajához fordult, mert a művészek termeiben mind az már ismeretlen volt. A legújabb időkben azonban a művészi élet egyik kiváló tényezőjét képezik ismét a grafikus műlapok. Igazi művészek vették kezükbe az ügyet és azáltal a közönség is kezdi a sokszorosított műlapokat az eredeti alkotások rangjához sorozni.

I. *A rézmetszet.* A rézmetszet elhanyagolt eljárásán annak felújításával nem sok változás esett. A rézlapba mélyesztett vonalak által való ábrázolás még mindig a legfáradtságosabb sokszorosító technikák egyike. A sokszorosítás erről tudvalevőleg úgy történik, hogy a 3—6 milliméteres simított rézlapba metszett mélyedéseket betöltik nyomdafestékekkel és szívós papirlapot nedves állapotban sajtolnak át fölötté hengerek közt, a mi által a papir benyomódik az árkokkába s onnét nyomdafestéket szív magába.

A metsző szerszáma a véső. Egy faágyba erősített acélrudacska ez, melynek hegye lejtősen van lecsapva. A faágyat a metsző átmarkolja s meglehetősen erő kifejtésével váj árkokat a rézlapba, a mint a véső hegyét a megrajzolt vonalak mentén bemélyesztve előre *nyomja*. Újabban néhány művész olyan vésőt készítettett, melynek hegye kampóra görbül s a metszést *húzásra* eszközli. Valami nagy találmánynak ezt nem tarthatjuk, a rézmetszet jellegén mitsem változtat, legföljebb az az előnye, hogy a húzva vájó vésőnél a metsző művész keze szabadabban mozoghat.

Sokkal jelentékenyebbek az anyag érdekében fejlesztett újítások. A rézlap ugyanis igen romlandó. Minden levonathoz külön kell bedörzsölni, letörölni s nyomni, a mi által a finom árnyalatok, átmenetek elenyésznek, a lap kopik s a levonat mindinkább színtelenebb és szegényebb lesz. A midőn a XIX-ik század fémipara oly nagy lendületet vett, sokan remélték, hogy a rézlap helyett erős acéllapot alkalmazva a kopásnak elejét lehet venni. De a mi az anyagot kímélte, ártott a művészetnek. Az acéllappal tett kísérletek azt bizonyították, hogy igen fáradtságos a metszése, művészi finomságok pedig sehogysem érvényesülnek általa. Sokkal inkább bevált a galvanohoz kötött remény. Csodálatosképen e találmányt felfedezése után egy századdal később tudták csak

kellő mértékben kiaknázni. A galvanot először csak arra használták, hogy vele a rézlap ellenálló képességét fokozzák, tehát hogy a nagyobb számú levonat készítését elősegítsék. Most azonban Gaillard Párisban és különféle helyen működő hívei egy egészen új metszési stílust alakítottak ki ebből kifolyólag. A rézmetszetnél szokásos szisztematikus vonalvezetési módozattal fölthagytak s egy csomó egymásra szabálytalanul halmozott gyöngéd vonalakban fejezik ki magukat. Ez által műveik olyan plasztikusságra tesznek szert, a milyen fokút rézmetszettel eddig nem lehetett elérni. Dürer, úgy látszik, már ismerte a gyöngéd vonalakban tartott metszet hatását, kísérletet is tett vele, de mert csak kevés példányt adott a rézlap, kénytelen volt abban hagyni, a fáradásnak nem volt kielégítő jutalma e módszernél. Ma azonban másrészt áll az ügy, a galvano alkalmazása folytán bármily szubtilis metszetről tetszés szerinti számban készíthetünk levonatokot.

(Folytatjuk.)



ETIENNE DE HONGRIE EGY MAGYAR MŰHIMZŐ ÉS FESTŐ VOLT PÁRISBAN, 1384—1417. ÉLT. TOURAINE HERCEGASSZONYNAK TÖBBFÉLE RUHÁT HÍMZETT ÉS MUNKÁIVAL ÁLTALÁBAN NAGY SIKEREKET ÉRT EL. MAJD A BURGUNDI HERCEG MELLETT GYAKOROLTA MINDKÉT MŰVÉSZETÉT, A FESTÉST ÉS HÍMZÉST, KAMARÁSI RANGBAN. MAGYAR ISTVÁN RÓL ÚJABB ADATOKAT KÖZÖL A HISTORISCHES JAHRBUCH (XXI. 78—85.), A MELYLYEL SZEMBEN PÓR ANTAL AZ ARCHAEOLOGIAI ÉRTESETŐBEN (1901. febr.) SOK TÉVES ÁLLÍTÁST IGAZÍT KI.



A ZONGORA DISZÍTÉSÉRŐL ÍRT IGEN TANULSÁGOS CIKKET AYMER VALLANCE, MARRIS ISMERT ÉLETRAJZÍRÓJA, AZ IDEI THE MAGAZINE OF ART MÁRCIUSI SZÁMÁBAN. A ZENEKÖLTÉSZET LEGKEDVELTEBB TOLMÁCSOLÓJÁNAK KÜLSŐ FORMÁJA A XV-ik század óta alig változott valamit, dacára annak, hogy mint hangszer folytonosan tökéletesedett. A zongora már a spinettinek vagy virginalnak nevezett, inkább cimbalomhoz hasonló, szerkezeti fejlettségi fokán is hosszúkás asztalkán állott és teste a madárszárny alakjára volt építve. A legújabb időkben föllendült művészi ipar mesterei sem változtattak az alapformákon, csak méltó díszszel igyekeztek ellátni a lakások és termek e nagy bútordarabját és

pedig olyan díszszel, mely a változott idők izlésének bélyegét viseli magán.

Nálunk, a hol dacára annak, hogy egy jeles gyárunk van, a Thék Endre-féle, a mely minden tekintetben jó és ízléses zongorákat készít, még mindig többnyire a bécsi Bösendorfer és Ehrbar gyártmányait vásárolják, holott ezek a magyar zongorákat miben sem múlják felül. A zongorát díszítő művészek legelőször az angolok sorából kerültek ki s ott találjuk a szerkezetileg és iparművészetileg legkiválóbb londoni Broadwood és Brinsmead-féle alkotásokat is. Sok művészi értékkel bírnak még a párisi Héber Lippmann zongorái, a ki mahagoni anyagból par excellence a Lajosok stíljében építi meg zongoráit, annyi művészi erőt azonban még nem bírt lekötni, mint az angol gyárosok.

Az első britt zongoratervezők (Bechstein, Steinway) még kalandoztak. Őskeresztény szarkofágot választottak mintául s előszeretettel kölcsönözték át a görög művészetből delfint lábaknak, majd meg eiptomi motívumokkal, lotuszokkal, szkarabeuszokkal, szfinkszekkel s Faraók arcképeivel díszítették a pianofortét. A „correct Gothic“ divata már a nemesebb izlés diadalát jelenti a zongora díszítésénél. Igen elegánsak azok a zongorák továbbá, a melyeket Jackson tervezett korai olasz-renesszánsz intarzia alkalmazásával Broadwoodnál. Lassankint pedig egy originális zongora-stílus alakult ki, a melynél fogva előnyösen lehet az angol és amerikai zongorákat megkülönböztetni az európai kontinens hasonló iparművészeti alkotásaitól. Morris, az angol iparművészet atyja, e téren is érvényre juttatta hatását, a síkdíszítésre kiválóan alkalmas perzsa motívumokkal tett próbát a zongoránál és arany meg ezüst részeknek a fába való mélyítését is gyakorolta.

Mint kiváló alkotást szokták emlegetni Burne-Jones által a glasgowi William Grahamnak 1880-ban tervezett két zongorát. Az egyik felső lapján egy allegorikus jelenet van ábrázolva; az Anyaföldet körül fogják gyermekei. A másikon egy poétát megihlet a zene múzsája. Tisztelettel adózva Burne-Jones nagy művészetének, meg kell vallanunk mégis, hogy ily képszerű alkotások alkalmazását valamely bútordarabra nem mernők követendő például ajánlani.

KÜLFÖLD.

A BERLINI ÁLLAMNYOMDÁHOZ a német császár művészeti felügyelőket nevezett ki, hogy a nyomdászat terén ez intézet mintaszerű termékeket állíthasson elő. A felügyelő-bizottság tizenkét szakértő emberből áll, a kik az államnyomda igazgatójának meghívására ülnek össze és az összes felmerülő iparművészeti kérdésekre vonatkozólag döntenek s tanácsal szolgálnak. Különösen pedig indítványokat tesznek oly új vagy régi szerző művének kiadási módozatáról, a mely által az államnyomda követendő példát tudna nyújtani a könyvnyomtatás és könyvdíszítés iparművészetére: a betűk, a szedés, a nyomdadísz s az illusztráció tekintetében is határoznak, sőt a papír és festék anyagának megválasztásába is van beleszólásuk. Nemkülönb a könyvkötészetet is tartoznak dekoratív szempontból felkarolni. Továbbá az államnyomda egyéb termékeire szintén kiterjed a bizottság figyelme. Így az értékpapírok, bélyegek, papírpénzek tervezeteinek s kivitelének elbírálása ügykörükbe tartozik. A művészeti felügyelők bizottságának tagjai jelenleg: Peter Jessen, az Iparművészeti Múzeum könyvtárának igazgatója; Fridrich Lippmann, a császári múltapgyűjtemény igazgatója; Wolfg. v. Oettingen, a művészeti akadémia titkára; Albert Krüger, Dr. Hans Mayer, Karl Köpping, rézmetszőművészek; Hans Grisbach, Hasak, Franz Skarabina, Fridrich; Ernst Ewald, az iparművészeti iskola igazgatója; Dr. Miethé és Gerhard Meder, műárús.

Nálunk is üdvösnek bizonyúlna ez intézmény meghonosítása. Magyarországon a nyomdászat és sokszorosító művészet az iparművészetnek kitagadott, vagy legalább is legmostohább gyermeke. A gondozás hiányát nagyon is érezzük, még pedig nemcsak az állami nyomtatványoknál és sokszorosítási termékeknél, hanem sokkal inkább a privát intézetek kiadványainál. Ez utóbbiak szorúlnak rá volta képen a nógatásra és nevelésre vagy pedig túlzásaiknak mérséklésére.



MŰVÉSZET A GYERMEK KÖRÉ-
ben cím alatt március hó elején érdekes kiállítás nyílt meg a berlini Secesszió épületében, a melylyel a rendezők a szélesb körök érdeklődését akarják felkelteni,

a gyermeknevelésnek művészi irányban való fejlesztése iránt. Útmutatást akartak adni arra, miként lehet a gyermeknek vele született megfigyelő képességet jól megválogatott szemléleti anyag által fokozni, érzékeit képezni, a szép dolgok iránti fogékonyságát helyes irányban terelni. Ily módon nevelt nemzedék majdan még szemmel nézi az előtte felmerülő jelenségeket, mint olyan, a melynél a külső benyomások iránti legfogékonyabb korban, ezeket a szempontokat a nevelésnél figyelmen kívül hagytak. A kiállítás három főcsoportra oszlik, u. m. 1. szemléltető képek és művészeti faldíszek az iskola és az otthon számára; 2. képes könyvek és 3. a gyermekek művészkedése. Utóbbi a legfontosabb, mert a gyermeklélek spontán megnyilatkozásába enged betekintést. Látjuk abban, hogy mi érdekli a gyermeket, mit szeret a gyermek ábrázolni, szóval mi az, a miből a rajzképességre való tanításnál ki kellene indulni. Mindazok a naiv, közvetlen benyomás keltette rajzok élesen elítélik a ma még általánosan divó rendszert, a mely elvont elemekre fekteti a fősúlyt, olyan dolgokra, a mit gyermek nem ért, mit szükségképpen csakhamar meg is ún, s a mely tanítási mód mellett lelohad a gyermeknek a rajzolgathoz való kedvük.

Nálunk, sajnos, épp azokban a körökben, a melyeknek hivatásuk volna a gyermeknevelés e fontos részének reformjára nézve irányt mutatni, mindaddig mereven elzárkoztak az annyira kívánatos mélyreható reform elől, pedig ez egyike a legfontosabb s legsürgősebb tennivalóknak, a melylyel nemcsak hazai művészetünknek jövőjének egészséges fejlődését biztosíthatjuk, hanem száraz nevelési rendszerünkbe belevihetjük a szépnek, a természet szeretetének erkölcsnemesítő kultuszát.

Lapunk egyik közelebbi számában behatóbban akarunk foglalkozni ezzel a tárggyal, mely, iparművészetünk jövőjének szempontjából, bennünket közvetlenül érdekel.

—i.

PÁRISBAN „ÉCOLE DE LA RUE“ elnevezés alatt egy rendkívül eredeti társulat jött létre, mely célul tűzte ki, hogy munkások s iparosok számára múzeumokban, képtárakban, sőt a szabad ég alatt is előadást tart és ily módon neveli a népet a műízlésre s formaszépség megértésére. A szépnek köztulajdonba való átjuttatásánál egy eszközt sem lehet ki-

csinyelni. Arisztotelesz peripatetikusainak, a kik szintén az utcán tanítottak, e modern utódait is komolyan kell vennünk. Már e felől az eszméhez szegődött nagynevű művészek és műértők is kereskedhetnek előttünk. Ott van az „Ecole de la rue“ tagjai közt, hogy csak egy párat említsünk, Arsène Alexandre, Gustave Cahn, Eugène Carrière is és más előkelőségek.

HERKOMER HUBERT BERLINben elkészítette már a német császár másfélméteres zománc-képét. A szakbírálok azonban egyáltalán nincsenek tőle elragadtatva. Valami csodás szépet vártak az ismeretes zománcos pajzs után és várakozásukban nagyot csalódtak. Az óra diadaláról elnevezett pajzsnál ugyanis a kis felületekre osztott zománcmunkák sikerülhettek, ellenben a császárkép nagy méreteivel szemben az email kényes tehnikáját nem bírta szerencsésen érvényesíteni Herkomer. A „tűzben piktorálás“ mai fejlettségével ily nagy feladatot megoldani nem lehet. A művész sokat kísérletezett, dolgozott és kínlódott, mindez azonban nem érdekli a közönséget. Az „ezerfejű Czézár“ csak befejezett műveket honorál tetszésével s azt, hogy mily úton jön létre a műretek, nem kutatja, valamint egy nem sikerült kísérletet sem tud méltányolni, mint látjuk.

AZ OLASZ MÁRVÁNSZOBROK, ismeretes tartalmatlan realizmusuk ellenére is, csaknem mind elkelték a párisi kiállításon. Milano, Florenc, Róma és Nápoly közepes szobrászai jó üzletet csináltak a világkiállításon, egynémelyik műveért hétezer frankot is kapott, az igaz, hogy sok példányban a drágákat nem vették. Annál kapósabbak voltak az apróságok: „Napoleon gyermekkorában“ 150-szer, a „Pillangó“ 400-szor, a „Nyúlj hozzám“ 300-szor és a „Kis florenci nő“ 600-szor kelt el.

A BERLINI PRUDERIE ISMERETES. Újabban Heermann báró tette szóvá az ottani képviselőházban, hogy a Königliche Porzellanmanufaktur tárgyain mezítelenségek is fordulnak elő és kérte annak eltiltását. Kevéssel azelőtt pedig egy előkelően öltözött öreg úr rendőri segítséggel távolított el ugyanazon porcellángyár Leipziger Strasse-i kirakatából egy

vázát, a melyen Psychét csókolja Ámor, továbbá több Wägener és Klimsch-féle szoborművet, jölehet azoknak egy-egy példánya a császárné tulajdonában is van már. Különben, úgy látszik, Bécsben is hódít a lex Heinze szigorú elve. Csak nem rég kobozta el a rendőrség Cranach egy rajzának reprodukcióját és a Ver Sacrumot, a mely közzétette a Klimt Medizín-jéhez készült vázlatokat.



LIPCSÉBEN A KÖNYV IPARMŰVÉSZETÉNEK szentelt csarnokban március óta április végéig bezárólag tart egy kiállítás a modern művészi litografiából. Magánosok, üzletemberek és múzeumok fáradoztak azon, hogy az iparművészetnek e szép ágát mennél teljesebb képviselőben állíthassák össze. Anglia, Hollandia, Németország és Franciaország e nemű sokszorosítási technikájának legszebb termékei halmozottak fel. Egyes iskolák, mint a németországiak közül a karlsruhei művészek, de különösen pedig a párisi litográfus-mesterek végtelen egyszerűségükkel tűnnek ki. Ez utóbbiak többnyire faldíszre szánt képekkel szerepelnek a kiállításon.



AREICHENBERGI NORDBÖHMI-sche Gewerbe-Museum-ban egy gazdag érem-sorozat van kiállítva, mely onnét sorba fog vándorolni az összes osztrák iparművészeti múzeumokba. Legnevezetesebb kiállított művészek: Bottée, Cazin, Chaplain, Coudray, Dechamps, Dubois, Dupuis, Grauger, Hannaux, Lechevre, Lefebre, Mariotan, Mouchan, Peter, Pillet, Razumny, Roty, Trojanowski, Vernier, Vernon, Yénasse stb.



TURINBAN 1902-BEN NEMZETKÖZI iparművészeti kiállítás lesz. Védnöke az Aostai herceg. Helydíjat a kiállítók nem fizetnek.



AROUENI SOCIÉTÉ INDUSTRIELLE július, augusztus és szeptemberben az ottani városháza termeiben nagy textil kiállítást rendez. (Exposition des arts appliqués à la decoration des tissus — le meuble — la tenture — le vêtement.) Az említett egyesület, mely 1878 óta a francia államtól az Institute d'utilité publique sorába van felvéve, dr. R. Forrer-t

(Strassburg) kérte fel a kiállítása számára szóló commissaire général pour l'étranger tisztségre.



AMSTERDAMBAN „HET BINNEN-huis“ (a ház belseje) címen egy szövetkezet jött létre művészek és műiparosokból. A tagok saját palotájukban elhelyezett árucarnokban állítják ki időről-időre legújabb alkotásaikat. Próbálkozások ki vannak zárva, csakis kész művészek terveinek szolid kivitelét öhajjtják forgalomba hozni; tárgyaik kivétel nélkül olcsók és a köznapni használatra alkalmasak lesznek.

SZAKIRODALOM.

TÉREY GÁBOR DR. ÉS PETROVICs *Arzén: Az Országos Képtár metszetgyűjteményének betűsoros katalógusa. I—III. rész. Budapest, Hornyánszky, 1900—901.*

Az Országos Képtár tulajdonában lévő grafikai művészeti lapok száma összesen 58,084. E tekintélyes gyűjtemény három alkotó tényezővel jött létre. Törzsét képezi az államtól 1871-ben Eszterházy Miklós hercegtől vásárolt nagyértékű gyűjtemény, ebbe olvasztatott bele 1897-ben a Nemzeti Múzeumtól átvett anyag s végül járultak az egészhez az újabban vásárolt műlapok. Az Eszterházy-gyűjtemény Európa egyik legkiválóbb gyűjteménye. Képviselve vannak benne a grafikus művészetek csaknem összes nagy nevei, darabszáma megközelíti az ötvenezretet. A Nemzeti Múzeum kollekcója kisebb ugyan, de szerencsésen egészíti ki az előbbit, részint lenyomati különbségek, részint az aránylag szép számban képviselt magyar sokszorosító művészeti termékek által.

A katalógus három részből áll. Első részét, az angol és német műlapokról, Térey Gábor dr., az Országos Képtár igazgató öre készítette, a második és harmadik részt, különféle nemzetek közel negyvenezer műlapjáról pedig, Petrovics Arzén úr. Mindketten kiváló ügyszere-ttel és szaktudással oldották meg azt a fáradságos feladatot, a mivel egy ily óriási számból álló gyűjtemény tudományos értelemben vett rendezése áll. El-

képzhetjük, hogy hazai viszonyaink közt mennyi kitartást és szorgalmat emésztett fel a műlapok készítőinek kifürkészése. Eddig a gyűjtemény ugyanis, „miként az régebben szokás volt, a régi rendszer, azaz a festők nevei szerint volt rendezve, úgy, hogy például a Raffael művei után készült metszetek különböző országbeli metszőkre való tekintet nélkül voltak együvé helyezve. E miatt az egész metszetgyűjteményt újra kellett rendezni és pedig a modern, a nagy európai metszetgyűjteményekben meghonosult rendszer szerint: a metszők nevei után“.

Mielőtt a beosztás rendszeréről szólnánk előrebocsátjuk, hogy a katalogus címében egy kis tévedés van, a mennyiben nem tisztán metszetekről szól, hanem sokkal inkább karcokról, de fametszet és litográfia is előfordul benne. Önkéntelenül kíváncsúnak látszik ennél fogva a műlapoknak az előállítási technikák szerinti szétosztása. Több nagy európai műlap-gyűjteményben, melyek példáit az előszó is követendőnek tartja, szokásos az, hogy legalább is három részre bontják a sokszorosító művészet termékeit és pedig annak megfelelőleg, a mint a lap a festőanyagot befogadja. Tehát megkülönböztethetünk először *mélynyomást* (pl. rézmetszet), másodsor *magasnyomást* (pl. fametszet) és harmadsor *síknyomást* (pl. litográfia). Ezt a megkülönböztetést sokan már a felállításnál is érvényesítendőnek tartják (l. Dutuit, Lasczitzer).

A műlapokat készítő mesterek nevei a katalogusban országok szerint vannak csoportosítva, azon belül századok szerinti felosztás keretében következik a betűrendes felsorolás. Összesen 27 szakaszban van az egész anyag közölve. Talán célnak megfelelőbb lenne ennél a nagy széttagozásnál az összes mesterek kronologikus felsorolása, jelezve mellette a helyet, a hol az illetők működtek s ellátva az egészet egy pontos ábécérendben tartott név- és helymutatóval. Mert sem a csak századok szerinti, még kevésbé az országokként való felsorolás nem látszik elégségesnek. Sőt csaknem lehetetlen eldönteni művészeknél tiszta lelkiismerettel nemzetiségi hovatartozóságukat, különösen olyanoknál, a kik születési helyüktől távol gyakorolták művészetüket. Avagy németnek nevezzük-e Czettert, ki mindig Hungarusnak vallotta magát, csak azért, mert Bécsben ért el sikereket? Lemondjunk Palko-ról, le Lucius Jacobus Transylvanus-ról? Viszont,

ha Ehrenreich, Tischler, Landerer német származásúak voltak is (a katalogus a németek közt sorolja fel), mivel Eszterházy-nál, Pesten, Pozsonyban majdnem annyit dolgoztak, mint Bécsben, kétes, hogy legalább is az itt készült műveikhez nincs-e a magyar hazának is valamelyes joga?

Mindezek azonban csak másodrendű, a beosztásra vonatkozó kérdések, a melyek a Catalogue raisonné készítésénél még figyelembe vehetők. A fő szempont azonban mindig a műlapok helyes felismerése marad. És e tekintetben az Országos Képtár gyűjteménye szerencsés körülmények közé jutott azáltal, hogy oly kiváló szakképzettséggel és kitartással bíró rendezői voltak, mint Térey dr. és Petrovics urak.

— ó.



DIVALD KORNÉL. MŰVÉSZET-TÖRTÉNETI KORRAJZOK, BEVEZETÉSŰL A KÉPZŐ-MŰVÉSZETEK EGYETEMES TÖRTÉNETÉBE. II. KÖTET. 75 KÉPPEL. BUDAPEST, STEPHANEUM, 1901. ÁRA 2 KORONA 80 FILLÉR.

Divald Műtörténeti Korrajzainak első kötetét folyóiratunkban már volt alkalmunk ismertetni (l. IV. 54.). Most kaptuk kiegészítésül a mű második kötetét, mely folytatása és befejezése az elsőnek.

Az új kor kezdetén Itália viszi a vezérszerepet a képzőművészet terén. Az építészet és a szobrászat az antik római művészet szelleméből táplálkozva a XV. és XVI. (quattrocento és cinquecento) századnak folyamán éri el virágzásának teljét. Ez időszak neve a művészet újjászületéséről: *rinascimento*, azaz reneszánsz. Szerző megismerteti velünk az újkor szellemének főbb képviselőit az építészet, szobrászat és festészet terén. Egész Itáliában élénk művészi élet pezseg, a midőn elérkezett volt a reneszánsz nagy triászának ideje, a három legkiválóbb mesternek: Leonardo da Vinci, Raffael és Michelangelonak ideje. Divald itt van igazán elemében, közvetlen impresszióit adja, látszik, hogy maga is nemcsak reprodukciók és műtörténetek révén ismerkedett meg e nagy mesterek alkotásaival, hanem közvetlen szemlélet útján. Az itáliai reneszánsz története a velencei festők méltatásával záródik le.

Nem kevésbé értékes a kötet második része, a mely szól az észak-európai reneszánszról és a barokk, rokokó s klasszicizáló stílusok koráról. Itt különösen a magyarországi művészeti mozgalmakról

nyerünk sok érdekes, részben új tájékoztatást. Általában a második kötet nagyobb sikerre számíthat, még az elsőnél is.

Divald könyve nem aprólékoskodó, műtörténet. Nem megy túlzásba, nem öli meg a szellemet. Nemzeti művelődésünk ügyében úgy rója le tartozását, hogy a nemzeti közkincsévé, termékenyítő magvává teszi tudását. Az ő közvetlensége az elmére és képzeletre egyenlő élénkséggel hat, bizonyosságára annak, hogy tudományos jóakarát kell csak és bármilyen széles tudományt kedves kis csermelybe szorítva lehet élénk vezetni. —r.



SZÜTS IZSÓ A RAJZOKTATÁS reformja. Elő- és utóíráttal közzé teszi Mártonfy Márton iparoktatási kir. főigazgató. Budapest, Lampel Róbert kiadása. Ára egy korona.

Szerző a párisi kiállításon a rajzoktatást tette tanulmánya tárgyává s ez alkalommal megismerkedett az amerikai, angol s japáni rajztanítási móddal, a mely üdvös befolyását már a kontinensen is érezteti. A kiállításon szerzett friss benyomások hatása alatt írta szerző művét, mely ennél fogva csak széles vonásokban jellemzi a nevezett országoknak, a nálunk divó tanítási módból annyira eltérő rajzoktatását. Különös szeretettel foglalkozik a szerző a gyermekeknek, az elemi iskolai tanulóknak rajztanításával, s ismertetése közben sok egészséges s a mi viszonyaink között is megvalósítható eszmét pendít meg. Mártonfy kir. főigazgatónak utóírata is Szücs témájával foglalkozik s összehasonlítva a külföld rajzoktatását a miénkkel, szintén arra az eredményre jut, hogy rajzoktatásunknak immár el nem halasztható reformját az elemi és iparosinasiskolákban kell megindítani.



A VILÁG IPARMŰVÉSZETE PÁRISBAN. Múlt számunkban megemlékeztünk arról a díszes munkáról, a melyet a budapesti Lampel R. (Wodianer F. és fiai) kiadó cég a fentírt cím alatt kiadott. Most arról értesíthetjük t. tagtársainkat, hogy az értékes munkát, melynek bolti ára 12 korona, a M. Iparművészeti Társulat tagjai 8 korona kedvezményes áron kaphatják. Különösen ajánljuk az újonnan belépett t. tagtársainknak, hogy a művet megszerezze, miután folyóiratunk múlt évi folyamának egyes füzetei teljesen elfogytak, s így a párisi kiállítás ipar-

művészeti anyagának teljes képét már csakis a nevezett műben találhatják együtt.



LICHTWARK, ALFRED. PALASTfenster und Flügelthür. Berlin, 1901. Ára 4 korona 80 fillér.

„Művészi képzettségünk még mindig Athén és Róma vagy London és Páris után igazodik. Ott érezzük igazán otthon magunkat, ismerjük minden csinját-binját, azok mértékeihez mérjük a mi alkotásainkat s azon nőtt véleményünkkel itélkezünk itthon is. Szeretünk iskolába járni mindenhová, a messze horizontra függesztjük tekintetünket és az iránt érdeklődünk legkevésbé, a mi hozzánk legközelebb esik.“ Lichtwark így ír a németekről e művének előszavában s további soraiban is keményen ostromozza azokat, a kik többet foglalkoznak a Szent Márk és a Péter templomával, a Palazzo Pittivel és Louvreval, mint a saját lakásukkal, mint „a kinnél közelebb a rokk az ingnél“.

A hamburgi iparművészeti múzeum igazgatójának e műve azért értékes, mert meg tud győzni. Nem fejtegeti fennen a széptan törvényeit, hanem rámutat a legközelebb fekvő és leggyakoribb szépség-hibákra, a melyek a ház építésénél és berendezésénél úgyszólván általánosak. Különösen megbeszéli annak a hamis pompázásnak a nevetséges voltát, a melynél fogva a paloták ablakai és szárnyas ajtai nyernek alkalmazást a bér- és polgári épületeken, sőt ezer másféle imitációt, a melyek által őüri vagy fejedelmi milieu hatására szoktak vadászni.

A Palastfenster und Flügelthür német viszonyokról szól, de a magyar is sokat érthet belőle.



GRADL M. J. DECKEN UND WÄNDE für das moderne Haus. Stuttgart, Julius Hoffmann kiadása. 24 színes lap. Ára 26 márka.

Főleg a díszítő festők számára készült ez a minden ízében modern mű, a kik ebben sok becses és könnyen felhasználható anyagot találnak. Érdeme Gradl művének a gyakorlati használhatóság, mert számol a mindennapi élet szükségleteivel. Bár egyik-másik lapon elég könnyen felismerhetők a források, a melyekből a szerző merített, de tagadhatlan, hogy ügyesen dolgozza föl a keze ügyébe akadó anyagot a maga céljaira s a mi a

fő, finom ízléssel színezi a rajzokat és hatásait egészen egyszerű eszközökkel tudja elérni. Mindazoknak, kik síkdíszítményekkel dolgoznak, jó szolgálatot tehet e mű.

—n.

HIVATALOS TUDÓSÍTÁSOK.

A PÁRISI KIÁLLÍTÁS ALKALMÁBÓL a kiállítók s a kiállítás ügyeinek előkészítésében s vezetésében közreműködött személyek közül többen kitüntetésben és elismerésben részesültek s jól esik konstatálnunk, hogy az erről szóló kimutatásban, melyet a hivatalos lapnak február hó 26-diki száma közölt, a magyar iparművészetnek sok jeles munkása szerepel. Helyén valónak látjuk, hogy e névsorból azokat kiszemeljük s közzéadjuk lapunkban, mint a hazai iparművészetnek krónikájában.

Legfelsőbb elismerésben részesült: *Hauszmann* Alajos, kir. műegyetemi tanár, *Jungfer* Gyula műlakatos, *K. Lippich* Elek, vallás- és közoktatásügyi miniszteriumi osztálytanácsos, *Ráth* György, főrendiházi tag, a M. Iparművészeti Társulat elnöke, *Szalay* Imre miniszteri tanácsos, a Nemzeti Múzeum igazgatója, a történelmi végrehajtó bizottság elnöke és a M. Iparművészeti Társulat alelnöke, *Szterényi* József miniszteri tanácsos, *Thék* Endre gyáros.

A harmadosztályú vaskoronarendet kapta *Fittler* Kamill, az Orsz. m. kir. iparművészeti iskola igazgatója.

A Ferenc József-rend lovagkeresztjét kapta *Czettel* Gyula könyvművész, *Faragó* Ödön felső ipariskolai tanár, *Horti* Pál iparrajziskolai tanár, *Lipcsey* József, iparművészeti múzeumi titkár és *Zsolnay* Miklós gyáros.

A koronás arany érdemkeresztet kapta *Marton* Lajos pozsonyi műlakatos, *Ruprich* Károly, a *Thék*-cég művezetője, *Zitterbarth* Károly, az ötvös ipartestület elnöke.

Az arany érdemkeresztet *Bernstein* Károly asztalos.

A koronás ezüst érdemkeresztet kapták *Bodon* Károly, *Lukatsovits* János és *Zimonyi* György asztalosok és *Steinbach* Gábor kárpitos.

A kiállítás sikerének biztosítása érdekében kifejtett hazafias tevékenységükért

s szíves közreműködésükért a kereskedelemügyi m. kir. miniszter elismerését és köszönetét nyilvánította a következőknek:

Beschorner A. és M. műércöntő cégnek, *Bollé* Ármin, a zágrábi országos ipariskola igazgatójának, *Czettel és Deutsch* nyomdai intézet-tulajdonosoknak, *Czigler* Győző műegyetemi tanárnak, a Magyar Iparművészeti Társulat alelnökének, *Czobor* Béla dr. egyetemi tanár, a műemlékek országos bizottsága előadójának, *Edvi Illés* Aladár állami felső ipariskolai tanárnak, *Györgyi* Kálmán, az Országos Iparművészeti Társulat vezértitkárának, *Gigante* A. fiumei ékszerésznek, *Gottermayer* Nándor könyvkötőnek, *Gelb* M. és fia kárpitos cégnek, *Hülll* Dezső műépítésznek, *Kossuch* János üvegyáros cégnek, *Kramer* Henrik kárpitosnak, *Link* István műötvsőnek, *Morelli* Gusztáv iparművészeti iskolai tanárnak, a pozsonyi „*Izabella*“ házi ipar egyesületnek, *Roger* Adolf ékszerésznek, *Radisics* Jenő, az Orsz. Iparmúzeum igazgatójának, *Róth* Miksa üvegfestőnek, *Steiner* Ármin és Ferenc udvari ércárú gyárosoknak, *Sternberg* Ármin és testvére hangszergyárosoknak, *Stowasser* János hangszergyárosnak, dr. *Szmrecsányi* Miklós nyug. miniszteri tanácsosnak, *Telcs* Ede szobrásznak, *Ungvári* bútorgyárnak és *Wisinger* Mór műötvsőnek.

A nevezettekén kívül értesülésünk szerint még *Göppfert* A., a Schreiber-féle üvegyár igazgatója, *Hamburger és Birkholz* könyvművészek, *Koválszky* Sarolta (Német-Elemér) és *Scholtz* Róbert udvari szobafestő részesült miniszteri elismerésben.



Ő FELSÉGE, FOLYÓ ÉVI FEBRUÁR hó 9-én kelt legkegyelmesebb elhatározásával, *Radisics* Jenőnek, az Orsz. Magyar Iparművészeti Múzeum igazgatójának, a miniszteri tanácsosi címet díjmentesen adományozta.



AZ IPARMŰVÉSZETI ÁLLAMI ARANYÉRMET az illetékes jurynek javaslatára a vallás- és közoktatásügyi miniszter ez idén nem adta ki.



Ő FELSÉGÉNEK IPARMŰVÉSZETI VÁSÁRLÁSAI. A M. Iparművészeti Társulatnak legutóbbi karácsonyi kiállításán Ő Felsége legkegyelmesebben megvásárolta a következő tárgyakat: „*Csikós*“, ifjabb *Vastagh* Györgytől, bronzszobor. Üveg-

sze krény, tervezte *Faragó Ödön*, készítette *Grubits László*, zománcos ékszer sze krényke, tervezte és készítette *Horti Pál*, zománcos csésze *Wisinger Mórtól*, két bőrkötésű könyv *Gottermayer Nándortól*, „Szűz Mária“ festett zománcmű *Hibján Samutól*, zománcos serleg *Raport J.-tól*, két zománcos csésze *Huber Oszkártól*, két domborított rézedény készült a „Szandrik“ gyárban. A vételárak összege 6000 korona.



AZ ORSZ. M. KIR. IPARMŰVÉSZETI iskolának *Mátrai L. György* tanár vezetése alatt álló díszítő-szobrászati osztálya egyik pályázatának pályadíjjal kitüntetett műveit a 136. oldalon mutatjuk be. A feladat egy fürdőszoba belsejének plasztikus díszítése volt, s a mint látni való, a növendékek kiváló sikerrel oldották meg a nem könnyű problémát.



A M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT választmánya 1901. február hó 26-án *Szalay Imre* alelnök vezetése mellett ülést tartott.

Jelen voltak *Czigler Győző* alelnök, *Czobor Béla*, *Fittler Kamill*, *Gaul Károly*, *Gelléri Mór*, *Horti Pál*, *Matlekovics Sándor*, *Morelli Gusztáv*, *Nádler Róbert*, *Pap Henrik*, *Radisics Jenő* és *Zsolnay Miklós* és *Györgyi Kálmán* titkár, a ki a jegyzőkönyvet vezeti.

Elnök megnyitja az ülést s jelenti, hogy *Dr. Forster Gyula* és *Beck Dénes* vál. tagok kimentették távolmaradásukat. A múlt ülés jegyzőkönyvét a választmány felolvasottnak veszi, mert már hitelesítve van.

Elnök jelenti, hogy a választmány által kiküldött bizottság tisztelgett a kereskedelemügyi miniszternél, a ki a küldöttség előtt kijelentette, hogy teljes bizalommal ruházza a társulatra iparpártolási akciójának egy fontos részét s reméli, hogy a társulat működését a rendelkezésére bocsátott összeggel jövőben az eddiginél jóval szélesb körre terjesztheti ki. Végül annak az óhajának adott kifejezést, hogy a társulat mindenkor bizalommal forduljon hozzá s támogassa őt törekvéseiben.

A miniszter után a küldöttség még fellekereste *Nagy Ferenc* államtitkárt és *Szterényi József* miniszteri tanácsost, az iparpártolási szakosztály vezetőjét, a kik megígérték, hogy a társulat ügyeit pártolni fogják.

Az elnöki jelentés nyomán a titkár felolvassa a kereskedelmi miniszternek a végrehajtó bizottság s jury megalakítására vonatkozó újabb leiratát, a mit a választmány tudomásul vesz.

Titkár jelenti, hogy a társulat kérelmére a kereskedelmi miniszter leiratot intézett a kereskedelmi- és iparkamarákhoz, a melyben figyelmükbe ajánlotta a társulatot s lapját. Egyben felhívta azokat, hogy a maguk hatáskörében oda hassanak, hogy az érdekelt ipartestületek a társulat tagjainak sorába lépjenek. A ministeri leiratnak már volt foganatja, mert több iparkamara s ipartestület bejelentette a társulatba való belépését, köztük a kassai kamara, a mely egymaga nyolc ipartestület tagdíjának fizetését magára vállalta. Örvedetes tudomásul szolgál.

Titkár jelenti, hogy a legutóbbi választmányi ülésen kapott megbízatása nyomán közös értekezletre hívta meg a Bútorcsarnok képviselőit s több tervező művészt, a melyen a Bútorcsarnok kiküldöttjei szabatosan előterjesztették az ingyenes tervrajzokra vonatkozó óhajukat. A választmány erre nézve kimondja, hogy ezt az ügyet átteszi a legközelebb megalakítandó végrehajtó bizottsághoz azzal, hogy a maga hatáskörében a szükséges intézkedéseket megtegye.

A társulati díjak s elismerő oklevelek odaitélésével megbízott bizottság jelentését a választmány helyesléssel tudomásul veszi.*

Ezzel kapcsolatosan jelenti a titkár, hogy a sorsolás nyereménytárgyainak megvásárlásával megbízott bizottság 30 nyereménytárgyat vásárolt összesen 2084 korona értékben, továbbá, hogy a sorsolás február hó 25-én folyt le a szabályszerű módon.**

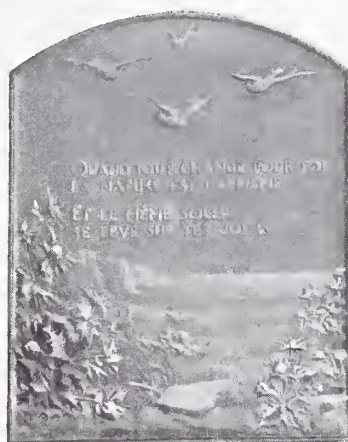
Titkár jelenti, hogy a Szegedi Képzőművészeti Egyesület felhívta a társulatot, hogy a tervezett vidéki kiállítások elsejét Szegeden rendezze.

A választmány a meghívást örömmel fogadja s elhatározza, hogy az első vidéki iparművészeti kiállítás Szegeden rendeztessék. Egyben megbízza a titkárt, hogy a Szegedi Képzőművészeti Egyesülettel érintkezésbe lépve, a kiállítás előkészítéséhez a szükséges intézkedéseket megtegye.

* Az eredményt a f. évi I. II. füzetünk 71. oldalán közöltük. *A szerk.*

** Az eredményt az e füzethez csatolt közgyűlési jelentés kapcsán találja az olvasó. *A szerk.*

A NAP ÜDVOZLÉSE.



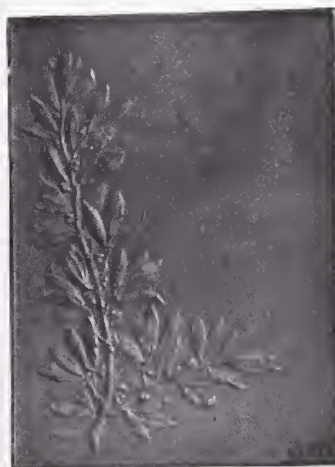
DUPRÉ G., PÁRIS.



ORPHEUS.
COUDRAY L., PÁRIS.



AZ ÉREM-MŰVÉSZEK
MESTEREINEK
EMLÉKTÁBLÁJA.



LECHEVREL A.,
PÁRIS.



A SZEGÉNY PIERRETTE.
YENCESSE O., PÁRIS.



RODIN ARCKÉPE.
PETER V., PÁRIS.

OLVASÓ NŐ, MAUPASSANT-NAK
A PARK MONCEAU-BAN LEVŐ SZOBOR
EMLÉKÉRŐL.
VERLET R., PÁRIS.



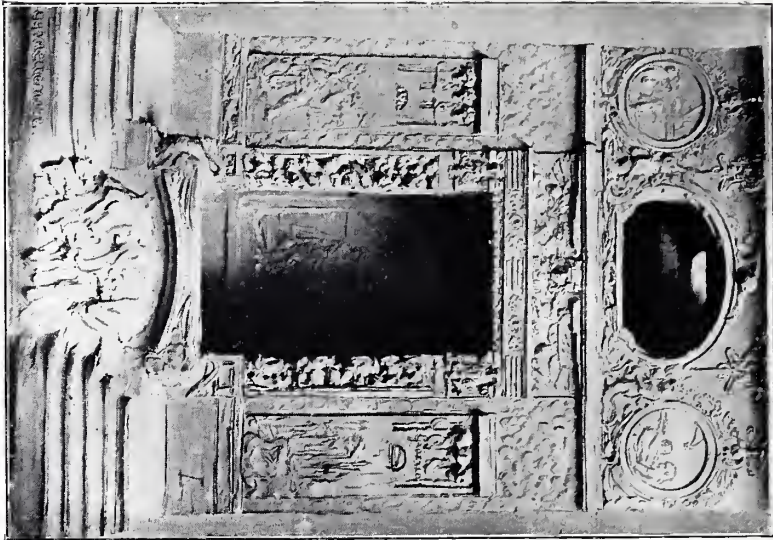


VILLANYOS LÁMPÁS.
LARCHE R., PÁRIS.



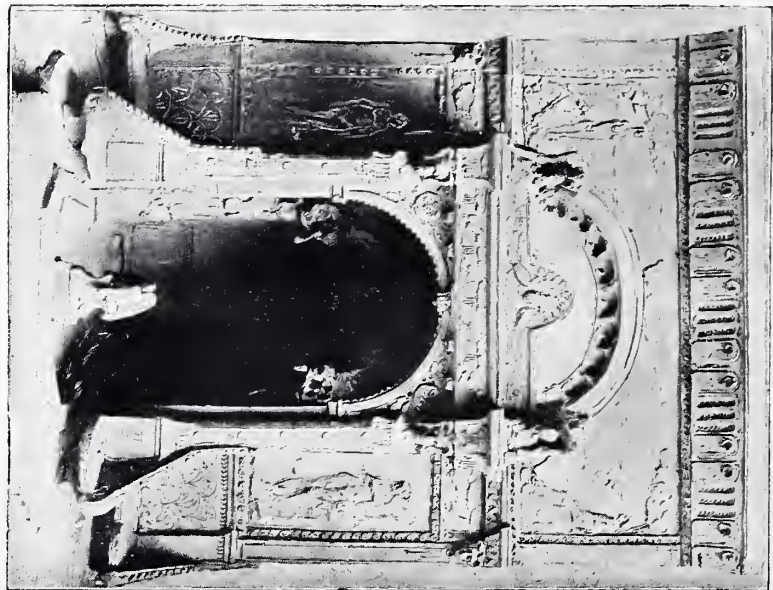
FALRA VALÓ VILLANYOS LÁMPÁS.
MOTTHEAU ET FILS CÉG, PÁRIS.

I. díj nyertesé :
SZESZÁK FERENC.



FÜRDŐSZOBA PLASZTIKUS DISZITÉSE.

Az orsz. m. kir. iparművészeti iskolának MÁTRAI L. GY. tanár vezetése alatt álló díszítő szobrászati osztályának pályázatán pályadíjjal kitüntetett művek.



II. díj nyertesé :
GÁCH ISTVÁN.

Titkár bejelenti, hogy a legutóbbi választmányi ülés óta hatvankét új rendes tag lépett a társulat kötelékébe, továbbá hogy az egyesült budapesti főv. takarékpénztár 100 korona adományt küldött a társulat céljaira. A választmány a bejelentéseket örömmel tudomásul veszi.

Titkár előadja, hogy a kereskedelmi miniszter az iparművészet támogatása ügyében a társulathoz intézett ismert leiratában foglaltak szerint kizárólagosan iparosok számára állami aranyérmet kíván alapítani, a mely a társulat által rendezendő kiállításokon kerülend kiosztásra.

Miután tudvalevőleg a kultuszminiszter már régebben alapított egy iparművészeti állami aranyérmet, véleményét kérte a kultuszminiszternek arra nézve, valjon nem lehetne-e a két aranydíjat úgy megosztani, hogy a kultuszminiszter érme mindenkor csak a tervező művészek, a kereskedelmi miniszter aranyérme pedig csak az iparosok kitüntetésére szolgálna? Ezt az átiratot a kultuszminiszter leküldte az Orsz. Iparművészeti Múzeum igazgatóságához azzal, hogy a társulattal való tárgyalás alapján tegye meg erre vonatkozó véleményes jelentését.

A választmány hosszabb beható tanácskozás után Gelléri Mór vál. tag indítványára kimondja, hogy tekintettel egyrészt arra, hogy egy iparművészeti állami aranyérem már van, továbbá hogy az iparosság a kiállítások alkalmából rendszerint nagyobb anyagi áldozatot hoz, s ezért kívánatos, hogy az érdemes kiállítók kitüntetésük alkalmával egyúttal kárta-lanítassanak: inkább helyén valónak tartja, hogy a kereskedelmi miniszter által alapítandó és az iparosság kitüntetésére szolgáló államdíj ne legyen aranyérem, hanem inkább egy magasabb pénzösszeg, pl. ezer korona, a mely megfelelő díszes oklevéllel együtt volna odaitéendő. Egyben javasolja a választmány, hogy e mellett az államdíj mellett a miniszteri leiratban említett s ugyancsak iparosok kitüntetésére szolgáló három ezüst érem megtartassék.

Az 1901. évi előirányzatot a választmány 66175-08 kor. kiadással és 66410-03 kor. bevétellel állapítja meg. (Lásd a közgyűlési jelentést.)

Az idei közgyűlés napját a választmány március hó 24-ére d. e. 10 órára tűzi ki.

Végül Morelli Gusztáv vál. tag utal arra, hogy a társulat bazárjának és kiállításainak eddigi forgalma nem mondható kielégítőnek s ezért szükséges volna módját ejteni annak, hogy a társulat

tulajdonában levő vagy hozzájárulásával készült tárgyak kelendősege lehetőleg előmozdíttassék.

Erre nézve indítványozza, hogy a társulat megfelelő ügynökséggel, vidéki s esetleg külföldi expositurákkal rendelkező kereskedelmi vállalattal lépjen érintkezésbe, mely az eladásokat szélesb alapon közvetítené. Szóló e tekintetben már puhatolódzott egy ilyen vállalatnál s úgy látja, hogy az a társulatra, illetve az ügyre nézve előnyös föltételek mellett eiválalná a szóban levő közvetítést.

A választmány Morelli Gusztáv felszólalása nyomán behatóan tárgyalta a fölvetett kérdést, mire kimondja, hogy azt elvben elfogadja. Ennek alapján megbízza Morelli Gusztávot, *Horti* Pált, *Zsolnay* Miklóst és a titkárt, hogy a szükséges adatok beszerzése s a kötendő szerződés föltételeinek megállapítása céljából, előzetes tárgyalásokat folytassanak egy vagy több megbízható vállalattal.

Több tárgy nem lévén, az elnök az ülést bezárja.



A M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT 1901. évi március hó 24-én tartotta XVI. rendes évi közgyűlését az Orsz. Iparművészeti Múzeumban *Ráth* György, főrendiházi tag, társulati elnök elnöklése mellett.

Jelen voltak: *Szalay* Imre alelnök, gróf *Bánffy* György, *Beck* Dénes, *F. Fischer* Ignác, *Fittler* Kamill, *Gaul* Károly, *Horti* Pál, *Morelli* Gusztáv, *Pap* Henrik, *Radics* Jenő választmányi tagok és a társulatlak 23 tagja. Jegyző: *Györgyi* Kálmán, társulati titkár.

Elnök megnyitván a közgyűlést és konstatálja, hogy annak napja és tárgysorozata az alapszabályokban előirt módon közzé volt téve s felkéri a jegyzőkönyvnek hitelesítésére *Gaul* Károly és *Fittler* Kamill társulati tagokat. A napirendet az elnök a következő beszéddel vezeti be:

Napirendünk első tárgya, a választmány jelentése a mult évi működésről, első sorban a magyar iparművészetnek a párisi világkiállításon aratott sikereivel foglalkozik.

Szabadjon ehhez mintegy bevezetésül némely felvilágosító adatot előrebocsátanom. Épp most van tizenhatodik éve annak, hogy társulatunk megalakult. Azóta állandóan fötörekvésünk oda irányult, hogy alakilag és anyagilag teljesen független, önálló, nemzeti művészi ipart létesítsünk, főszközül tekintvén az ipa-

rosságnak a tervező művészekkel való szövetségét.

Működésünknek eleinte alig volt fogható eredménye. Nem tudtuk megtörni, eloszlítani a vásárló közönségnek a hazai iparművészet iránti bizalmatlanságát, nem tudtuk megszüntetni előszeretettel a megszokott külföldivel szemben.

Ez viszont a művészi iparosokat úgy szólván arra kényszerítette, hogy az importált portékát másolgassák, a helyett, hogy szellemi önállóságra törekedjenek.

A társulat jelentései évek hosszú során át telve voltak a működésére bénítólag ható közöny miatti panaszokkal.

A fordulat a társulat életének tizedik évében állott be, a mikor a millenniumi kiállítás előkészítése napirendre került. Ekkor a társulat kötelességének tartotta, hogy a befolyása alatt álló elemeket egyesítve, — bár szűk keretben — bemutassa a tervező művészek s az iparosok vállvetett együttes munkálkodásának eredményét.

Az ilyképpen létrehozott kollektív kiállítás, mint azt általánosan elismerték, várakozás felett sikerült.

Ezzel kezdetét veszi a társulat működésének *második* korszaka, a melyben törekvései már szélesb körben visszhangra találtak, sőt a hivatalos forumok is mindinkább elismerték a hazai iparművészet hivatalos képviselőjének.

Ennek eklatáns bizonyítékául vehető a párisi világkiállítás magyar kormánybiztosának az az elhatározása, hogy az iparművészeti csoportoknak előkészítését és rendezését reá bízta.

Ezt a feladatot kötelességszerűen elvállaltuk s most már nem haboztunk, régi programunk értelmében, kötelezően kimondani, hogy csakis teljesen eredeti tervrajzok alapján s a nemzeti jellegnek lehetőleg kidomborítása mellett készült tárgyak kerülhessenek a kiállításra. Minden kópia, utánzat és sablonos munka föltétlenül ki legyen zárva.

És ezt a programot következetesen végre is hajtottuk.

Igy történt, hogy hála kiváló művészeink rendkívüli buzgóságának, kik a kiállítókat a szükséges tervekkel ellátták, valamint a műiparosok lelkesedésének, a melylyel a művészek intencióit végrehajtották, minden kiállított tárgy eredeti művészi alkotás volt.

Hogy jól számítottunk, azt igazolja az ismert fényes eredmény. A kitüntéseknek szerfelett nagy számán és a szakirodalomban is nyilvánuló általános el-

ismerésen kívül, joggal tulajdoníthatunk döntő fontosságot annak, a mit remélni sem mertünk, hogy a kiállított tárgyaknak jó része, és pedig elsősorban a nemzeti jellegűek, magas áron elkeltek.

A társulatra nézve s az iparművészet jövőjét tekintve, megbecsülhetlen fontosságú, a legilletékesebb bírának ez az egybehangzó ítélete, mert egyszersmind szentesíti általa az eddig követett irányt.

De bátran kiveheti magának a társulat a magyar csoportok általános sikereiből is az oroszlanrészt, minthogy a látogatók millióinak érdeklődését leginkább a képző- és az iparművészeti csoportok kötötték le s ezeknek fejlettsége után ítélték meg általában az illető nemzetek kulturáját.

Most kezdődik tehát társulatunk életének harmadik korszaka.

S minthogy a kereskedelmi miniszter úr bölcs elhatározása nekünk módot nyújt arra, hogy működésünket teljes erővel folytathassuk, csak az van hátra, hogy a közönségnek azt a részét is megnyerjük ügyünknek, a melyre a magyar iparművészet eddig nem számíthatott.

Midőn e célból a tisztelt tagtársak hathatós közreműködését e helyről a legmelegebben kikérem, erre késztetve érzem magam, ama újabb sajnos tapasztalatoknál fogva, hogy a közpénzen létesített munkáknál s egyes egyházi beszerzések alkalmával a teljesen versenyképes hazai műiparcsarnokot külföldi vállalatok javára még mindig mellőzik.

Ezekután a titkár a közgyűlés elé terjeszti a választmánynak jelentését a társulat mult évi működéséről.

F. Fischer Ignác utal arra, hogy a jelentés nyomtatásban megjelent s a közgyűlésen megjelentek annak tartalmát ismerik s azért indítványára a közgyűlés az 1900. évről szóló jelentést felolvasottak tekinteli s helyesléssel tudomásul veszi.

Titkár felolvassa az 1900. évi számadások megvizsgálására a mult közgyűlés által kiküldött számvizsgálóknak jelentését, a mit a közgyűlés tudomásul vesz s ennek nyomán megadja a választmánynak a fölmentést.

Az idei számadások megvizsgálására Benke Gyula és Hoffman Afréd társulati tagokat a közgyűlés közfelkiáltással megválasztja számvizsgálókká.

Az 1901. évi költségvetésre nézve a közgyűlés elfogadja a választmány javaslatát, a mely szerint 66,175.08 korona kiadással szemben 66,235.03 K. bevételt irányzott elő.

Elnök bejelenti, hogy a maga és elnök társainak megbízása a mai nappal lejárt, köszönetet mond az eddig élvezett bizalomért s a tagok támogatásáért, felhívja a közgyűlést, hogy az alapszabályok értelmében elnököt, két alelnököt s a kilépő s elhalt választmányi tagok helyébe tizenegy választmányi tagot válasszon. Egyben felkéri Morelli Gusztáv vál. tagot, hogy Czakó Elemér s dr. Májovszky Pál társulati tagokkal együttesen a szavazatokat összeszámolja s az eredményt kihirdesse.

F. Fischer Ignác visszapillantást vet a társulat eddigi működésére s azokra a nehézségekre, a melyekkel meg kellett küzdenie, kiemeli azoknak az érdemeit, a kik a társulat élén állottak s kik önfeláldozó önzetlen munkásságának a társulat az elért sikereket elsősorban köszönheti. Ezért helyénvalónak látja, hogy a közgyűlés hálájának és elismerésének kifejezést adjon az által, hogy az eddigi elnököt s alelnököket egyhangúlag újból megválasztja. Indítványa általános helyesléssel találkozván, az elnök megköszöni a maga és az alelnökök nevében a közgyűlés bizalmának s ragaszkodásának spontán nyilatkozatát s kijelenti, hogy úgy mint eddig, jövőben is teljes igyekezettel munkálkodni fognak a hazai iparművészet érdekében. Erre elrendeli a szavazást, a melynek idejére felfüggeszti a közgyűlést.

A szavazás megejtetvén, a szavazatok összeszámolása után az elnök a közgyűlést újból megnyitja, mire Morelli Gusztáv, a szavazatszedő-bizottság vezetője, kihirdeti az eredményt, a mely szerint a közgyűlés megválasztotta elnöknek Ráth Györgyöt, alelnököknek Szalay Imrét és Czigler Győzöt, választmányi tagokká: gróf Bánffy Györgyöt, Béla Henriket, Faragó Ödönt, F. Fischer Ignácot, Fittler Kamillt, Jakabffy Ferencet, K. Lippich Eleket, Nádler Róbertet, Péterffy Lajost, Szmrecsányi Miklóst és Vig Albertet.

A jelen voltak éljenzéssel fogadták az eredmény kihirdetését, mire az elnök a közgyűlést berekesztette.



A M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT választmánya 1901. április hó 1-én *Ráth* György elnöklése mellett ülést tartott, a melyen jelen voltak: *Szalay* Imre és *Czigler* Győző alelnökök, *Beck* Dénes, *Béla* Henrik, *Czigler* Győző,

Faragó Ödön, *Forster* Gyula, *Gaul* Károly, *Gelléri* Mór, *Horti* Pál, *Kammerer* Ernő, *K. Lippich* Elek, *Pap* Henrik, *Péterffy* Lajos, *Radisics* Jenő és *Vig* Albert választmányi tagok.

Jegyző: *Györgyi* Kálmán titkár.

Elnök üdvözlővén az új választmányi tagokat, megnyitja az ülést és felkéri a jegyzőkönyv hitelesítésére *Radisics* Jenő vál. tagot. Jelenti, hogy *Alpár* Ignác., *F. Fischer* Ignác, *Fittler* Kamill, *Kiss* István, *Kriesch* Aladár és *Zsolnay* Miklós választmányi tagok kimentették távolmaradásukat. A szakosztályokra nézve a választmány kimondja, hogy megmaradnak úgy mint eddig, és az új választmányi tagok, nevezetesen *Péterffy* Lajos, *Vig* Albert, *Faragó* Ödön és *Béla* Henrik belépnek a IV. szakosztályba. Titkár jelenti, hogy a legutóbbi választmányi ülésen kapott megbízás alapján érintkezésbe lépett a Szegedi Képzőművészeti Társulat igazgatójával, a kívül történt előzetes megállapodások szerint a szegedi iparművészeti kiállítás szeptember havában nyílik meg és egy hónapig lesz nyitva. A kiállítás költségeire a Szegedi Képzőművészeti Egyesület mintegy 2000 koronát szavazott meg. A társulatnak gondoskodnia kell üvegszekrényekről, miután a Szegedi Képzőművészeti Társulat ilyeneket nem adhat. Kéri tehát a választmányt, hogy a mennyiben a szekrények beszerzése illetőleg kikölcsönzése költséggel járna és ennek megtérítése a társulatra háramlanék, erre nézve a fölhatalmazást megadja.

A választmány a bejelentést tudomásul veszi, s megbizta a titkáron kívül *K. Lippich* Elek, *Faragó* Ödön és *Horti* Pál vál. tagokat, hogy a kiállítást előkészítsék s felhatalmazza a bizottságot, hogy a fenforgó szükséghez képest a felmerülő költségeket fedezze.

Titkár jelenti, hogy egy magát meg nem nevező műbarát 1600 koronáról szóló takarékpénztári könyvet adott át egy levéllel együtt, a mely szerint az összeget a Dunántúl kiháló félben levő népirának művészi szempontból való tanulmányozására s az érdekesb anyag összegyűjtésére szánta, mely feladattal *Nagy* Sándor veszprémi festőművész volna megbízandó.

Az elnökség a nemeslelkű adományozó intenciójának megfelelően már megadta *Nagy* Sándornak a megbízást, a ki lelkesedéssel vállalta el a kapott feladatot. *Gelléri* Mór kívánatosnak tartja, hogy a most megkezdett munka *Nagy* Sándor

megbízásával véget ne érjen, hanem hogy az azután is bizonyos program alapján folytattassék. És pedig rendszeres tanulmány tárgyává kellene tenni a népviseletet, a nép építkezését s a lakások berendezését.

Szalay Imre alelnök ezzel kapcsolatosan a néprajzi múzeum tárgyainak a mondott szempontból való tanulmányozását ajánlja az illető művészeknek.

K. Lippich Elek csatlakozik Gelléri Mór indítványához azzal, hogy a társulat keressen módot arra, hogy a kívánt célra megfelelő eszközökhöz jusson. Így pl. tudomása szerint a befejezéséhez már közel álló Az Osztrák-magyar monarchia írásban s képből című mű javadalmából ethnografiai célokra szolgáló mintegy 16,000 korona szabadul föl, a melyet esetleg a tervbe vett gyűjtések és kiadványok számára meg lehetne kapni. Ajánlja, hogy a társulat ez irányban is tegyen lépéseket.

Miután az elnök a felmerült eszméket a maga részéről is a legmelegebben üdvözi, a választmány kimondja, hogy a névtelen adományozó adományát hálával fogadja s *Gelléri* és *K. Lippich* vál. tagok indítványának megfelelően módot keres arra, hogy a megindított gyűjtés és tanulmányozást rendszeresen folytattassa. Erre vonatkozó részletes program kidolgozásával s az illetékes miniszteriumoknál teendő lépésekkel bizottságot bíz meg, melynek tagjai *K. Lippich* Elek vezetése mellett *Faragó* Ödön, *Gelléri* Mór, *Horti* Pál, *Vig* Albert. Ezekon kívül közreműködésre felkérendő *Jankó* János, a néprajzi múzeum igazgató-őre.

A választmány tudomásul veszi, hogy a kultuszminiszter úr a karácsonyi kiállítás alkalmából kiadandó állami aranyéremre vonatkozólag az illetékes jury javaslata értelmében elhatározta, hogy az aranyérmeket ezúttal nem adja ki.

Egy helybeli szövő-műhely vezetője 1000 korona kölcsönt kér a társulattól, hogy a királyi palota számára megrendelt csomózott selyemszőnyeget elkészíthesse. A választmány a kért kölcsönt megszavazza. Titkár bemutatja egy szobrászművészno kérvényét, a melyben mintegy ezer korona értékű munkáinak megvásárlását vagy ily összegű megrendelést kér a társulattól. A választmány a kérvényt átteszi a végrehajtó bizottsághoz, hogy az a maga hatáskörében a kérvényt elintézzé.

Egy ötvös és múzománcoló kérvényt intézett a társulathoz, hogy adjon az

neki módot arra, illetve pártolja őt, hogy önálló zománcoló műhelyt alapíthasson. Az elnökség a kérvény megítélése céljából szakértekezletet hívott egybe, a melynek egyhangú véleménye alapján a kérvényt pártolva terjesztette föl a kereskedelmi miniszterhez azzal, hogy a szerszámokra stb. kért összeget bizonyos kikötések mellett adja meg.

A kereskedelmi miniszter sürgős véleményes jelentést kért a Beschorner-féle öntödének hozzá intézett kérvénye felett. Az elnökség ezt a kérdést is szakértekezlet elé vitte, a melynek véleménye alapján tette meg felterjesztését.

A legutóbbi választmányi ülés által Morelli Gusztáv indítványa ügyében kiküldött bizottság tárgyalásokba bocsátkozott egy nagyobb szabású ügynökséggel a társulat tárgyainak árúsítása tárgyában, de végleges megállapodásra még nem jutott, mert az ügynökség képviselője konkrét ajánlatot ígért, a melyet eddig még nem nyújtott be.

Titkár bejelenti, hogy a legutóbbi választmányi ülés óta 44 új rendes tag lépett a társulat kötelékébe, a mi örvendetes tudomásul szolgál.

Az idei karácsonyi kiállítás megnyitásának napját a választmány november hó 1-ére tűzte ki, s a kiállítás előkészítésével és rendezésével megbizta *Alpár* Ignác, *Béla* Henrik, *Faragó* Ödön, *Horti* Pál, *Kriesch* Aladár, *Pap* Henrik, s a titkárból álló bizottságot, a melynek rendelkezésére egyelőre 1200 koronát bocsát, a kiállítás költségeire.

Ezzel kapcsolatosan Radisics Jenő igazgató bejelenti, hogy akképpen intézkedett, hogy a társulat által eddig birt helyiségeken kívül a múzeum nagy csarnokának jobb szárnya is a karácsonyi kiállítás céljaira felhasználható legyen. Miután azonban a karácsonyi kiállítás alkalmával a világítási költségek oly nagy összegre rugnak, a melyek az iparművészeti múzeum budgetjét mód felett terhelik, méltányosnak tartja, hogy a kiállítás ideje alatt felmerült világítási költségekhez a társulat is hozzájáruljon.

A választmány a kiállítási helyiségek kibővítésére vonatkozó bejelentést köszönettel fogadja; a világítási költségekhez való hozzájárulásra nézve azonban fentartja határozatát a legközelebbi választmányi ülésre, a midőn az Iparművészeti Múzeum igazgatója azokra vonatkozólag pontos számadatokat fog a választmány elé terjeszteni.

A kereskedelmi miniszter által az iparművészet istápolására adott összeg felett rendelkező végrehajtó bizottságba és jurybe a választmány: megválasztja *a*) a végrehajtó bizottság elnökévé: *Ráth* György elnököt, tagokká: *Radisics* Jenőt, *K. Lippich* Eleket és *Pap* Henriket; *b*) a jurybe: elnökké *Czigler* Győzöt alelnököt, tagokká: *Alpár* Ignácot, *Fittler* Kamillt és *Nádler* Róbertet.

Erre az elnök berekeszti az ülést.



A KERESKEDELMI MINISZTER által az iparművészet istápolására folyósított összeg hova fordítása végett alakított végrehajtó bizottság és jury április hó 17-én tartotta első együttes ülését *Ráth* György társulati elnök elnöklése mellett. A végrehajtó bizottságnak tagjai a M. Iparművészeti Társulat választmányának kiküldöttjei: *Ráth* György (mint elnök), *K. Lippich* Elek, *Radisics* Jenő és *Pap* Henrik, a kereskedelmi miniszter által kinevezett tagok: *Gelléri* Mór, *Péterffy* Lajos és *Vig* Albert. A jury tagjai a M. Iparművészeti Társulat választmányának megbízásából: *Czigler* Győző (mint elnök), *Alpár* Ignác, *Fittler* Kamill és *Nádler* Róbert; a kereskedelmi miniszter által történt kinevezésük révén pedig: *Béla* Henrik, *Gelléri* Mór és *Vig* Albert. Úgy a végrehajtó bizottságnak, mint a jurynek előadója *Györgyi* Kálmán vezértitkár.

Az együttes ülésen mindenekelőtt megállapították a végrehajtó bizottságnak mint a jurynek ügyrendjét s kijelölték a pályázati tételeket, a melyeket alább közlünk. Végül több megrendelés felett határozott a bizottság.



PÁLYÁZAT. A M. IPARMŰVÉSZETI Társulat a kereskedelemügyi m. királyi miniszter ő nagyméltósága által rendelkezésére bocsátott államsegélyből a következő öt pályázatot hirdeti:

I.

1. Terveztessék egy polgári hálószoba bútorzata és pedig: *a*) ágy, *b*) éjjeli szekrényke, *c*) ruhaszekrény, *d*) mosdó, *e*) tükrös asztalka (toilette).

2. A rajz 1 : 10 léptékben készítenendő; a kidolgozás módja a tervezőtől függ.

3. A tervezőnek szem előtt kell tartania a nyolc darabból álló teljes berendezés, úgymint 2 ágy, 2 éjjeli szekrényke, 2 ruhaszekrény, egy mosdó és egy tükrös

asztalka legfeljebb 600 korona összegben, kisebb iparos által előállítható legyen, úgy, hogy neki e munkánál a szokásos haszna is maradjon. Ennek igazolására a tervezőnek a pályamunkájához valamely hazai iparosnak kötelező nyilatkozatát kell mellékelnie, a melyben az illető kötelezettséget vállal arra, hogy a nyolc darabból álló berendezést, a tervező által bejelentett faanyagból és áron, kívánatra három hónap alatt, tíz példányban kifogástalanul elkészíti. E nyilatkozat nélkül a pályaművek díjat nem kaphatnak.

II.

1. Terveztessék egy ebédlő-berendezés és pedig: *a*) pohárszék (buffet), *b*) asztal, *c*) szék.

2. A rajz 1 : 10 léptékben készítenendő; a kidolgozás módja a tervezőtől függ.

3. A tervezőnek szem előtt kell tartania, hogy a nyolc darabból álló teljes berendezés, úgymint egy tálaló, egy asztal és hat szék legfeljebb 600—800 korona áron kisebb iparos által előállítható legyen. Ennek igazolására a pályázónak valamely hazai iparosnak kötelező nyilatkozatát kell mellékelnie rajzaihoz, a melyben az illető kötelezettséget vállal arra, hogy a nyolc darabból álló berendezést, a tervező által bejelentett faanyagból és áron, kívánatra tíz példányban három hó leforgása alatt kifogástalanul elkészíti. E nyilatkozat nélkül a pályaművek díjat nem kaphatnak.

III.

1. Terveztessék mintegy 2 méter széles és 3 méter hosszú, padlóra való csomózott (szmyrna) szőnyeg.

2. A színes rajz 1 : 5 léptékben készítenendő.

IV.

1. Terveztessék kovácsolt fémből (vas-, sárgaréz-, alumíniumbronzból) készült egyszerű s olcsón előállítható függő csillár, három villamos izzólámpával.

2. A rajz 1 : 5 léptékben készítenendő; a kidolgozás módja a tervezőtől függ.

V.

1. Terveztessék a közönséges használatra való egyszerű tintatartó és gyertyatartó, a mely fémöntvényben (bronz, ón) sokszorosítható legyen.

2. A pályaműnek természetes nagyságú és kellően kidolgozott plasztikus modellnek kell lennie, melyet közvetlenül

sokszorosítani lehet. Vázlatos munka tehát tekintetbe nem jöhet.

A pályamű anyaga lehet viasz, plasztilina vagy gipsz.

Általános határozatok.

1. *Valamennyi* pályaműnél megkiváncsoltatik, hogy

a) modern és e mellett határozottan magyaros jellegű legyen, b) jeligével legyen ellátva, s ugyanazzal a jeligével bíró zárt boríték tartalmazza a szerzőnek nevét és lakását.

2. Minden egyes pályázatnál a legkiválóbb pályaművek jutalmazására két díj szolgál, és pedig I. díj 400 korona, II. díj 300 korona. A pályabírószám fenntartja magának a jogot, hogy a díjazott munkák mellett fenmaradó pályaművek bármelyikét 200 koronáért megvásárolhatja. Úgy a pályadíjjal díjazott, mint a megvásárolt munkák tulajdonjoga, beleértve a korlátlan sokszorosítási jogot, kizárólagosan a M. Iparművészeti Társulatot illeti meg.

3. Abban az esetben, ha az I., II., III. és IV. sz. pályázatban résztvevő és arra felszólított művész, a megbízástól számított három hét leforgása alatt, tervrajzai nyomán elkészíti a természet nagyságú részletrajzot (a melynek a III. sz. pályázatnál színesnek kell lennie), ezért a munkájáért külön 200 korona díjazást kap.

4. A pályabírószám a következő tagokból áll: Elnök *Czigler Győző*, tagok *Alpár Ignác*, *Béla Henrik*, *Fittler Kamill*, *Gelléri Mór*, *Nádlér Róbert* és *Vig Albert*.

5. A pályázatokon csak magyar honpolgár vehet részt.

6. Az összes pályaművek legalább nyolc napig kiállítandók az Orsz. Iparművészeti Múzeumban.

7. A pályázat 1901. június hó 3-án déli 12 órakor jár le, a mely időpontig a pályaművek beküldendők a M. Iparművészeti Társulat titkári hivatalába (Budapest, Üllői-út 33—37.).

Kelt Budapest, 1901. április havában.

A M. Iparművészeti Társulat
elnöksége.



A F. ÉV SZEPTEMBER HAVÁBAN, Szegeden rendezendő iparművészeti kiállítás iránt mindenfelől nagy érdeklődés nyilvánul. A Magyar Iparművészeti Társulatnak ez az első vidéki kiállítása nagy jelentőséggel bír, mert előrelátható, hogy ennek sikere döntő befolyású lesz a

társulat által tervezett egyéb vidéki kiállításokra nézve. A Szegedi Képzőművészeti Egyesület, karöltve a szegedi kereskedelmi és iparkamarával, mindent elkövet a kiállítás érdekében s önként érthető, hogy a M. Iparművészeti Társulat is teljes erővel azon van, hogy a kiállításon minél impozánsabb képét adja a hazai iparművészet fejlettségének. A társulat megbízásából *Györgyi Kálmán* vezértitkár április hó 21-én és 22-én Szegeden tartózkodott, a hol az illetékes tényezőkkel együttesen megállapította a kiállításnak részletes programját. A kiállítás érdekében Szeged városának tanácsa részéről főleg dr. *Tóth Pál* főjegyző, a szegedi képzőművészeti egyesület részéről *Stelzel Frigyes* elnök, *Erdélyi Béla* igazgató és *Nyilassy festőművész*, az iparkamara részéről *Kulinyi Zsigmond* titkár fáradozik s a szegedi helyi sajtó is meleg rokonszenvvel támogatja a kiállítás ügyét. A kiállításra vonatkozó felhívást a bejelentő ívekkel együtt május hó 1-én küldték szét. Ha netán oly művészi iparosok, kik a kiállításon részt akarnának venni, nem kaptak volna fölhívást, forduljanak a M. Iparművészeti Társulat titkári hivatalához, a mely készséggel szolgál a kiállításra vonatkozó felvilágosítással.



FOLHÍVÁS. A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI Társulat a Szegedi Képzőművészeti Egyesület meghívására, a folyó év szeptember havában, Szegeden, iparművészeti kiállítást rendez.

Ez lesz társulatunk első vidéki kiállítása, s önként érthető, hogy teljes erővel azon vagyunk, hogy e kiállítás úgy művészi színvonalának mint tartalmasságának tekintetében, méltón sorakozzék a budapesti kiállításaink mellé.

De érdekében van művészi iparosainknak is, hogy a kiállításon minél előnyösebben bemutatkozzanak; hiszen tudvalevő, hogy a vidéket még ma is elárasztja a külföldi import s így meg kell ragadnunk az alkalmat, hogy a magyar közönséget meggyőzzük a magyar iparművészetnek magas fejlettségéről és versenyképességéről.

Szeged városának, de mondhatjuk joggal, az egész Alföldnek művelt közönsége meleg érdeklődéssel várja a kiállítást, a melynek helye a város legkiválóbb épületében, a kulturpalotában lesz, s nem kételkedünk benne, hogy a közönség nemcsak nézni fogja a kiállítást, hanem vá-

sárol is, úgy, hogy kiállítóinkra nézve megfelelő anyagi haszonnal is jár a kiállításon való részvételük.

A kiállításnak anyagi sikerét különben is biztosítottak veszszük, mert nemcsak a Szegedi Képzőművészeti Egyesület fogja e kiállításon nagyobb összegben nyere-ménytárgyakat vásárolni a tagjai között rendezendő sorsoláshoz, hanem ez alkalomból maga Szeged városa is nagyobb összeget fordít beszerzésekre, a melyekkel múzeumát fogja gyarapítani és a Szegedi Kereskedelmi és Iparkamara részéről szintén várható nagyobb összegű vételek.

Mindezek alapján teljes bizalommal fordulunk művészi iparosainkhoz azzal a kéréssel, hogy a kiállításon résztvenni s erre vonatkozó elhatározásukról, előzetes tájékoztatásunk céljából, legkésőbb május hó 15-ig, a Magyar Iparművészeti Társulat titkári hivatalát (Budapest, IX., Üllői-út 33.) értesíteni méltóztassék.

Kötelességszerűen különös súlyt helyezünk arra, hogy a kiállításra kerülő munkák jó eredeti tervek után készüljenek s ezért utánzatok, vagy oly munkák, melyek a jogos művészi igényeknek meg nem felelnek, eleve ki vannak zárva.

Megjegyezzük, hogy a kiállításra szánt tárgyak elfogadása felett társulatunk juryje dönt, a mely annak idején, a bíráló meg-ejtése céljából, külön értesítést küld a kiállítóknak, továbbá, hogy a kiállítás összes költségeit a Szegedi Képzőművészeti Egyesület, illetőleg társulatunk fődözi. Kiállítóinktól tehát nem kívánunk egyebet, minthogy tárgyaikat annak idején, kellően csomagolva, az Országos Iparművészeti Múzeumba (Budapest, IX., Üllői-út 33.) beküldjék. A vidéki kiállítók közvetlenül Szegedre szállíthatják tárgyaikat.

A kiállításon történt vásárlásokból levonandó szokásos 5% jutalék a kiállítás költségeire fordíttatik.

Budapesten, 1901. április havában.

A Magyar Iparművészeti Társulat választmányának megbízásából, a rendezőbizottság: *K. Lippich Elek dr., Faragó Ödön, Horti Pál, Györgyi Kálmán.*



ÚJ TAGOK. F. É. FEBRUÁR HÓ
20 óta e füzet megjelenéseig a következők léptek be a Magyar Iparművészeti Társulat rendes tagjainak sorába: *Albert Andor* Budapest, „*Arany János*“ önképzőkör Nagyvárad, *Benes Imre* Budapest, *Bernstein Ferenc Nándor* Budapest, *Bauer*

Vogel Gyula Budapest, *dr. Békefi Remig* Budapest, *Ls. Bécherat-Gaillard* Genéve, *Baditz Ottó* Budapest, *ifj. Czibalmos Ferenc K.-Vásárhely*, *Csanak József* Debrecen, *Chiser Lajos* Budapest, *Debreceni kereskedelmi Csarnok* Debrecen, *Egri ipartestület* Eger, *báró Edelsheim Gyulai Lipót* Páris, *Erős Sándor* Budapest, *ifj. Fresz József* Budapest, *Gyúrovits Emil* Budapest, *Guttman Miksa* Budapest, *Geiger Richard* Budapest, *Hochfelder Jakab* Debrecen, *Holczer Viktor* Budapest, *Habits Antal* Budapest, *Heintz Béla* Budapest, *dr. Högyes Ferenc* Budapest, *Iparostanoniskola Székesfehérvár*, *Jeremias Rezső* Budapest, *Justh Béla* Budapest, *Korossy Albert* Abony, *Kovács János* Szeged, *dr. Kobilicz Elek* Perlak, *Kavasch Ernő* Igló, *Kristyóry János* Arad, *Kereskedő ifjak egyesülete* Debrecen, *Klein Frigyes* Budapest, *dr. Keresztessy Gyula* Nyíregyháza, *Krausz Gábor* Budapest, *gróf Károlyi Gyula* Bályok, *Kozilek József* Budapest, *Lukács Dezső* Budapest, *özv. Láposy Ferencné* Debrecen, *Liess Frigyes* Budapest, *dr. Löfkowitz Márton* Debrecen, *Markó Gyula* Budapest, *Niewelt Adolf* Budapest, *Németh Lajos* Budapest, *Nasser J. Lipót* Budapest, *Nyilasy Sándor* Szeged, *Péterffy Lajos* Budapest, *Pál L. Leó* Budapest, *Popper Zsigmond* Budapest, *dr. Pfisterer Lajosné* Kaposvár, *Perci M. Károly* Budapest, *Révai Ödön* Budapest, *Rázel József* Budapest, *Rimanóczy Béla* Budapest, *Reinthaller Sándor* Budapest, *Rombauer Emil* Brassó, *ifj. Rimanóczy Kálmán* Nagyvárad, *Rauer János* Budapest, *dr. Reichenfeld Zoltán* Apc, *Rétay Béla* Budapest, *Szónyi László* Budapest, *Sipos János és Ta* Budapest, *Szegedi Ipartestület* Szeged, *Szabó Lajos fiai* Debrecen, *Székely Ignác* Budapest, *dr. Szegedi Kálmán* Békés, *Swaykowszky Szaniszló* Budapest, *Smolka Ferenc* Budapest, *Sefcsits Lajos* Szabadka, *Sárga János* Kolozsvar, *Tatorján István* Budapest, *Thonet testvérek* Budapest, *Tornallyai járási általános ipartestület*, *dr. Tóth János* Budapest, *Verseci Kaszinó* Versec, *Vágújhelyi ipartestület* Vágújhely, *dr. Voinovich Géza* Budapest, *Vidor Emil* Budapest, *Varga és Flaschner* Debrecen, *Vydra Lajos* Budapest, *Vági József* Budapest, *dr. Walla Béla* Budapest, *dr. Zakariás János* Brassó, *Zlatnói üveggyár* Zlatnó.

Összesen nyolcvanhat új tag.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI.

A szerkesztőségnek nincs kifogása az ellen, ha a Magyar Iparművészet közleményeit a t. lap társak átveszik, de kiköti, hogy ilyenkor a Magyar Iparművészet-et idézzék.

A szerk.

K. J. Arad. Úgy tudjuk, hogy a M. Iparművészeti Társulat vezetősége a tervezett vidéki kiállításainak sorozatába bevette Aradot, de nem hiszszük, hogy a kiállítás még ebben az évben meg legyen. — R. S. Kassa. Szívesen mondunk véleményt az ön tervezeteiről, csak tessék azokat hozzánk beküldeni. — G. G. Budapest. Ön kifogásolja lapunk legutóbbi számának képeit. Igaza van, a képek homályosak, de nem a klisékben volt a baj, a mint ön azt hiszi, hanem a papírosban. Reméljük, hogy meg van elégedve a mostani képeinkkel, melyeket krétapapírra nyomattunk. — Dr. S. L. Nyiregyháza. Rajta leszünk, hogy kívánságát teljesítsük. A lapunkban képben

bemutatott magyar iparművészeti tárgyaknak árát jövőben a lehetőséghez képest közölni fogjuk. — L. J.-né. Nógrád-Megyer. Igen. Hölgyek megtanulhatják a rajzolást és az aquarell-festést, sőt a porcellán- és majolika-festést is a sz. főv. iparrajziskolában (IX., Lónyay-u. 4/a). A havi tandíj két korona. — R. E. Miskolc. A párisi Maison moderne nem azonos a L'Art nouveau c. vállalattal, bár céljuk s irányuk közös. Előbbinek Mayer Gräfe, utóbbinak S. Bing a tulajdonosa. — G. F. Kolozsvár. Az Orsz. Iparművészeti Múzeum galvanoplasztikai intézete magánosok részéről is elfogad megbízásokat. Tessék Herpka Károly tanárhoz. (IX., Kinizsi-u. 31.) fordulni. — A. L. Szegzárd. Türelmet kérünk. Egyik közelebbi füzetünket a hazai népies művészetnek akarjuk szentelni és akkor rajzait közölni fogjuk. — D. J. Megyesfalva. Örülünk, hogy jó hasznát vehette rajzainknak. Forduljon máskor is bizalommal hozzánk és a mennyire módunkban lesz, támogatni fogjuk.

RELIEF
KOPITS JÁNOSTÓL.



Az orsz. m. kir. iparművészeti iskola díszítő szobrászati szakosztályának volt növény

CSIPKERÓZSIKA.

HÁZAI IPARMŰVÉSZETI CIKKEK:

190

GMEHLING HERMANN

Cs. és kir. udvari szállító

•• BUDAPEST, ••
VII., DAMJANICH-UTCA 6.

BŐR- ÉS BŐRBUTORGYÁR.

Bőrszékek, • karosszékek,
mappák stb.

194

LESZIK KÁROLY

§ könyvkötészete §

•• BUDAPEST, ••

Szentkirályi-utca 6. sz.

Minden e szakmába vágó
díszmunka
elkészítését olcsón elvállalja.

==== Telefon 59—22. ====

192

GERLACH és SCHENK

KÉPZŐ- és IPARMŰVÉSZETI KÖNYV-
KERESKEDÉS és KIADÓHIVATAL,

•• BUDAPEST, ••
V., AKADEMIA-UTCA 3.

Építészeti, festészeti, szobrászati,
épület- és bútorasztalossági stb. stb.
rajzgyűjtemények egyedüli beszer-
•• zési forrása. ••

Részletfizetés! Árjegyzékek ingyen!

200

PALKA JÓZSEF

ÜVEGFESTÉSZETI
MŰTERME

==== Telefon 62—23. ====

•• BUDAPEST, ••
VIII., Mária Terézia-tér 1. sz.

Készít stilszerű festett templom-
ablakokat.

Modern opalescent és részben foglalt
munkákat minden célokra.

Költségvetésekkel és rajzokkal
készséggel szolgátok.

196

FRIEDRICH TÓDOR

elsőrangú vésnői műterme
és műnyomó-intézet.

Papír pecsét bélyeget (vignetta)
és levélpapírt színes dombor-
nyomással

==== a legizlésebben elkészít. ====

BUDAPEST,
IV., Szervita-tér 3. szám.

195

ÉPÍTŐ IPAROSOK ISKOLÁJA.

ÉPÍTŐ-IPAROS RAJZ-TANFOLYAM.

ELŐKÉSZÍTÉS AZ ÉPÍTŐ-
KÖMŰVES, KÓFARAGÓ ÉS
ÁCSMESTERI VIZSGÁRA.

••••• BUDAPEST, •••••
VII., HERNÁD-UTCA 45. SZ.

203

BÁNYAI VIKTOR

MŰASZTALOS

BUDAPEST,
VI., RÓZSA-UTCA 51—53. sz.

•• BÚTOROK, ••
BERENDEZÉSEK,
• MODERN STYL. •

199

PÁPIR-KÁRPIT GYÁRI RAKTÁR.

PÁPIR MASSÉ UTÁNZAT
SAJÁT GYÁRTMÁNY.

•• BUDAPEST, ••
VII., Erzsébet-körút 33.

ZIMMERMANN BERNÁT

FESTŐ ÉS MÁZOLÓ.

Lakás: •• BUDAPEST, ••
••••• VII., Almássy-tér 16.

202

SIMA H.

Készít stilszerűen mindennemű dombor munkát, kovacsolt vaskaput, kerítéseket, vasszerkezet, facon ablak épületvasalások, fényűző és virágmunkák, saját tervek és rajzok,
•• költségvetések kívánatra. ••

••••• BUDAPEST, •••••
VII., Csömöri-út 31.
Százház-utca 36.

185

NIEWELT ADOLF

GÉP- ÉS MŰHÍMZÉSI TELEPE,
BUDAPEST,
VIII., BEZERÉDY-UTCA 6.

Függönyök, terítők, ellenzők,
ablakvédők és bútorszövedek stb.
hímzése, a leggyorsabbtól a leg-
finomabb kivitelig.

197

LUSTIG és NEMÉNYI

==== BUDAPEST, ====

IV., Bécsi-utca 9. sz.

• Női kézi-munkák, •
hímző-anyagok, műhímzések,
==== rajz-műterem. ====

Arany és bronzérem versenyrészeség és kitünő munkáért.

191

FORREIDER és SCHILLER

•• lakatosok, ••

Különleges műkovácsolások és
múdorborítások, vas,
réz, aluminium, bronz stb. stb.

•• Budapest, ••
IX., Üllői-út 117. sz.

204

Párisi világtkiállítás: »Grand Prix«.



KIRSCHNER ÉS TÁRSA

•• BUDAPEST, ••
VI., Váci-körút 59.

Legkiválóbb speciális gyár: fűrészelő- és famegmunkáló-gépekben.
Ábrákat és árakat kívánságra
••••• küldünk. •••••

TELEFON 26—85.

183

Altlehner Károly

==== elsőrangú ====

vésnői intézete

BUDAPEST,
IV. ker., Galamb-utca 1.

184

BRANDL I. GYÖRGY

iparművészeti műterme
BUDAPEST,
VII., Dohány-utca 106.

Különlegesség: •••••

templomi díszítések és
lakásberendezések. ==

HIRDETÉSEK

e rovat részére
fölvételnek ==

A MAGYAR
IPARMŰVÉSZET
kiadóhivatalában

BUDAPEST, =
VII., Kerepesi-út 54.

A vonatok indulása Budapestről.

Érvényes 1901. május hó 1-től.

A keleti pályaudvarról					A nyugati pályaudvarról				
vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hová	vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hová
D é l e l ő t t					D é l e l ő t t				
52	6	20	v. v.	Triest, Nagy-Kanizsa	102	1	00	kel. ost.	(Bécs, Berlin,*) Páris,
1) 316	6	25	sz. v.	Hatvan				expr. v.	(Ostende, London
604	6	50	gy. v.	(Győhérvár, N.-Szeben,	166	5	55	sz. v.	Palota-Ujpest
10	6	50	sz. v.	(Kolozsvár, Stanislau	124	6	15	>	Ersekújvár
402	7	10	gy. v.	Bécs, Grác	6102	6	35	>	Czegléd, Szolnok
1002	7	15	>	Kassa, Munkács	4102	6	45	>	Esztergom
304	7	30	>	Zágráb, Fiume, Róma	168	6	55	>	Palota-Ujpest
1302	7	30	gy. v.	Ruttká, Berlin	6012	7	05	v. v.	Lajosmizse
318	7	35	sz. v.	Fehring, Grác	1406	7	30	gy. v.	Zsolna, Berlin
906	7	40	>	Gödöllő	106	8	00	>	Bécs
1508	7	50	>	Belgrád, Brod	708	8	15	>	Temesvár, Orsova
1008	8	00	>	Kassa, Csorba	712	8	30	sz. v.	Temesvár
606	8	10	>	Zágráb, Fiume, Pécs	2) 142	8	45	>	Nagy-Maros
506	8	30	>	Arad, Brassó	170	9	15	>	Palota-Ujpest
6	8	50	gy. v.	Kolozsvár, Brassó	116	9	25	>	Bécs, Berlin
408	8	50	sz. v.	Bécs, Grác	D é l u t á n				
20	9	00	>	Munkács, M.-Sziget	1) 146	12	00	sz. v.	Nagy-Maros
1708	9	15	>	Bicske	6104	12	05	>	Czegléd, Szolnok
306	9	35	>	M.-Sziget, Stanislau	172	12	15	>	Palota-Ujpest
				Ruttká, Berlin	136	12	25	>	Nagy-Maros
D é l u t á n					4108	12	50	>	Dorog
944	12	00	tv. szsz.	Kis-Kőrös	174	1	15	>	Palota-Ujpest
1) 514	12	10	sz. v.	Nagy-Káta	104	1	45	gy. v.	Bécs, Páris
22	12	25	>	Bicske	2) 4110	2	05	sz. v.	Pilis-Csaba
310	12	35	>	Hatvan	126	2	15	>	P.-Nána, Léva
320	1	30	>	Gödöllő	176	2	20	>	Palota-Ujpest
504	2	00	gy. v.	Kolozsvár, Debreczen	704	2	30	gy. v.	Bukarest, Verciorova
602	2	15	>	Arad, Bukarest *	144	2	35	sz. v.	Ersekújvár
4	2	15	>	Bécs, Páris, London	4104	2	40	>	Esztergom
510	2	20	sz. v.	Szolnok	720	2	45	>	Czegléd
16	2	25	>	Komárom	6002	2	55	>	Lajosmizse
404	2	35	gy. v.	Kassa, Lemberg	2) 186	3	20	>	Palota-Ujpest
904	2	40	>	(Belgrád,	178	4	15	>	Palota-Ujpest
312	2	40	sz. v.	Konstantinápoly	138	4	25	>	Nagy-Maros
1) 322	2	45	>	Hatvan	716	4	30	>	Szeged
1004	3	00	gy. v.	Gödöllő	108	5	15	gy. v.	Bécs
1022	3	20	v. v.	Zágráb, Fiume, Róma	2) 148	5	30	sz. v.	Vác
910	3	35	sz. v.	Adony-Szabolcs, Paks	180	6	00	>	Palota-Ujpest
302	3	45	gy. v.	Szabadka	1404	6	15	gy. v.	Zsolna, Berlin
12	4	30	sz. v.	Ruttká, Berlin	140	6	20	sz. v.	Párkány-Nána
308	5	20	>	Győr	4106	6	40	>	Esztergom
508	5	45	>	Ruttká, Berlin	710	7	00	>	Verciorova, Bukarest
314	6	25	>	Kolozsvár, Brassó	6014	7	15	v. v.	Lajosmizse
1706	7	05	>	Hatvan	182	7	40	sz. v.	Palota-Ujpest
1) 18	7	20	>	M.-Sziget, Stanislau	4) 128	7	50	>	Nagy-Maros
24	7	35	>	Bicske	2) 154	8	00	>	Vác
1506	8	00	>	N.-Kanizsa, Triest	714	9	05	>	Czegléd
1006	8	30	>	Kassa, Csorba	184	9	25	>	Palota-Ujpest
406	8	55	>	Zágráb, Fiume, Eszék	218	9	40	tv. szsz.	Zsolna, Berlin
48	9	00	tv. szsz.	Miskolcz, Lemberg	118	10	00	sz. v.	Bécs
502	9	15	gy. v.	Bicske	706	10	10	gy. v.	Szeged, Verciorova
1200	9	40	sz. v.	Kolozsvár, Bukarest	2) 188	10	25	sz. v.	Palota-Ujpest
4) 420	9	45	gy. v.	Gyékényes, Brod	1408	10	40	>	Vác
1504	10	00	sz. v.	Kassa, Csorba	2) 902	11	20	keleti	(Belgrád,
608	10	00	>	Fehring, Grác				expr. v.	(Konstantinápoly
908	10	20	>	Arad, Brassó				kel. ost.	(Bukarest,
8	10	45	>	Belgrád, Eszék, Brod				expr. v.	(Konstantinápoly
328	11	10	v. v.	Bécs, Sopron					
				Ruttká, Miskolcz					
* Bukarestről csak június 1-től.					1) Berlinbe csak minden szerdán és vasárnap.				
1) Közlekedik ünnep- és v.-nap május 15-től szept. 15.					2) Közlekedik ünnep- és vasárnap május 15-től.				
2) > június 1-től bezár. szept. 15-ig.					3) > ünnep- és v.-nap máj. 15-től szept. 15.				
3) > június 15-től bezár. szept. 15-ig.					4) > június 1-től.				
					5) > minden kedd, esütört. és vasárnapon.				
					6) > minden szerdán és szombaton.				
A vonatok indulása Buda-Császárfürdő kitérőről.									
4002	6	14	sz. v.	Esztergom	4008	12	30	sz. v.	Dorog
					2) 4016	1	55	>	Pilis-Csaba
					4004	2	29	>	Esztergom
					4006	6	30	>	Esztergom
A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosról.									
-	-	-	-	-	324	6	50	sz. v.	Pécel

A vonatok érkezése Budapestre.

Érvényes 1901. május hó 1-től.

A keleti pályaudvarra					A nyugati pályaudvarra				
vonat- szám	óra	perc	vonat neve	honnan	vonat- szám	óra	perc	vonat neve	honnan
D é l e l ő t t					D é l e l ő t t				
645	5	00	tv. szsz.	Arad	1) 701	12	50	kel. ost.	Konstantinápoly,
327	5	20	v. v.	Berlin, Ruttka				expr. v.	Bukarest
1707	5	45	sz. v.	Máramaros-Sziget	161	4	40	sz. v.	Palota-Ujpest
607	6	10	>	Brassó, Arad	163	5	40	>	Palota-Ujpest
47	6	15	tv. szsz.	Bicske, Sárbogárd	101	6	15	>	Szolnok, Czegléd
495	6	35	sz. v.	Lemberg, Miskolcz	1407	6	30	>	Vác
7	6	40	>	Bécs, Sopron	165	6	40	>	Palota-Ujpest
1) 410	6	55	gy. v.	Csorba, Kassa	217	7	05	tv. szsz.	Berlin, Zsolna
907	7	05	sz. v.	Belgrád, Bród	709	7	15	sz. v.	Bukarest, Verciorova
507	7	10	>	Brassó, Kolozsvár	4107	7	23	>	Dorog
1303	7	25	>	Gráz, Fehring	167	7	35	sz. v.	Palota-Ujpest
309	7	30	>	Hatvan	117	7	45	>	Bécs
501	7	50	gy. v.	Bukarest, Brassó	6011	7	50	v. v.	Lajosmizse
1021	7	55	v. v.	Paks, Adony-Szabolcs	2) 139	8	10	sz. v.	Nagy-Maros
1505	8	15	sz. v.	Kassa, Csorba	713	8	25	>	K.-K.-Félegyháza
1005	8	20	>	Fiume, Zágráb, Eszék	4101	8	35	>	Esztergom
1003	8	40	gy. v.	Róma, Fiume	127	8	45	>	Párkány-Nána
311	8	45	sz. v.	Hatvan	1403	9	45	gy. v.	Berlin, Zsolna
509	9	15	>	Szolnok	169	10	10	sz. v.	Palota-Ujpest
11	9	20	>	Győr	715	10	55	>	Szeged
909	10	05	>	Szabadka	143	11	05	>	Érsekujvár
307	10	05	>	Ruttka					
23	10	20	>	N.-Kanizsa, Triest					
D é l u t á n					D é l u t á n				
317	12	25	sz. v.	Gödöllő	171	12	55	sz. v.	Palota-Ujpest
301	12	50	gy. v.	Berlin, Ruttka,	141	1	15	>	Nagy-Maros
903	1	05	>	Konstantináp. Belg.	703	1	25	gy. v.	Bukarest, Verciorova
601	1	10	>	Bukarest,* Arad	103	1	50	>	Páris, Bécs
1901	1	25	>	Gyékényes, Pécs	173	1	58	sz. v.	Palota-Ujpest
403	1	30	>	Lemberg, Kassa	175	3	05	>	Palota-Ujpest
3	1	50	>	London, Páris, Bécs	6001	3	15	>	Lajosmizse
503	1	50	>	Kolozsvár, Debreczen	135	3	55	>	Nagy-Maros
313	3	10	sz. v.	Hatvan	2) 185	4	05	>	Palota-Ujpest
21	4	25	>	Bicske	6103	4	15	>	Szolnok, Czegléd
319	5	35	>	Gödöllő	4103	4	35	>	Esztergom
27	6	05	>	Győr	177	5	40	>	Palota-Ujpest
505	6	20	>	Brassó, Kolozsvár	4) 145	5	45	>	Nagy-Maros
905	6	40	>	Belgrád, Eszék	115	5	55	>	Bécs, Berlin
305	7	00	>	Berlin, Ruttka,	179	6	50	>	Palota-Ujpest
5	7	15	gy. v.	Szerencs	107	7	00	gy. v.	Bécs
605	7	20	sz. v.	Brassó, Arad	711	7	10	sz. v.	Temesvár
2) 321	7	50	>	Gödöllő	707	7	40	gy. v.	Orsova, Temesvár
1007	8	00	>	Fiume, Zágráb, Pécs	181	8	20	sz. v.	Palota-Ujpest
1705	8	10	>	Stanislaw, M.-Sziget	2) 147	8	30	>	Vác
2) 15	8	20	>	Bicske	125	8	45	>	Párkány-Nána
407	8	30	>	Munkács, M.-Sziget	105	9	00	gy. v.	Bécs
1001	8	35	gy. v.	Róma, Fiume, Zágráb	4) 4109	9	10	sz. v.	Pilis-Csaba
941	8	45	tv. szsz.	Kis-Kőrös	1405	9	25	gy. v.	Berlin, Zsolna
1507	8	50	sz. v.	Kassa, Csorba	4105	9	50	sz. v.	Esztergom
2) 19	9	00	>	Bicske	719	9	58	>	Szolnok, Cegléd
9	9	15	>	Bécs, Gráz	182	10	05	>	Palota-Ujpest
303	9	20	gy. v.	Berlin Ruttka,	137	10	15	>	Nagy-Maros
603	9	40	>	(N.-Szeben, Gyfihérv.,	2) 153	10	30	>	Vác
1301	9	45	>	(Kolozsvár, Stanislaw	123	10	45	>	Érsekujvár
401	10	00	gy. v.	Gráz, Fehring	2) 101	11	00	kel. ost.	(London, Ostende,
2) 513	10	30	sz. v.	Munkács, Kassa	6013	11	10	expr. v.	(Páris, Berlin, Bécs
2) 515	10	40	>	Nagy-Káta	9) 901	11	20	v. v.	Lajosmizse
17	10	50	>	Hatvan	2) 187	11	30	keleti	(Konstantinápoly,
			>	Komárom				expr. v.	Belgrád
			>					sz. v.	Palota-Ujpest

1) Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.
 2) Közlekedik június 1-től.
 3) > ünnep- és vasárnap május 15-től bezárólag szept. 15-ig.
 4) > ünnep és vasárnap május 15-től bezárólag szeptember 15-ig.
 5) Bukarestről csak június 1-től.

A vonatok érkezése Buda-Császárfürdő kiterőbe.

4007	7	17	sz. v.	Dorog	4003	4	41	sz. v.	Esztergom
4001	8	45	>	Esztergom	4) 4009	9	20	>	Pilis-Csaba
					4005	9	59	>	Esztergom

A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra.

323	6	00	sz. v.	Pécel	-	-	-	-	-
-----	---	----	--------	-------	---	---	---	---	---

BESCHORNER A. M. és FIA
 Műércöntők
 Budapest, VI. ker., Külső váci-ut 119. sz.
 ••• Telefon 14-07. ••• 164

HIRDETÉSEK
 felvételnek a kiadóhivatalban
 Budapest, VII., Kerepesi-ut 54.

Az Athenaeum kiadásában megjelent:
A Millenniumi kiadás.
Magyar Nemzet
Története. Tíz kötetben.
 Minden kötet ára fűzve 12 korona.
 Díszes és tartós vászonköt. 16 kor.

NON PLUS ULTRA MAGYAR FÉMÖTVÉNYGYÁR
ECKER ÉS TÁRSA
 •• Gyár: •• BUDAPEST. Városi iroda:
 VII., Gízella-ut 43. szám. VII., Aréna-ut 34/b sz.
 •• Aranysárga és fehérszínű érc-
 ötvözet nagyfoku ellenálló képes-
 séggel rozsdásodás (oxyd) ellen.
 Változatlan színtartás. Használha-
 tóság: a legnehezebb csapágytól a
 legfinomabb díszmű-öntvényig. 174

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t. kiadásában megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:
 40 kép. **Zichy Mihály élete és művei.** Ára 90 K.
 ••••• A művész legkitünőbb alkotásaiból. ••••• | A művész élettrajzával és a képek magyarázatával.
 (Heliogravure és egyéb.) Nagyalaku (48×36 cm.) díszmű.

PETŐFI SÁNDOR ▲▲▲▲▲
ÖSSZES ▲▲▲▲▲
KÖLTEMÉNYEI.

HAZAI MŰVÉSZEK ▲▲▲
ÚJ RAJZAIVAL ÉS A
KÖLTŐ ARCKÉPÉVEL.

A KÉPEKET FESTETTÉK:
 BADITZ, BENCZUR, BIHARI, BOHM, EBNER,
 ▲▲ EISENHUT, HEGEDÜS, KARLOVSZKY, ▲▲
 KACZIÁNY, RÉVÉSZ, ROSKOVITS, SPÁNYI,
 ▲▲ VÁGÓ, VASZARI, VASTAGH, WAGNER. ▲▲

Ára:
 Két gyönyörű díszkötés-
 ben Petőfi domborművű
 arcképével, =
 pemek vászonkötésben
 72 korona. =
 Legfinomabb selyem-
 kötésben 84 korona.

Kapható az »ATHENÆUM«
 irod. és nyomdai r.-t. könyv-
 kiadóhivatalában, Budapest,
 VII., Kerepesi-út 54., és min-
 den könyvkereskedésben. =

Műtörténeti monographiák.

Az ATHENÆUM irodalmi és nyomdai r.-társ. kiadásában megjelent:

≡ Magyar műtörténeti monographiák. ≡

A vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszterium támogatásával.



==== SZANA TAMÁS: =====



I. kötet.

Izsó Miklós =====

==== élete és munkái. =====

Illusztrált mű hét heliogravure-melléklettel és huszonkét szöveggéppel.

Ára

japáni papíron
24 korona.



Simított
velin papíron
12 korona.



II. kötet.

Markó Károly =====

==== és a tájfestészet. =====

Illusztrált mű hét heliogravure-, egy autotipia-melléklettel, kéziratmással és 22 szöveggéppel.

Ára

japáni papíron
24 korona.



Simított
velin papíron
12 korona.



III. kötet.

Jankó János =====

==== élete és munkái. =====

Illusztrált mű egy heliogravure-, két autotipia-melléklettel és 32 szöveggéppel.



Ára

simított velin
papíron
6 korona.



Kapható úgy az „ATHENÆUM“ könyvkiadó-osztályában, Budapest, VII. kerület,
Kerepesi-út 54., valamint minden könyvkereskedésben.

SZENT LÁSZLÓ ÉREM.

== A Magyar Iparművészeti Társulat tulajdona. ==



== Tervezte: ==

Szárnovszky Ferenc.

== Készíti: ==

Scheid G. A. Budapesten.



A Magyar Iparművészeti Társulat tagjai az érmet a következő kedvezményes árakon kaphatják:

Szám	Átmérője	A n y a g a	Ára darabonkint	
			fül nélkül	füllel
1	42 mm.	arany	56 kor. — fil.	58 kor. — fil.
		ezüst	5 " — "	5 " 40 "
		bronz	— " 80 "	1 " — "
2	37 mm.	arany	32 kor. — fil.	34 kor. — fil.
		ezüst	3 " — "	3 " 60 "
		bronz	— " 60 "	— " 80 "
3	30 mm.	arany	24 kor. — fil.	26 kor. — fil.
		ezüst	2 " — "	2 " 40 "
		bronz	— " 40 "	— " 60 "
4	25 mm.	arany	14 kor. — fil.	16 kor. — fil.
		ezüst	1 " 40 "	1 " 80 "
		bronz	— " 20 "	— " 40 "
5	19 mm.	arany	6 kor. — fil.	8 kor. — fil.
		ezüst	— " 80 "	1 " 20 "
		bronz	— " 10 "	— " 30 "

Megrendeléseket elfogad:

A Magyar Iparművészeti Társulat basárja

(Budapest, Üllői-út 33–37. szám.)



A POZSONYI DÓM SZENTSÉGHÁZ AJTÓJA.

NÉHÁNY MAGYARORSZÁGI CSÚCSÍVES TEMPLOM SZENTSÉGHÁZÁNAK VASAJTÓJA.

Az oltári szentséget — az eucharistiát — a kereszténység első századaiban, sőt még a román stílus korában is, a papság jobbára a lakásán őrizte. A XII. században tartott egyházi zsinatok már szigorúan megparancsolják a templomban hagyott oltári szentség elzárását, nehogy az szentségtörő kezekbe kerüljön. Az 1287-ben tartott lüttichi zsinat még azt is kimondja, hogy az oltári szentséget jól elzárva az oltár felett vagy pedig armoriolumban tartsák. Az utóbbi alatt elzárható fali fülkét értettek. A szóban forgó dolgot illetőleg még szabatosabban az 1311-ben tartott ravennai konzilium következő parancsa: Ezennel meghagyjuk, hogy az oltári szentség, a viatikum vagy Krisztus teste, a szent olaj és a betegeknek szánt olaj, a templom vagy sekrestye oly helyén tartandó, a hova szentségtörő kezek nem férkőzhetnek. A kérdéssel a XV-ik és XVI-ik században tartott zsinatok is foglalkoztak, s valamennyinek határozata az volt, hogy az oltári szentséget a templom tiszta (mundo), tiszteletre méltó (honesto), jól látható (signato), szembeszökő (conspicuo) és előkelő (singulari) helyén zár alatt kell tartani.

E határozatoknak tudhatjuk be azt, hogy a csúcsíves stílus korában épített templomok egy részében az oltári szentség őrzésére leginkább a presbyterium evangélium felőli oldalán, rendszerint kőből, torony alakú házikót vagy a falba díszes fülkét építettek, s azt jól elzárható vasajtóval szerelték fel.

Találunk azonban elég templomot, a hol ez a fülke az oltár mögött vagy a sekrestyében van.

Mondanunk se kell, hogy a csúcsíves stílus vasművesei, a szentségház vas-

ajtóinak készítése dolgában nagyon ki-tüntették magukat.

Különösen az osztrák és a német templomokban nem egy remek munkát találunk, a melyekkel több magyarországi templom szentségházának ajtaja vetekszik rajzának szépségével és munkájának művészi voltaival. Ezek közül néhányat e cikkely kapcsán mutatunk be.

Magyarországban a legszebb csúcsíves stílusú szentségház-ajtókat Sáros megyében találjuk. Ezek között a legrégebbek egyikét, a lapis patakit bemutatjuk. Az ajtócska 570 mm. magas és 385 mm. széles. Lapos vasból való keretét lemezből kivágott szalagdiszítvány fedi. Az ajtó mezejét lapos vasból készített rácsozattal töltötték ki, s az így keletkezett négyszögek oldalainak közepére stilizált liliomból alkotott négy szirmú rozettákat szegecseltek.

A csipkeszerű diszítvány hatását tetemesen növeli az, hogy a rozettákat meg-aranyozták és a szegecsek fejét felváltva kékre és pirosra festették be.

Az ajtócska rajza és munkája arra vall, hogy a XIV-ik század vége felé készítették.

Ezzel régiség dolgában vetekszik az a vasajtócska, mely a kisszebeni r. kath. templomban az oltár mögötti fülkét zárja el. Ez csak egyszerű lemez-ajtó, melynek kulcslyuk körüli részén találunk valamelyes diszítványt.* A kulcslyuk alsó szélén lecsüngő liliom párkányából V-alakú levéldísz ágazik ki. A jobboldali szár vége stilizált, a baloldali szár vége naturalisztikus tölgylevélben végződik.

* Lásd a Mintalapok 1898-ik évfolyamát. A vas- és fémipari rész I. füzetének 6-ik szövegábrája.

Az előbbinek szára gyengén jobb felé hajlik, az utóbbié egészen lekonyul, úgy hogy a levél csüng rajta.

Midőn a kisszebeni templomot szentségházzal is feldisznítették, erre már sokkal ékesebb vasajtó került. Magassága 770 mm., szélessége 245 mm. A szentségházon látható évszám után ítélve 1484-ben készítették. A vasajtó színezését újabb keletűnek tartom. A lemez, a lécek és a keretek rozsdavörös színűek, a többi rész aranyárga.

Sáros megyében a legszebb szentségház-ajtókat Kassán találjuk. Az egyik Szent Mihály kápolnáját díszíti, a többi négy a dom szentségház-ajtóján van. *Henszlmann Imre dr.* szerint a szóban forgó szentségház *Crom István* építette,* a kinek neve a városi számadási könyvekben 1446. és 1480. között fordul elő. Az egyik feljegyzés így hangzik:

1480. *Item sabbato port Lucie abgerechnet mit Stefan steinmetz von wegen der Kirchenarbeit Sand Elisabeth hat er von der stat entphangen an der Kirchenschult fl. 23.*

Amint említettük, a Szent Erzsébetről nevezett kassai dom szentségházát négy vasból való ajtócska díszíti. Ezek közül az egyiket bemutatjuk.**

Magassága 1100 mm., szélessége 370 mm. A disznítményeket lemezből vágták ki, melyekre háromszegletes léceket szegecseltek. Mind a négy ajtócskát a késői csúcsíves stílus geometriai formáinak nagy gazdagsága jellemzi. Szépség dolgában vetekszenek a külföldi templomok legszebb tabernákulum-ajtóival. Az irodalomban közzétett hasonló célú német és osztrák vasmunkák közül egy se akad olyan, mely ezeket bármily tekintetben felülmúlná.

Igen szép a Szent Egyedről elnevezett bártfai templom gyönyörű szentségházá-

* Kassa városának ó-német stílusú templomai. (Pest, 1846.) 23-ik oldal.

** A többi háromnak rajzát lásd a Mintalapok 1898-ik és 1899-ik évfolyamában. (Vas- és fémipar 103-ik és 114-ik lap.)

nak három vasajtaja is. Teljesen egyező rajzaikat szintén közöljük. Magasságuk 1250, szélességük 440 mm.

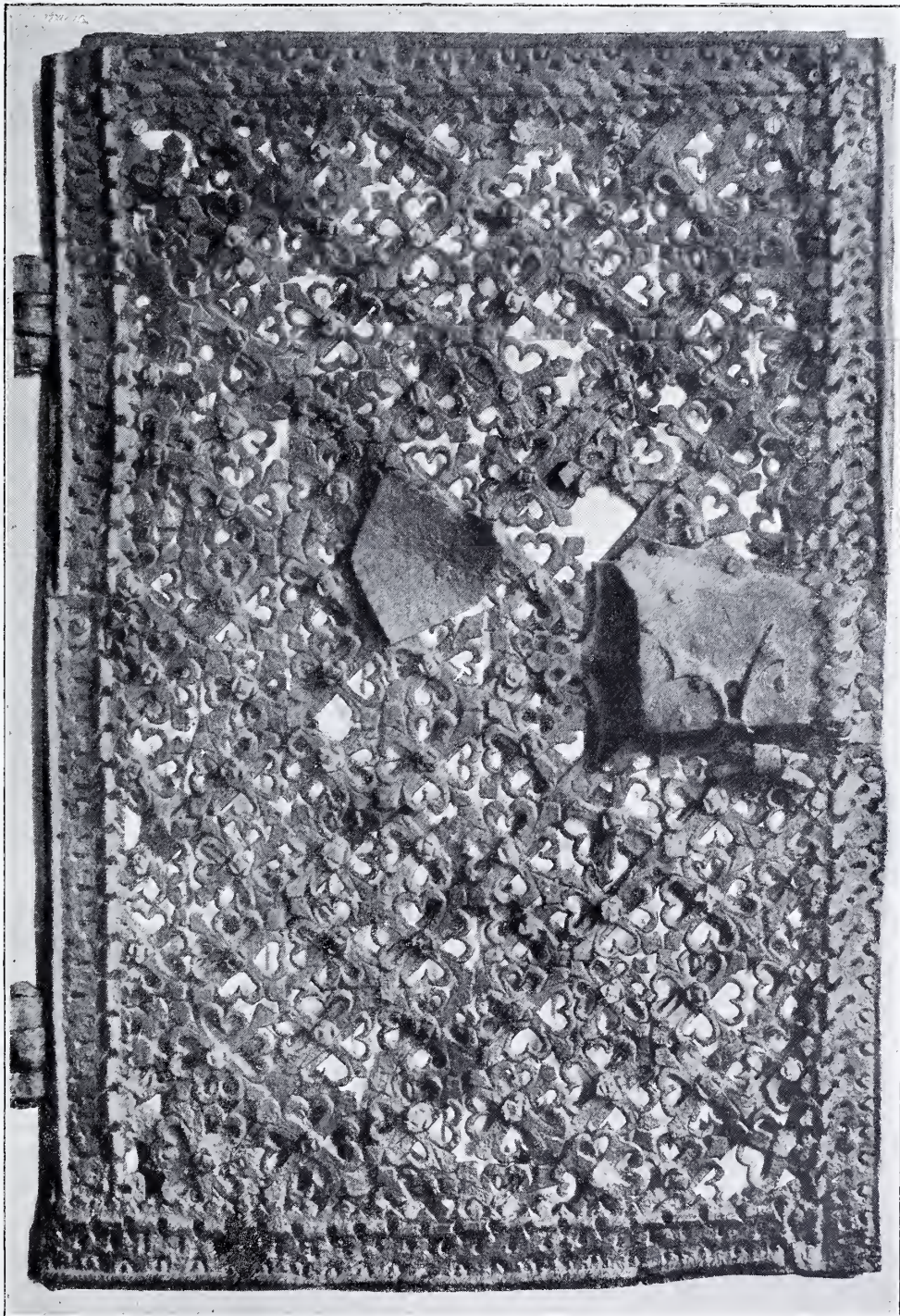
Az ajtók alapját alkotó lemezre szintén háromszegletes vasat szegecseltek, hogy a geometriai disznítmény jellemző bordázatát megkaphassák. Mind a három ajtócska hatását a diszkrét színezés nagyon emeli. Az alaplemez aranyozott és a rajta futó bordák vörösek, azonban a mezőket határoló keretet megfordítva színezték, vagyis a levéldísz aranyozták be és az alaplemezt festették vörösre. Ez a munka is a XV. század második felében készülhetett s nem lehetetlen, hogy a *Crom István* kassai tervezete, mert a városi archivumban őrzött adatok szerint, *István* nevű kassai mester 1464-ben Bártfán működött és itt a bedőlt sekrestye ajtaját építette újra.

Myskovszky Viktor „Bártfa középkori műemlékei című munkájában (27. oldal) szintén *Crom István* kassai mesternek tulajdonítja a bártfai szentségház építését.

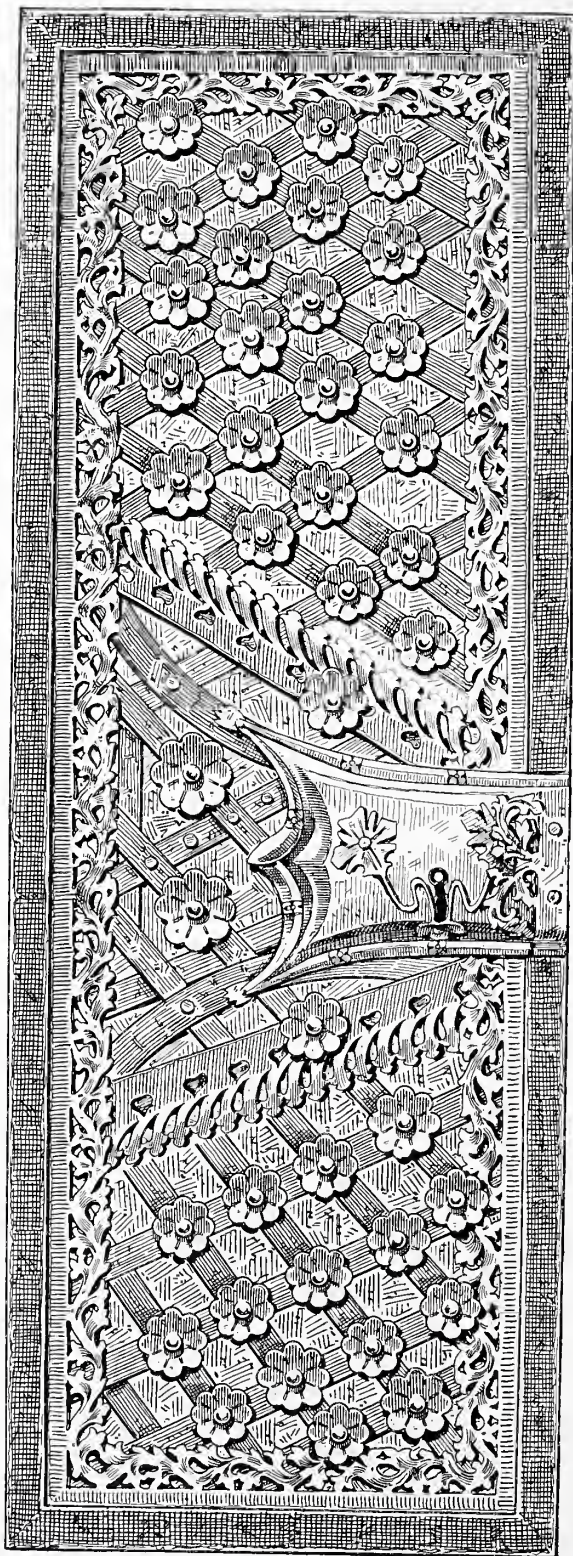
A szepesvármegyei csúcsíves templomok szentségház ajtóit nem oly szépek, mint akár a kassaiak, akár a bártfaiak. Ezek közül a gölnichányainak rajzát mutatjuk be. Halhólyag disznítménye és készítésének módja után ítélve ez is a XV-ik század második felében készült. Magassága 1160, szélessége 390 mm.

Igen szép a Szent Jakabról nevezett lőcsei templom szentségházán levő 4 ajtó is, csak hogy ezeket a vasból való disznítmények jellegének megfelelően fából faragták ki. A vasművesség szempontjából említést csak a pántjuk érdemel.

A kassai és bártfai templomok szentségház-ajtóinak szépségével vetekszik az, mely a szent Mártonról elnevezett pozsonyi dom oltárának jobb oldalán levő fülkét zárja el. Ennek fénynyomatú rajzát mellékletünk láttatja. Magassága 1280 mm., szélessége 540 mm. Német nyelvű felírása szerint *Fischer Zsigmond* bécsi lakatos mester készítette, még pedig a XV. század hatvanas éveiben, mert

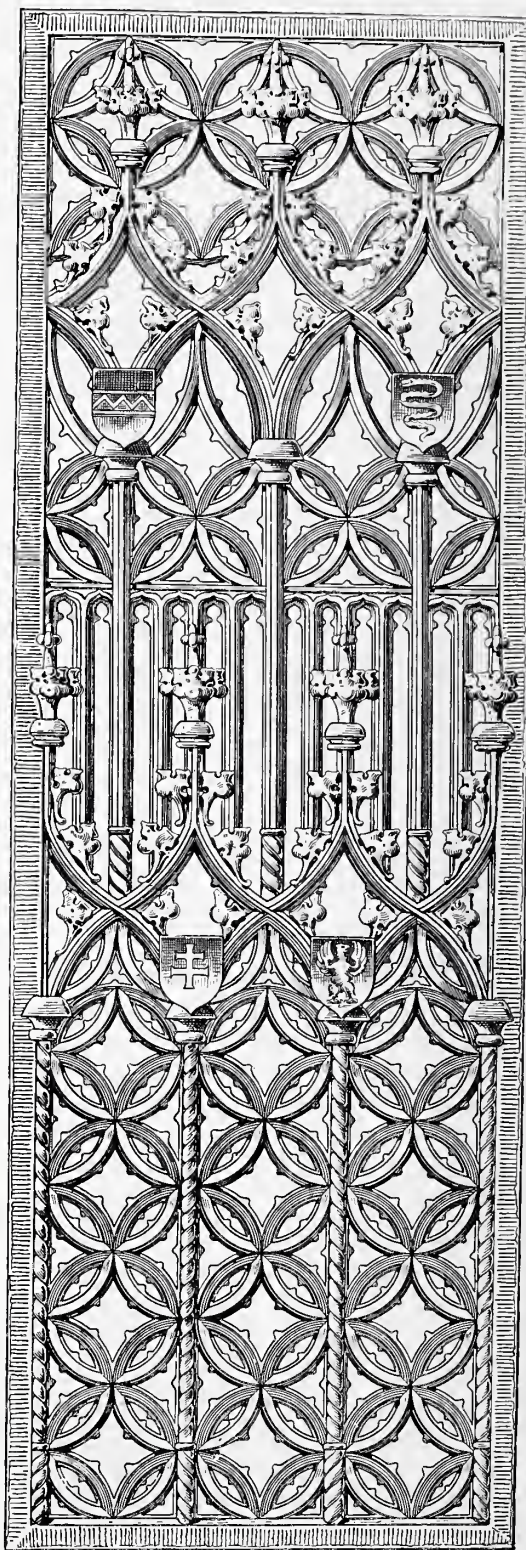


A LAPISPATAKI (Sáros megye)
R. KATH. TEMPLOM
SZENTSÉGHÁZ AJTÓJA.



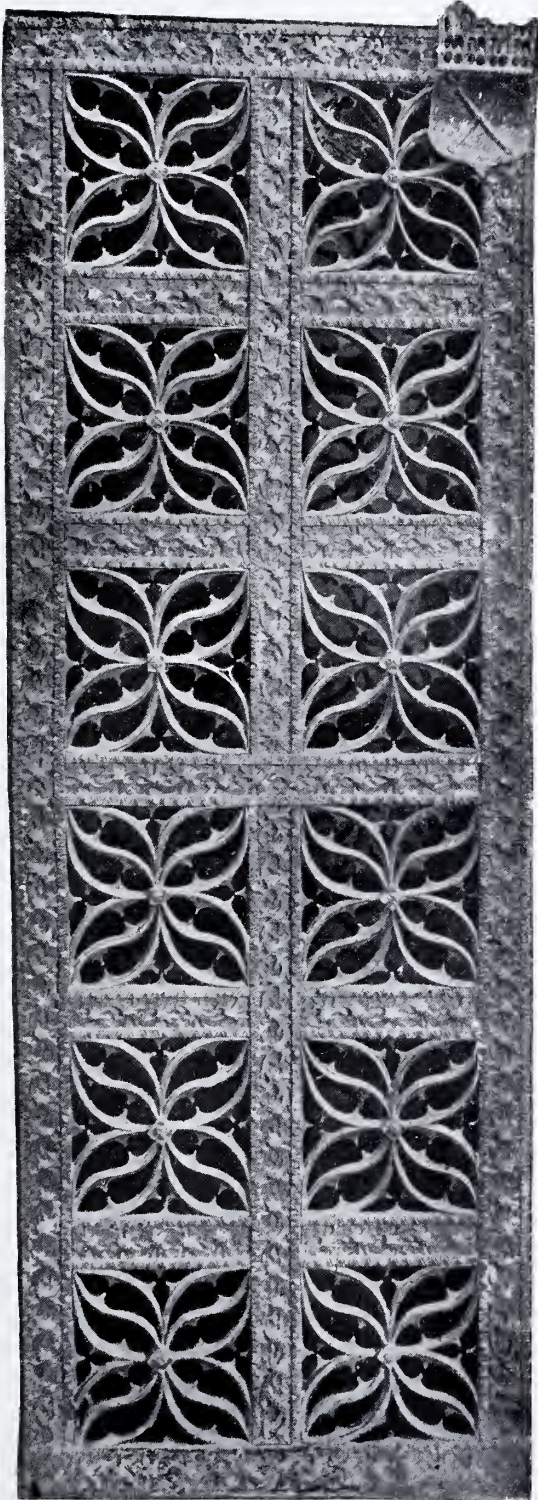
10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0 10 cm.

A KISSZEBENI R. KATH. TEMPLOM
SZENTSÉGHÁZÁNAK VASAJTÓJA.

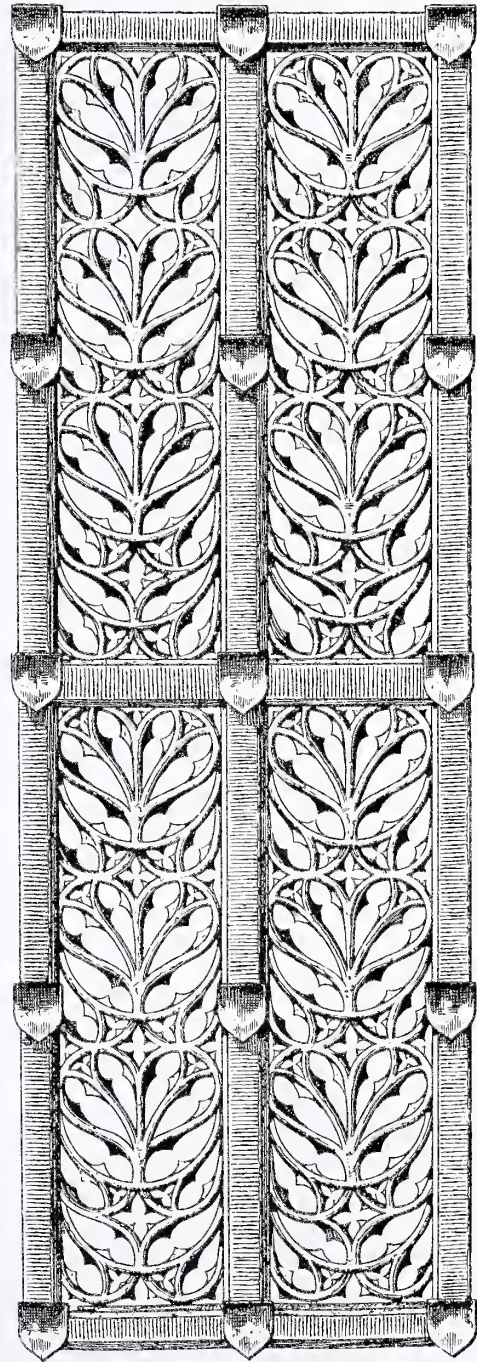


10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0 10 20 cm.

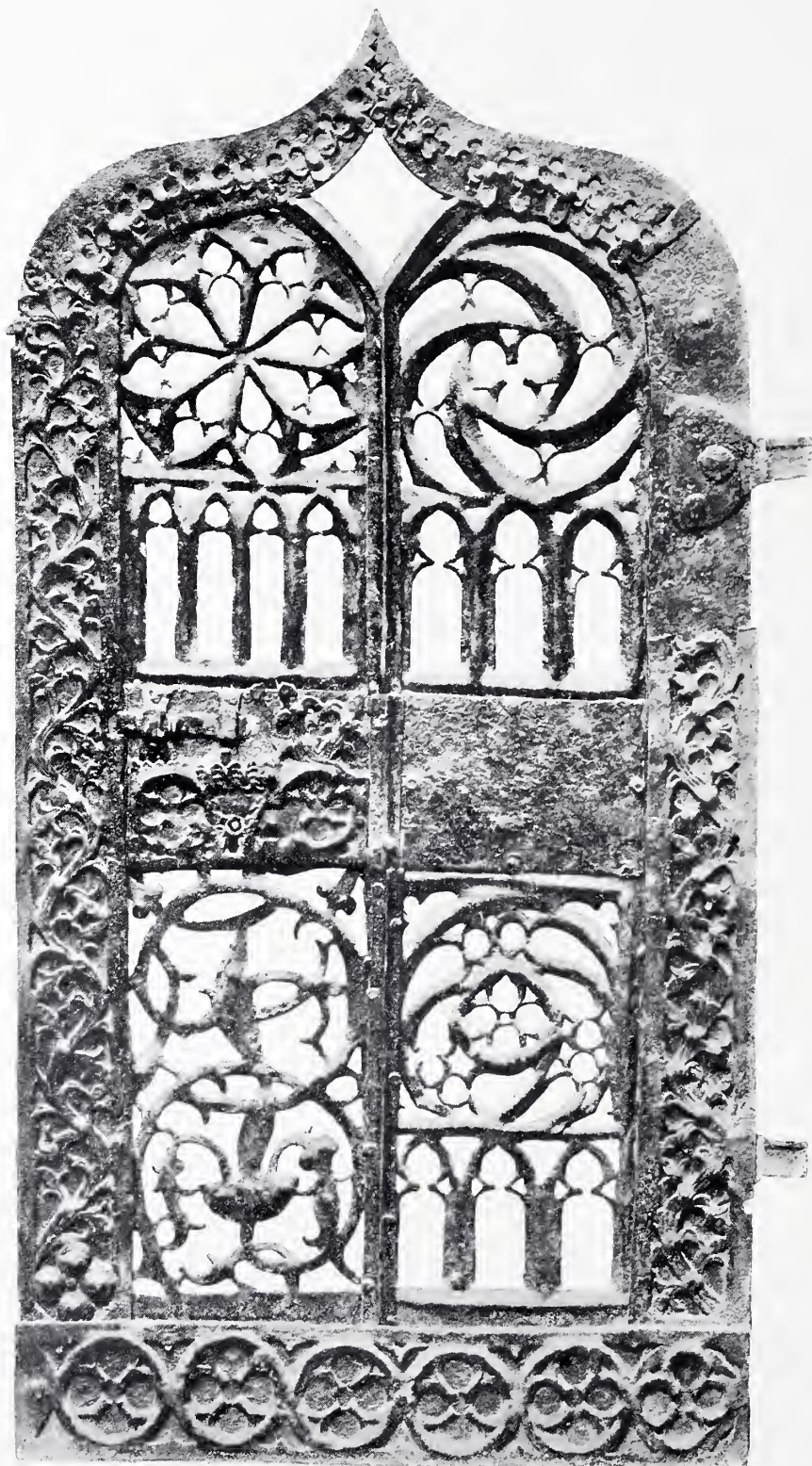
A KASSAI DÓM SZENTSÉGHÁZÁNAK
EGYIK VASAJTÓJA.



A SZENT EGYEDRŐL NEVEZETT
BÁRTFAI TEMPLOM
SZENTSÉGHÁZ AJTÓJA.



A GÖLNICBÁNYAI PLÉBÁNIA TEMPLOM
NAGYBOLDOGASSZONYRÓL NEVEZETT
SZENTSÉGHÁZÁNAK VASAJTÓJA.



A MÁRIAFALVI R. KATH. TEMPLOM
SZENTSÉGHÁZ AJTÓJA.

a diszítményi részletek erre az időre vallanak. *Henszlmann Imre dr.* szerint,* nem az eredeti helyén áll, egykor azt a már régen lebontott szentségházat díszítette, melynek silhouettjét az oltár evangélium felőli oldalán emelkedő fal felszínén, a dom restaurációja előtt tisztán ki lehetett venni.

Az ajtó keretének diszítménye aranyos zöld alapon. Az ormozat felett látható jobb oldali paizs Pozsony városának a baloldali négyelt paizs talán a készítőnek címerét láttatja. Az ország címere a keretet alkotó halhólyag diszítmény alsó bal és jobb sarkában van.

Ezt az ajtócskát *Henszlmann Imre dr.* is, mind az egész elrendezését, mind pedig diszítványeinek finom és pontos kidolgozását illetőleg remekműnek tartja s valóban szebbet mesterének városa, Bécs sem mutathat fel.

Végül bemutatjuk az ország dunántúli csúcsíves templomainak szentségház ajtóit közül a legkiválóbbak egyikét. Magassága 720 és szélessége 370 mm. Az alsó mezők 225 mm. magasak és 120 mm. szélesek. Ez Vasvármegyében a máriafalvi r. kath. templomnak 1483-ban készített szentségházát díszíti. Az eddigiektől eltérő alakját idegen befolyásnak tudhatjuk be. Nem lehetetlen, hogy csehek készítették, mert a szentségház alján a cseh kelyhesek jele látható.

A bemutatott hét vasmunka is arra vall, hogy Magyarországon a XV-ik század folyamán a vasművesség magas fokon állott. Bizonyára még sok ilyen ékesen szóló bizonyíték van az országban, melyeket összegyűjteni és publikálni nemcsak az archeológiával foglalkozó folyóiratok kötelessége, mert csak vállvetett munkával hordhatunk össze annyi anyagot, mely Magyarország iparművészetének történetéről szóló nagy munka megírásához szükséges.

Edivi Illés Aladár.

* Magyarország csúcsíves stílusú műemlékei 152. oldal.

MAGYAR ARHITEKTURA.

Magyar építőstílus nem volt. Hazánk korán ismerkedett meg a reneszánsz szellemével s ebben sok más országot megelőzött. De önálló stílust nem alkotott, mert hiányoztak azok a tényezők, melyeknek összműködése a stílust létrehozta. Hiányzott a társadalom kellő kulturális nivója. A silhouette egyáltalában nem volt alkalmas arra, hogy a magyar faj művészi teremtő ereje megnyilatkozhassék. Nem a genieknek híjjával volt e haza földje, hanem igenis híjjával volt azon békeséges nyugalomnak és harmonikus életnek, a mely minden szellemi evolúcióhoz szükséges.

Nem volt olyan a környezet, hogy abba a genie beleilleszkedve, tisztán és zavartalanul művészettel foglalkozva, megnyilatkozzék és kifejlődjék. Egyes rövid időközökben nálunk is megindult bizonyos szellemi fejlődés, mely sokat ígért, de csakhamar abba maradt. Az egész olyan volt, mint egy könyv, melyből csak a remekül megírt bekezdő rész van meg, s az sem teljesen. A mit a békés korszak alkotott, azt a felharsanó tárogató s a csatazaj letarolták.

Egyedül az iparművészet az, melynek fenmaradt produktumai a magyar faj művészi tehetségéről tesznek tanubizonyosságot. A mi az építészetet illeti: Felső-Magyarországban a reneszánsznak bizonyos helyi jellegű változata jelent meg, mely más, kedvezőbb körülmények között, ha nem is teljesen önálló, de mindenestre sajátosan magyaros jellegű építészetté fejlődhetett volna ki. Egyébként pedig az idegen stílusok nálunk is megjelentek, s hagytak is hátra nem egy szép példát, a nélkül azonban, hogy azok itt valami magyar karaktert kaptak volna. S egészen napjainkig a művészetek közt talán egyedül az arhitektura az, melyre még nem nyomta rá pregnánsan bélyegét a magyar alkotó talentum, s mely mind

ez ideig nem e nép szelleméből, nem e föld levegőjéből táplálkozott.

Mai építészetünk, az előbbi évtizedekéhez képest, mindenesetre fokozatosan haladt ízlés és formai csínosság tekintetében. Nincs azonban olyan arhitekturánk, mely a maga magyaros szellemével, törlésmetszett formáival meglepő volna az idegennek, de annál édesebb, ismerőseinknek. Építőink műtörténeti stílusokban terveltek, s azt teszik ma is legjobban.

Azonban nehogy félreértessem. Nem azt mondom, hogyha valaki egy elmult stílus formáival épít, minden más lehet, csupán magyar nem. Mert nem az adja meg a magyarságot, hogy minő stílelemeket használunk, hanem inkább: hogy azokat *miképen* használjuk. Eredetiség az alaprajzban, a formák önálló használása, jellemző diszitény, őszinteség és tehetség arra, hogy az építő saját lelke bensejét kifejezhesse, vagyis másképen: művészi *egyéniség*, — ez a kulcsa a magyarságnak s nem pedig más. Építőink azonban szigorúan stílszerűek kívántak lenni, s a megtanult akadémikus teóriákhoz kötve magukat, szentségtörésnek tartottak minden szabadabb felfogást, eredetiségre való törekvést.

Építészetünk máig sem vetette le a kozmopolitizmus ruháját. Ott, a hol leginkább ki kellene tűnni a magyaros szellemnek — a főváros építkezésében — nyomát se találjuk neki. Fővárosunk csupa összehordott kozmopolita téglarakás. Tarka egyvelegben találjuk a különböző stílusokat. Lemásolva látunk részleteket az olasz palotákról, vagy más műtörténeti példákról, melyek mindenesetre szépek, csakhogy a maguk helyén.

Mert az arhitektura minden szálával ahoz a földhöz tapad, a hol létrejött, abban a talajban fejlődik pompázatosabbá, s abba illik bele harmonikusan, melyből kinőtt. Minden stílus egy hely, kor, s egy nép ízlése, temperamentuma, gondolkodásmódja szerint alakul ki. A stílusoknak is van élettörténetük. Nincs érdeke-

sebb, mint megfigyelni azt a processzust, mely tart születésüktől egész halálukig.

S a XIX-ik század mit tett? Nem egyebet, mint reprodukálta a különböző stílusokat; vagyis hiányzik belőle a teremtő képesség. Keze alatt megfordult minden stílus s annak variánsa. Az építészeket arra tanították, hogy majd ebben, majd abban a stílusban keressék a szépség ideálját. Tény tehát az: a XIX-ik század nagyon is sokáig gyönyörködött a régi stílusokban, egészen belemerült szépségeiknek tanulmányozásába s kevés gondot fordított — önmagára. Hogyan? Ez a letűnt század, mely szellemében és tulajdonságban az előző korszakoktól a legmarkánsabb módon elüt, alkalmas arra, hogy minden stílust egyaránt befogadjon? Dehogy. Pedig építésze ezt dokumentálja. Épületeink letűnt idegen stílusok nyelvét beszéljük, holott körülöttük él, pezseg, vajudik egy új, modern világ. Ez a világ, mely minden téren keresi az újat, a neki jobban megfelelőt, kell, hogy megtalálja a maga építészeti formáit. S ha megtalálta, csak ekkor fejezheti ki magát őszintén.

Az a lázas tervelés és kutatás, az az életerős munka, mely ujabban minden művelt nemzetnél új vért hozott a dekoratív művészetekbe, előfogta az építészeket is. Jöttek izmos tehetségű művészemberek, kik elsőben is ittak a Lethe vizéből, leráztak magukról minden akadémikus béklyót és előítéletet, s friss fantáziával fogtak a munkához. Angliában Voysey, a németeknél a müncheni Fischer Tivadar, a belgáknál Van de Velde, svédekénél Boberg, s Bécsben Wagner állanak azok élén, kik olyan arhitektura létrehozásán munkálkodnak, mely a mai kor jellegét magán viselje, s annak szellemét és karakterét határozottan kifejezze. Ma még természetesen nagyon is benne vannak a keresésben. Abban szinte mindnyájan megegyeznek, hogy a szerkezetben minél több célszerűségre törekednek, az épület külső formájával a lehető legtisztábban akarják

kifejezni annak rendeltetését, a természetből vett friss motívumokat új felfogásban, sajátos egyéni stilizációban mutatják be, a díszítésben hozzásimulnak az épület céljához, s a mi fő, kiváló súlyt helyeznek a tektonikára. Legtöbb eredményt eddig Angliában értek el. Csakhogy ez az eredmény más természetű, mint a milyenre mi törekszünk. Az angolok modern építészete első sorban a magánépületek, a családi házakban nyilvánul. Mi mindenben monumentálisra törekszünk. Ők nem. A monumentális épületeknél az angolok bizony nem sokat engednek konzervativizmusukból. Ott felhasználják hagyományait, s pl. angol-gótban vagy angol-renesszánszban építenek. Ebben az irányban nem engednek meg olyan merészégeket, mint pl. a bécsi építők, Wagner, Olbrich, Hoffmann.

Azok között a kísérletek között, melyek egy új architektura megteremtését célozzák, természetesen nem egy szertelen s extravagans dolog látott napvilágot. Ezek azonban rövid életűek, s az egészséges új művészet fejlődése közepette elmúlnak. A modern architektúrális törekvések nagyon is alkalmasak arra, hogy valamely nép építészetébe belevihesse a maga nemzeti egyéniségét. S ez kell, hogy történjék nálunk is. Sőt nálunk könnyebben mehet az egész, mint pl. a németeknél vagy franciáknál. Mert a francia minden stílusban, legyen az román, gót, renesszánsz, rokoko vagy antik, érvényesíti a saját felfogását. Neki megállapodott stílusa lévén, egyszersmind a mai kornak megfelelő eredeti, új stílust sokkal nehezebb létrehozni, mert emancipálnia kell magát a már szinte vérébe oltott formák és szabályok alól. Nekünk azonban a múltban sem igen volt magyaros architektúránk, s alig vannak tradícióink, melyekkel szakítanunk kellene. Egyszerűen saját lábunkra kell állni, s friss fantáziával, eredeti alkotó tehetséggel nekifogni a munkának. Mert építésztünk kozmopolita szelleméből, az unos-untalan műtörténeti stílusokban való

tervezgetésből már elég. Szükségünk van olyan építészetre, mely a mi népünk természetének sajátosságait, a mi érzésvilágunkat és ízlésünket fejezze ki. Ma az egyes művészeti irányzatok harcában erősen hangoztatott elv: a nemzeti jelleg. Nos, ezt nekünk annál inkább kell követnünk, mert kis nemzet vagyunk. Függetleníteni kell magunkat a művészetben, s nem pedig csak utánózni az idegent.

Építészetünkben az utóbbi években tagadhatatlanul szabadabb a felfogás, mint azelőtt. A még mindig dívó doktriner építészet és a sablonos munkák mellett a legmodernebb irányzatnak is van egy-két képviselője. Nem egy, hogy úgy mondjuk: szecessziós házat láttunk már. Tisztelet-becsület adassék minden olyan szecesszióknak, mely előtt komoly művészi cél, eredetiségre való törekvés lebeg. Nem is vádolnánk égbekiáltó bűnrel ezeket a házakat, bár rámutatunk hibájukra, t. i. kilépnek az architektúra igazi határaiból, nagyon is festői hatásúak; vagyis nincsenek jól felépítve, megkonstruálva. Egyszerűen konstatáljuk, hogy úgy, a mint vannak, még egészen idegenül hatnak. Meglátszik rajtuk, hogy a Wagner iskola tanai szerint formálta őket mesterük. A magyar stílust úgy nem lehet létrehozni, hogy a mit az idegen a modernség jegyében produkált, azt egy kis változtatással átteszszük erre a földre, s iparkodunk ezt követni. Mert ez lehet ugyan *modern* építészet, de nem *magyar*. Követhetjük azokat az elveket, melyek a modern architektúrális törekvéseknél *közösek*, de ebbe még bele kell vinni tőzsgyökeres eredetiséget, a mi egyéniségünket, hozzá kell alkalmazni a magyar földhöz és kulturához. Vagyis a konstrukcióban ki kell fejeződnie a magyar észjárásnak, a díszítésben pedig a természetből vett olyan motívumokat kell feldolgozni, melyek e földre jellemzőek, eredeti felfogásban, stilizálásban.

Erősen hangoztatjuk ezt az elvet: a magyar stílus csak *dekoratív alapon* fejlődhetik ki. Ehhez pedig a legbiztosabb

út, melyre rá kell térniök építőinknek, a nép díszítő művészete. T. i. olyan *positív* alapra van szükségünk, melyben láthassuk, hogy mikép fejezi ki magát a hamisítatlan magyar talentum a formák nyelvén. Ezt megtaláljuk a nép iparművészetében. Különböző időkből vett népipari tárgyakat tekintve, azt látjuk, hogy azok díszítésében bizonyos egységes szellem vonul végig. A külföldön divatozó stílusok népünk díszítő művészetére is hatottak, de hatásuk nem nyomhatta el se a magyar érzést, se a magyar nép eredeti ízlését. A mit népünk az idegentől átvett, azt átformálta a saját temperamentumához és ízléséhez. Nemzeti ornamentikánk történetének alapköveit csak most hordják össze lelkes kutatóink. A mi már eddigel is össze van gyűjtve, abból világosan kidomborodik, hogy a magyar nép stilizáló hajlandósága, formáló ereje minden időben karakterisztikus módon érvényesült. A magyar stílus megalkotására célzó törekvéseknek tehát nagyon is igénybe kell venniök a magyar nép ornamentikáját. Nem másolni kell ezeket az ornamentumokat. Egyenes arculcsapása volna az a tektonika törvényeinek, ha pl. egy motívumot a szűrről úgy használnánk föl, hogy egyszerűen odaragasztjuk a falra. Az ornamentikánkban nyilvánuló szellemet kell megérteni s nem pedig a modort ellelni. Az életrevaló motívumokból új mondatokat kell szerkeszteni, modern ízlésünkhöz és felfogásunkhoz alkalmazni, s helyenkint belevegyíteni új, eredeti formákat. Így azután sajátos, magyar díszítmény fogja borítani épületeink falait.

Egészben véve tehát ki kell fejeződnie bármely műépítő alkotásán annak a hatásnak, melyet lelkére a magyar talaj, a magyar élet és kultúra gyakorolnak. Ehez természetesen szükséges — *őszinteség*. E nélkül minden művész alkotása affektált és hamis. Szükséges továbbá *izmos, erős tehetség*, hogy az építő lelke bensejét, érzéseit, intim hangulatait, a

kövekben láthatólag kifejezhesse, s velünk minél közvetlenebbül észrevétesse. E két tulajdonság szoros barátsága nélkül nincs igazi műalkotás. Ha e két tulajdonság meg van a magyar műépítőknél, akkor a szerves együttműködés, az élet-erős munka gyönyörű eredményeket hajthat. T. i. arhitekturánk sajátos jelleget kap, s épületeink közt bizonyos jóleső harmonia, egységes szellem fog végigvonulni, szóval megszülethetik a modern magyar építőstílus.

Nehéz dolgot kívánunk műépítőinktől. Nem is lehet ezt másképp megcsinálni, csak törhetetlen munkakedvvel, meg igazi, rászületett tehetséggel. Ha eleinte nem is megy minden úgy, mint szeretnők, azért ez legkevésbé sem ok a csüggedésre. S mi nem is állunk egészen a kezdet kezdetén. A mit eddig egy-két kitünő tehetségű műépítőnk produkált, az komolyan számba veendő eredmény. S ha minél többen összefognak és nekiállnak ennek a nemes munkának, úgy többé nem lesz elérhetlen ábránd a magyaros építőstílus. Az úttörés nehéz munkája jut műépítőinknek osztályrészül. Végezzék ezt lelkesedéssel s azzal a tudattal, hogy nagy, művészi s nemzeti célért dolgoznak. Fejlődjenek, erősüljenek meg e munkában. Készítsék elő a talajt egy valaki számára, kit mi várunk és kinek eljövételében hiszünk. Ez a valaki lesz az a teremtő művészember, kinek genieje világosságot gyújt, s ki felhasználva az úttörők munkálatait, stúdiumait, kísérletezéseit, alkotó erejével olyan arhitekturát hoz létre, mely egyéni, de egyszersmind nemzeti. Eljövételével megoldódik a magyar stílus kérdése. Befelezi azt, mit az úttörők megkezdték. Egyéni, kiforrott formában fogja kifejezni azt, mire elődei törekedtek, de már olyan formanyelven, melyben a nemzet karaktere tükröződik vissza.

Magyar építőstílus nem volt, ezt tettem e sorok elejére. De igenis lesz, ha azok, kiktől ezt várjuk, művészi ihlettel keresik.

Dömötör István.

A MEGYASZÓI REF. TEMPLOM MAGYAR STÍLUSÚ DISZÍTMÉNYEI 1735-BŐL.

A zemplénmegyei Megyaszó népes magyar nagyközség, melynek közepén emelkedik ősrégi temploma. Műépítészeti érdekesség, mert már a középkorban erőd templom volt s midőn a XVI-ik században a reformátusok alapjaiból újjá építették, ugyanolyan beosztással készítették, mint a katolikus templomokat szokás. Stílusa még csúcsíves s különösen érdekes szentélyének nyolcszögletű záródása. Legnagyobb érdekessége azonban a négyszögletű és sarkain kiugró bástyákkal ellátott erődítmény, mely az egész templomot körülveszi s a mely szintén a XVI-ik század török harcaiban épült. Kutatásaim közben megásattam a templom belsejét, de kriptára, nem akadtam, ellenben a most folyó restaurálási munkálatok közben akadtak egy régi falazatú kisebb üregre, mely minden valószínűség szerint az első templom donátorának sírhelye volt. A templom körül az ásás fegyver-töredékeket és rendetlenül temetett, részben fejnélküli csontvázakat eredményezett. Tanúságai ezek az itt folyt harcoknak. A templomban még ma is fel vannak akasztva a régi szakállas puskák. A XVII-ik században templomunk leégett s ekkor lapos famennyezetet kapott. Ez a mennyezet eleinte csak egyszínűre volt mázolva, mígnem úgy ezt, mint a fakarzat elejét a XVIII-ik században díszesen kifestették.

A keleti befolyás alatt keletkezett, de önállóan fejlődött magyar diszító stílus, melynek első emlékeire a XVII-ik század első felében lelünk, ekkor igazi virágkorát érte. Nemcsak, mint eleinte a nők kézi hímzésein s az agyagművesség tárgyain, hanem már a lakás bútorain, az ágyakon, festett ládákon, szekrényeken és tálasokon is megjelenni látjuk. De leg-

pazarabb alkotásai mégis a magyar református templomok mennyezetein, karzatain és templomi székein tűnnek fel.

Mióta a figyelem ezek felé a nemzeti ízlésű alkotások felé irányul, számos vidéki templom hasonló emlékei lettek ismeretesek, melyek közül csak a szomszéd megyében fekvő mezőcsáthi templomnak, jelenleg már a magyar iparművészeti múzeumban levő karzatát említjük, mely minden valószínűség szerint a most ismertetettel egy mester kezéből származik.

Mindannyi között kiváló helyet foglal el a megyeszóói templom mennyezete és karzata.

A magyaros diszító stílus minden elemével találkozunk itt e század meghaladó táblán. A négyszögletű mezőkön dús-gazdag fantáziával, térbeosztási ügyességgel és technikai képességgel látjuk csoportosítva a tulipánt, százszorszépet, szegfűt, gránátalmát, epervirágot és napraforgót. E mellett azonban alma- és körtefát és szöllőtökét, sőt, mint azt más református templomokban is láttuk, a fiait vérével tápláló pelikán madarat és az egyszarvút.

A mester gazdag fantáziájának bizonyítéka, hogy minden egyes tábla más-más kompozíció, sehol két egyforma virág vagy alakzat elő nem fordul.

Az egyes táblákat sötét zöldre festett lécek választják el egymástól, melyek találkozási pontjaira deszkából kivágott s azután festett, stilizált epervirágok vannak felerősítve.

A mellékelt színes táblán láthatjuk, hogy ellentétben e kor rikító színezésével, a mester élénk, de distingvált színérzékkel dolgozott s hogy a beosztásban, különösen a koszorús keretek rajzánál reneszánsz emlékek befolyása alatt is



RÉSZLET A MEGYASZÓI REF. TEMPLOM FESTETT
FAMENYEZETÉRŐL 1735-BŐL.



A MEGYASZÓI REF. TEMPLOM FAMENYEZETE.

Festették : ASZTALOS IMRE és ASZTALOS ISTVÁN miskolci mesterek 1735-ben.

állott s nem egy motivumot találunk nála, a melyek formáit régi kéziratok miniatűrjein megtalálhatjuk.

Diszító stílusunk e gazdag emléksorozatának becsét különösen emeli az, hogy egyik táblán megörökítve találjuk a készítőket nevét is.

A felirat ugyanis azt mondja: Anno Doi (domini) 1735. Die 12. Februariu(s) Isten. Segedelme, által. Munták (munkálták) ezen munká(t) Miskoltzi mester, Emberek. Asztalos Imre, Asztalos István.

Mint a III. Károly s Mária Terézia korabeli hasonló emlékeken, a megyaszói karzat egyik tábláján is ott éktelenkedik a nagy kétfejű fekete sas, hasában a magyar címerrel.

Művészeink különben nemcsak nevük szerint, de tényleg is asztalos mesterek

voltak s kezük munkájára a miskolci avasi templom székein is reá ismerni.

A faragott, áttört párkányzat, melyet itt bemutatunk végül, a megyaszói szószék korona párkányáról való s a század elejéről való ottani munka. Avatott kezek most dolgoznak a templomnak stilszerű helyreállításán, a minek költségeit gróf Andrassy Dénes fedezi.

Azt hiszszük, hogy ez az emléksorozat is bizonyítékát nyújtja annak, hogy mennyi önálló fölfogású, igazán szép alkotást hozott létre a múlt századokban az úgynevezett magyar stílus, a melynek formái bizonyára méltók arra, hogy műiparunk ezeket a feledésbe menő formákat továbbra is fentartsa.

Dr. Szendrei János.



MAGYAR STÍLÚ DISZÍTMÉNYEK
A MEGYASZÓI REF. TEMPLOMBÓL.

A BÉCSI ÉS PRÁGAI IPARMŰVÉSZETI ISKOLÁK KIÁLLÍTÁSA.

Folyóiratunk legutóbbiszámában ismerttettem az ausztriai ipariskolák kiállítását és jeleztem, hogy a bécsi és prágai iparművészeti iskolák tevékenységüket külön kiállításban akarván bemutatni, e kiállításról is külön fogok beszámolni. A bemutatkozás május havában megtörtént. Eredményéről a következők tegyenek tanuságot.

Első sorban a kisebb prágai iparművészeti iskolával végzek. Ez az iskola abban a rendes keretben mozog, mint az iparművészeti iskolák általában. Tanítványai azonban belépésüknél már bizonyos gyakorlati készültséget hoznak magukkal, a mi a működést céltudatosabbá, a tervezést komolyabbá, de egyszerűsre merészebbé is teszi, mint azoknál az iparművészeti iskoláknál tapasztalható, a melyek gyakorlatilag teljesen képzetlen elemek bevonásával kénytelenek újonc létszámukat kiegészíteni.

Ki kell jelentenem, hogy az iskola működése kitünő. Vezetésében bölcs mérséklettel párosult modern felfogás az irányadó, a *hazai nemzeti hagyományok megbecsülése* mellett, azoknak a modern tervezés keretébe való beillesztésének igen dicséretre méltó törekvéseivel. Persze, mint magyarnak, az ellen tiltakoznom kell, hogy azoknak a bemutatott cseh nemzeti motívumoknak jó fele hátróztottan magyar történelmi hímzések-ről, vagy Magyarország tót ajkú vidékeinek textil iparáról másoltassék le és kereszteltessék el cseh nemzeti motívumnak. Mert a csehek e manipulációt minél több nemzeti sovinizmussal, de annál kevesebb kritikával cselekszik, úgy hogy számos „nemzeti“ díszítményükben azonnal ráismerék a besztercebányai antipendiumra, Lorántfi Zsuzsanna szoknyájára vagy Apátzai Margit asszonyom kezkezdőjére, stb. Még tiszta szerencse reánk nézve, hogy holicsi edényeinknek

Marseilles-ból és Moustier-ból Magyarországra származott ornamentációját is „szláv“-nak minősítik; legalább így egy közös és siralmas sorsra jutunk a franciákkal.

A jelen cikkelyben ez azonban mellékes; a fő, hogy prágai iparművészeti iskolájuk minden tekintetben megállja a sarat. Bemutatott dolgai részben modernnek, részben nemzetiek, mindenkor ízlésesek. *Suchanka* tanár osztályának reliefjei kitünőek (laposak, finom, elmosódott körvonalúak); *Ambrus* tanár textil osztálya erős individualitásokat, szellemes stilizálásokat mutat föl; *Novák* ötvösosztálya modern és nemzeties irányban igen ízlésesen neveli tanítványait, *Masek* tanárnak ornamentális rajz-osztályában pedig az egyszer megtervezett rajz rendkívül szellemes átídomulást nyer a különböző anyagokban való alkalmazásában. Kevésbé erősek *Kastner* fafaragó osztálya és *Kotera* építészeti osztálya, mely utóbbi különösen kirí nehézkes kompozícióival.

Már most a bécsi iparművészeti iskoláról nagyon nehéz a rendelkezésemre álló szűk határok között ítéletet mondanom. A kiállítása egyszerűen káprázatos volt. Első látásra valósággal elbűvölte az embert úgy a tanárok mint a tanítványok sokoldalúsága és a tervezetek művészi ábrázolása által, meg azzal a lelkes, friss szellemmel, mely a működés összeségén végig vonúl. Csak mikor már az ellenhatás beállott és a hideg „raisonnement“ latorgatja az eredményeket, kezd az ember nem egészen hinni a látottakban és kételkedni az eredményekben.

A bécsi iparművészeti iskola jelenleg egy igen érdekes és lehet, hogy később gazdagon gyümölcsöző kísérletezés stádiumában van. De a kísérlet manapság még nem egyéb mint kísérlet. Majdnem összes régi tanárai szélnek eresztve és

helyük modern, ifjú erőkkal pótolva. A szakosztályokba osztott tanítás sutba dobva. E helyett az olasz renesszánszban oly nagy eredményeket hozott atelier- és egyéni tanítást próbálják új életre kelteni. Vagyis a tanítvány kiválasztja a mesterét és viszont, a mester a tanítványát. És ha rátaláltak egymásra, a mester atelierjében a legkülönfélébb tervelés végezhető. A mester inspirálja a dekoratív festészetet úgy mint a lakatosmunkát; az ötvösséget úgy mint a bútortervelést; e mellett bronzöntő, üvegfestő, plakátraajzó stb. munkát is végeznek, szóval föl kellene az iparművészeti mesterségek egész szótárát sorolnom, hogy mindazokat a műveleteket megemlítssem, melyek ott egy és ugyanazon tanár vezetése alatt folynak. Valóságos művészeti Mezzofantik ezek a tanárok! De vajjon azok-e? És vajjon az a fiatal ember mint X. vagy Y. egyéniség kerül-e ki kezük alól és nem mint oktatójának egy elmosódott viszfénye? És vajjon — mert utóvégre lehet valaki mester anélkül, hogy egy Angelo, Da Vinci, Cellini, Palissy sokoldalúságával bírjon — nem tanulnak-e erőszakot tenni az anyagon, amint azt a modern bútorok fáján ijedve tapasztaljuk?

Abból a kizárólagos ultra-modernségből kifolyólag, melyben az inspirálás folyik, vajjon hogy fog az a végzett fiatal ember a gyakorlatban renesszánsz vagy barokk mennyezetet festeni, empire vagy antik bronzot mintázni, arhitektonikus koronázásokat megszerkeszteni? Avagy igazán inkább „egyét jól és a többit sehogyszé” mint „mindenből valamit”?

Nos hát most már konkludálhatok. A bécsi iparművészeti iskola megengedheti magának ezt a kísérletezést. Mert odaát az iparművészeti általános oktatást elvégzi annak a „Vorschule“-je, az előkészítő iskolája; meg az a sok szak, speciális és egyéb ipari és iparművészeti iskola, a mely a fővárosban és a vidék egyes gócpontjaiban van. A bécsi iparművészeti iskola voltaképpen egy

iparművészeti akadémia, a melyben az oktatás a modern fölfogáshoz híven teljesen szabad és a melybe csak érett tehetségek, művészileg és gyakorlatilag művelt egyének juthatnak be és nyerik *továbbképzésüket* lelkes emberek oldalán.

Ez a továbbképzés maga aztán a legtöbb esetben kitűnő. A *Matsch*-féle iskolában kiváló színes diszítványokat (nagy, figurális falfestményeket), egy ebédlőnek asztalos munkáját, zománcos kaszettákat, ékszereket, allegóriákat, plakátokat stb. láttunk. Érdekes volt egy újabb diszító eljárás bemutatása bronz, üveg, kő kombinálásával. Nem volt szerencsés, mert a diszítványok mint éles, fűrészelt munka váltak le a háttérről. Nagy és nemes természet utáni tanulmányaival válik ki a *Karger*-féle festőiskola, a *Myrbach* iskola, a brillians *Strasser*-féle kisplasztikai iskola, a *Breitner*-féle szobrászati iskola. Jeles *Karger* tanárnak figurális festő-osztálya és érdekelt *Roller*-nek mozgásban levő emberekről és állatokról készített tanulmányai, melyek rendkívül nevelik a fölfogást és a kezet.

Már az építészeti és az inkább bútortervelő tanárok befolyása a tanítványaikra nem érvényesül oly szerencsésen. Ez utóbbiak mind élettelenebbek, szárazabbak mint mestereik. Szintolyan a faragó iskola is.

Egy eléggé meg nem becsülhető előnyvel rendelkezik azonkívül a bécsi iparművészeti iskola. A tervelt dolgokat ugyanis a tanítványok, tanáraik vezetése alatt, ki is vihetik. Nem ugyan magának az iskolának a műhelyeiben, mert ilyenek az iskolának nincsenek; de a kivételnek az eszközlésére fordíthatják a *Rothschild*-féle 200.000 koronás alapítványt, a vallásügyi miniszteriumnak a műhelyeit és anyagát, végre áldozatkészségesen rendelkezésére állanak az egyes bécsi híres lakásberendező-nagyiparosok, akik legtöbbszörre a saját költségükön és rizikójukra készítik el a kiválóbb tervezeteket. Hogy ez aztán milyen előnyére

válik a tervezetet készítő tanítványnak; hogy így már tanulása alatt összeköttetésekhez jutva, mennyivel könnyebb lesz neki az életben boldogulnia: azt talán felesleges bővebben fejtegetnem.

F. K.

MUZSNAI JÁROM.

Az a járom, melynek felső, díszített részét bemutatjuk, Muzsnán készült, Udvarhely megyében; ez a falu, melynek lakosai ügyes faragók, látja el aztán a többi környékbeli községeket jármokkal. Díszítése igen érdekes, éppen mivel hasonló népies díszítéseink körében alig fordul elő. Főképp az egésznek vonalát értem, mely két oldalt (az igavonó állat nyaka felett) felhajlik s olyanforma ormot képez, a milyennel a modern iparművészetben is találkozunk. A két felkunkorodó, igen szépen megoldott végződés ismét keleti jellegű, míg a járomszegek gazdag tagozása a gótika dús hajtású, ideális növénynek felfogott oromvirágait

juttatja eszünkbe. (Csak jellemzésül emlegetem e stílusokat, a nélkül, hogy az eredettel bármi összeköttetésbe is hoznám őket.) Az ornamentumok között talán a legérdekesebbek azok a sávok, melyek kötészerűen futják körül a felső hengerszerű tagot, egy igen széles a közepén s két-két keskenyebb kétoldalt. Egyszerű, de igen szép díszítés ez, részben zeg-zúg vonalból, részben leveles indából; csupa véső szülte díszítés. Ugyancsak geometrikus díszítéssel vannak bekeretelve az oldalmezők, oly elemekkel, melyek vagy hánccsfonást utánoznak, vagy félkörből, vagy egész körből állanak. A közepén szabadon álló két ornament és a két bekeretelt oldalmező kiegészítése még a legkevésbé új. Ismert háromlevelű tulipánszerű virág, vékony indák és kis hegyes levelek alkotják mindegyiköket. A díszítések mind vésetek és színesek. A fának természetes meleg színe képezi az alapot; a rajta levő díszítéseken legtöbb a vörös szín, kevesebb a zöld, még kevesebb a sötétkék. A faragott járomszegeket aztán teljesen elfedik ezek a színek, úgy hogy ezeken a fának természetes színe nem hagyatott ki.

G. I.



KÜLÖNFÉLÉK.

A GRAFIKUS MŰVÉSZETEK JELENGI ÁLLÁSA.* II. A rézkarc testvére a rézmetszetnek. Ruskin nem épp hízelgően „a blundering art“ néven nevezi és azt fűzi hozzá, hogy a rézkarc a véletlenségek kihasználásán alapuló művészet. Tényleg a fürge karcoló tú gyakorlásánál számos apró „trics“ érvényesül és az ilyen ügyeskedések közben kipattanó fogásokat sokan új felfedezésekként üdvözlik. Különösen ma, midőn a rézkarc ismét virágzik, hallunk minduntalan újabb és újabb tehnikai találmányokról e téren. Azok azonban, a kik a sokszorosítási technikák történetében egy kissé járatosak, rögtön emlékezni fognak, hogy ez és ez a mód vagy recept már egyszer használatban volt, le volt írva s mi nem csinálunk mást, mint elfeledett tanácsokat keltünk új életre, ha mindjárt önálló felfedezés útján jutunk is ismeretükhöz. Az igazi művészeknek egyébiránt nincs szükségük olyan tehnikai fogásoknak tanulmányozására, a melyek csak a diletánsok művészkedésének megkönnyítésére szolgálnak, mert az igazi művészek nem térnek ki a nagy feladatok elől. Elég, ha ismerik az orthodox gyakorlási módját a rézkarcnak, — (a melynél a rézlapot viaszos vagy mastixos keverékkel vonjuk be, túvel karcoljuk rá a képet és sósavval kietetjük) — ezen belül kifejtetik művészetük tartalmát, hozzá való tehnikai előnyök önként kínálkoznak mindenkor. Az apró fogások a nagy művészi előnyöket nyújtó technikákat is fenyegetik.

A rézmaratás nem vonalas tehnikái napjainkban már csaknem feledésbe mentek. Elvesztettük a pontozó-maniér finomságait és pótolni nem tudjuk Janinet és Debucourt színes lapjait. A festőies aquatinta eljárással is csak elvétve dolgozik modern művész. Általában azt látjuk, hogy a nagy tehnikai készség kitanulásához kevés a türelem. Hivatásos sokszorosító művész nincs is, a grafikai művészet festők mellékfoglalkozását képezi csupán. Még az újdonságyszamba menő homokpapír-aquatinta eljárás is azt célozza, hogy megkönnyítse, meggyorsítsa a sokszorosítási módot, ha mindjárt a művésziesség rovására is. A homokpapír szemcsés részét ráborítjuk a mastixal be-

vont rézlapra, sajtón gyöngéden átnyomjuk, a miáltal szítasűrűségű likak vágódnak a rézlapra, azokat kietetve kezdünk csak a kép bekarcolásához. A homokpapír eljárással készült lapnak hatása valamivel erősebb az aquatintánál és a szabálytalanul elhintett pontok, a melyek a homokszemcsék nyomán előtűnnek, bizonyos érdekességet kölcsönöznek a levonatnak. Legtöbbször azonban nem kelti a tisztaság látszatát s igen sokszor részleteiben zavaros.

Meg kell még emlékeznünk néhány kétes értékű találmányról a rézlapmaratás terén, mint a minő Hubert Herkomer-é (Bushey) vagy Klotz-é (Lipcse), a melyek nem a művésziesség fokozására irányulnak, hanem ellenkezőleg tisztán mechanikai eljárásokkal akarnak egyet s mást pótolni abból, a mit eddig művészkéz végzett. Ezeknek a találmányoknak a jelentősége és újdonsága csak a feltalálók naiv hitében el. „Monotypes“ már Castiglione korában (1616—1670) létezett, a „Spongotypes“ eljárását vagy legalább is annak alapelveit Kobell is ismerte az elektro-kémia számbavételével. Művészeink, ha a sokszorosítási művészeteknél mind nagyobb és nagyobb teret engednek a mechanikai találmányoknak, azt érik el, hogy mintegy kiszolgáltatják ezt az iparművészeti ágat a legnagyobb mechanikai eszközökkel dolgozó eljárásnak, a fotomechanikai sokszorosítási módnak. (Folytatjuk.)



A STÍLSZERŰ KÖNYVTÁBLA. Örvedetes jelenség nálunk Magyarországon, hogy iparművészeinknek több ízben jutott már feladatul művészi könyvtábla tervezése. Örvedetes jelenség, mert ha valami megérdemli a külső kiállítás gondosságát és művésziességét, akkor a könyv az, mely letéteményese a gondolatoknak, a haladásnak, a tudásnak, szóval a kulturának. A történelemben sok példát találunk rá, hogy a mikor szerették a könyveket, akkor annak külsőjére gazdag anyagokat és kiváló művészi erőt áldoztak, kétségen kívül a belső tartalom iránti becsülés jeléül.

Már jelen időszámításunk első századában voltak könyvtáblák a tekercsekben őrizett papyrus kéziratok mellett. Tulajdonképeni mintaképül a könyvnek kemény táblák közti megőrzésére azonban a római díptichonok szolgáltak, mint a minők a verespataki aranybányákban is nagy számmal ránk maradtak. Az e kor-

* Lásd előbbi számunk 120. lapját.

ban használt viaszírásnak két lap szolgált védelmül (esetleg több is) s a külső fa- vagy ércboríték rendszeren domború díszszel volt ellátva. Az első keresztény egyházi könyvek készítői ezeket utánózták, a mely körülmény igen figyelemre méltó, mert a római mintakép plasztikussága adja meg ennél fogva a legrégebbi könyvtáblák stíljét. A könyv külseje nem síkdíszítmény, hanem arany s ezüst ötvös-munka, csontfaragvány, zománc és drágakövekkel kirakott plasztikus kompozíció volt.

A XII. században érte el legmagasabb fejlettségi fokát a plasztikus könyvtábla, e korban volt a legpompázóbb. Innét kezdve mindinkább egyszerűsödött. A bőr alkalmazásával pedig egyszerre a síkdíszítmény jellegét ölté magára s csak a sarokveretekkel, kapcsokkal és védőgombokkal őrzött meg valamit a domború ékítési mód hajdani gazdagságából.

A fém és a bőr egyenletes használata a könyvkötésnél mutatja a legszebb arányokat. A fém csakis a célszerűségi kívánalmaknak megfelelőleg lép fel, ott, a hol védő szerepet játszhatik a könyvvel szemben; a bőr ellenben a célszerűség mellett kínálkozóbb anyag volt a dísz alkalmazására.

Már a XIV. és XV. században a bőrkötést háromféle módon munkálták meg: a metszés, poncolás és a vaknyomás által. Ezek az eljárások, illetve technikák a bőrtáblák anyagának természetéből keletkeztek s az által, hogy a sík és domború díszítés vegyes befogadására is alkalmasak voltak, mintegy átmenetül szolgáltak az egész plasztikus stílből, a későbbi nagy művészi erővel kultivált dekoratív síkdíszítményű könyvtáblákhoz.

A bőrmetszésnél egy egyszerű késsel vágják be gyöngéden a bőr felületébe a díszítés vonalait. A poncoló vas nyomán pedig a csillagos vagy kúpos minták sűrű egymás mellé való verésével szemcsés háttér és sík keletkezik.

A vaknyomás melegített fémmel történik, a mely által fényesebb tónusú mélyedés származik a könyvtáblán. Ez az eljárás is sok technikai és művészeti tudást igényel, mert a rajzot részletenként kell alkalmazni. Egyszerűbb az egész ékítmény dúcát egyszerre kimetszeni és egy préseléssel a kötésre nyomni, de művésziertlenebb is. Szabad kézzel mindig egyénibb és változatosabb könyvtáblák jönnek létre.

A legújabb időkben a bőrkötésnek hatalmas versenytársa akadt a vászon-

kötésben. A vászonkötés géppel készül, inkább nyomdászati termék, de művészeti finomságokat gépi produktumokkal is lehet előállítani. A gyártásra alkalmas könyvtábla tervezésénél ugyanis nincs megkötve a művész keze, oly szabadon alkalmazhatja a vonalakat és színeket, mint bármely más grafikai sokszorosításnál. Ezzel azonban a könyvtáblán a síkdíszítés jellege jut végérvényesen uralomra.

A könyvtábla a lapok épségben tartására, megőrzésére szolgál. S minthogy a lapok síkfölülettel bírnak, a táblának is ez irányban van védő jelentősége. Azaz tökéletesen elég célszerűségi szempontból, ha a könyvtábla díszítése síkdíszítmény és mélyebb jelentősége egyáltalán nincs a könyvek kötésénél alkalmazni az en miniature homlokzatokat vagy megnyezeteket. A plasztikus és kiálló részek a könyvtáblán fölösleges terhek, kivéve a sarokvasat, védőgombot és kapcsot, a melyek azonban szintén nélkülözhetők a mai korban, mert a könyvnek most nincs hányatott sorsa és tudunk rájuk vigyázni; a belső szükséglet kívánalma is tehát kizárólag a síkdíszítményre mutat.

Kétféle irányt különböztetjük meg a könyvtábla díszítési módjának. Vannak olyan művészek, a kik vonatkozásokat, kapcsolatokat hoznak létre a külső ékítmény és a belső tartalom között. Egy más része pedig, tekintet nélkül a szöveg jellegére, a tábla felületét csak a szemnek kellemessé tétele célzatával ornamentálja. Az első csoport túllépheti a határt, ha az illusztrátor szerepét bitorolja, a második meg könnyen unalmassá és értelmetlenné válhat alkalmazkodásának csekélyebb foka miatt.

E kérdésnél is a tábla szerepe a döntő. A könyvfedél jelentőségét attól a könyvtől nyeri, a melynek védelmül szolgál, természetes tehát, ha ezt a viszonyt kifejezésre juttatja a védőszerep hangsúlyozása mellett és a dekorálás egyszersmind bevezető hangulatot kelt a könyv tartalmához. Egyébiránt a könyvkötésnél a művészet és a tartalom összekapcsolásán kívül érvényesülhet még a könyv tulajdonosával vagy közönségével való viszony is. Cz.



A NŐI RUHÁZAT ÚJABB ALAKULÁSAIBAN valami külön önállóságra tett szert, a melynek folytán az összefüggés közte és a női test közt mindinkább lazult; pl. a legjobb akarattal sem lehet

azt állítani, hogy az úgynevezett puffos újj vagy turnür vonatkozásban lett volna a természetes emberi formákkal.

A művészi ipar ez elhanyagolt ága felkeltette végre sok jóízű hölgy és néhány jeles iparművészettel foglalkozó művész figyelmét. A művészek, mint Henry van de Velde, Hermann Obrist és Bernhard Wenig tökéletes reformmal próbálkoztak, alkotásaik művésziesek voltak ugyan, de követő-publikumot nem tudtak maguknak szerezni. Szintúgy jártak azok a hölgyek, a kik művészi érzéküktől vezetve az ampir vagy renesszánsz-kori viseletek felélesztése iránt tettek kísérleteket, a melyekből mindössze a Rafael Madonna della Sedia hajviseletének utánzata öltötte fel a tartósabb divat jellegét.

Mindez bizonyossága annak, hogy a mai női ruházat természetellenes fejlődése unottá vált és az egész vonalon újításokkal foglalkoznak, nagy kárára azonban az ügynek ingadozó és szétágazó utakon haladva.

A Deutsche Kunst und Dekoration (IV./8.) című folyóiratban Margarete Bruns egy hosszabb cikksorozatát kezdett meg a modern ruházat stíljéről, a melyben összegezni próbálja azokat a gyakorlati értékű elveket, a melyeket a modern ruházat tervezőinek figyelembe kell venni.

Minden stílszerűség követelménye, e szerint a stílszerű ruháé is, hogy tökéletesen harmonizáljon és pedig 1. rendeltetésével, céljával, 2. részleteiben, 3. részleteiben az egészszel, 4. a maga egészében a környezetével és 5. a technika az anyaggal.

Különösen fontos a stílszerű ruha kérdésénél a célszerűségnek egy bizonyos határig való kiterjesztése. A ruha rendeltetése a testet eltakarni és óvni, a mellett azonban a testrészek használatának és mozgásának szabadságát nem szabad gátolnia. Ennek folytán igazodni kell az emberi testhez, a ruha részei a test részei alá vannak rendelve, a test formája és alkata adja meg a ruha karakterét. Így a modern értelemben vett ruha ideálja az, a mely a szemérmesség és óvás kívánalmái mellett a lehető legnagyobb mértékben érvényre juttatja a test szépségeit.

A TOLNAMEGYEI PÁSZTORMŰVÉSZETNEK néhány jellegzetes szemelvényét küldte be hű fölvételekben hozzánk

Auerbach Lipót, szegzárdi főgimnáziumi rajztanár. Fából vagy szarúból sőtartókat, kizsitükröket, botokat, kisebb dobozokat, stb.-ket készítenek az ügyes pástorok, melyeket eredeti, részben faragott, részben az alapba vésett vagy karcolt diszítványokkal látnak el. Érdekesek ezek a naivságuk s kezdetleges voltuk mellett is sajátos bájjal bíró ornamentumok főleg azért, mert ezekben közvetlenül, hamisítatlanul nyilvánul a magyar népnek ízlése. Kívánatos, hogy Auerbach tanár példáját a vidéken működő többi rajztanár is kövesse s fölvételeket készítsen a maga vidékén található érdekes népipari munkákról, a melyekből ilyenek etnográfiai s iparművészeti szempontból egyaránt becses gyűjteményt lehetne könnyű szerrel összeállítani.

AZ IDEI PÁRISI SZALON IPARMŰVÉSZETI MUNKÁIBÓL néhány szemelvényt közlünk a Moderne Stíl most megjelent füzeté nyomán, mely folyóiratnak ígéretét bírjuk, hogy jövőben is átengedi lapunknak képeinek érdekesbjeit annak fejében, hogy a Magyar Iparművészetből közölhessen egyes mutatványokat.

WIEGAND EDÉTŐL MÁR TÖBB ízben közöltünk érdekes bútorterveket s általa tervezett bútoroknak képeit. Most három újabb szekrényét mutatjuk be, a mely közül a 168. lapon levő a szegedi kiállításra készül. Wiegand munkáiból a Deutsche Kunst und Dekoration júliusi füzeté egy egész sorozatot közöl, de nem Wiegandot, hanem a nemrégiben elhunyt bazeli művészt, H. Sandreutert, nevezi meg az illető művek szerzőjének. Noha ugyanez a hiba öt ábránál előfordúl, nyilvánvaló, hogy az csak tévedésből, helyesebben felületességből történt. Reméljük, hogy laptársunk legközelebbi számában helyreüti hibáját.

RICHARD RIEMERSCHMID, MÜNCHENI művészt mutatja be a Dekorative Kunst (1901. IV. 9.) írásban és képen, a ki pár évvel ezelőtt még tájképfestéssel foglalkozott, 1897-től kezdődő új irányú pályája alatt azonban egyik legnevesebb és elismertebb művészi iparhoz kötött erejévé fejlődött Németországban. Bútorai, fémmunkái, tapétái stb. kellemesek színben és formában. Szereti hangsúlyozni a konstrukciót, de a mellett

kerüli a ridegséget; különösen szerencsésen alkalmazza a színeket, a mit mint festő szintén sikerrel használt föl annak idején. Legújabb építészeti feladatok megoldására is vállalkozik Riemerschmid. Több villát épített már, köztük egyet a maga számára. Legnagyobb ezirányú alkotása az új müncheni színház, a mely egészen modern és sajátos ízlésben készült.



A VIRÁGOK ÉS LEVELEK KÉPEZIK a természeti alakzatok közt első sorban az ornamentális formák kimeríthetetlen bányáját. Erdők kedves fáinak leveleiből, kertünk kecses virágaiból lehet legjobban az ipari célhoz simuló díszítést összealkotni. Hasznos ennél fogva tudni, ha a téli hónapokban és egyébkor kéznél óhajtjuk kapni a növényvilág muló formáit, hogy mily módon őrizhetjük azokat meg.

Az egyik mód: A levél alját olvasztott viaszszal vonjuk be gyöngéden s az így elkészített levelet erősítsük egy körülbelül 20—25 cm. hosszú sodronyra, mely esetleg deszkalapocskára van erősítve.

Másik mód: Virágot úgy teszünk el, hogy tiszta homokot előzetesen összekeverünk sztearinnal, tűzön felhevítjük, újólá összetörjük, átszítaljuk és e porral egy fazékban felállított virágot temetünk el óvatosan. 10 nap alatt a virág tökéletesen megszárad a homokfürdőtől, alakját megtartja, sőt szilárdságából sem veszít.

Végül megjegyezzük, hogy tiszta vízben cseresznye ágát és más gyümölcsöt félérett korában jól elzárva minta-használatra szintén igen jól meg lehet őrizni.



A PLAKÁT MŰVÉSZET MAGYARORSZÁGON a XX-ik század első évében örvendetes virágzásnak indult. Kétségtelen hatást gyakorolt a művészekre az Iparművészeti Múzeum két év előtti nagy plakátkiállítása, az Iparművészeti Társulat plakátpályázatai s az Iparművészeti Múzeum és iskola könyvtárának gazdag plakátgyűjteménye. Budapest utcáinak művészi képeskönyve, a falragasz, az idén is sok érdemes lappal gyarapodott. Legutóbb kiragasztásra kerültek: *Márk* Lajos Kristály, *Kober* Leó La maison moderne, *Telkessy* Valér Magyar nők képző- és iparművészeti kiállítása, *Jules Chéret* Nemzeti Szalon kiállítása, *Helbing* Ferenc A Műcsarnok tavaszi kiállítása, *Feld* Imre Magyar Nemzet, *Basch* Árpád

Kühne-gépgyár, *Pfeifer* Helman Parádi arzenforrás, *Sándor* Béla Brázai sós-borszesz, *Horti* Pál Az Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállítása, *Hegedüs* László Uránia színház (A Tánc), *Vesztróczy* Samu Friss Újság stb. stb.

A plakátok kultusza már a szalonokig is terjed. Nemrégiben is egy előkelő budapesti társaság plakát-jelmezes mulatságot tartott, melyen a hölgyek az ismeretebb magyar plakátokat személyesítették meg és *Makai* Emil, a kiváló poéta, szellemes alkalmi versekkel fűszerezte alkításaikat.



HARGITA NÁNDOR, A SZÉKELYUDVARHELYI állami agyagipari szakiskola igazgatója, újabb munkáinak egyikét mutatja az az eredeti megoldású sirkő-minta, a melyet a 172. lapon közlünk s a melynek nyomán a szakiskola növendékei a művész nevének sirkővét faragták ki. Magassága két és fél méter.



DÁVIDHÁZY KÁLMÁN, DEBRECENI könyvkötőmester néhány fotografiát küldött be hozzánk, a mely díszkötésű könyveket ábrázol. A kötések magyaros díszítményeit *Dávidházy* maga ügyesen tervezgeti s maga vési bőrbe. Szívesen közzéadjuk, derék mesterünknek három munkáját, hogy azzal őt további buzgó munkálkodásra serkentsük.



HÁROM TAPÉTA TERVET MUTATUNK be a 168. és 169. lapon *Bugát* Imrétől, a kitől már több ízben közöltünk sikertelt tervrajzokat. A most bemutatott tapéták is ízléses, előkelő hatású munkák.

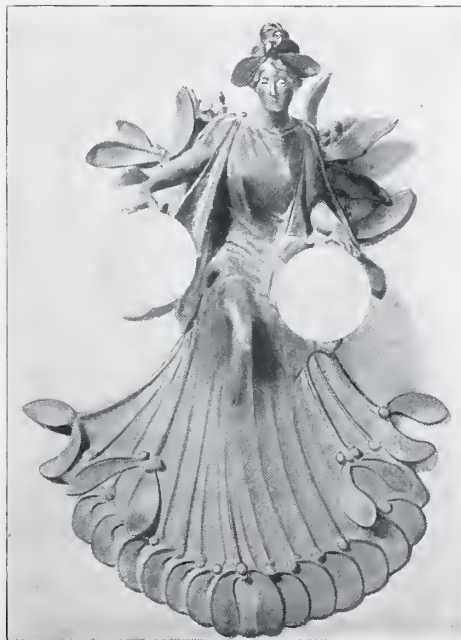
PÁLYÁZATI ÜGYEK.

PÁLYÁZAT. A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI magy. kir. miniszterium magyar állampolgár festőművészek között pályázatot hirdet történelmi festményekre, melyeknek célja az, hogy színes sokszorosításban az elemi népiskolák IV—VI. osztályaiban a történelmi s a művészeti érzék kifejlesztésének és a haza-



ARANYOZOTT,
EZÜSTTEL DISZITETT
GRÉS-EDÉNYEK.
L. GAILLARDTÓL, PÁRIS.

Az Országos Magyar
Iparművészeti Múzeum
tulajdona.



VILLAMOS LÁMPA.
TERVEZTE :
L. LAPORTE-BLAIRSY.

A párisi Szalonból. 1901.

Szemelvény a „Moderne Stíl”
most megjelent füzetéből.



ÁGY ÉS SZÉK. L. BENOUVILLE-TÓL.



PAMLAG DIÓFÁBÓL. T. SELMERSHEIM-TÓL.

A párisi Szalonból. 1901.

Szemelvények a „Moderne Stil“ most megjelent füzetéből.



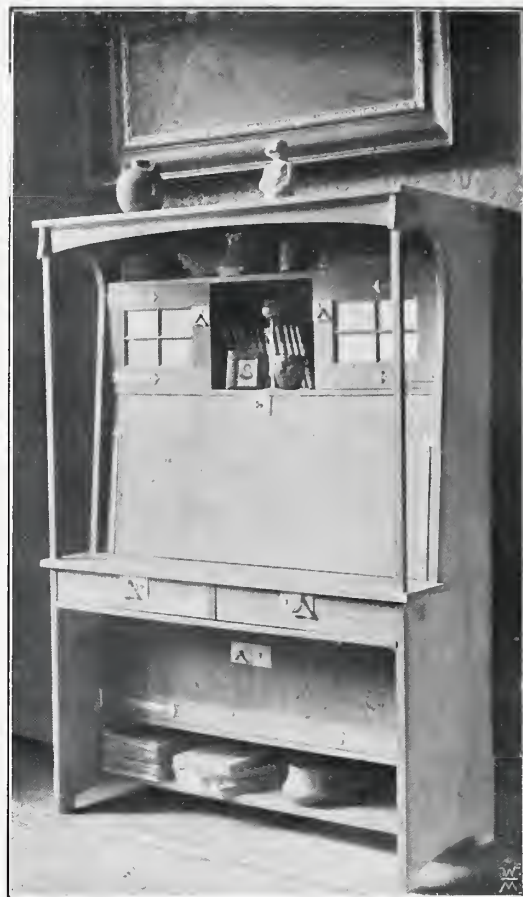
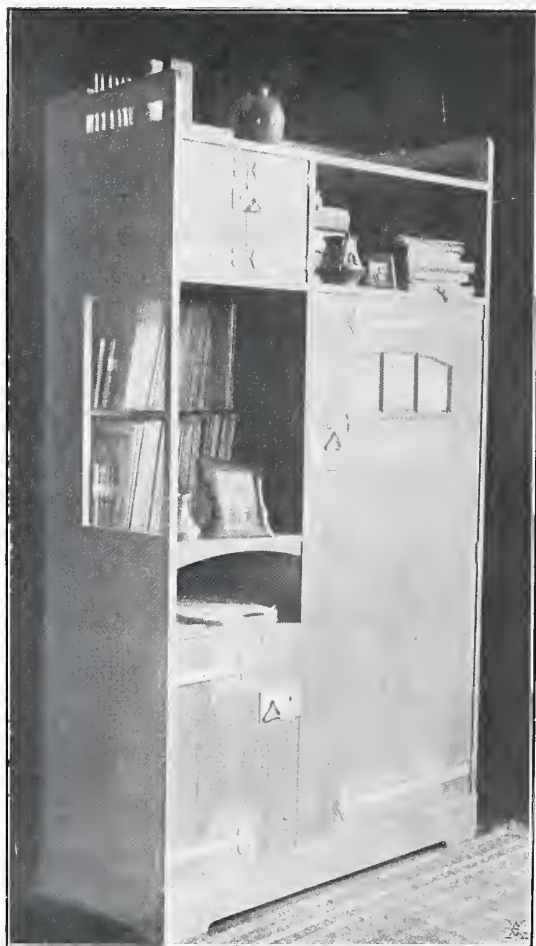
EBÉDLŐ. H SAUVAGE-TÓL.



BÓRMAPPA. F. DECORCHEMONT-TÓL.

A párisi Szalonból. 1901.

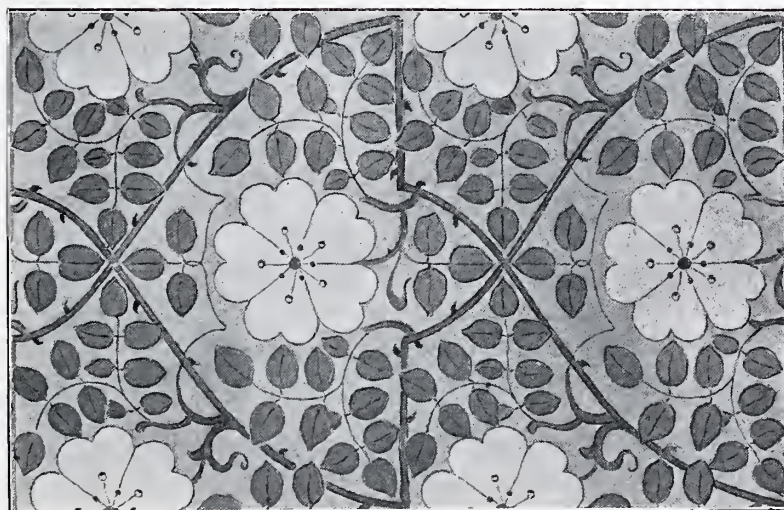
Szemelvények a „Moderne Stíl” most megjelent füzetéből.



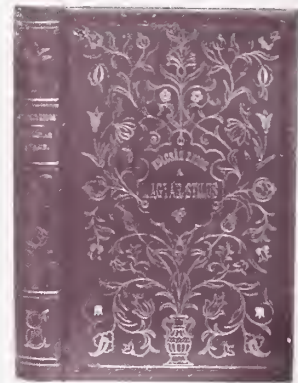
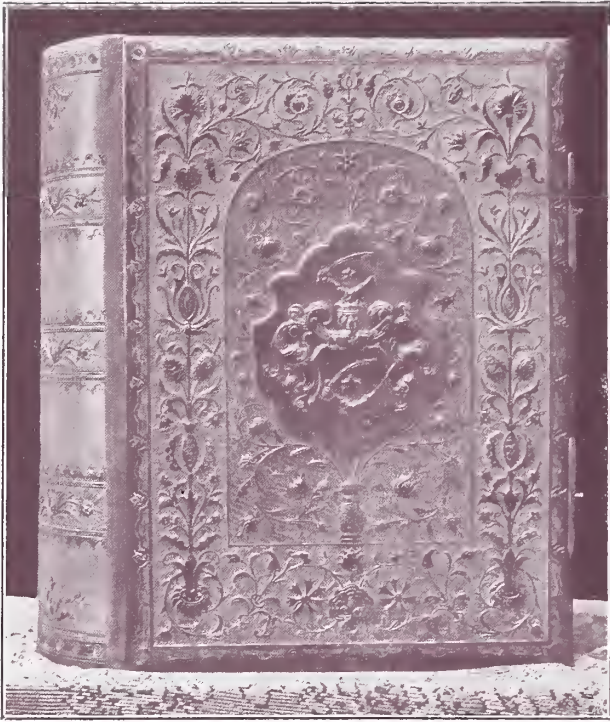
KÖNYV- ÉS ÍRŐSZEKRÉNY.
TERVEZTE WIEGAND EDE.



TAPÉTA.
BUGÁT IMRÉTÓL.



TAPÉTA-TERVEK.
BUGÁT IMRÉTŐL.



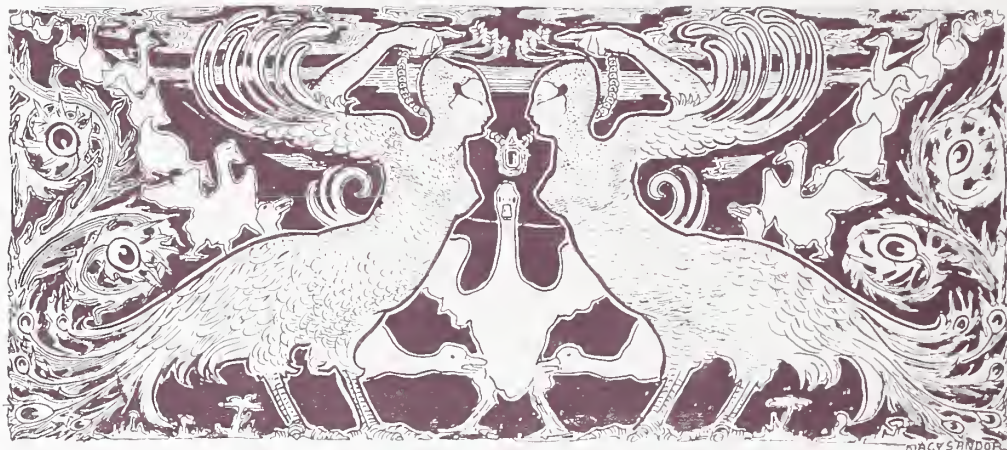
DISZBORKÖTÉSEK
DÁVIDHÁZY KÁLMÁN
DEBRECENI KÖNYVKOTÓ MESTERTŐL.

BÓRMAPPA.
TERVEZTE NAGY SÁNDOR.
KÉSZÍTETTE FISCHHOF JENŐ.



SZEMELVÉNYEK A TOLNAMEGYEI PÁSZTORMŰVÉSZET KÖRÉBŐL.

AUERBACH LIPÓT tanár fólvételei nyomán.



KÖNYVDISZ.
NAGY SÁNDORTÓL.



SIRKÓ MINTÁJA.
HARGITA NÁNDORTÓL.

fiúi érzelmek állandó ébrentartásának eszközei legyenek.

A pályázat feltételei a következők:

1. Kívátnatik egyelőre a következő 7 festmény:

- a) *Árpád pajzsra-emelése.*
- b) *A honfoglaló magyarok átlépik az ország határát.*
- c) *Asztrik átadja a koronát Szent Istvánnak.*
- d) *Szent László megszabadítja a fogoly leányt.*
- e) *Könyves Kálmán a meghódított magyar Tengerpartvidék hódolatát fogadja és megerősíti a dalmát városok kiváltságait.*

f) *IV. Béla és a Tatárjárás.*

g) *A morvamezei csata.*

2. A képek művészi megoldásában a következő elvek követendők:

a) A nehéz áttekintésű népes csoportok kerülendők.

b) Az alakok, tárgyak síkdíszítésszerűleg, árnyékolás nélkül, legfőlegben igen mérsékelt, csak mintegy jelzett árnyékolással ábrázolandók.

c) A festés 4—5 színtónusnál többre ne terjeszkedjék, s a tónusok egyenletes nagy foltokban, kontúrok között, tehát határozott, biztos rajzban alkalmazandók.

d) A naivság felé hajló stilizálás a csoportosításban és a mozgásban kívánatos, de a túlzástól fölötte óvakodni kell.

e) A kép egységes legyen, s rajta egyetlen henye, céltalan alaknak, vagy tárgynak sem szabad lennie.

f) A színtávlát, vagyis a színek le- és felfokozása kerülendő. A távlat inkább a tárgyak arányaiban fejezendő ki.

g) A kép általános színhangulata lehetőleg világos legyen.

h) Általában véve a rajz határozottsága és biztossága mellett a kifejezés eszközei a lehető legegyszerűbbek legyenek.

3. A képek méretei: 1·20 × 0·90 méter, és pedig a kép tárgyának természete szerint e méretek akár szélességi, akár magassági kiterjedésben alkalmazhatók.

4. A pályázat vázlatokkal történik, de a vázlat a kész kép végleges méreteiben nyújtandó be, s tájékozásul a vázlat valamely részletén, vagy akár külön lapon, a végleges megoldás technikája is bemutatandó.

5. A pályaműveket legkésőbb 1901. évi december hó 31-én déli 12 óráig, névtelenül, jelíges levél kíséretében kell az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Múzeumba (Üllői-út) szállítani.

A pályázó nevét tartalmazó borítékra írt jelígenek a festmény hátlapjára ragasztott cédulán is feltüntetve kell lennie.

A határidőn túl érkező művek a pályázatban nem vehetnek részt.

6. A feltételeknek mindenben megfelelő vázlat elfogadása és végleges megrendelése, valamint a kész kép átvétele fölött az addig szervezendő M. Országos Képzőművészeti Tanács határoz.

7. Egy-egy festmény tiszteletdíja 2000 korona, mely összegnek fele a vázlat elfogadása, — másik fele pedig a kész kép átvétele után válik a művész javára esedékessé.

8. A festmény az állam tulajdonát képezi s közgyűjteményben nyer elhelyezést.

9. A történeti tárgy korhoz hű részleteiben való tájékoztatásért, illetve forrásművek ajánlásáért a közoktatásügyi miniszterium VI. a) ügyosztályához, s az ezenkívül szükséges útbaigazításokért Dr. Marczali Henrik budapesti tudományegyetemi nyilvános rendes tanárhoz fordulhatnak a pályázók.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium a magyar festőművészek iránt való teljes bizalommal reméli, hogy e pályázatban, mely a fejlődő nemzedékeknek nemzeti és művészeti szellemben való nevelését kívánja újabb hathatós eszközökkel előmozdítani, egész tudásukkal és az eszme iránt való önzetlen hazafias lelkesedéssel fognak résztvenni.

Budapesten, 1901. évi április hó 30-án.

*A vallás- és közoktatásügyi
m. kir. miniszteriumtól.*



PÁLYÁZATI FELHÍVÁS. BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS TANÁCSA ezennel pályázatot hirdet a budapesti Szent István templom belsejében szükséges következő szoborművek létesítésére:

I.

Kívátnatik három oszlopos fülkében elhelyezendő szobor, még pedig:

1. *Szent László* magyar királyt korhűen, félig vértézve, hajadon fővel vagy koronával ábrázoló szoborminta, a szent és bátor fejedelmi vitézt minden egyéb jellegével feltüntetve;

2. *Szent Erzsébet* magyar kir. hercegnő, thüringiai örgrófnét ábrázoló szoborminta, az ismeretes rózsacsodával;

3. *Szent Gellért* püspök, lelkes hittérítőt és keresztény vértanút ábrázoló szoborminta, főpapi ornátusban, balkezét köny-

nyedén mellére illesztve, jobb kezében feszülettel;

4. továbbá a főoltár baldakinja alá kerülő és minden oldalról szabadon látható *Szent István* magyar királyt ábrázoló szoborminta, hajadon fővel, paláttal, bal kezében az apostoli kettős kereszttel, jobb kezét könnyedén mellén pihentetve, mint a kereszténység magyar apostola, fenségének teljes kifejezésével.

Mind a négy szobor végleges kivitelben, talpazattal (plinte) együtt 2·50 m. magas és karrarai fehér statuárió márványból faragandó.

Mint hogy a Szent István templom külseje és belseje tisztán az olasz reneszánsz fénykorának stíljében készült, különös súly fektetendő e szobroknak a templom stíljével összhangzó kivitelére.

A beküldendő pályázati szoborminta plasztilinben vagy gipszöntvényben s a végleges kivitel $\frac{1}{4}$ -résznyi nagyságában készítenendő.

II.

Kívántatik a fenti 1., 2. és 3. pontokban körülírt szobrok oszlopszatos fülkédisze fölé készülők:

Két gyermekangyalt ábrázoló szimbolikus csoport, a közepén valamely alkalmas tárgyra, pl. paizsra támaszkodva és az I. alatt felsorolt szobrokkal összhangba hozandó jelvényekkel.

Ezek közül két csoport álló helyzetben, egy csoport pedig úgy alakíttassék, hogy az egyik angyal álló, a másik térdelő vagy félig térdelő helyzetet foglaljon el.

E csoportok végleges kiviteli nagysága talpazattal együtt 1·70 m., és ezek szintén karrarai fehér statuárió márványból faragandók.

Kívántatik ezenkívül a főoltár kupola ormára:

egy ifjú angyal mintája felemelkedő szárnyakkal, előrenyújtott kezeiben a magyar szent koronát tartva, lehetőleg hű másolatban.

E szobor, melynek végleges kiviteli nagysága 1·80 mm., bronzöntvényben fog kivitelre hozatni.

Ezek mintája szintén $\frac{1}{4}$ rész nagyságban, plasztilinben vagy gipszöntvényben nyújtandó be.

Általános feltételek:

a) Valamennyi fent elősorolt minta legkésőbb f. évi október hó 30. napjára a templomépítési irodában (V. ker., Lipóttér) nyújtandó be.

b) Minden pályázónak szabadságában áll úgy az I. alatti, mint a II. alatti minták egy vagy több példányára pályázni.

c) Pályázó csak magyar születésű vagy magyar honosságot nyert szobrász lehet.

d) A beérkezett pályamunkák fölött egy öttagú, utólag választandó bizottság fog dönteni.

e) Pályadíj nem tüzetik ki; egyedüli várható jutalom a végleges megbízatás, melyre a következő díjazás van előirányozva:

1. a három fülkeszobor mindegyikeért a fentemlített anyagban kifaragva 10,000 kor. összesen . . 30,000 kor.
2. a három angyalcsoport ugyanolyan anyagban kikifaragva egyenként 6300 kor. összesen . . 18,900 kor.
3. a főoltár Szent István szobra 12,000 kor.
4. a főoltár kupolájára kerülő angyal mintája . . . 1,600 kor.
összesen . . 62,500 kor.

f) Megbízást csak az nyerhet, a ki a félnagyságban kidolgozandó segédminta díjtalan felajánlására hajlandó, mely utólag elbíraltatván, véglegesen elfogadtatik s a mely feltétlen műbecsrel bíró művészi alkotásra nyújt biztositékot.

g) A fent I. és II. alatt említett plasztilin minták benyújtásával egyidejűleg tartozik a pályázó művész zárt borítékba csatolt s ugyancsak a templomépítési irodában átadandó nyilatkozatban kijelenteni, hogy magát a pályázat összes feltételeinek aláveti s hogy mennyi idő alatt és — két vagy több művének elfogadása esetén — a fenti árakon belül, mily jutalmazás mellett hajlandó a fenti szobrokat elkészíteni.

h) Minden helyi s egyéb kiviteli körülmények a templomépítési irodában tudhatók meg.

Kelt Budapesten, a székesfőváros tanácsának 1901. évi július hó 11. napján tartott üléséből.

Halmos,
polgármester.



PÁLYÁZAT. SZOMBATHELY R. T. város, Szombathelyen, az Erzsébet királyné-utcában felállítandó u. n. Kupai-közkút felállítása tárgyában a következő pályázatot hirdeti:

1. A közkút, a téralakúlag kiszélesedő utcában, a kocsit-pálya kétfelé való ki-

ágazásánál 7—8 méter átmérőjű alapzaton állítandó fel.

2. A kút két nagyobb kagylóval látandó el, melyek fölött a városi vízvezeték csöve alkalmazandó.

3. A város az Erzsébet királyné-utcában egy városi közórát is felállítani óhajtván, az óra a közkúttal kombináltassék oly módon, hogy a talapzaton emelkedő esetleges két alakból álló szoborcsoport egy villamos ívlámpául szolgáló gömböt tart a magasba, melynek fehér gömbje három irányban óralappal láttatnék el s nemcsak az órát mutatná, hanem éjjel a teret is megvilágítaná.

4. A kútnak, a talapzattal együtt, 6—7 méter magasnak kell lennie.

5. Az emlékmű költségei 5000—6000 koronára rúghatnak.

6. A pályaművek egy tized nagyságban, oly gipszmintában mutatandók be, hogy azokból az emlékmű hatása megítélhető legyen. Szombathely város közönsége a bíráló bizottság által legmegfelelőbbnek talált pályamű szerzőjének hatszáz (600) korona tiszteletdíjat ad.

7. Pályázhatik minden magyar honpolgár.

8. A beérkezett pályaműveket egy összesen 8 tagból álló jury fogja megbírálni s a tiszteletdíjat a legmegfelelőbb pályamű szerzőjének minden körülmények között odaítélni.

9. A pályabírószág különös tekintetbe fogja venni a kifejezett eszmének újszerűségét és a koncepció *eredetiségét*.

10. A jutalmazott pályamű Szombathely város tulajdonába megyen át s a városnak jogában áll azt minden további díjazás nélkül az emlékmű létesítésénél felhasználni. A mű létesítésével a város első sorban a pályadíjat nyert mű szerzőjét óhajtja megbízni, a mi azonban külön egyezmény tárgyát fogja képezni.

11. A pályázat titkos lévén, a pályaművekhez a szerző nevét és lakását pontosan feltüntető lepecsételt jelíges levél mellékelendő.

12. A gipszmintákhoz költségvetés csatolandó.

13. A Magyar Iparművészet a beérkezett művek bármelyikét közzéteheti.

14. Az összes pályaművek legalább tíz napig fognak közszemlére kiállítatni.

15. A pályamunkák folyó évi október hó első napjáig az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum Igazgatóságának címére (IX., Üllői-út 33—37. sz.) küldendők be, a hol a felállítandó kút környékének helyszínrajza is bármikor előzetesen meg-

tekinthető. A nem nyertes művek szerzőinek nevét tartalmazó borítékok felbontatlanul elégettetnek s a gipszminták a pályázók által meghatározott helyre, Szombathely város költségén visszaküldetnek.

Kelt Szombathely, 1901. június havában.

Szombathely r. t. város
tanácsa.



PÁLYÁZAT KÖNYVBEKÖTÉSI táblának tervrajzára. A Magyar Iparművészet szerkesztősége a Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság megbízásából az alábbi pályázatot hirdeti.

A Magyar Nemzet Remekírói cím alatt egy 50—60 kötetes gyűjteményes munka fog kiadtni, a melyben a régiebb és újabb magyar írók műveinek színe-java együtt lesz. A nyomdai kiállítása a tervezett kiadványnak a nemesebb, egyszerűbb ízlésnek fog megfelelni s az ehhez illő, művésziesen díszített bekötési táblát e pályázat révén óhajtjuk beszerezni. Kívánatos, hogy a tervezet modern, esetleg magyaros jellegű legyen, mindentéle túlzások mellőzésével. Ezért felhívjuk tervező művészeinket, hogy résztvegyenek a pályázaton, melynek feltételei a következők:

1. A bekötési tábla felső táblájának rajza 195 mm. magas, 120 mm. széles, a háta 195 mm. magas és 30 mm. széles (vastag) legyen.

2. A tervrajz a könyvkötési technika igényeinek tekintetbe vételével olyképp készítenendő, hogy előállításának ára túlságos ne legyen, mert ez a kötés nagy tömegben, gyárilag készül, így tehát nincs szükség egy úgynevezett amateurbekötésre. Ehhez képest figyelembe veendő, hogy a kötés felső táblájának díszítése legfeljebb egy-két nyomással legyen előállítható. A szerzőnek neve és a könyv címe, valamint a könyvnek háta egészen arany nyomásban készítenendő. Épen a megkívánt egyszerűség a jutányosság érdekében a pályázatnál csakis oly rajzok vehetők figyelembe, a melyek színes angol vászon-alapon egy alnyomattal, egy pozitív nyomattal és kevés arany felhasználásával kivihetők.

3. A technikai kivitelre vonatkozó felvilágosítással egyébként szívesen szolgál Gottermayer Nándor könyvkötő úr (Királyi Pál-utca 5.). Ugyancsak nála kész vászon bekötési táblák állanak a pályázók rendelkezésére, hogy a pályaműveket

esetleg mindjárt a megfelelő vásznon készíthessék el.

4. A legkiválóbb s a kívánt célnak legmegfelelőbb pályaművek díjazására a Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részevénytársaság a következő két pályadíjat tűzi ki: Első díj: 200 korona, második díj: 150 korona és fentartja magának a jogot, hogy a pályázatban résztvevő többi rajzot bármelyikét 50 koronáért magához válthassa.

5. A pályadíj vagy az esetleges vételár kifizetése után az illető pályamű és annak kizárólagos többszörösítési joga a pályázatot hirdető cég tulajdonába megy át.

6. A pályabírószám a következő tagokból áll: *Rauscher* Lajos, műegyetemi tanár; *Fittler* Kamill; *Györgyi* Kálmán; *Gottermayer* Nándor, könyvkötő; *Révai* Mór, a Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részevénytársaság igazgatója.

7. A pályaművek jeligével látandók el és a szerző nevét magában foglaló jeligés levél kíséretében a Magyar Iparművészeti Társulat titkári hivatalához (Üllői-út 35.) küldendők be 1901. szeptember hó 15-ik napjának déli 12 órájáig.

8. A Magyar Iparművészet a pályázaton résztvevő munkák bármelyikét közölheti.

9. A pályázatban csak magyar honpolgár vehet részt.

10. Valamennyi pályázat legalább nyolc napig kiállítandó az Országos Iparművészeti Múzeumban.



ELDÖNTÖTT PÁLYÁZAT. AZOK felett a pályaművek felett, a melyeket a *Magyar Iparművészeti Társulat* pályázataira benyújtottak, június hó 9-én ítélkezett az illetékes bírálóbizottság. Százötven pályamunka felett mondott ítéletet a jury, melynek elnöke *Czigler* Győző műegyetemi tanár, előadója *Györgyi* Kálmán titkár, tagjai *Alpár* Ignác, *Fittler* Kamill, *Gelléri* Mór és *Nadler* Róbert voltak. A *polgári hálószoba* tervrajzára hirdetett pályázatnak első, négyszáz koronás díját ifj. *Bodon* Károly, a második, háromszáz koronás díjat *Raffay* László szegedi tanár nyerte el. Megvételre ajánlja a bizottság (200 korona vételárban) *Malomsoky* József műasztalos tervét. Az *ebédlőszoba* tervrajzának első, négyszáz koronás díját *Raffay* László nyerte, a második díjat nem adta ki a bizottság, de megvételre ajánlja *Weissmann* Béla tervét 200 koronáért. A *csomózott szmirnaszőnyeg* tervrajzának első,

négyszáz koronás, és a második, háromszáz koronás díját *Nagy* Lázár fővárosi iparrajziskolai tanár nyerte el. Megvételre ajánlja a bizottság *Mátrai* Vilmos miskolci rajztanárnak és *Füleki* József szegedi tanárnak a tervét. A *kovácsolt csillár* első díját nem adják ki, a második — háromszáz koronás — díjat *Árkai* Aladár építésznek ítélték oda. Dícséretet nyertek: a „Pávaszem“ és „Vasipar“ jeligés művek. Az *öntött fém*ből való *tintatartóra* és *gyertyatartóra* hirdetett pályázat első, négyszáz koronás díját *Rintel* Géza szobrásznak, a második, háromszáz koronás díjat *Beck* Ö. Fülöpnek ítélték oda. Megvételre ajánlják *Mlinek* Adolf pályaművét. Június 6-ikától fogva a pályaművek nyolc napon át kiállítva voltak az Iparművészeti Múzeumban.



MEDDŐ PÁLYÁZAT. A MAGYAR Iparművészeti Társulat elnöksége, számolva a sokfelől nyilvánuló kívánalmakkal, pályázatot hirdetett egy cimbalomnak tervrajzára, mely pályázat július hó 15-én járt le. A pályázat juryje, mely *Czigler* Győző műegyetemi tanár elnöklése mellett *Alpár* Ignác, *Béla* Henrik, *Gelléri* Mór, *Horti* Pál, *Schunda* V. József és *Vig* Albert tagokból állott, július hó 19-én döntötte el a pályázat sorsát s egyhangúlag kimondta, hogy miután a beérkezett 29 pályamunka közül egyik sem felel meg mindenben a pályázat föltételeinek, a pályadíjat nem adja ki. A pályamunkák között aránylag legsikerültebbnek mondotta a jury a „Cimbalom“ jeligés rajzot. Végül elhatározta a bizottság, hogy újból ír ki pályázatot, a melynek fölhívását alább közöljük.



PÁLYÁZAT. A M. IPARMŰVÉSZETI Társulat a kereskedelemügyi magy. kir. miniszter ó nagyméltósága által rendelkezésére bocsátott államsegélyből a következő pályázatot hirdeti:

1. Terveztessék egy pedálos négy lábú cimbalom, a melynek lábai, a szállításra való tekintettel, kiszedhetők legyenek.

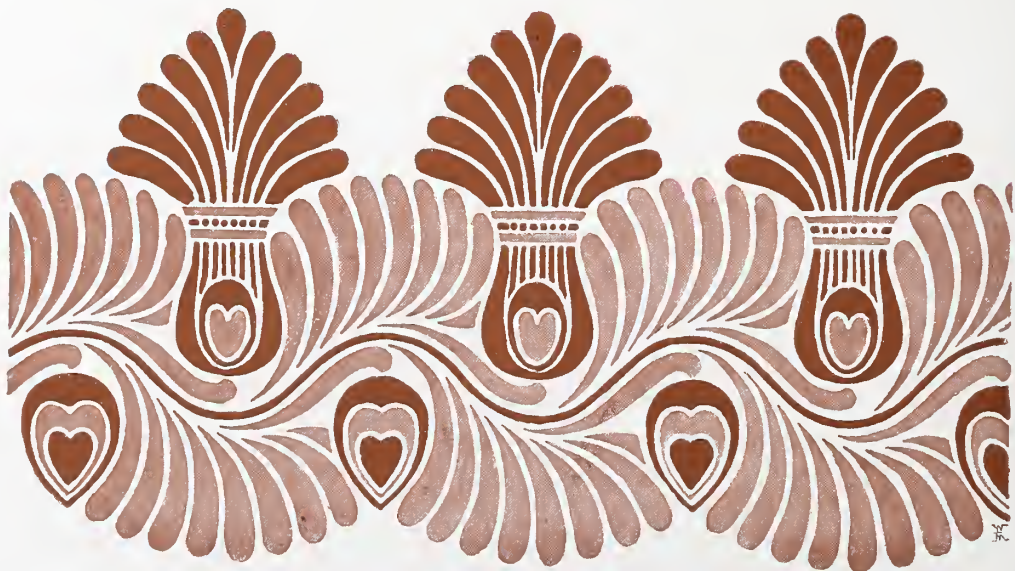
2. A rajz 1:5 léptékben készítendő; a kidolgozás módja a tervezőtől függ.

3. Megkívántatik, hogy a terven a magyaros jelleg lehetőleg kidomborodjék.

4. A művészi igényeknek s a hangszer speciális használhatósága követelményeinek, egyébként pedig a pályázati föltételeknek is mindenben megfelelő legkiválóbb pályaművek jutalmazására két díj szolgál,



SZEMELVÉNYEK GRÓH ISTVÁN FALI MINTÁIBÓL.



SZEMELVÉNYEK GRÓH ISTVÁN FALI MINTÁIBÓL.



SZEMELVÉNYEK GRÓH ISTVÁN FALI MINTÁIBÓL.



SZEMELVÉNYEK GRÓH ISTVÁN FALI MINTÁIBÓL.

és pedig: *I. díj 250 korona, II. díj 150 korona.* A pályabírósg fentartja magának a jogot, hogy a pályadíjjal jutalmazott művek mellett fenmaradó pályaművek bármelyikét *80 koronáért* megvásárolhassa. Úgy a pályadíjjal díjazott, mint a megvásárolt munkáknak tulajdonjoga, beleértve a korlátlan sokszorosítási jogot, kizárólagosan a Magyar Iparművészeti Társulatot illeti meg.

5. Ha a díjazott vagy megvásárolt pályaművek szerzői felszólítás esetén pályaműveiknek természetnagyságú részletrajzát egy hét leforgása alatt elkészítik, ezért a munkáért külön *50 korona* tiszteletdíjat kapnak.

6. A pályabírósg a következő tagokból áll: Elnök *Czigler Győző*, tagok *Alpár Ignác, Béla Henrik, Fittler Kamill, Gelléri Mór, Nádler Róbert* és *Vig Albert*.

Egyik vagy másik jurotnagnak akadályoztatása esetén az elnök intézkedik annak helyettesítéséről.

7. A pályázaton csak magyar honpolgár vehet részt.

8. Az összes pályaművek legalább 3 napig kiállítandók az Iparművészeti Múzeumban.

9. A pályázat 1901 szeptember hó 15-én déli 12 órakor jár le, a mely időpontig a pályaművek beküldendők a M. Iparművészeti Társulat titkári hivatalába.

Budapest, 1901 július hó 20-án.

*A Magyar Iparművészeti Társulat
elnöksége.*

SZAKIRODALOM.

MELLER SIMON DR. A MODERN művészi ipar. Különlenyomat a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönyéből. Budapest, 1901.

A modern művészi ipart egységes áttekintésben felölelni nehéz feladat; föl-tételeit, történetét és eredményeit feltárni sok nehézséggel jár. Annyira közelemben vagyunk még, hogy a modern műipari produktumok erdejétől alig lehet meglátzni azt a fát, a mely oszlopát képezi a jövő stílusának. Mellert dicséri az e szerint, hogy sikerült neki a modern művészi iparról oly tökéletes képet nyújtani, mint a minőt a külföldi szakirodalom sem mutathat fel még ez ideig.

Szerző első sorban azokat a fő tényezőket kutatja, melyek a modern iparművészet irányát megszabták; vizsgálat alá veszi külön-külön a modern szellemi áramlatok, a modern technika és a modern művészet hatását az új művészi iparra. A mely három fő tényező együttes működése, szerencsés egybevágása teremtette meg az egységes modern iparművészetet.

Az új művészi iparnak mindjárt kezdetén egy irányba tör mind a három tényező. A szociális érzés a gyáripar ellen izgat; a kézimunkától reméli a szociális bajok megszüntetését és a boldogabb múlt viszonyok visszaállítását. Az ipari szempontot sem elégti ki a gépi munka eredménye; a gépi alkotások olcsók, de rosszak. Ebből a szempontból is úgy látszik, hogy becseset, nemeset csak a kézimunka tud teremteni. A művészeti tényező meg mindenestre kézimunkát kíván; a gépet a priori művészietlennek tartja. A diszítés, mely mámorosan dúskál a naturalisztikus formák új bőségében, csupán kézimunka útján lehetséges. Ezek a naturalisztikus formák, az ő szabálytalan szépségükkel, szeszélyes változataikkal, erősen egyéni voltukkal csupán a művészi kéz munkájában érvényesülhetnek és gépi sokszorosításban megmerevednek, elhalnak. Így a modern iparművészet első korszakában az összes tényezők a művészi kézimunka felé tartanak.

A modern iparművészet fejlődésének újabb, második felében az összes tényezők megváltoztatják irányukat, de egyértelműen ismét egy közös cél felé haladva. A szociális felfogás belátja, hogy a gyári ipar megszüntetése és a kézimunka uralmának visszaállítása lehetetlen; hogy a kézimunka egyoldalú művelésével nemhogy enyhítené, hanem csak növeli a szociális ellentéteket, mert a költséges kézimunka csupán a gazdagok, a kiváltságosak számára hozzáférhető s így az alsóbb rétegek a művészet élvezetétől teljesen megfosztatnak. A szociális felfogás tehát megváltoztatja irányát és a gyári ipar művészivé tételét tűzi ki céljául; egyszerű, olcsó, gép útján sokszorosítható s ennél fogva mindenkinek hozzáférhető művészi alkotásokra sarkal. Az ipar is belátja tévedéseit és szolidásgra, őszinteségre, komolyan átgondolt formákra törekszik. A művészeti felfogás tisztába jön a gépi munka sajátos művészi tényezőivel; átlátja, hogy modern iparművészet csak a modern

gyári iparon alapulhat. A disztítés a naturalisztikus formák helyébe a stilizáltakat teszi és egységes színfoltokkal, határozott vonalakkal dolgozik, melyek könnyen sokszorosíthatók s melyek a sokszorosításban sem igen veszítenek művészi erejükből. Így jutott a modern iparművészet fejlődésének újabb szakaszában a művészi gyári ipar uralomra. Szociális, ipari és művészi szempont egyaránt egyszerű, őszinte, kifejező, nagy formákra utalnak és a modern festői, sík disztítés reásimul ezekre az egyszerű alkotásokra, a nélkül, hogy formáikat legkevésbé is megváltoztatná, előállításukat megnehezítené vagy árukat megdrágítaná.

Meller könyvének további részében végig kísér bennünket aztán a modern iparművészetnek fejlődési útján William Morristól napjainkig és Londontól, kiterjedésének végső határáig. S összefoglalja végül a művészi ipar eddig elért eredményeit s remélt céljait, a mint azok a modern könyv, a modern szoba és a modern utca fejlődésében nyilvánulnak. Áttekintésben láttatja, hogy az új iparművészetet létrehozó tényezők egy irányba törnek, hogy a létesült tulajdonosságok szerencsésen összehangzanak egymással és hogy az országokra és nemzetedékekre terjedő mozgalom egységre törekszik és egységes. A végeredmény az, hogy: a modern iparművészet nem utánzás, hanem alkotás, nem szeszély, hanem szükséglet, nem divat, hanem stílus.



MMAGYAR FALI RAJZMINTÁKAT készített Gróh István, az orsz. m. kir. iparművészeti iskola tanára. A sorozat hatvan lapból áll, mely részben Gróh saját fölvételei s eredeti tervezetei nyomán készült, részben pedig különböző gyűjtemények s szakművek egyes szemelvényeit mutatja. A szerző ügyesen válogatta össze anyagát, a mely a magyaros ornamentikának legjellemzőbb típusait öleli fel s példákat mutat arra, miként lehet a népies disztító motívumokat modern szellemben feldogozni. A munka eddig még csak kéziratban, illetőleg kézi rajzokban van meg, de remélhető, hogy nemsokára közkézre kerül s iskoláinkban is el fog terjedni. Fentartjuk magunknak, hogy a mű megjelenésekor azzal behatóbban foglalkozunk.



L'ART NOUVEAU CÍM ALATT Jean Lahor (Dr. Cazalis, az Aix les Bains főorvosa) az újjabkori iparművészetről érdekes tanulmányt írt, mely a következő három fejezethől áll: történelmi visszatekintés, az iparművészet a párisi világi kiállításon s a modern iparművészet társadalmi szempontból. A második fejezetben az idegen nemzetekről írva, Magyarországgal is foglalkozik a könyv, s elismeréssel szól iparművészetünknek a külföldi, főleg pedig a bécsi befolyás alól való függetlenítésére irányuló törekvéséről. Csodálkozással emlékezik meg Lahor a történelmi pavillonban látott nagybecsű műkincsekről. Modern iparművészetünkéről szólva, kétféle irányt különböztet meg. Az egyik a nemzeti hagyományokhoz híven ragaszkodik, a másik lépést tart ugyan az iparművészet újabb átalakulásával, de nem utánozza szolgailag az internationalis úgynevezett szecessziót, hanem sajátos módon alkalmazza az új formákat. A kiállítók közül csupán Zsolnayt, a herendi-gyárat s Rapaportot említi fel a szerző, a ki nemrégiben Budapesten is megfordult, s akkor felkereste iparművészeti múzeumunkat, a melynek épületéről, valamint belső elrendezéséről szintén nagy elismeréssel nyilatkozik könyvében.



LEININGEN-WESTERBURG, K. E. *Graf. Deutsche und Oesterreichische Bibliothekzeichen, ex-libris. Mit 262 Illustrationen. Stuttgart, Jul. Hoffmann, 1901. Ára: 12.50 márka.*

Már 400 éves szokás, hogy a könyvtártulajdonosok a könyvön ex-libris beragasztásával jelölik tulajdonjogukat. Az ex-libris, azaz a könyvtárjelző lapocska, eredetileg csak a tulajdonos megnevezésére szorítkozott. A könyvdisztítés iparművészetének első fellendülésével azonban megszületett az artisztikus nyomdajel mellett a művészies könyvtárjel is. Innét kezdve a könyvtár tulajdonosának nevének kívül kis szimbolum foglal helyet a művészies ex-librisen, a mely vonatkozhatik a könyvtár anyagának irányára, a tulajdonos munkakörére vagy esetleg családjára (címer) stb. stb. Ezzel az ex-libris díszes megjelenési formájában a könyvékítés egyik tényezőjévé nőtte ki magát, a mely mint ilyen helyet követelhet magának a művészet- és művelődéstörténetben is.

Leiningen gróf, a kinek magának is

tekintélyes ex-libris gyűjteménye van, több a könyvtárjelet tudományosan tárgyaló cikk után most egy egész kötettel gazdagította az ex-libris irodalom sorozatát, a melyben Németország és Ausztria ex-libris anyagának történetét és műtörténetét adja. Nagyon érdekes és kimerítő formában dolgozta fel tárgyát; monografiája egyszerre jelent meg angol és német nyelven s a 600 oldalas könyv gazdag szövege közé figyelmes válogatással közel háromszáz ex-libris képe van hintve.

Különösen kiváló fejezetek az egyházi ex-librisokról és a modern ex-librisokról való fejezetek, nemkülönben az a rész, a hol a címeres ex-librisokról szól. Szerkesztés tekintetében is mintaszerű Leininger könyve, pontos tárgy- és névmutató könnyíti meg a kutató munkáját. Külön felsorolásban közli az összes ismert német és osztrák ex-libris rajzolókat nevével. Bizonyára sok művész és műbarát örömet fogja lelteni e műben.



LARSSON, CARL. „ETT HEM“, 24 *Malninger med Text. Stockholm, Albert Bonnier, 1900. Ára 15 márka.*

Svédország szívében, Delarne mellett, épített magának egy meleg szívű festő házat, nem tornyos kastélyt, sem verandás villát, csak egy egyszerű vörösre festett fehér sarkos házat és „boldogságának otthonát“, mint maga mondja, huszonegy képben megfestve könyv alakjában bocsájtotta közre, hogy „a kik maguk számára óhajtanak egy kedves tanyát s nem mások számára rendezkednek be“, lássanak erre egy mintát.

Larsson könyvében lapozva szobárolszobára vezet bennünket az ő szeretetreméltó egyénisége; a mit ő csinált saját két kezével és egy falusi asztalos segítségével lakása berendezéséhez, az nem más, mint a festészet alkalmazása az iparművészetre. Látjuk itt, hogy szó sincs már az olasz palazzo-k unott és hideg pompájának utánzatáról, a reneszánsz uralmának egyszer már csakugyan bekövetkezett a vége; a lakásberendezésből az ő plasztikus díszítési módját végre kiszorította a modern színérzékkel dolgozó művész, a ki elé tudja varázsolni a formák mellett annak zenéjét, a színeket, változatos és gyönyörködtető hangulataival.

A modern iparművészetnek nagy eredménye, hogy a velünk élő tárgyak legnagyobb része már jegyében fogant. Komplikált társadalmunk ezerféle szük-

ségletét ki tudja elégíteni. De még kedvtelve csapong a fényűzés felé és a környezetnek összehangzó harmonijára csak elvétve jut. Larsson otthona épp ebből a szempontból jelent haladást, nemcsak székei, asztalai, faldíszei, szőnyegek stb. gyönyörűek, hanem minden egyes szobája igazán egész, a maga becsületos őszinteségében. Sem művészeti bizarrságok, sem értékét fitogtató műtárgyak nem zavarnak bele az egyszerű hangulatba és lelkünkkel igen rokon ez a polgári egyszerűség.



A PÁRISI KIÁLLÍTÁSON SZERZETT tapasztalatairól feltűnést keltő módon számolt be dr. *Brinckmann*, a hamburgi iparművészeti múzeum jeles igazgatója, a német iparművészeti társulatok küldötteinnek legutóbbi összejevételén. Lepletlenül föltárta a következőket: a párisi kiállításon a kitüntetések osztogatása nem történt korrekt módon, sem nem mérlegették, sem nem okadatolták a zsüri szavazatukat. A kitüntetés három oly tényező ítélkezésétől függött, a mely nem hogy kiegészítette volna egymást, hanem még jobban kiélezte az ellentéteket. Az első munkát végezte az osztály-zsüri; utána következett a csoport-zsüri; és végül az egészet felülbírálta a „Jury supérieure“, a mely többnyire francia tisztviselőkből és kormánybiztosokból állott. Az első csoport munkája jó és tárgyilagos volt, a másodiké már felületesebb, a harmadiké egyáltalán nem ért semmit.

Mint példát említi *Brinckmann*, hogy az agyagipari csoportban az osztály-zsüri 15 grand prix-t hozott javaslatba, a csoport-zsüri ezt helybenhagyta, ellenben a Jury supérieure önkényesen 18 grand prix-t osztott szét s azonfelül a franciák közt még további ötöt és tizennégy aranyérmét, minden megokolás nélkül.

Ezek után a tudós múzeumi igazgató azt a kérdést vetette fel, hogy a tavalyihoz hasonló egyetemes kiállításokkal szemben a jövőben miképen kell eljárni? Erre nézve a német iparművészeti társulatok kiküldöttei akként határoztak, hogy a kebelükből választott ötös bizottság egy javaslatot dolgozzon ki, a mely a német kiállítók számára a jövőben zsinórmértékül szolgálhasson.



HIVATALOS TUDÓSÍTÁSOK.

A MAGYAR ORSZÁGOS KÉPZŐ-
művészeti Tanács új szervezete.

A vallás- és közoktatásügyi kormányzatnak feladatai a művészeti ügyek igazgatása terén az utóbbi időszakban lényegesen meggyarapodtak.

Az a nagy gazdasági küzdelem, melyben az egész világ él, nyilvánvalóvá tette azt az irányzatot, melynek végeredménye már is abban fejezhető ki, hogy az emberi munka becsének elsőbbsége lesz a népfajok elsőbbsége. S egy nemzet munkabeli érvényesülésének jövője attól függ, mennyire helyez súlyt a fejlődő nemzedékek szemének, érzésének és cselekvő erejének, egész valójának művészi nevelésére.

Magyarország eddigéig, az alapvetés nehéz kezdőkorában, legfőképpen arra szorított, hogy művészeket neveljen.

Hogy az állam a művész-tehetségeknek rendszeres képzésére a szükséges feltételeket biztosítsa, megfelelően szervezett művésziskolákra van szükség, — ez kétségtelen. Azért ezután is egyik legfőbb feladata lesz a kormányzatnak az, hogy az alapvetés munkájának megbecsülésével, a művész-oktatás rendszerében mutatózó hiányokat a fejlődöttebb viszonyok kívánalmái szerint kiegészítse, s a rendszert, ha kell, a már közelebből látható cél elérése érdekében, esetleg át is alakítsa.

De a művész-képzéssel az állam csak azt a célt éri el, hogy a művészek számát és készülségét gyarapítja, — arra azonban, hogy a már felserdült művész-nemzedék alkotási képességeit a közművelődés színvonalának emelésére hasznosíthassa, illetve a művész-képzésre fordított beruházásnak gyümölcseit az állam kulturális hivatásának érdekében learathassa és értékesíthesse, arra az is szükséges, hogy az állam egyrészt a művész-tehetségeknek közérdekű feladatok megoldására módot és alkalmat biztosíthasson, másrészt pedig, hogy a társadalmat olyan befolyások alá terelje, a fejlődő nemzedéknek pedig olyan nevelést adjon, mely a művészetnek közszükségletképpen való megértését és átérzését eredményezze.

Midőn a művészeti ügyek kormányzatában követendő szempontokra az elmondottak általánosságban rámutattak, önként következőleg kell bevallani, hogy habár tisztán látható immár az elérni kívánt cél, s hogy habár kétségen felül

áll, hogy e cél elérése esetén az egész magyar közműveltség nemesebb tartalommal fog megtelteni, s közgazdaságunk terén is új és gazdag erőforrások fognak fakadni, — az elérni kívánt cél érdekében szükséges eszközökkel megfelelőképpen nem rendelkezik a közoktatásügyi kormányzat.

Az anyagi eszközöknek fogyatékoságán túl nélkülözi a közélet hivatott tényezőinek tervszerű támogatását, s maguknak a művészek kiválóbbjainak intézményes közreműködését.

A képzőművészet rendszeres fejlesztésében rejlő fontos állami érdekek szükségessé teszik egy oly kormányzati tanácsadó szervezetnek életbeléptetését, mely szakbeli tekintélyvel és kellő működési körrel ellátva, arra lenne hivatva, hogy a képzőművészeti ügyek egységes és tervszerű vezetésében véleményével, javaslataival állandóan rendelkezésére álljon a közoktatásügyi miniszternek.

Az Ő Felsége 1871. évi március hó 10-én kelt legfelsőbb elhatározása alapján létesített Magyar Országos Képzőművészeti Tanács, a viszonyoknak többé meg nem felelő szervezetével, e régen érzett hiányt nem pótolhatja.

Magyarországon a művészeti érdekek állami gondozásának első időszakában létesült ez a szervezet, jól megfontolt, nemes irányelvekkel, s tagjainak oly rendszer szerint való összeállításával, mely annak a kornak művészeti viszonyaiból természet szerint keletkezett.

Abban az időben a Képzőművészeti Tanács egész működése jóformán művészeti ösztöndíjak megszavazására, s elszigetelten egyes pályázatok eredményének eldöntésére szorított.

S noha szabályzatában a művészeti gyűjteményekre és művészeti oktatásra való felügyelet is hivatása keretébe volt beillesztve, szervezetéből, és a közviszonyokból is, hiányoztak azok a feltételek, a melyek alapján e hivatásainak teljesítését csak meg is kísérelhette volna.

Az iparművészetnek, vagyis a művészet voltaképpen való gyakorlati érvényesülésének szempontjai pedig teljesen ismeretlenek voltak előtte.

Azóta a képzőművészetet illetőleg nagy átalakuláson ment át a társadalmak közzelfogása, s ez átalakulás a magyar állam művészeti politikájára is új feladatokat ró s eléje új célokat tűz.

A művészet ma már nem csupán öncél többé, hanem egyrészt közszükséglet, másrészt pedig olyan tevékenység, mely-

nek esztetikai, etikai és közgazdasági vonatkozásaival, szervesen kell az emberiség közmunkái közé illeszkednie.

Az építőművészet, festőművészet és szobrászat kezdenek visszatérni *dekoratív közösségükbe*. És egyszermind e három művészeti ág immár oly benső érintkezésbe jutott a közhasználati tárgyak iparával, hogy míg nagy általánosságban e tárgyaknak, még ha nemes anyagból készültek is, eddig a pusztán hasznavehetőség csak igen csekély és veszendő értéket adott, addig ma már, a megújuló művészeti szellem befolyása révén, a legértéktelebb nyers anyagból is halhatatlan becsű, s a haladó korral értékben egyre emelkedő, tehát közgazdasági szempontból is föltötte megbecsülendő műtárgy keletkezhetik.

Annak a testületnek tehát, mely e szempontok átérzésének magaslatán az államkormányzatot tanácsokkal támogatni lesz hivatott, összeállításában és működési alkotmányában is olyannak kell lennie, hogy a művészképzésnek s a művészeti alkotások feltételeinek szabályozásán túl, a középitkezésektől kezdve egész a legapróbb ipari tevékenység művészeti lényegéig kiterjeszthesse figyelmét, s a művészet iránt való érzék általános kifejllesztése érdekében befolyást gyakorolhasson iskolára és társadalomra egyaránt.

Az új Képzőművészeti Tanács szervezete és működési szabályzata rövid ismeretében a következő:

A Magyar Országos Képzőművészeti Tanács magyar művészekből és művész-értőkből oly céllal alakított szervezet, hogy a képzőművészet viszonyainak állandó szemmel tartásával a *vallás- és közoktatásügyi minisztert a képzőművészeti ügyek igazgatásában, s általában a magyar kormányt képzőművészeti vonatkozású kérdések elintézésében véleménynyel és javaslatokkal támogassa*.

A képzőművészet fogalma e szabályzatban mindenkor kiterjed az *iparművészetre* is.

A Tanács a szükséges javaslatokat a vallás- és közoktatásügyi miniszter felhívására készíti el, de e mellett a saját kezdeséből is tehet előterjesztéseket.

Oly helyi jelentőségű kérdésekben, melyek a képzőművészet vagy iparművészet ügyének érdekeivel összefüggnek, a Magyar Országos Képzőművészeti Tanács a törvényhatóságokkal, községekkel, egyházi hatóságokkal és testületekkel közvetlenül is érintkezhetik.

A Tanács tárgyalásainak köre kiterjed a képzőművészet minden ágára, s e szerint feloszlik: *a) festőművészeti; b) szobrászati; c) építőművészeti; d) iparművészeti szakosztályokra*.

A Tanács elnöke a vallás- és közoktatásügyi miniszterium mindenkori államtitkára; *másodelnököt* a Tanács saját tagjai közül *választ* 3 évi időtartamra.

Hogy a Tanács minél behatóbb működést fejthessen ki, s állandóan megfigyelő, és az eléje kerülő ügyeket szakszerűen feldolgozó közegei legyenek, a közoktatásügyi miniszter a négy szakosztályba egy-egy *előadót* nevez ki 3—3 évre, oly szakképzettek közül, kik az állami közérdek mérlegelésére szélesebb megfigyelési körrel, szakbeli tanulmányokkal és a pártatlanság feltételeivel képesített egyének.

Az előadóknak a művészet és az állami kormányzat szempontjai között szilárd összekötő kapcsolatot kell képezniök.

A Tanács egyrészt a *művészeti iskolák*, másrészt a *művészeti gyűjtemények látogatására*, a 3 évi ülészak tartamára, minden szakosztálynak egy-egy tagját kiküldi, s e kiküldöttektől évről évre, avagy esetről esetre jelentést kér be.

A Tanács különböző irányú működésének összetartója, s illetve ügykezelésének főnöke az ügyvezető előadó, a miniszterium művészeti ügyosztályának mindenkor vezetője személyében.

A képzőművészeti Tanács *örökös*, továbbá a vallás- és közoktatásügyi miniszter által 3—3 évre *kinevezett*, és a magyar képzőművészek egyesülete által 3—3 évre *választott* tagokból áll.

Örökös tagok: *a) az 1886-ban alapított állami képzőművészeti nagy aranyéremmel kitüntetett művészek, kik e kitüntetés révén külön kinevezés nélkül lesznek tagjává a Tanácsnak.*

Oly testületben, mely az államkormányzatnak tanácsot adni hivatott, a gyorsan változó művészeti érdekek zavarában szükség van a tisztaság hagyományok kultuszára is. A legnagyobb művészetek fejlődésének, a szabad és egyéni felfogás mellett, egyik legfőbb alapja és feltétele a multaknak megbecsülése, és a már elért eredmények iránt való kegyelet.

Ezért van szükség örökös tagokra.

Ámde alig lehetne az örökös tagságra való minősítést megállapítani, ha annak idején nem történt volna gondoskodás arról, hogy minden egyes évnek ama legkiválóbb művészeti alkotása (főltéve, hogy van ilyen), mely szerzőjét kortársai közül kiemeli, megkülönböztetésben ré-

szesüljön. Ez a megkülönböztetés az állami nagy aranyérem, melyben csak oly művész részesülhet, ki a saját korában feltétlen becsű művet alkotott.

Az a művész, ki a maga idejében a legjobbat alkotta, méltó arra, hogy a művészetben való véleménye megbecsülésben, s mindenkor legalább is meghallgatásban részesüljön.

Másrészt pedig a hazai művészet fejlődésének kétségtelen javára, nagy mértékben fokozni fogja a nagy aranyéremnek, mint legfőbb állami kitüntetésnek becsét és jelentőségét, ha ahhoz, erkölcsi tartalomképen, oly megtiszteltetés fűződik, mely a kitüntetett művésznek jogot biztosít arra, hogy művészeti kérdésekben véleményét nyilváníthat, és e révén a művészeti ügyek igazgatására befolyást gyakorolhat.

Az állami nagy aranyérem tulajdonosain túl, a szakjokban elfoglalt fontos állásaiknál, vagy az állásukban képviselt művészeti vonatkozású érdekeknél fogva, állandó tagjai még a Tanácsnak:

b) a vallás- és közoktatásügyi miniszterium művészeti ügyosztályának vezetője;

c) a vallás- és közoktatásügyi miniszter által kijelölt képzőművészeti és iparművészeti társulatok és egyesületek egy-egy elnöke;

d) a múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelője;

e) a Szépművészeti Múzeum igazgatója és igazgató öre;

f) az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum igazgatója és első öre;

g) a Műemlékek országos bizottságának elnöke és előadója;

h) az állam képzőművészeti és iparművészeti iskoláinak vezetői;

i) Budapest székesfőváros képviselője, a megbízott személyére nézve 3 évről 3 évre szóló küldetéssel;

j) a székesfővárosi közmunkák tanácsának mindenkori előadó-tanácsosa.

E tagságok nem személyhez, hanem az álláshoz vannak kötve, s ennél fogva személyi vonatkozásukban felfrissítő változások alá esnek.

Választott tagjai a Tanácsnak 5 gyakorló művész (festő és szobrász), kiket a Magyar Képzőművészek Egyesülete választás útján 3 évről 3 évre küld a Tanácsba. E megválasztás azonban csak akkor jogosít a Tanács tagságára, ha a Magyar Képzőművészek Egyesületének a hazai művészek összességét méltán képviselő oly üléséből származik, melyen az egye-

sület tagjainak legalább $\frac{3}{4}$ része gyakorolja szavazási jogát, s e számarány jelenléte jegyzőkönyvileg megállapítatik.

Ezekén túl a vallás- és közoktatásügyi miniszter, 3 évről 3 évre való *kinevezéssel*, a viszonyok által megkívánt számban mindenkor kinevezheti a Tanácsba azokat a művészeket és műértőket, kiknek közreműködésére súlyt helyez. Egyelőre az építőművész-tagokat is 3 évről 3 évre közvetlenül a miniszter nevezi ki.

Az *állami vásárlások és ösztöndíjak* ügyeinek tárgyalására a Tanács keretén belül két állandó bizottság működik.

S minthogy a hasonló tanácsadó testületek rendszerint a miatt szokták idővel elveszíteni szükséges tekintélyüket, s megbízójukra nézve is az által válnak akadályozóvá, hogy határozataikat kétséges értékű szavazati többséggel állapítják meg, a Tanács új szabályzata, országos érdekű ügyek tárgyalásánál, mellőzi a szokásos szavazási eljárást, mely művészeti kérdésekben az egyes szavazatok különböző súlyánál fogva teljességgel nem nyújt tiszta tájékoztatást, és a döntő intézkedésre nézve megnyugtató alapot. A miniszterhez felterjesztendő tárgyi ügyekben a Tanács úgy teljes ülésében, mint szakosztályai-ban és bizottságaiban is, névszerint való határozott *igen*-nel és *nem*-mel szavaz, *de a szavazatokat össze nem számíltatja*, hanem az ügyet a névszerint való szavazatok felsorolásával terjeszti fel a miniszterhez döntés végett. Minden résztvevő tanács-tag tartozik az ülésen véleményét nyilvánítani.

Nem csekély fontosságú ez az újítás, mert megszünteti azt a kényszert, mely a szavazat-többséggel keletkező javaslat által, s nem ritkán az ügy hátrányára, magát a tanácsadó testületet is, de a minisztert bizonyosan többé-kevésbé kötött helyzetbe juttatta.

Az új szabályzatban kötelező névszerint való, s párt-aránnyal törődni nem kénytelen vélemény-nyilvánítás ellenben, míg egyrészt minden irányban növeli az erkölcsi felelősségérzetet, másrészt a minisztert abba a helyzetbe juttatja, hogy szabad mérlegeléssel állapíthatja meg a hallott vélemények alapján elhatározását; viszont pedig e rendszer folytán a Tanács tekintélyének megtámadására alapul szolgáló okok is kevesbednek.

Főbb vonásaiban ilyen az a tanácsadó szervezet, mely a hazai képzőművészetnek közművelődésünk és közgazdaságunk érdekében való fontos szerepét ellenőrizni és szabályozásában az államkor-

mányzatnak segítségére lenni lesz hivatalos.

E szervezeti szabályzat már jogerős, mert Ő Felsége azt a következő legfelsőbb elhatározásával jóváhagyta:

Vallás- és közoktatásügyi magyar miniszterem előterjesztésére a magyar országos képzőművészeti tanács új szervezeti szabályzatát jóváhagyom.

Kelt Bécsben, 1901. évi április hó 9-én.

Ferencz József, s. k.

Dr. Wlassics Gyula, s. k.

KIKÜLDETÉS. MIHALIK JÓZSEFET, az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum örét, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter augusztus hó 1-étől számítandó egy év tartamára szabadsággolta s miniszteri biztosul küldötte ki a kassai városi múzeumhoz, hogy ott a szervezés munkálatait vezesse.

FEJEDELMELI ELISMERÉS. LAPUNKBAN annak idején behatóan ismertettük azt a becses monografiát, a melyet *Mihalik József*, az Orsz. Iparművészeti Múzeum őre, a kassai ötvösségnek történetéről írt s a mely a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában jelent meg. Ezt a munkát II. Vilmos német császár és Luitpold bajor régensherceg saját könyvtáraik részére elfogadták s ez alkalmából Mihaliknak legmagasabb elismerésüket s köszönetüket fejezték ki.

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI m. kir. miniszter a magyar művészek kitüntetésére 1886-ban alapított képzőművészeti állami nagy aranyérmes *Strobl* Alajos tanár szobrásznak, a külföldi művészek kitüntetésére ugyanakkor alapított állami nagy aranyérmes pedig *Lenbach* Ferenc tanár festőművésznek adományozta.

ANGOL IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS Budapesten. A jövő év tavaszán érdekes kiállítást rendez az Iparművészeti Múzeum. Elhozza Budapestre a múlt hónapban megnyitott *glasgow-i* nemzetközi kiállításról a kiválóbb modern angol lakásberendezési tárgyakat s ezekből, valamint a nevesebb angol művészeknek külön a kiállításra készített tárgyaiból

kiállítást rendez Budapesten. *Radács* Jenő miniszteri tanácsos, az Iparművészeti Múzeum igazgatója júniusban megtekintette a glasgow-i kiállítást, a hol kiválasztotta a Budapestre hozandó tárgyakat. Az angol művészek és iparosok nagy örömmel fogadták a kiállítás tervét és megalakult a budapesti angol kiállítás előkészítő bizottsága, melynek élén a legkiválóbb angol művészek és műértők állanak, így többek között: *Purdon Clark*, a South Kensington Museum igazgatója, *M. H. Cundall*, *Walter Crane*, *Thomson Lyon*, *Holme*, a Stúdió szerkesztője stb. Különös érdekessége lesz a kiállításnak a glasgow-i *Wylie and Lochhead*-cégnek *Logan* tervei után készült pavillonja, mely akkora, hogy az Iparművészeti Múzeum üvegudvarának egész szélességét elfogja foglalni. A pavillon négy szobából áll és ennek, valamint a lakásnak minden részét a padlótól a lámpáig *Logan* tervezte. Az egész kissé bizar, de művészi példája a legújabb skót felfogásnak. A Bath Cabinet Makers Co. egy egész szobát készített a budapesti kiállításra és I. Broadwood and Sons, Anglia, de talán a világ legrégebbi és legjobb zongoragyárosa, két pianinót készített külön a kiállítás számára, az egyiket *Scott*, a másikat *Ashby* tervei szerint. A Goldsmith's and Silver-smith's Co. egy sorozat modern ezüst művet, a Guthrie and Wells cég üveglakot küld a kiállításra. A kiállítást nagyban támogatja *Holme*, a világhírű Stúdió szerkesztője, a ki megígérte, hogy az októberben a Stúdió által Londonban rendezendő iparművészeti kiállítás színejavát is megszerzi a budapesti kiállítás részére. A legszebb reményekkel nézhetünk így az angol kiállítás elé, mely magas művészi színvonalával sok tanulságot fog szolgáltatni a magyar iparművészeknek.

Az Iparművészeti Múzeum igazgatója ezenkívül 1903. tavaszára egy francia iparművészeti kiállítás létrehozásán is fáradozik, melynek körvonalait Angliába menet Párisban már sikerült is megállapítania, oly művészekkel, mint *René Lalique*, a ki *Lévy* párisi könyvkiadóval együtt készíti elő a francia kiállítást. *Lalique*, a franciák világhírű poéta-ékszerésze egész sorozat ékszerrel készül a kiállításra és művésztszáraival együtt személyesen is meg fog jelenni a budapesti kiállításon, melyet nem annyira a haszonra való kilátás hoz létre, hanem a francia művészeknek az az ambíciója, hogy a modern angol művészeket elhomályosítsák, s bebizonyítsák azt, hogy

a francia nemzet művészi génuszát még nem szorították le az első helyről, a hol évszázadok óta áll.



MŰVÉSZNÖVENDEKÉK VERSENYE. A m. kir. orsz. iparművészeti iskola igazgatósága nevezetes újítást honosított meg az intézetben. Versenyre szólítja a növendékeket, a kiknek az igazgatóság által minden szakosztály számára kitűzött művészeti feladatot bizonyos határidőre el kell készíteniök és pedig a tervezetet egy nap alatt, a tervezet végleges kivitelét négy hét alatt. Az első ilyen növendékversenyn igen szép eredménnyel záródott. A növendékek pályázati kiállítását június 15-ikén szemlélte meg K. *Lippich* Elek miniszteri osztálytanácsos, legmelegebb elismerését fejezve ki a szép eredményért. Ugyancsak akkor osztották ki a növendékek között a pályázati jutalmakat is. — A *díszítő szobrászati* osztályban első díjat nyert Raab Ferenc, második díjat Klein Sándor, dícséretben részesültek: Schmidl Viktor, Gách István, Siklódy Lőrinc és Scheiner István. — A *fafaragási* osztályban második díjat nyert Keviczky Hugó, elismerő okmányt nyert Sámuel Kornél. — A *kisplasztikai* osztályban második díjat kapott Murányi Gyula, elismerő okmányt Keller Albert. — A *díszítő festészeti* szakosztályban első díjat nyert Kern Péter, második díjat Wessely Vilmos. Dícséretben részesült Muhics Sándor és Scheibner Rezső. — Az *alakrajzpályázaton* első díjat kapott Gách István, másodikat Szabó Kálmán. Dícséretben részesültek: Fehérkuti Bálint, Muhics Sándor, Bittlingmayer János és Pásztor János.



A M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT választmánya 1901. május hó 22-én *Ráth* György elnöklete mellett ülést tartott, a melyen jelen volt *Beck* Dénes, *Béla* Henrik, *Faragó* Ödön, *Fittler* Kamill, *Forster* Gyula, *Gaul* Károly, *Gelléri* Mór, *Horti* Pál, *Nádlér* Róbert, *Radisics* Jenő, *Szmrecsányi* Miklós, *Vig* Albert és *Györgyi* Kálmán vezértitkár, a ki a jegyzőkönyvet vezeti. Az elnök felkérvén *Radisics* Jenő választmányi tagot az ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére, jelenti, hogy *Czigler* Győző alelnök, *Pap* Henrik, *Péterffy* Lajos, *Thék* Endre és *Zsolnay* Miklós kimentették távolmaradásukat. A titkár előterjeszti a kereskedelemügyi minisz-

ternek az iparművészet fejlesztésére engedélyezett 20,000 korona forgó tőke és a 4000 korona társulati segélynek kiutalványozása tárgyában érkezett leiratát, a melyet a választmány köszönettel fogad azzal, hogy a miniszter felvilágosítandó arról, hogy az úgynevezett forgó tőkének egy része előreláthatóan el fog veszni, miután annak terhére rendeli meg a végrehajtó bizottság a tervrajzoknak jó részét s valószínűleg az abból megrendelt tárgyak sem lesznek mindig a beszerzési áron értékesíthetők. Ez alkalmából kimondja a választmány, hogy a társulat által újabban beszerzett s jövőben beszerzendő minták s tervrajzok összegyűjtessenek oly célból, hogy esetleg külön műben kiadhatók legyenek s azokat más iparos is használhassa.

Örömmel vette tudomásul a választmány a kereskedelemügyi miniszternek egy másik leiratát, a melyben a választmány javaslatának megfelelően az aranyérem helyett egy 2000 koronás állami díjat alapított iparosok számára, mely évenként egyszer lesz odaítélendő.

Miután e leirat szerint a miniszter évenként még öt ezüst érmet is fog kiadni érdemes iparosoknak, a választmány elhatározza, hogy a folyó év szeptember havában rendezendő szegedi kiállításra való tekintettel javasolni fogja, hogy az öt érmet közül kettőt a szegedi kiállításon adjon ki a miniszter s erre vonatkozó javaslatátételre kivételképen a kiállítás rendező bizottsága bizassék meg. A megmaradó három ezüst érmet pedig a társulat karácsonyi kiállításán kerülend majd kiosztásra.

Ezzel kapcsolatosan határozatképen kimondja a választmány, hogy a társulat által előirányzott s a karácsonyi kiállításon kiosztandó 1000 korona jövőben három díjra osztassék fel és pedig egy 500 koronás díj tervező művészek számára, egy 300 és egy 200 koronás díj pedig a kiállítás sikerének előmozdításáért ítélendő oda. A folyó évi karácsonyi kiállítás alkalmával kiadandó társulati díjak odaítélésével pedig megbízta a héttagú rendező bizottságot, mint juryt.

A kereskedelemügyi miniszter véleményes jelentést kért a társulattól egy felvidéki faszobrász-tanműhelynek a kassai kereskedelmi és iparkamara által javasolt állami támogatása tárgyában. A választmány a titkár előadása s több választmányi tagnak hozzászólása után elhatározta, hogy pártoló jelentést terjeszt ugyan a miniszter elé, miután a javasolt 1000 korona

segélyösszeg fejében az illető műhelytulajdonos tanoncok kiképzése által megfelelő ellenszolgáltatást tesz, de egyben figyelmeztetni fogja a minisztert, hogy az illetőnek jó és eredeti tervrajzokra van szüksége, miután eddigi munkái nagyon konvencionálisak. Ugyancsak a kereskedelmiügyi miniszter fölhívására megállapítja véleményes jelentését a választmány egy másik folyamodványra vonatkozólag, a melyben egy építészeti s iparművészeti rajzoló utazási segínyt kér, hogy magát az iparművészeti tervezésben kiképezhesse. A választmány a segélynek megadását javasolja azzal, hogy az illető Angol- vagy Franciaországban folytassa tanulmányait.

A szegedi kiállítás rendező bizottságát az elnök javaslatára a választmány kiegészíti olyképen, hogy az eddigi négy tag mellé beválasztja Gelléri Mórt, Pap Henriket és Vig Albertet, a szegedi helyi bizottság tagjaivá pedig Erdélyi Bélát, a szegedi képzőművészeti egyesület igazgatóját, Kulinyi Zsigmondot, a szegedi kereskedelmi és iparkamara titkárát és Nyilassy Sándor festőművészt.

Egy temesvári hangszerkészítő egy cimbalmának fotografiáját küldte volt be oly célból, hogy annak alapján cimbalma bevétessék a társulat kiállításába. Az eddigi szokásnak megfelelően a választmánynak három tagja, mint előjury, a fotografiát megtekintette s ennek alapján kimondta, hogy a kérdéses cimbalmot nem tartja alkalmasnak arra, hogy itt kiállíttassék. A titkár ezt a határozatot közölte az illető hangszerkészítővel, a ki a temesvári kereskedelmi és iparkamara tudomására adta a visszautasítást. A kamara, tekintettel több méltánylást érdemlő körülményre, újabb megfontolásra ajánlja a választmánynak a cimbalom ügyét. A választmány eleve kimondja, hogy a fenforgó esetben követett eljárása ne szolgáljon irányadóul a jövőre nézve, tisztán a kamara felszólalására való tekintettel kivételképen újabb bírálat alá veszi a beküldött fényképet, s egyhangúlag megállapítja, hogy a szóban forgó mű, dacára annak, hogy készítője nagy gondal s igyekezettel s nem közönséges tehnikai tudással dolgozott azon, lényeges formai fogyatkozásai miatt a társulat kiállítására el nem fogadható. Ez ügyből kifolyólag kimondja még a választmány, hogy az évközi kiállításokra beküldött munkák megítélésére három választmányi tag, a karácsonyi kiállításra beküldött tárgyak elfogadása felett való döntéshez

az illető jury öt tagjának jelenléte szükséges. Az esetleges visszautasítás pedig egyszerűen, indokolás nélkül történjék.

Az elnök bejelenti, hogy a végrehajtó bizottság javaslatára s a választmány utólagos jóváhagyásának reményében egy műzománcoló műhelyének berendezéséhez 1000 korona kamatmentes kölcsönt engedélyezett a társulat forgó tőkéjéből, miután az illető munkáiból a szegedi s a karácsonyi kiállításra nagyobb kollekciót akar készíteni. A választmány a kölcsön megadását helyesléssel tudomásul veszi.

Titkár jelenti, hogy a társulat tulajdonában levő modellek nyomán készítenő műtárgyak forgalomba hozatalára ajánlkozó ügynökség benyújtotta ajánlatát, a mely szerint fix számlára venné át az illető műtárgyakat s csak a fizetés teljesítésére nézve kíván bizonyos kedvezményeket.

A választmány az ajánlatot elfogadja és a kért kedvezményekhez hozzájárul. Titkár bejelenti, hogy a legutóbbi választmányi ülés óta negyvennégy új rendes tag lépett a társulat kötelékébe, a mi örvendetes tudomásul szolgál.

Horti Pál választmányi tag felhívja a választmánynak figyelmét a Múbarátok Köre által rendezett kiállításra, a melyen az ott kiállított képeket magába foglaló intériuröket egy bútorkereskedő rendezte be és pedig túlnyomó részben külföldi, főleg bécsi tárgyakkal, melyeket ott el is árúsít. Miután pedig épp az illető, Bécsből ide telepedett bútorkereskedő Magyarországon már eddig is milliókra menő üzleteket csinált a hazai iparművészetnek kárára s a Múbarátok kiállítását a maga részére hathatós reklámul használja fel, indítványozza, hogy a választmány sajnálatát fejezze ki az eset felett s keressen módot arra, hogy a jövőben a hazai iparművészet érdeke a Múbarátok részéről illő figyelemben részesüljön.

Radisics Jenő választmányi tag, mint a Múbarátok választmányának is tagja, figyelmezteti a választmányt, hogy a Múbarátok első sorban képzőművészeti alkotásokat akartak bemutatni, a melyekhez a kiállítási helyiségek bútorzata s egyéb díszítése csak keretül kívánt szolgálni, különben pedig a Múbarátok első sorban az ízlésnek fejlesztését tűzték ki feladatúl s ezért törekvésük az volt, hogy egy minden ízében finom ízlésű ensemble-t mutassanak be. Miután pedig a kiállítás előkészítésére és rendezésére csak rövid idő állott rendelkezésre, vették azt, a mit

készen találtak. E mellett figyelembe jön még az is, hogy az illető cég, a mely a berendezés munkáit díjmentesen vállalta magára, tényleg Budapesten be van jegyezve, továbbá, hogy a kiállított munkáinak egy részét magyar iparosok Budapesten készítették. Egyébként tény az is, hogy a kiállításon volt egy sorozata a Magyar Iparművészeti Társulat bazárjából kölcsönként s egyes magyar művészi iparosoktól beküldött tárgyaknak.

Gelléri Mór választmányi tag helyénvalónak látja a társulat állásfoglalását és indítványozza, hogy írjon át az országos iparegyesülethez, hogy az is a maga körében foglalkozzék ezzel az ügygel. Egyúttal kéri a választmány tagjait, hogy a mennyiben tudomásukra jutnának nekik oly esetek, a melyek a hazai iparművészetre nézve sérelmesek, ezeket az üléseken bejelentsék.

Miután még Horti Pál reflektált a Radisics Jenő választmányi tag által felhozottakra, a választmány Gelléri indítványát elfogadja s elhatározza, hogy a Műbarátok Körét alkalmas módon figyelmeztetni fogja, hogy a mostani kiállítása a hazai iparművészetre nézve hátrányos.

Elnök erre berekesztette az ülést.



FÖLHIVÁS. MINT AZ ELŐZŐ években, úgy ez idén is, társulatunk karácsonyi kiállítást rendez, hogy azon a hazai iparművészetnek fejlődését a magyar közönségnek bemutassa, s hogy művészi iparosainknak alkalmat adjon kiválóbb munkáiknak értékesítésére.

A folyó 1901. évben az eddigieknél is nagyobb arányú kiállítást rendezhetünk, miután az Orsz. Iparművészeti Múzeum igazgatósága az erre való megfelelő helyet rendelkezésünkre bocsátotta.

Ezért már most közzéadjuk ezt a fölhívást, hogy tervező művészeink és művészi iparosaink a kiállításra kellő időben készülhessenek s azon minél nagyobb számban részt vegyenek.

Kiállítóink buzdítására szolgálnak a kiállítás alkalmából odaítélendő díjak, nevezetesen:

a) A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter által alapított állami nagy arany érem, a mely kompozíció és kivitel tekintetében feltétlen becsű, műipari termékért ítéltető oda. (Az erre vonatkozó

részletes szabályzat olvasható a Magyar Iparművészet 1898. évfolyamának 412-ik lapján;

b) a kereskedelemügyi m. kir. miniszter 2000 (kétezer) koronás nagy díja, melyet kizárólagosan iparosok nyerhetnek el, kiváló műipari munkáikért, tekintet nélkül arra, vajjon a saját, vagy mások tervei után dolgoztak-e. Elengedhetlen föltétel azonban az, hogy az illető iparos maga és segédei magyar állampolgárok, és a felhasznált anyagok, a mennyiben azok itthon megszerezhetők, hazaiak legyenek;

c) d) és e) a kereskedelmi miniszternek három állami ezüst érme, a melynek odaítélésénél a b) pontban foglaltak irányadóak;

f) a Magyar Iparművészeti Társulat 500 (ötszáz) koronás díja, hazai tervező művészek kitüntetésére, végre

g) és h) a Magyar Iparművészeti Társulat 300 (háromszáz) és 200 (kétszáz) koronás díja, a melyet a kiállítás sikerének előmozdításáért nyernek el a kiállítók.

E szerint tehát mindössze nyolc jutalom kerül a kiállításon kiosztásra.

Megjegyezzük, hogy a kereskedelemügyi miniszter nagy díját és a három ezüst érmet a miniszter a választmány tagjaiból alakított héttagú jurynak javaslata alapján adományozza, a társulati díjak odaítélését pedig, a választmány megbízása alapján, az alúlrít rendező bizottság fogja végezni.

E nagyszámú kitüntetések mellett a kiállításon leendő nagyobb arányú vásárlásokról is biztosíthatjuk kiállítóinkat. Ő Felsége a király részéről ugyanis, úgy mint az az előző években is történt, nagyobb összegű vételek várhatók, továbbá a vallás- és közoktatásügyi m. királyi miniszter úr a múzeumok számára jelentékenyebb beszerzéseket fog tenni, társulatunk pedig már is 2000 koronát irányzott elő a tagjai között rendezendő sorsjáték nyereménytárgyainak megvásárlására.

A társulat különös súlyt fektet arra, hogy a kiállításra kerülő munkák eredeti jó tervrajzok után készüljenek, s hogy azok a jelenkori ízlésünknek megfelelők legyenek. Sablonos munkák, vagy meglevő dolgoknak utánzatai tehát eleve ki vannak zárva.

A tárgyak befogadása felett egyébként az alúlrít rendező bizottság, mint jury, együttesen fog határozni. A kiállítás megnyitásának napját a választmány f. évi november hó 1-jére tűzte ki s ezért szükséges, hogy a kiállítók a kész tárgyakat legkésőbb október hó 15-ig a

társulat címére, az Országos Iparművészeti Múzeumba küldjék.

Helypénzt nem szed a társulat, hanem csupán a tényleg eladott, vagy a kiállításon megrendelt tárgyak eladási ára után számított 5%-ot von le bazárjutalék címen. Az esetleges biztosítás költségei azonban a kiállítót terhelik.

Mindezek után bizalommal fordulunk tervező művészeinkhez és művészi iparosainkhoz a kéressel, hogy kiállításonkon résztvegyenek, s az erre való szándékukat társulatunk titkári hivatalánál bejelentésük.

Hazafias üdvözlettel a rendező bizottság: *Alpár Ignác, Béla Henrik, Faragó Ödön, Györgyi Kálmán, Horti Pál, Kriesch Aladár, Pap Henrik.*

Budapest, 1901. június havában.



FAZEKASIPARUNK TÁMOGATÁSA.

A kereskedelemügyi miniszter a Magyar Iparművészeti Társulatnak a hazai fazekasipar támogatása érdekében hozzáintézett felterjesztésére leirattal válaszolt, melyben azt mondja, hogy a mennyiben azt látja, hogy helyenkint a régi tradíció alapuló és nemzeti jelleggel bíró díszítési módoknak fentartása, sőt fejlesztése, a keresetforrás fokozása és a nagyobb anyagi haszon biztosítása érdekében kívánatos, készségesen támogatja a rendelkezésre álló eszközök keretében a vázolt cél előmozdítására szolgáló törekvéseket. Ezek alapján megbizta *Horti Pál* tanárt, hogy Vasvármegye déli részein, esetleg Somogyvármegyében, *Gróh István* tanárt pedig, hogy a Sajó és Murány völgyében a nyár folyamán a helyenkint dívó technikák alapján egyes kiválóbb fazekasiparosokat vagy háziiparosokat, tetszetős, tökéletesebb formák készítésére, ízléses ékítmények alkalmazására tanítsanak és őket e célból megfelelő tervrajzokkal lássák el. Megbizzta továbbá nevezett tanárokat, hogy egyenkint egyelőre 20—20 edénytervet, lehetőleg a helyi díszítő motívumok felhasználásával akként készítsenek, hogy az egyes ékítmény-típusoknak különböző alakú és rendeltetésű edényformákra való alkalmazása is szemlélhető legyen. E tervek alapján, az egyes fazekasok által, nevezett tanárok felügyelete alatt 10—10 edény volna készítenendő. E tárgyak az Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállításán, esetleg fennmaradó példányok pedig a M. Kir. Kereskedelmi Múzeumban értékesítés céljából kiállíttatnak. A mennyiben e kísérleti akció műpar-

fejlesztési tekintetből sikerrel járna, nem zárkózik el a miniszter attól, hogy a jövőben más vidékek bevonásával nagyobb körre terjeszse ki e munkálatokat.



ASZEGEDEN, SZEPTEMBER HAVÁBAN rendezendő kiállítás iránt mindenfelől oly nagy érdeklődés mutatkozik, hogy a kulturpalotának ama termei, a melyeket a kiállításra eredetileg kijelöltek, valószínűleg nem lesznek elegendők a kiállítás anyagának befogadására. Ezért a rendező bizottság tárgyalásokat folytat, hogy több helyet biztosítson a kiállítás részére. Érdekességét növelni fogja a kiállításnak Ő Felségének ama legkegyelmesebb elhatározása, hogy a birtokában levő magyar eredetű iparművészeti tárgyaknak színéjéért átengedi a kiállításon való bemutatásra. Hasonlóképpen érdekes gyűjteményt enged át az Orsz. Iparművészeti Múzeum is, a mely újabb beszerzéseiből küld egy sorozatot.

A kiállítás alkalmából a társulat tizenkét darab összerakható nagy üvegszekrényt készíttetett, a melyeket jövőben a vidéki kiállításain használni fog.



NAGY NEMZETKÖZI IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS Turinban. Jövő 1902. évi április—október hónapokban Turinban Ő Felsége az olasz királynak védnöksége alatt nemzetközi iparművészeti kiállítást rendeznek. Ez a kiállítás igen magas színvonalúnak ígérkezik, mert minden tárgy művészi jury elé kerül, a mely annak elfogadása felett dönt. A kiállítás programja szerint csupán abszolút becsű, eredeti művészi alkotások kerülhetnek a kiállításra, úgy, hogy a kiállításra való bocsátás kitüntetés számba megy. A régi stílusok utánzatai vagy variánsai, úgyszintén a művészi értéket nélkülöző ipari munkák eleve ki vannak zárva. Helypénzt nem fizetnek a kiállítók, csupán 10 frank beírási díjat, de a szállítási költségek (oda s vissza), a biztosítási, őrzési, stb. díjak őket terhelik.

Erre a kiállításra illetékes helyről meghívták Magyarországot is, s a vallás- és közoktatásügyi miniszter a M. Iparművészeti Társulatot bizta azzal, hogy a magyar művészeket, művészi iparosokat a kiállításra figyelmeztesse s a kiállításon való részvételre buzdítsa. E célból a társulat július hó 3-án értekezletet hívott össze, a melyen a jelen voltak egyhangúlag kimondották, hogy Magyarországnak a

kiállításon való méltó szereplése igen kívánatos, továbbá, hogy a magyar iparművészet ne feldarabolt kisebb csoportokban, hanem egy harmonikusan összeállított egységes, kollektív csoportban jelenjék meg, a melynek külső képe úgy állami önállóságunkat, mint pedig művészetünknek nemzeti jellegét szemmel láthatóan kifejezze. E szerint tehát a kiállításra küldendő tárgyakat egy egységes terv szerint kellene összeválogatni s a felállítást illetőleg a magyar csoportnak berendezését művészi vezetés mellett előkészíteni s végezni. A társulat elnöksége az értekezlet eredményét már felterjesztette a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez. A kiállítás magyar csoportjának rendezésére vonatkozó részletes javaslatot pedig, az ahhoz szükséges adatoknak beszerzése után fogja a miniszter elé terjeszteni.



AZ IDEI KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁSRA eddig oly nagy számban érkeztek a bejelentések, hogy az Iparművészeti Múzeum nagy csarnokának egész földszintje, beleértve az összes oldalfolyosókat, előreláthatóan nem lesz elegendő arra, hogy a kiállításra kerülő tárgyakat be-

fogadja. Így tehát alighanem szükség lesz az emeleti helyiségek egy részére, a melyeknek átengedését az Iparművészeti Múzeum igazgatósága már kilátásba helyezte.



ÚJ TAGOK. F. ÉVI MÁJUS HÓ 20. óta e füzet megjelenéseig a következők léptek be a Magyar Iparművészeti Társulat rendes tagjainak sorába: *dr. Ary Pál* Budapest, *Benkő Kálmán* Budapest, *Bodor Aladár* Budapest, *dr. Bernády György* Maros-Vásárhely, *dr. Deutsch Ernő* Budapest, *Freud Gerzonné* Budapest, *Habits Antal* Budapest, *Horváth Géza* Budapest, *dr. Horváth Jenő* Szegvár, *Losonci Ipartestület* Losonc, *Miszlovits József* Újpest, *ö.zv. Müller Lajosné és fiai* Újpest, *dr. Meller Simon* Budapest, *Melczer Nándor* Budapest, *Mátrai Zoltán* Budapest, *Markovits B.* Budapest, *dr. Nagy Károly* Kispeszt, *Révkomáromi ipartestület* Komárom, *Rozolofszky Ágoston* Budapest, *Singer és Wolfner* Budapest, *dr. Samassa Aurél* Budapest, *Schunda V. József* Budapest, *Telbisz Irma* Nákófalva, *Tötössy Béla* Pécs, *Valuska János* Budapest. Összesen huszonöt új tag.



MIRKOVSKYNE
GREGUSS GIZELLA RAJZA.

HÁZAI IPARMŰVÉSZETI CIKKEK:

Cs. és kir. udvari szállító ¹⁹⁰
GMEHLING HERMANN
 •• BUDAPEST, ••
 VII., DAMJANICH-UTCA 6.
BŐR- ÉS BŐRBUTORGYÁR.
 Bőrszékek, • karosszékek,
 mappák stb. =

²⁰⁰
PALKA JÓZSEF
 ÜVEGFESTÉSZETI
 MŰTERME Telefon
62-23.
 BUDAPEST,
 VIII., MÁRIA TERÉZIA-TÉR 1. SZ.
 Készít stilszerű festett templom-
 ablakokat.
 Modern opalescent és részben foglalt
 munkákat minden célokra.
 Költségvetésekkel és rajzokkal
 készséggel szolgálok. =

²⁰³
BÁNYAI VIKTOR
MŰASZTALOS
BUDAPEST,
 VI., RÓZSA-UTCA 51-53. SZ.
 •• BŰTOROK, ••
 BERENDEZÉSEK,
 • MODERN STYL. •

¹⁸⁵
NIEWELT ADOLF
 GÉP- ÉS MŰHÍMZÉSI TELEPE,
 BUDAPEST,
 VIII., BEZERÉDY-UTCA 6.
 Fügönyök, terítők, ellenzők,
 ablakvédők és bútorszövetek stb.
 hímzése, a legegyszerűbbtől a leg-
 finomabb kivitelig.

²⁰⁴
 Párisi világtkiállítás: »Grand Prix«.

KIRCHNER ÉS TÁRSA
 TELEFON 28-85. • BUDAPEST, •
 VI., Váci-körút 59.
 Legkiválóbb speciális gyár: fűr-
 szelő- és fagegmunkáló-gépekben.
 Ábrákat és árakat kívánságra
 ••••• küldünk. •••••

¹⁹⁴
LESZIK KÁROLY
 könyvkötészete
 •• BUDAPEST, ••
 Szentkirályi-utca 6. sz.
 Minden e szakmába vágó
 díszmunka
 elkészítését olcsón elvállalja.
 Telefon 59-22. =

¹⁹⁶
FRIEDRICH TÓDOR
 elsőrangú vésnöki műterme
 és műnyomó-intézet. =
 Papír pecsét bélyeget (vignetta)
 és levélpapírt színes dombor-
 nyomással
 a legizlésebben elkészít.
BUDAPEST,
 IV., Szervita-tér 3. szám.

¹⁹⁹
PAPÍR-KÁRPIT GYÁRI RAKTÁR.
 PAPIR MASSÉ UTÁNZAT
 SAJÁT GYÁRTMÁNY. =
 •• BUDAPEST, ••
 VII., Erzsébet-körút 33.
ZIMMERMANN BERNÁT
FESTŐ ÉS MÁZOLÓ.
 Lakás: •• BUDAPEST, ••
 ••••• VII., Almássy-tér 16.

¹⁹⁷
JUSTIG ÉS NEMÉNYI
 = BUDAPEST, =
 IV., Bécsi-utca 9. sz.
 • Női kézi-munkák, •
 hímző-anyagok, műhímzések,
 = rajz-műterem. =
 Arany és bronzérem versenyképes-
 ség és kitűnő munkáért.

¹⁸³
Altlechner Károly
 = elsőrangú =
 vésnöki intézete
BUDAPEST,
 IV. ker., Galamb-utca 1.

¹⁸⁴
BRANDL I. GYÖRGY
 iparművészeti műterme
BUDAPEST,
 VII., Dohány-utca 106.
 Különlegesség: •••••
 templomi díszítések és
 lakásberendezések. =

¹⁰²
GERLACH ÉS SCHENK
 KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI KÖNYV-
 KERESKEDES ÉS KIADÓHIVATAL,
 •• BUDAPEST, ••
 V., AKADÉMIA-UTCA 3.
 Építészeti, festészeti, szobrászati,
 épület- és butorasztalossági stb. stb.
 rajzgyűjtemények egyedüli beszer-
 zési forrása. ••
 Részletfizetés! Árjegyzékek ingyen!

¹⁰⁵
ÉPÍTŐ IPAROSOK
ISKOLÁJA.
 ÉPÍTŐ-IPAROS RAJZ-TANFOLYAM.
 ELŐKÉSZÍTÉS AZ ÉPÍTŐ-
 KŐMŰVES, KÓFARAGÓ ÉS
 ÁCSMESTERI VIZSGÁRA.
 ••••• BUDAPEST, •••••
 VII., HERNÁD-UTCA 45. SZ.

²⁰²
SIMA H.
 Készít stilszerűen mindennemű dom-
 bor munkát, kovacsolt vaskaput,
 kerítéseket, vasszerkezet, facon ablak
 épületvasalások, fényűző és virág-
 munkák, saját tervek és rajzok,
 •• költségvetések kívánatra. ••
 •• BUDAPEST, ••
 VII., Csömöri-út 31.
 Százház-utca 36.

¹⁰¹
FORREIDER ÉS
SCHILLER
 •• lakatosok, ••
 Különleges műkovácsolások és
 műdomborítások, vas,
 réz, alumínium, bronz stb. stb.
 •• Budapest, ••
 IX., Üllői-út 117. sz.

HIRDETÉSEK
 e rovat részére
 fölvetetnek =
A MAGYAR
IPARMŰVÉSZET
 kiadóhivatalában
BUDAPEST, =
VII., Kerepesi-út 54.

Műtörténeti monographiák.

Az ATHENÆUM irodalmi és nyomdai r.-társ. kiadásában megjelent:

≡ Magyar műtörténeti monographiák. ≡

A vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszterium támogatásával.



==== SZANA TAMÁS: =====



I. kötet.

Izsó Miklós =====
===== **élete és munkái.**

Illusztrált mű hét heliogravure-melléklettel és huszonkét szöveggel.

Ára
japáni papiron
24 korona.

*
Simitott
velin papiron
12 korona.



II. kötet.

Markó Károly =====
===== **és a tájfestészet.**

Illusztrált mű hét heliogravure-, egy autotipia-melléklettel, kéziratmással és 22 szöveggel.

Ára
japáni papiron
24 korona.

*
Simitott
velin papiron
12 korona.



III. kötet.

Jankó János =====
===== **élete és munkái.**

Illusztrált mű egy heliogravure-, két autotipia-melléklettel és 32 szöveggel.

▲
Ára
simított velin
papiron
6 korona.



Kapható úgy az „ATHENÆUM“ könyvkiadó-osztályában, Budapest, VII. kerület,
===== Kerepesi-út 54., valamint minden könyvkereskedésben. =====

Petőfi- Album.

•• 65 szövegképpel és ••
15 önálló műmelléklettel.

Kiadja
a Petőfi-Társaság.

* A Petőfi-Album bolti ára: *

Fűzve	6 kor.
Diszkötésben	8 »
Pompás celluloid-kötésben	10 »

Megrendeléseket elfogad
az Athenaeum könyvkiadóhivatala
Budapest, Kerepesi-út 54.
Minden könyvkereskedésben kapható.

WENDAUER JÓZSEF

••••• fenyőfabutor-gyára ••••• 188

Budapest. — Készít: —
Raktár: V., Nádor-u. 18. villa-, iroda-, előszoba-,
Gyár: IX., Ranolder-u. 21. gyermekszoba- és
konyhaberendezéseket.

A modern lakás

Budapest, IV., Ferenciek-tere 2. sz.

párisi „La Maison Moderne“ fiókja.

Művészi lakásberendezések, világítótestek,
szövetek, szőnyegek, zománc, bronz, kerámia, üveg,
ezüstnemű, ékszer, csipke, dekoratívfestészet,
képek, szobrok.

176

GOLDBERGER SAM. F. és FIAI.

FEHÉRÍTETT, FESTETT, NYOMOTT
ÉS KIKÉSZÍTETT PAMUTSZÖVETEK.
BUDAPEST, V., SAS-UTCA 27. SZÁM.



AMEUBLEMENTS COMPLETS.

AMEUBLEMENTS
FONDÉE A PARIS EN 1833.



BUDAPEST
PODMANICZKY-UTCA 18.
Gyár-utca sarok.

Telefon-szám
20-76.

KÁRPITOS-ÉS DISZÍTŐ
STEINBACH GÁBOR
DECORATEUR

KÜLÖNLEGESSÉGEK FRANCZIA ÉS
ANGOL BÜTÖRSZÖVETEKBEŒ UGYSZINTEN
HIMZÉSEKBEŒ.

MINDEN A BERENDEZÉSI SZAKMABA VÁGÓ MUNKÁLATOK ELVÁLLAJTATNAK.




Páris 1900.
Ezüst érem.
MEDAILLE
D'ARGENT.

186

TELJES LAKÁSBERENDEZÉSEK.



A vonatok indulása Budapestről.

Érvényes 1901. május hó 1-től.

A keleti pályaudvarról					A nyugati pályaudvarról				
vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	hová	vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	hová
D é l e l ő t t					D é l e l ő t t				
32	6	20	v. v.	Triest, Nagy-Kauizsa	102	1	00	kel. ost.	(Bécs, Berlin, ¹⁾ Páris,
¹⁾ 316	6	25	sz. v.	Hatvan				expr. v.	(Ostendc, London
604	6	50	gy. v.	(Gyfehérvár, N.-Szeben,	166	5	55	sz. v.	Palota-Ujpest
10	6	50	sz. v.	Kolozsvár, Stanislau	124	6	15	>	Érsekujvár
402	7	10	gy. v.	Bécs, Grác	6102	6	35	>	Czepléd, Szolnok
1002	7	15	>	Kassa, Munkács	4102	6	45	>	Esztergom
304	7	30	>	Zágráb, Fiume, Róma	168	6	55	>	Palota-Ujpest
1302	7	30	gy. v.	Ruttka, Berlin	6012	7	05	v. v.	Lajosmizse
318	7	35	sz. v.	Fehring, Grác	1406	7	30	gy. v.	Zsolna, Berlin
906	7	40	>	Gödöllő	106	8	00	>	Bécs
1508	7	50	>	Belgrad, Brod	708	8	15	>	Temesvár, Orsova
1008	8	00	>	Kassa, Csorba	712	8	30	sz. v.	Temesvár
606	8	10	>	Zágráb, Fiume, Pécs	²⁾ 142	8	45	>	Nagy-Maros
506	8	20	>	Arad, Brassó	170	9	15	>	Palota-Ujpest
6	8	50	gy. v.	Kolozsvár, Brassó	116	9	25	>	Bécs, Berlin
408	8	50	sz. v.	Bécs, Grác	D é l u t á n				
¹⁾ 20	9	00	>	Munkács, M.-Sziget	³⁾ 146	12	00	sz. v.	Nagy-Maros
1708	9	15	>	Bicske	6104	12	05	>	Czepléd, Szolnok
306	9	35	>	M.-Sziget, Stanislau	172	12	15	>	Palota-Ujpest
			>	Ruttka, Berlin	136	12	25	>	Nagy-Maros
			>		4108	12	50	>	Dorog
			>		174	1	15	>	Palota-Ujpest
			>		104	1	45	gy. v.	Bécs, Páris
			>		³⁾ 4110	2	05	sz. v.	Pilis-Csaba
			>		126	2	15	>	P.-Nána, Léva
			>		176	2	20	>	Palota-Ujpest
			>		704	2	30	gy. v.	Bukarest, Verciorova
			>		144	2	35	sz. v.	Érsekujvár
			>		4104	2	40	>	Esztergom
			>		720	2	45	>	Czepléd
			>		6002	2	55	>	Lajosmizse
			>		³⁾ 186	3	20	>	Palota-Ujpest
			>		178	4	15	>	Palota-Ujpest
			>		138	4	25	>	Nagy-Maros
			>		716	4	30	>	Szeged
			>		108	5	15	gy. v.	Bécs
			>		³⁾ 148	5	30	sz. v.	Vác
			>		180	6	00	>	Palota-Ujpest
			>		1404	6	15	gy. v.	Zsolna, Berlin
			>		140	6	20	sz. v.	Párfány-Nána
			>		4106	6	40	>	Esztergom
			>		710	7	00	>	Verciorova, Bukarest
			>		6014	7	15	v. v.	Lajosmizse
			>		182	7	40	sz. v.	Palota-Ujpest
			>		⁴⁾ 128	7	50	>	Nagy-Maros
			>		³⁾ 154	8	00	>	Vác
			>		714	9	05	>	Czepléd
			>		184	9	25	>	Palota-Ujpest
			>		118	10	00	sz. v.	Bécs
			>		706	10	10	gy. v.	Szeged, Verciorova
			>		³⁾ 188	10	25	sz. v.	Palota-Ujpest
			>		1408	10	40	>	Zsolna, Berlin
			>		³⁾ 902	11	20	keleti	(Belgrad,
			>					expr. v.	(Konstantinápoly
			>		³⁾ 702	11	30	kel. ost.	(Bukarest,
			>					expr. v.	(Konstantinápoly

* Bukarestről csak június 1-től.

¹⁾ Közlekedik ünnep- és v.-nap május 15-től. szept. 15.

²⁾ > június 1-től bezár. szept. 15-ig.

³⁾ > június 15-től bezár. szept. 15-ig.

⁴⁾ > ünnep- és v.-nap máj. 15-től szept. 15.

⁵⁾ > június 1-től.

⁶⁾ > minden kedd, csütört. és vasárnapon.

⁷⁾ > minden szerdán és szombaton.

A vonatok indulása Buda-Császárfürdő kitérőről.

4002	6	14	sz. v.	Esztergom	4008	12	30	sz. v.	Dorog
					²⁾ 4010	1	55	>	Pilis-Csaba
					4004	2	29	>	Esztergom
					4006	6	30	>	Esztergom

A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosról.

—	—	—	—	—	324	6	50	sz. v.	Pécel
---	---	---	---	---	-----	---	----	--------	-------

A vonatok érkezése Budapestre.

Érvényes 1901. május hó 1-től.

A keleti pályaudvarra					A nyugati pályaudvarra				
vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan	vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan
D é l e l ő t t					D é l e l ő t t				
645	5	00	tv. szsz.	Arad	1) 701	12	50	kel. ost. expr. v.	(Konstantinápoly, Bukarest
327	5	20	v. v.	Berlin, Ruttka	161	4	40	sz. v.	Palota-Ujpest
1707	5	45	sz. v.	Máramaros-Sziget	163	5	40	>	Palota-Ujpest
607	6	10	>	Brassó, Arad	1101	6	15	>	Szolnok, Czepléd
47	6	15	tv. sz. sz.	Bicske, Sárbogárd	1407	6	30	>	Berlin, Zsolna
405	6	35	sz. v.	Lemberg, Miskolcz	165	6	40	>	Palota-Ujpest
7	6	40	>	Bécs, Sopron	709	7	15	sz. v.	Bukarest, Verciorova
1) 410	6	55	gy. v.	Csorba, Kassa	4107	7	25	>	Dorog
907	7	05	sz. v.	Belgrád, Brod	167	7	35	sz. v.	Palota-Ujpest
507	7	10	>	Brassó, Kolozsvár	117	7	45	>	Bécs
1303	7	25	>	Gráz, Fehring	6011	7	50	v. v.	Lajosmizse
309	7	30	>	Hatvan	1) 139	8	10	sz. v.	Nagy-Maros
501	7	50	gy. v.	Bukarest, Brassó	713	8	25	>	K.-K.-Félegyháza
1021	7	55	v. v.	Paks, Adony-Szabolcs	4101	8	35	>	Esztergom
1505	8	15	sz. v.	Kassa, Csorba	127	8	45	>	Párkány-Nána
1005	8	20	>	Fiume, Zágráb, Eszék	1403	9	45	gy. v.	Berlin, Zsolna
1003	8	40	gy. v.	Róma, Fiume	169	10	10	sz. v.	Palota-Ujpest
311	8	45	sz. v.	Hatvan	715	10	55	>	Szeged
509	9	15	>	Szolnok	143	11	05	>	Érsekújvár
11	9	20	>	Győr	D é l u t á n				
969	10	05	>	Szabadka	171	12	55	sz. v.	Palota-Ujpest
307	10	05	>	Ruttka	1) 141	1	15	>	Nagy-Maros
23	10	20	>	N.-Kanizsa, Triest	703	1	25	gy. v.	Bukarest, Verciorova
D é l u t á n					103	1	50	>	Páris, Bécs
317	12	25	sz. v.	Gödöllő	173	1	58	sz. v.	Palota-Ujpest
301	12	50	gy. v.	Berlin, Ruttka,	175	3	05	>	Palota-Ujpest
903	1	05	>	Konstantináp., Belg.	6001	3	15	>	Lajosmizse
601	1	10	>	Bukarest,* Arad	135	3	55	>	Nagy-Maros
1901	1	25	>	Gyékényes, Pécs	2) 185	4	05	>	Palota-Ujpest
403	1	30	>	Lemberg, Kassa	6103	4	15	>	Szolnok, Czepléd
3	1	50	>	London, Páris, Bécs	4103	4	35	>	Esztergom
503	1	50	>	Kolozsvár, Debreczen	177	5	40	>	Palota-Ujpest
313	3	10	sz. v.	Hatvan	4) 145	5	45	>	Nagy-Maros
21	4	25	>	Bicske	115	5	55	>	Bécs, Berlin
319	5	35	>	Gödöllő	179	6	50	>	Palota-Ujpest
27	6	05	>	Győr	107	7	00	gy. v.	Bécs
505	6	20	>	Brassó, Kolozsvár	711	7	10	sz. v.	Temesvár
905	6	40	>	Belgrád, Eszék	707	7	40	gy. v.	Orsova, Temesvár
305	7	00	>	(Berlin, Ruttka, Szerencs)	181	8	20	sz. v.	Palota-Ujpest
5	7	15	gy. v.	Bécs, Gráz	1) 147	8	30	>	Vác
605	7	20	sz. v.	Brassó, Arad	125	8	45	>	Párkány-Nána
3) 321	7	50	>	Gödöllő	105	9	00	gy. v.	Bécs
1007	8	00	>	Fiume, Zágráb, Pécs	4) 4109	9	10	sz. v.	Pilis-Csaba
1705	8	10	>	Stanislaw, M.-Sziget	1405	9	25	gy. v.	Berlin, Zsolna
2) 15	8	20	>	Bicske	4105	9	50	sz. v.	Esztergom
407	8	30	>	Munkács, M.-Sziget	719	9	58	>	Szolnok, Czepléd
1001	8	35	gy. v.	Róma, Fiume, Zágráb	183	10	05	>	Palota-Ujpest
941	8	45	tv. szsz.	Kis-Körös	137	10	15	>	Nagy-Maros
1507	8	50	sz. v.	Kassa, Csorba	2) 153	10	30	>	Vác
1) 19	9	00	>	Bicske	123	10	45	>	Érsekújvár
9	9	15	>	Bécs, Gráz	5) 101	11	00	kel. ost. expr. v.	(London, Ostende, Páris, Berlin, Bécs
303	9	20	gy. v.	Berlin Ruttka, (N.-Szeben, Gyfahérv., Kolozsvár, Stanislaw	6013	11	10	v. v.	Lajosmizse
603	9	40	>	Gráz, Fehring	6) 901	11	20	keleti expr. v.	(Konstantinápoly, Belgrád
1301	9	45	>	Munkács, Kassa	2) 187	11	30	sz. v.	Palota-Ujpest
401	10	00	gy. v.	Nagy-Káta	1) Érkezik minden hétfőn és csütört.				
3) 513	10	30	sz. v.	Hatvan	2) Közlekedik június 1-től.				
3) 315	10	40	>	Komárom	3) > ünnep- és vasárnap május 15-től bezárólag szept. 15-ig.				
17	10	50	>		4) > ünnep- és vasárnap május 15-től.				
1) Közlekedik június 15-től bezárólag szept. 15-ig.					5) Berlinből csak minden kedden és csütörtökön				
2) > június 1-től bezárólag szept. 15-ig.					6) Érkezik minden kedd, csütörtök és szombaton.				
3) > ünnep és vasárnap május 15-től bezárólag szeptember 15-ig.									
*) Bukarestről csak június 1-től.									
A vonatok érkezése Buda-Császárfürdő kiterőbe.									
4007	7	17	sz. v.	Dorog	4003	4	41	sz. v.	Esztergom
4001	8	45	>	Esztergom	4) 4009	9	20	>	Pilis-Csaba
					4005	9	50	>	Esztergom
A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra.									
323	6	00	sz. v.	Pécel	-				

Budapest ny. p. u.—Párkány-Nána és vissza.

Állomások		Sz. V. I-III.	Sz. V. I-III.	Gy. V. I-II.	Sz. V. I-III.	Sz. V. I-III.	Sz. V. I-III.	Sz. V. I-III.	Sz. V. I-III.	Sz. V. I-III.	Sz. V. I-III.	Sz. V. I-III.	Sz. V. I-III.	Sz. V. I-III.	Sz. V. I-III.
Budapest ny. p. u.	ind.	166	124	106	170	925	1200	1215	1215	115	220	235	320	144	186
Palota-Ujpest	"	610	628	—	900	930	f 1217	1230	f 1241	130	—	235	f 250	335	335
Vác	"	—	706	—	948	1018	103	—	124	—	254	333	—	—	—
Nagy-Maros	"	—	739	—	1025	1050	140	—	157	—	322	410	—	—	—
Párkány-Nána	érk.	—	821	848	—	1130	—	—	—	—	350	500	—	—	—
Budapest ny. p. u.	ind.	178	138	180	140	750	800	925	1025	1025	1040	1040	1053	—	—
Palota-Ujpest	"	430	f 438	615	620	f 804	817	940	f 1015	1040	1040	1053	—	—	—
Vác	"	—	516	—	708	846	907	—	1109	—	1132	—	—	—	—
Nagy-Maros	"	—	545	—	741	912	—	—	1133	—	1204	—	—	—	—
Párkány-Nána	érk.	—	—	725	820	—	—	—	1214	—	1243	—	—	—	—
Budapest ny. p. u.	ind.	161	163	167	139	630	630	630	630	630	630	630	630	630	630
Palota-Ujpest	"	435	525	720	731	800	832	832	832	832	832	832	832	832	832
Vác	"	—	525	—	745	810	845	845	845	845	845	845	845	845	845
Budapest ny. p. u.	érk.	440	540	640	640	640	640	640	640	640	640	640	640	640	640
Párkány-Nána	ind.	—	—	—	522	630	832	—	840	—	—	—	—	—	—
Nagy-Maros	"	—	504	—	616	655	720	—	931	—	1140	—	—	—	—
Vác	"	—	537	—	651	726	754	—	1004	—	1217	118	—	—	—
Palota-Ujpest	"	435	525	720	731	800	832	832	832	832	832	832	832	832	832
Budapest ny. p. u.	érk.	440	540	640	640	640	640	640	640	640	640	640	640	640	640
Párkány-Nána	ind.	—	—	—	522	630	832	—	840	—	—	—	—	—	—
Nagy-Maros	"	—	504	—	616	655	720	—	931	—	1140	—	—	—	—
Vác	"	—	537	—	651	726	754	—	1004	—	1217	118	—	—	—
Palota-Ujpest	"	435	525	720	731	800	832	832	832	832	832	832	832	832	832
Budapest ny. p. u.	érk.	440	540	640	640	640	640	640	640	640	640	640	640	640	640
Párkány-Nána	ind.	—	—	—	522	630	832	—	840	—	—	—	—	—	—
Nagy-Maros	"	—	504	—	616	655	720	—	931	—	1140	—	—	—	—
Vác	"	—	537	—	651	726	754	—	1004	—	1217	118	—	—	—
Palota-Ujpest	"	435	525	720	731	800	832	832	832	832	832	832	832	832	832
Budapest ny. p. u.	érk.	440	540	640	640	640	640	640	640	640	640	640	640	640	640

Jegyzet: * Ezen vonatról a szomszédos forgalmu menetjegyek használata ki van zárva. — Δ Május hó 15-től innep- és vasárnapokon közlekedik. — † Június hó 1-től közlekedik.

SZENT LÁSZLÓ ÉREM.

== A Magyar Iparművészeti Társulat tulajdona. ==



== Tervezte: ==

Szárnovszky Ferenc.

== Készíti: ==

Scheid G. A. Budapesten.



A Magyar Iparművészeti Társulat tagjai az érmet a következő kedvezményes árakon kaphatják:

Szám	Átmérője	A n y a g a	Ára darabonkint	
			fül nélkül	füllel
1	42 mm.	arany	56 kor. — fil.	58 kor. — fil.
		ezüst	5 " — "	5 " 40 "
		bronz	— " 80 "	1 " — "
2	37 mm.	arany	32 kor. — fil.	34 kor. — fil.
		ezüst	3 " — "	3 " 60 "
		bronz	— " 60 "	— " 80 "
3	30 mm.	arany	24 kor. — fil.	26 kor. — fil.
		ezüst	2 " — "	2 " 40 "
		bronz	— " 40 "	— " 60 "
4	25 mm.	arany	14 kor. — fil.	16 kor. — fil.
		ezüst	1 " 40 "	1 " 80 "
		bronz	— " 20 "	— " 40 "
5	19 mm.	arany	6 kor. — fil.	8 kor. — fil.
		ezüst	— " 80 "	1 " 20 "
		bronz	— " 10 "	— " 30 "

Megrendeléseket elfogad:

A Magyar Iparművészeti Társulat basárja

(Budapest, Üllői-út 33–37. szám.)

MIRE VALÓ A SZEGEDI KIÁLLÍTÁS?*

Iparművészeti kiállítást rendezünk Szegeden.

Van-e rá szükség? Időtöltés-e csupán, vagy közszükségletnek a kielégítése?

A közömbösek, s a maguk ős állapotának védelmezői talán úgy válaszolnának, hogy: haszontalan költekezés! Eddig is megvolt Szeged iparművészeti kiállítása nélkül, ezután is meg lett volna. A kereskedelemügyi, meg a közoktatásügyi miniszterek bizony okosabban is bánhatnának az adóállérekből összeszedett közpénzekkel, mikor olyan nagy a szegénység és drágaság mindenfelé az országban.

Hát az igaz, hogy több jólét is ránk férne. Könnyebben is, szebben is élhetnénk, mint a hogyan élünk.

De hol az oka, hogy így vagyunk?

Nem mondom, hogy tőlünk nem függő okai is ne lennének ennek az állapotnak; de csak egy kis elfogulatlan őszinteség, és be kell vallanunk, hogy a legfőbb okok gyökerei mi-magunkban vannak. Mi magunkban, a mi napkeleti nembánomságunkban, maradi virtusainkban, a saját hibáink vak szeretetében, az idegenek élelmesége iránt való rendületlen türelmünkben, és a mi jóságos kövér termőföldünk erejének és hatalmának szerfölött való túlbecsülésében. Sokat bízunk az elemekre, a szerencsére, és keveset a magunk feltalálására és

energiájára. Szeretjük a kést. S mert ez tudva vagyon rólunk, idegen, munkásabb országok szorgalmasan szállítják nekünk a *késet*, és pedig, közömbösségünkre számítva, az alját annak, a mit maguknak alkottak. Mi eladjuk nekik a föld nyers termékét, aztán visszavásároljuk tőlük feldolgozott alakban. S e két processzus közé esik az ő szorgalmuk és értelmességök díján túl a többszörös kereskedelmi közvetítés zsaroló százalékaiban, és az árú selejtességében kifejezett óriási veszteségünk, mely anyagi erőinket szipolyozza és elsorvasztja.

Ez az ügynek materiális része. Nem kerül nagy fáradásba számot vetnünk az erkölcsi vonatkozásokkal is, melyek a lélek teremtő erőinek és nemesebb kívánalmainak elernyedése felé nyitnak perspektívát. A születésnek és az örökölt vagyonnak sehol sem oly körülzárt szabadalma a teljes munkátlanság, s a tőkének a henyeség, mint nálunk. Az érzelmeket és együtt ható erőket szétválasztó politizálásban sehol sincsenek annyira felolvadva a néprétegek, mint nálunk. A nyerstermelés uralmával együtt járó parlagi ösztönök sehol sem állják útját annyira az alkotó energia és a szép életre törekvés magasabb lendületének, mint nálunk.

Azért mikor a kormányzat, az emelkedettek színvonalán érző és gondolkodó társadalom támogatására számítással, a közfigyelmet az ipari és művészeti tevékenység felé irányítani törekszik, nagy és megmérhetetlenül fontos

* A szegedi kiállítás alkalmából kiadott emlékkönyvből. *A szerk.*

hivatást teljesít. Hivatást szociális, közgazdasági és közművelődési értelemben.

A népfajok fennmaradása és boldogulása a szerint alakul, hogy értelme és izlése munkájával mily eredményeket tud felmutatni. Az ipari munka elsőbbsége a népfaj elsőbbségét jelenti. A XIX. század az ipari munka kialakulásának százada, s a XX. század rohanást halad tovább előre az ipar jegyében. A nyerstermelés a gyarmatokba, s a túlterjedt országok pusztáira szorul vissza. Közeleg az idő, hogy hazánk nyerstermelése már nem fogja bírni a versenyt az ősbibb erejű, olcsóbban kínáló földek termelésével. A gazdasági vámháború fegyvereit köszörülük ellenünk, s több oly nyerstermékünk van, melyek fölött már is napirendre tértek az ipari államok.

Magyarország soha sem mondhat le a földművelésről, de bajba kerül, ha csakis arra támaszkodik, és nyerstermékeinek feldolgozására magát nem képesíti. Itt az idő, hogy a szó teljes értelmében *iparkodnia* kell.

A modern ipar egyrészt a gépi és kézi munka szövetségén, másrészt párhuzamos fejlődésén alapul. A kézi ipart a közelmúlt korszakban nyomta és pusztította a gyorsan, tömegesen és olcsón termelő gépi ipar, — azért a gépi ipar elfajult és nagyrészt izléstelené vált.

A XIX. században a gép hatalmassá tette az ipart, de kiirtotta belőle a művészetet, megmételtyezte a közizlést. Lélektelen, rideg és hazug használati tárgyakkal halmozta el az embert. A gépre nézve semmi technikai erőszak sem lévén lehetetlen, meghamisította az anyagokat, papirosból bőrt, selymet, fát, fából követ, festékből szövetet hamisított, romló anyagot az

állandóság színébe bújtatott, hitvány szerkezetet izléstelen cicomákkal tarkart el. Egyszóval: hazudott és hazugságra tanított.

A művészetnek kellett jönnie, hogy az ipar megtisztuljon s megnemesedjék.

A művészetnek legfőbb lényege az őszinteség lévén, legelőbb is az anyagot és a szerkezetet helyezte vissza jogaiba. *Az anyagnak becsületes érvényre jutása, és a célnak tiszta nyilvánulása született meg a művészetnek az iparra való befolyásából.*

Ez az iparművészet, a művészi ipar.

Az iparban a művészet az, a mi a testben a lélek; ez teszi elevenné, széppé, értelmessé, céltudatossá.

A művészet adja meg az iparnak kulturális és közgazdasági jelentőségét. Az alig valamit érő nyers anyagból is örök becsü művet létesít. S nem jelent-e gazdagodást, ha én egy alig néhány forintot képviselő fadarabból, vagy egy marék nedves agyagból százakat érő műtárgyat tudok az én kezem munkájával és izlésemmel elővarázsolni?

A művészi ipar fogalmát azonban ne tessék a gazdagok fényűző kíváncsiakkal azonosítani. A művészi ipar ki tudja azokat is elégíteni, de a legszerényebb viszonyokhoz is tud alkalmazkodni.

Az iparművészet az emberi műveltség szükségleteinek szülötte és egyszersmind kielégítője.

Ha az embert körülvevő tárgyak összesége bármily egyszerű is, de őszinte és céltudatos, vagyis szép és jó: az ember olyan környezetben van, melynek hatása, a legnemesebb értelemben véve, nevelő. Az ily környezet neveli az ember lelkét minden szépre szomjassá, és minden hamistól, rúttól tartózkodóvá. Ez a környezet varázsolja át az állat-anyagot, a fáradt testnek

pihenő helyét a lélek szeretett otthonává. A lakásból otthon csinál. A kinek lakása vásári, hazug, nyeglén cifrázkodó tárgyakkal van tele, azt nekem jogom van elítélni, mert ő maga is csak hazudja a művelt embert, de nem az. Annak az embernek nincs otthona!

Pedig — talán mondanom sem kellene — az ember-nevelésben, a társadalom fejlesztésében, a nemesebb érzések és gondolatok kialakításában legnagyobb szerepe az *otthonnak* van.

Iparművészeti kiállítást rendezünk Szegeden. Hazai termékeket mutatunk. Van köztük sok olyan, mely bátran megállhat a művelt világ iparművészeti alkotásai mellett, de vannak kezdetlegesebbek, tétovázóbbak is. Egyenletesen magas színvonalú kiállítást rendeznünk csaknem lehetetlen lett volna, mert a hazai iparművészet eddig mostoha gyermeke lévén a társadalomnak, nyugodt, biztos erőre még nem kaphatott. A nagy magyar alföld különösen távol állott eddig a művészi ipartól; azért mikor Szegeden, az alföldnek e gyönyörűen fejlődő kulturális fővárosában, e szép város polgárainak nemes hevülete, és az államkormányzat tervszerű gondoskodása lehetővé tette a magyar művészi ipar bemutatkozását, egy szebb jövő elősejtelmének öröme költözik lelkünkbe.

Fajunkat — jelenségek igazolják — oly gazdag erű művészeti tehetséggel áldotta meg a természet, hogy, ha ennek általános megértéseig eljuthatunk, az ipari és művészeti lendület szárnyain eddig nem is sejtett kultúrai magasságokba emelkedünk.

Isten segítsen!

Dr. K. Lippich Elek.

MODERN IPARMŰVÉSZET ÉS A KÖZÖNSÉG.*

A ki először sétál végig egy modern iparművészeti kiállításon, először csak azt fogja érezni, hogy itt merőn más formájú, más díszű tárgyakat lát, mint a melyeket addig látott. Azt kétségkívül megállapíthatja a laikus is, hogy mindez szokatlan és új. De rögtön utána a kérdések egész sora torlódik fel elméjében. Igaz, hogy ez mind új, de hogyan értem meg ennek a sok holminak formáját, miképpen közeledjem hozzájuk, mi az, a mit bennük jönnek és szépnek mondhatok, mi bennük a még kiforratlan vagy hibás? Miután az egész eddigi esztétika megdőlt, minő mértékkel mérjek, mit tartsak benne erénynek, mit hibának? Mert hogy nem minden modern tárgy remekmű, az bizonyos, hisz annyiféle a szerzőik tehetsége. Hol van tehát az Ariadne-fonal, a mely ebben az új labirintusban tájékoztatón elvezet?

Ezek a kérdések a legtermészetesebbek. És szükséges, hogy rájuk lehetőleg világosan válaszoljunk. A közönségnek joga van e tájékozódásra, a felelet pedig nem fáradságos. Voltaképpen nagyon egyszerű az egész modern művészi ipar megértésére; mérlegelésére bárki képessé válik, ha mindig, valahányszor szemben találja magát ilyen tárgyakkal, a műipar néhány egyszerű alapelvét tartja szem előtt. Ilyen fontos elv például az, hogy a használati tárgy első sorban gyakorlatias, azaz praktikus legyen, mentül jobban megfeleljen a céljának. Azután hogy hű legyen anyagához, azaz a gipszet ne fessék bronznak, a falvakolatot fának. Ezek elemi dolgok, minden jó izlésű ember érzi és ösmeri, de vannak ennek az elvnek árnyalatai, a melyek ellen még ma is sok bűnt követnek el. Vegyük

* Szemelvény a szegedi városház dísztermében szeptember hó 15-én tartott felolvasás szövegéből.

például az üveganyagot, a mely hosszú időközön át ugyancsak keserves tortúrákat állott ki. Ennek az anyagnak főjellemonása az átlátszóság, mégis hány festett üvegablakot láttunk a hatvanas, nyolcvanas évekből, a melyeken a festés egészen elfogja a fényt és elsötétíti a szobát. Itt tehát a hiba az, hogy olajfestmények módjára kezelték az üvegfestményt, tömör, kevésbé átlátszó színekkel vonták be az üveglapot és így vétkeztek az üveg eredeti jellemvonása ellen. Lám, a modern művész nem vonja be többé ablakait festékekkel, hanem színes üvegdarabokból állítja össze ablakképét, a mely tökéletesen elegendő fényt bocsát a szobába és átlátszóságánál fogva nagyszerűen emeli a színek tűzét is.

Az anyag karakterét sokáig semmibe sem vették, és a legfurcsább, a legtermészetellenesebb módon gyötörték. Majdnem minden budapesti és bécsi kiállításon láttunk például vasból kovácsolt virágkoszorút, gyenge virágszirmokkal, papírvékonyaságú levelekkel, sőt a hatalmas erejű anyag a kalapács ütése alatt kénytelen volt rezgő, vékony nyelecskévé, kunkorodó indává alakulni. A kemény fémből, a melyet hatalmas tűzben kell súlyos pörölyütéssel megmunkálni, ime omló, törekeny virágkelyhet formáltak. Ki nem érzi, hogy ez a törekvés kárbaveszett, művészietlen munka? Ha vas: ám legyen vas — fejtse ki szabadon minden tulajdonságát, beszéljen vasnyelven és nem virágnyelven. Lássék meg rajta, hogy tűzben született. Lássék meg a testén, hogy miképen dolgozta meg a kalapács, mint hajlott és formálódott utána a fém és minő nyomocskát hagyott rajta a csapás. Ezek a nyomocskák a vas igeragozása, általuk válik flexibilissé, általuk nyer rideg tő-alakja élő életet. Felséges élvezet így nyomon követni a hatalmas formáló emberi kéz munkáját: nézni, mint hajladozik az anyag a szuverén emberi erély parancsára. Ez, mondjuk ki egy kis hiperbolával, a hősiesség egy neme: az ember-

faj kezének egy győzelme. Megérzi e kézimunka erejét és szépségét mindenki, a legtöbbben öntudatlanul. Ezért ácsorognak a gyerekek órahosszat a kovács- és asztalos-műhely előtt s elbűvölve nézik a kéz mindenható sáfárkodását.

Rögtön megértjük ennek az elvnek fontosságát, ha a kalapálni való vas mellé állítjuk az öntésre alkalmas bronzot. A művész itt lágy anyagból formálja a mintát, a melybe beöntik a folyó bronzot, utána meg is cizelálják. Tehát merőn más tehnikát kíván ez mint a vas. A kalapált vas lehet és legyen hoporjas, maradjanak meg tűzben szerzett sebhelyei, sőt mutassa azokat büszkén, mint egy tiz csatából hazakerült kemény strázsamester. Ám az öntött bronz simuljon és legyen nőiesen engedékeny, viharos barázdák ne szántásák végig felületét, legfeljebb ha egy csipetnyi szépségflastromot eltúr. Az apró bronztól, a mely az asztalt vagy az almáriumot diszíti, senki sem kívánhat erőmutatványokat, mint a vastól, a mely rács alakjában védi a kaput. És nem is várják tőle ezt a hazugságot, hisz mindenki tudja, hogy törekeny, mert nem kalapált, hanem öntött anyag.

Evvel a példával iparkodtunk az anyag-hűség elvét megvilágítani. Asztalon, széken, szőnyegen, kancsón, ékszeren könnyen ki lehet próbálni, s ha vét valaki ellene, ezt a hibát rögtön rá lehet olvasni.

Ez az elv az egyik oszlop, amely a modern iparművészetet tartja. A másik is ilyen egyszerű. Körülbelül úgy hangzik, hogy minden tárgy gyakorlatias legyen és formája tökéletesen alkalmazkodjék rendeltetéséhez. Ezt elérni nem olyan könnyű, mint első tekintetre látszik. Itt van például a lámpa problémája. Mennyit kísérleteztek a lámpagyárosok, hogy megfelelő formát találjanak a villamos világítótestek számára! Sem a petroleum-, sem a gázlámpa megszokott formáját nem használhatták erre a célra, hisz itt nincs szükség sem olaj-

tartó edényre, sem gázvezető csövekre és Auer-harisnyára. Az egész villamos lámpa voltaképpen két drót, amely a villamos áramot közvetíti és egy harmadik, platinadrótcsonka, amely az áramtól izzóvá lesz és világít. Tessék most ezt a három drótot oly művészi formába rejteni, amely rögtön elárulja, hogy itt villamos szerkezetéről van szó. — Aki két-háromszáz villamos lámpát figyelmesen megnézett, látni fogja, hogy a gyáraknak általában mily kevéssé sikerült ennek a feladatnak megoldása. A legtöbbször csak éppen a drót villamos, a többi forma csak némi elváltoztatása a régi petroleum-lámpának. Csak néhány kiváló művész jutott odáig, hogy e rendkívül egyszerűnek látszó feladatot jól és szépen megoldja. A szék problémájával már jobban jártak. Ezen a téren egész sor remekművet tud már felmutatni a modern iparművészet. Régebben itt is sok hiba esett, különösen a díszesebb berendezéseknél. A nagyobb székek súlyosak voltak, csak nehezen lehetett helyükből elmozdítani. A kisebbek tele voltak faragással, amelyek megszúrkálják az ember hátát. A modern székek ezekkel szemben nevezetes erényei vannak: minden mozdulatunk szabad, lábunk nem zsibbad el, megerőltetés nélkül kelhetünk fel ültünkéből. Hány szék nem engedi meg, hogy könnyen fölkeljünk belőle! Valóságos tornára van szükség olyiknál, hogy már egyszer elbocsásson minket süppedékes öléből. És hány díszes darabnak a karfája nem engedi meg, hogy rajta pihentessük a kezünket, mert tele van fűrt-faragott levéllel vagy esztergályos kunszttal.

Ez a kettős elv adja meg az alapot, a törzset. Minden jó modern műtárgynak ez a gerince. Aki ma bútort tervel, annak nem kell többé a fejét törnie, hogy ugyan miféle régi stílusban szerkeszse össze formáit, barokot adjon-e vagy empiret. Bátran hallgathat a saját énjé sugallatára és szinte végtelen variációkat teremthet, hisz csak a két na-

gyon egyszerű, magától értetődő törvényt köti. Azontúl szabad. Semmi köze oszlopokhoz, palmettákhöz, cartoucheokhoz, oroszlánfejekhez, tojásfüzérekhez, faragott kagylókhöz és a többi díszítő elemhez, amelyeket eddig a bútorszerkesztők a régi mesterektől kedélyesen eltulajdonítottak. A közönség egy modern asztalon, szekrényen, széken ebből a sok ornamentumból nem lát viszont egyet sem. Mert ma a szerkezetre esik a fősúly és a legtöbb modern művész nem azzal akar szépséget kölcsönözni a bútordarabjának, hogy mindenféle faragott holmit ragaszt rája, hanem hatni kíván a szerkezet elmés egyszerűségével, finom logikájával, természetességével.

Az új művészet ellenfelei gyakran hallatják abbéli aggodalmukat, hogy most már vége a régi dísznek, minden polgáriasan egyszerű, a fantáziának semmi szerepe. A közönség ne akadjon fönn ezen az akadémikus panaszon. Csak át kell menni a Kulturpalotába és rögtön meggyőződünk, hogy a szín- és formagazdaság éppen nem csappant meg. Csak más fajta mint a régi. A modern stílus egészen új ornamentikát teremtett magának, a vonal-ornamentikát, amely sűrűn viszatér a kiállítás nagyobb hűtordarabjain. A szövött, zománcolt műveken pedig sok kitűnő példáját találjuk annak, hogy miképpen stilizál a mai tervelő. Fontos, hogy ezt is jól megértsük. Terítsünk egymás mellé két szőnyeget, egyet azok közül, amelyekkel Bécs elárasztja boltjainkat és egyet a modern mesterek művei közül. A rendes gyári szőnyeg, ha nagyon díszes akar lenni, gazdag virágfüzérektől ékes angyalkák bújkálnak a levelek közt, géniuszok hullatnak csokrokat aranyos bőségszarúikból. Ezt aztán leterítik a földre s mi kénytelenek vagyunk összetiporni a szegény angyalkákat, a büszke géniuszokat és a rózsák kelyheit. Minő barbár egy gondolat! A szőnyeg, amely ilyesmire kényszeríti az embert, nem lehet jó szőnyeg, hanem megmarad lelketlen gyári

tákolmányoknak. Vannak azután fali szőnyegek, amelyeknek rendeltetése a szoba egy nagy darab falát kellemesen díszíteni. Multkor végignéztem egy sor ilyen munkát egy raktárban: az egyiken hatalmas szarvas vágat az erdőn át, lovas vadászok üldözték. Minden alak, minden levélke, sőt a színek játéka is lehetőleg természetes volt: a szőnyeg szinte versenyzett egy olyan olajfestménnyel, amely a természetet a leghívebben iparkodik utánozni. Ez a szarvas az utolsó porcikájáig hasonlított az igazi szarvashoz, s e szőnyeget a szobába akasztani körülbelül annyit jelentett volna, mint állandó lakótárrá tenni egy nagy erdei állatot. A főhiba azonban nem a tárgy maga, hanem a feldolgozása. Aki azt a szőnyeget tervelte, nyilván abban a tévedésben volt, hogy festő számára készítette a mintát, aki olajfestékeivel kényelmesen utánozhatja a természetet. Ámde itt szőnyegről van szó, amelyet szövésben szőnek vagy csomóznak. A szövésnek pedig megvan a maga technikája, és ez a technika bizonyos korlátokon belül mozog. Minden színnek külön-külön szál felel meg és ha valaki a természetben látható temérdek színárnyalatot akarja a szőnyegen utánozni, akkor sok ezerféle színű fonál is kevés volna. Már most a szövési technikát végtelenül megakasztja, ha minden percben más szálhoz kell nyulni, az ilyen minta tehát rossz, mert nem alkalmazkodik a technikához, sőt hátráltatja, tehát ellenséges lábon áll vele. A modern művész másként csinálja szőnyegét. Igazán a szövésiek számára tervel és minden formánál tekintetbe veszi a szövési technikát. Ha padlóra kerülő szőnyegről van szó, nem keres hozzá virágot és emberalakat, hanem gazdag színű vonalornamentumot tervez. A fali szőnyeg már megengedi neki a figurális ábrázolást is. De nem másolja híven oda az embert, a virágot, a felhőket, a légben tovaszárnyaló madarat, hanem nagy, jellemző körvonalakban rajzolja meg alakjukat és

azon van, hogy lehetőleg egy színnel töltsse ki ezeket a körvonalakat. Ezt nevezik stilizálásnak, amely tehát abból áll, hogy az előadás formája alkalmazkodik az anyag sajátosságaihoz. Egy tekintet a kiállítás szőnyegeire közelebbről megmagyarázza ezt a néhány mondatot.

Erre tanít minket egy rossz és egy jó szőnyeg. És kívánatos, hogy a közönség ilyen szempontból nézze meg nem csak az iparművészetnek ezt az ágát, hanem valamennyit, mert amit a szőnyegtől tanultunk, azt tanítja a jó porcellán, a jó bőrmunka, a jó zománcmű is. Mindez a sok anyag megkívánja a művésztől, hogy ne tegyen rajta erőszakot, ne öntsön az üvegből emberalakat palacknak, ne utánozzon bőrből domborműveket, ne iparkodjék igazi, élethű lepkét és virágot formálni zománcból. A régiebb ékszerboltok sok rossz példát szolgáltatnak az ilyesmire. Akadt ötvös, aki rubintokból, zafirból, gyémántból és smaragdból kigyót, bogarat, virágot formált, elfeledvén, hogy mindezt sokkal jobban lehet megcselekedni drágakövek nélkül. Lám, a modern ötvös és zománcműves nem foglalkozik az ilyen tudákos játékkal, könek fogja fel a drágakövet és nem festékek, és úgy foglalja, hogy a kövek színe, különböző erejű fényük és sugártörésük kellemes hatást adjon. Természetesen figyelembe sem veszi a kö piaci árát: az egyszerű ametisztet bátran a gyémánt mellé foglalja, mert a fő nem az árfolyam és nyers érték, hanem az összhatás.

Minden technikán sorra tapasztalhatja a közönség, hogy igazán jó munka csak az, amelyen ezek a nagyon egyszerű szabályok érvényesülnek. És a midőn sétára indul a kiállításokon, soha sem fog tévedni, ha ezeket a könnyű kritikai szempontokat tartja irányadónak. Fel fogja ösmerni, hogy minő mély különbségek választják el a modern művészi ipart attól, amelyet dédapáink hagytak ránk. Megleli majd benne az egészséges, fejlesztésre való magot. Ez pedig nagyon

fontos, mert a műipar nemcsak művészetet ad, hanem iparcikket is és ha a közönség csak a jó, derekas munkát vásárolja, úgy ez befolyással van az egész iparművészet javulására, fejlődésére. A közönség az igazi munkatársa az iparművésznek.

Még egy reményt ad nekünk ez az új művészet. Azt, hogy nemcsak modern, a XX. századra valló stílust ad, nemcsak időben közeledik hozzánk, hanem faji művészetet is ad: magyarrá válik. Nem lehet csodálni, hogy a múlt században nem volt magyar műipar. Hogyan fejlődött volna ki a mi vérmérsékünk, a mi eszünk járása mindenféle barok és rokokó cifraságban? Most azonban, hogy felszabadultunk e régi és idegen nyűg alól, bátran remélhetjük, hogy a friss és szabadkezű művészet ki fogja fejteni a magyaros szellemet is. Semmi sem gátolja többé ebben a törekvésben. Művészeink buzgón és lelkesen iparkodnak feléje. Igazán csak az ő nagy munkatársuktól: a közönségtől függ, hogy akaratuk minden tekintetben tetté váljék. A közönség, amely a jó művészetet pártolja, egyúttal a magyar művészet istápolója.

Lyka Károly.

NEMZETI IPARMŰVÉSZET.

A szegedi kiállítás alkalmából a Magyar Iparművészeti Társulat a kiállítás látogatói részére egy emlékkönyvszerű díszes tárgymutatót adott ki. E füzet élén közöljük annak előszavát, K. Lippich Elek tollából. A tárgymutatóba ezen kívül Diner Dénes József, kitűnő esztétikusunk hosszabb tanulmányt írt Nemzeti Iparművészet címen, a mely három fejezetből áll, ú. m.: I. Az iparművészet nem fényűzés, hanem a népnek is dolga; II. A művészet az iparban; III. Az iparművészet mint nemzeti ügy. Sajnáljuk, hogy a nagy-

érdekű tanulmányt terünk korlátolt volta miatt nem közölhetjük egész terjedelmében. Mutatványul szolgáljanak a III. fejezetnek következő sorai:

Évek óta küzdök a nemzeti magyar stílusért és folyton és mindig azzal a kérdéssel találkozom, hogy mi és milyen a magyar stílus? A kik gúnyolni szeretnek, még azt is hozzáteszik: Talán stilizált tulipánokkal, ezerszépekkel vagy pávaszemekkel díszítsük a házainkat, a használati tárgyainkat és ruháinkat, a hogy azt a parasztmunkáknál látjuk, a melyeknek magyar a stílusa?

A gúnyolóknak azt felelem, hogy nem kell ezt a dekoratív stílust megvetni csak azért, mert eddig csakis a parasztnál szokásos. Az evangélium is a szegényektől és nyomorultaktól ered és mégis a világ legnagyobb hatalmává lett, és ismeretes az is, hogy a népnyelv az irodalmi nyelv egyetlen fiatalító forrása, a mely nélkül ez utóbbi elsatnyulna és elpusztulna. Igaz, hogy még nagyon korlátolt ez a magyar stílus, még nagyon egyoldalú, semhogy annak a magyar stílusnak alapul szolgálhatna, a melynek az egész magyar művészetet föl kell ölelnie. De mivel az idők folyamán szorosan hozzánőtt a magyar népjellemhez s mivel semmiképen sem halad a nyugoteurópai stílusok útján, ezt a stílust nagyon jól lehet felhasználni a jövő magyar stílus segedelmeként.

A mikor az olaszok a XV. és XVI. században az olasz, a franciák a XVIII. században a francia és az angolok a múlt században az angol stílust megalkották, bizony nem mondták előbb, hogy a mi nemzeti stílusunknak ilyennek vagy amolyannak kell lennie, hanem csak saját kedélyükből és lelkükből merítettek munka közben, tekintet nélkül valamennyi stílusra. Ennek a szabad munkának nyomán azután olyan stílus támadt, a mely az illető nemzet szellemét, modorát, eszejárását és lényét művésziesen kifejezte, tehát a szó legjobb értelmében nemzeti stílus.

Ezen az úton kell haladnunk nekünk is. Nálunk is kell, hogy a művészek egyszerűen a kedélyükből és szellemükből merítsenek. Ha úgy lesz, akkor előbb, semmint gondolnók, meg lesz nemzeti stílusunk az iparművészetben is, a többi művészetben is.

Mert ha kulturszempontról mindnyájan kozmopoliták vagyunk is, mégis nyilvánulnia kell bennünk az éghajlatunknak, a földünknek, a nyelvünknek, a multunknak és a jövőre való terveinknek; szóval, mégis csak van nemzeti karakterünk. Ezt különféle jelenségből ismerhetjük meg.

Például festőink a 70-es és 80-as években egészen a düszeldorfi és müncheni iskolák modorában festettek, szobrászaink sem tértek le a bécsiék és egyes észak-németek útjáról, építészeink pedig egyszerűen lemásolták vagy a történeti stílusokat, vagy pedig az új bécsi körútstílust.

Ha egymagukban vesszük műveiket, nem találunk bennük semmi magyarságot, mégis egészükben még a másolások és utánezatok is világosan különböznek a megfelelő külföldi munkáktól, a menyenyiben mutatkozik bennök valamelyes magyar karakter.

Már most, ha ilyent látunk akkor is, a mikor az idegen befolyás dominál, vajjon mi lesz, ha ezt eltávolítjuk, ha tisztán csak magyar környezet, magyar mód, magyar karakter fog a művészeinkre hatni? Valamint hogy teljesen más a pusztá a maga tanyáival és csárdáival, juhászaiival és nyájaival, földjében és terméseiben mint egy német nemes-birtok, akár egy francia kastélybirtok, akár egy angol country-gazdaság.

Azt fogják kérdezni, hogy ki akadályozza meg művészeinket abban, hogy kedélyükből és szellemükből alkossanak, a helyett, hogy idegen példákat másoljanak vagy utánozzanak? Nem a külföldön szerzett műveltségünkben van az akadály, hanem egyes-egyedül a közönségünkben, a mely műalkotásokat vagy iparművészeti cikkeket megrendel és vá-

sárol. És a hiba kivétel nélkül valamennyiünkben rejlik: az udvarban, az államban, valamennyi társadalmi rétegben, felülről lefelé mindenki.

Festőinktől olyan képeket követelnek, a miket a külföldiekkel lehessen összehasonlítani; szobrászainktól olyan munkákat követelnek, a melyek múlt időknek, a renesszánsznak és a baroknak jellegét viseljük magukon; építészeinktől azt követeljük, hogy román, gótikus, renesszánsz, barok, bécsi vagy egyéb stílusban építsenek. Hát még az iparművészeket! Ha vevő az üzletbe jó, bizonyára vagy barok hálószobát akar vagy francia szalont, vagy angol ebédlőt, párizsi bronzot vagy francia bőrmunkát, ó-német kézimunkát, angol útikészletet. Az azonban nem szükséges, hogy a holmi az illető országokban készült legyen, csak az, hogy a megfelelő karaktere legyen. Ez a külföldi árúra való vágyakozás természetesen akkor is érvényesül, ha valamelyik vevő nem készen vásárolja bútorait vagy iparcikkeit, hanem a mikor azokat valamelyik honi iparművésznél rendeli meg. Akkor is többnyire franciásan, németesen, angolosan, belga módra vagy bécsiiesen akar berendezkedni, de csak nagy ritkán magyarosan.

Minden magyar, a kinek szívében fekszik a nemzete, ennek fenntartása és fejlődése, köteles ez ellen harcolni. Ne higgye senki, hogy csak amolyan mellékes fényűzés a művészet, melyet, mint sok más kulturális ügyet, pusztá frázissal le lehet tárgyalni. A művészet nem diszítése a kulturának vagy annak legszélsőbb, legfinomabb ágazata, hanem maga a kultúra, az alapja, életereje, életfenntartó vére, a mint azt az emberiség története az őскеzdetttől fogva igazolja. A Magyar Iparművészeti Társulat sem akarja kínai fallal körülvenni a magyar művészetet, sőt szívesen látja, ha művészeink a külföld művészeti és technikai fejlődésén okulnak. De megköveteli minden művésztől a kit pártol, hogy ezeket az idegen befolyásokat feldolgozza s a ma-



MAZAS AGYAGEDÉNYEK
TERVEZTE
GRÓH ISTVÁN.

KÉSZITETTE
URBÁN ANDRÁS,
ROZSNYÓI FAZEKAS.



ELLENZŐ BÓRBÖL.
TERVEZTE NAGY SÁNDOR.
KÉSZITETTE FISCHHOF JENŐ.



A SZEGEDI IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS EGYIK TERME.



RÉSZLET AZ ORSZ. M. KIR. IPARMŰVÉSZETI ISKOLA CSOPORTJÁBÓL.



MAZAS AGYAGEDÉNYEK.
TERVEZTE GRÓH ISTVÁN.
KÉSZÍTETTE URBÁN ANDRÁS, ROZSNYÓI FAZEKAS.



FESTETT NAPERNYÓ.
MIRKOVSKYNÉ-GREGUSS GIZELLÁTÓL.

gyar lényeghez és karakterhez hozzáilleszszé.

De nemcsak az a feladata, hogy a művészeket a magyar művészetnek megnyerje, hanem az is, hogy a közönséget is, a mely támasza legyen az új demokratikus szépművészetnek, a magyar művészet táborába gyűjtse. Ezért rendez a társulat nemcsak a fővárosban, hanem a vidék kiválóbb városaiban is kiállításokat, a melyeknek nemcsak az a hivatásuk, hogy a közönség ízlését általánosságban fejleszszék, hanem az is, hogy a magyar nemzeti stílusnak, a magyar nemzeti művészetnek propagandát csináljanak.

Szegeden érzésben és gondolkodásban tösgyökeres magyar lakossághoz fordulunk. Bárha itt keletkezne olyan forgószél, a mely a magyar nemzetet minden idegen módtól, minden idegen jellegtől megszabadítaná. Csak akkor, ha ezt elértük, ha nemcsak a nyelvünk, a gondolkodásunk és érzésünk lesz magyarrá, hanem a munkáink és tetteink is, teljesülhet Széchenyi jóslata: „Magyarország nem volt, hanem lesz“. Mert hadd mondassék meg még egyszer, hogy „Tettében él a nemzet, nemcsak a nyelvében.“

Diner-Dénes József.

A SZEGEDI KIÁLLÍTÁS.

Az a rohamos fejlődés, a melynek Budapest a kiegyezés után színhelye lett, mintha az egész ország erejét fölszívta volna: vidéki városaink, a melyek közül nem egynek az élete a múlt század derekáig jóval pezsgőbb volt, mint mai fővárosunké, fejlődésükben megakasztattak, sőt többnyire hanyatlásnak is indultak. A magyar faj életrealóságának a fényes jele, hogy jóllehet a falusias Buda és Pest világvárosi konturjainak a megalkotásához és kitöltéséhez az egész or-

szág java erőinek a közreműködésére volt szükség, alig két évtized múlva, hogy a más népek történetében is páratlan összpontosításnak megfelelően fejlődésükben megakadtak, vidéki városaink jórészt ismét talpra állottak, sőt fejlett városi élet keletkezett nálunk oly helyeken is, a melyek ilyenek történelmi viszontagságaink miatt évszázadokon át megszűntek volt színhelyei lenni.

Egész sorával dicsekedhetünk ma a vidéki városoknak, a melyek modern fejlődése ha egyelőre nem is versenyezhet, de lépést tart a fővároséval s a melyek külső élete nem kevésbbé eleven mint a hazánknál előrehaladottabb külföldi országok vidéki nagy városaié. Míg azonban ez utóbbiak zöme társadalmi és közgazdasági jelentőségén kívül kulturális szempontból véve is mindmegannyi jelentős gócpont, a mi vidéki városaink kulturális szerepe jóval jelentéktelenebb, mint a minő a fővárosunkéval helylyelközzel szinte vetekedő külső életüknek megfelelően.

Különösen a kultura legszebb virága, a művészet az, a melynek vidéki nagy városainkban alig van eddigelé tenyéryni megmívelt talaja. Ennek oka ismét viszontagságos multunkban rejlik, mely művészeti hagyományainkat megsemmisítette. A korunk tehnikai haladásával karöltve fölbujánzott művészeti szurrogátumok nálunk ez oknál fogva nagyobb mértékben rontották meg a közízlést, mint bármely más nyugateurópai országban. Semmi sem természetesebb, mint hogy a magyarság a művészetet fölösleges fényűzésnek kezdte tekinteni s közállapotaink évszázadokon át oly súlyos voltánál fogva amúgy is rég fonnyadó virágai szinte végkép elhervadtak.

A modern magyar művészetet szinte mesterséges eszközökkel kellett megalkotni s mint jóformán egész modern kulturális életünknek, úgy ennek is mindmáig Budapest a kizárólagos színhelye. Természetes létföltéte: a közönség közszükségletképen nyilvánuló mű-

pártolása itt sem olyan, hogy egészséges és tartós fejlődésnek a kizárólagos alapjául szolgálhatna. Lelkes férfiak társadalmi buzgólkodásának, az államtól támogatott művészegyesületeink fáradhatatlan tevékenységének azonban sikerült elérni azt, hogy az általános közöny fővárosunkban megtört s a közönség és a művészet kölcsönhatása, az igazi művészi élet e legfontosabb jelensége, már is szembe-tűnő módon nyilvánul.

A főváros közönsége azonban még nem az egész magyarság, s bár ízlése, érzülete, fölfogása országszerte mértékadó, a vidéken is szunnyadnak erők, a melyek hathatós közreműködése esetén kulturánk tartalmasabbá válik. A művészet terén ez erőket eddigelé csak egyoldalúan aknázták ki, a mennyiben hol kisebb, hol nagyobb tehetséggel megáldott vidékiekből toboroztuk össze művészi gárdánk javát. Ez pusztán itt lévén meg működésének a föltételeit, elenyészően csekély kivétellel Budapesten telepedett le s a főváros miliójének, közönségének a hatása alatt áll, még akkor is, ha külföldi tanulmányait önállóan fölhasználva a vidékről merít tárgyat és hangulatot.

Ez az oka annak, hogy az igazat megvallva eddigelé csak budapesti művészetről beszélhetünk. Valóban magyar művészetéről csak akkor lehet majd igazán szó, ha ennek mozgalmából az egész ország, a főváros és a vidék egyaránt, kiveszi részét, ha művészetünket az egész nemzet érdeklődése istápolja, fejlődését a körültekintő gondossággal helyes útra terelt közízlés irányítja.

A képzőművészetünk iránti érdeklődés országszerte való fölkelésének s a közízlés javításának és fejlesztésének a legjelentősebb és legközvetlenebb hatású eszközei a vidéki műkiállítások. A festészet és szobrászat alkotásaiból a legutóbbi időkben a vidék nem egy városában sikerrel rendeztek ilyeneket. E siker élénk jele vidéki közönségünk nemesebb ideálok iránt való fogékonyságának s biz-

vást sarkalhatta a Magyar Iparművészeti Társulat vezetőit arra, hogy az irányításuk mellett dolgozó mesterek alkotásainak a javát az ország nagyobb vidéki városaiban bemutassák.

Művészi iparunk első vidéki kiállításának a színhelyéül Szeged városát szemlélte ki, az Alföld ez eleven, mozgalmas metropolisát, a mely egészséges, pezsgő társadalmi életén kívül, a kulturális tevékenység terén is nem egy fényes jelét adta annak, hogy tisztában van nagyvárosi jelentőségével s föladataival, a melyre a nemzet közjavanak a gyarapításában, erkölcsi, szellemi és anyagi haladásának az előmozdításában hivatott.

Kiállításunk befogadására Szeged város közönsége, a mely művészi iparunk első vidéki debutje iránt előzetesen élénk érdeklődést tanúsított, közművelődési palotáját engedte át, a melynek öt termében az Iparművészeti Társulat kebeléből kiküldött bizottság a szegedi képzőművészeti egyesület közreműködésével könnyen áttekinthető módon, ízléses és változatos csoportosítással helyezte el a javát annak, a mit mestereink a legutóbbi két év alatt az iparművészet terén alkottak. Az iparművészetünk jelen állását feltűntető s a lehetőség szerint művészi hatású interiórök képében csoportosított munkákon kívül, a kulturpalota lépcsőházában iparművészeti iskolánknak a párisi kiállításon bemutatott mintagyűjteménye nyert elhelyezést. A kiállítás így a rövid, de annál küzdelmesebb múlt árán elért s külföldön is elismerést aratott jelen állapota mellett biztató perspektívát nyit iparművészetünk jövőjébe is.

Iparművészeti iskolánk gyűjteményének a részletes ösmertetésével e folyóirat ismételten is foglalkozott; beható méltatását ennél fogva bizvást mellőzhetem. A tárlat többi részében is sok az ösmert dolog, a mint hogy rendezői a kiállítás helyét és célját tekintve igen helyesen nem is kívánták mestereinktől, hogy merő újdonságokkal vegyenek részt

benne. Mindazonáltal ilyen is bőven akadt itt, sőt egy-két igazi meglepetés is, a mely iparművészetünk egészséges fejlődésébe és életrevalóságába vetett hitében bizonyára meg fog erősíteni minden elfogulatlan műbarátot s egyben arról tanuskodik örvendetes módon, hogy mestereink immár nem pusztán a jelentősebb erkölcsi és anyagi sikerrel eddig elé még csak fővárosunkban kecsegtető kiállítások alkalmából feszítik meg erejüket, mint még pár év előtt is, hanem szakadatlanul magasra törő, új utakat kereső, állandó és intenzív munkásságot fejtenek ki műhelyükben.

Mint természetszerűleg minden műkiállításon, úgy a szegedibe is újat lelt egy-két gyöngébb darab, általában véve azonban színvonala talán még előkelőbb, mint a számra nézve jóval gazdagabb s így kevésbé sikerült munkákban is inkább bővelkedő budapesti tárlatainké.

A szegedi kiállítás színvonalát nagyban emeli a király ő felsége tulajdonában levő műtárgyak csoportja s az Országos Iparművészeti Múzeum ide küldött válogatott gyűjteménye modern műtárgyakból, a melyeknek tanulságos pendantjául szolgálnak Herpka Károly régi ötvösművek után készült galvanoplasztikai másolatai. A királyunk részéről átengedett műtárgyak sorában látjuk Horti Pál régies színhatású, modern formájú, zománcos díszű ékszerládikáját, Rintel Géza nemesbbé tett népies motívumokkal díszített, modern ízü ezüst írókészetét, néhány szobadísznek való pompás szoborművet, több zománcos és ötvösmunkát. A székesfőváros által följánlott két hódoló felirat zománcos díszű kötésével egészíti ki e csoportot. Ez utóbbi két munka láttára alighanem másnak is eszébe jutott, hogy a fővárosunk birtokában levő műipari tárgyak minél nagyobb számban való átengedése vidéki kiállításainkra már csak azért is üdvös volna, mivel műpártolás dolgában ottani törvényhatóságainak is buzdító például szolgálhatnának, a mire úgy látszik nagy szükség van.

Az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum gyűjteménye nagyrészt annak a javából áll, a mit a kis plasztika nálunk a legutóbbi két fővárosi műiparkiallításon bemutatott. A magánkiállítók túlnyomó része szintén ösmert alkotásokat küldött be, a melyeket azonban többnyire néhány új és általában örvendetes haladásról tanuskodó munkával gyarapított.

A műasztalosok közül Bodon Károly tanuskodik nagy haladásról, a kinek különösen hálószoza-berendezését nemcsak butorai ízléses, egyszerű s modern formájáért, de olcsóságáért is ki kell emelni. Diszkrét módon előkelő a hatása Mahunka Imre hálószozájának, gondos technikájánál fogva tűnik föl Zimonyi György hasonló célú szobaberendezése, a melyet magyaros motívumokkal kevert s kellő mérséklettel alkalmazott faragványok díszítenek. Nagyobbszabású s kellő színvonalon álló munkákkal Budapestről még a Butorcsarnok-szövetkezet s Thék Endre (zongora és pianino) szerepel.

Egy-két választékos, de ismert darabbal még számos fővárosi műasztalos vesz részt első vidéki tárlatunkon. Valamennyinek erős versenytársa akadt a szegedi műasztalosok sorában Lengyel Lőrincben, a kinek ebédlöje az Iparművészeti Társulat legutóbbi pályázatán ezekkel első díjat nyert Raffay László tervei nyomán alkotta meg s hálószozájával is méltán sorakozik a szintén akkor, de első díjjal kitüntetett Bodon-féle hálószoza mellé. Ezek a pályadíjnyertes intériőrök a fővárosi műasztalosok kivitelében a legközelebbi iparművészeti kiállításon Budapesten is láthatók lesznek. Épp azért művészi értékükre vonatkozólag ezúttal csak annak a konstatálására szorítkozunk, hogy a kereskedelmi miniszterium segítségéből kitűzött pályázat, a melynek célja művészi, de polgári igényeknek megfelelően olcsó bútorok tervezése volt, nemcsak a papiroson vált be, de a valóságban is s a mindennapi életben bizonyára szintén mihamar éreztetni fogja üdvös eredményeit.

A bútorok a szegedi kiállításon a kulturpalota négy kisebb termét töltik meg, a képet, a melyet intériörök módjára csoportosítva nyújtanak, még változatosabbá teszik az ezek keretébe illeszkedő s az iparművészet különböző ágait képviselő díszítő rendeltetésű műtárgyak. Igazán feltűnésre méltó Mirkovszkyné Greguss Gizella égetett bársony függőnye, a melyen kívül a rendkívül leleményes és ötletes művésznő finom ízlésre valló, modern színvonalon álló, változatos alkotásainak egy egész gyűjteményével külön is szerepel. Ez utóbbiban szintén égetett bársonyból készült gyönyörű báli bársonybelépője a legszebb, a melynek fényes sárgásbarna alapján pompásan érvényesül a beégetett tompított tónusú rajz pávaszemekkel átszótt lendületes vonalainak a ritmikus játéka.

Mintaszerű még Mirkovszkyné fehér-selyem napernyője, a melyet leheletszerű finomsággal, akvarell-módban festett virágokkal hintett tele, oly sajátos eljárást követve, a mely a színeket az idő viszontagságai ellen megóvjá.

Az Iparművészeti Társulathoz való szorosabb csatlakozás esetén szép reményekre jogosít a szegedi államilag segélyezett nőipariskola, a melynek gyűjteményes kiállítása már most is kitűnő technikai vezetésről tanuskodik. A művészi igényeknek is megfelelnek Polyák Mariska és Nedomaczy Koviana hímzései, Arany Irén csipkelegyezője. Karaszy Piroska selyemmel hímzett magyar stílusú párnája, mely Sebestyén H. terve nyomán készült, rajzban ügyes, színezésében azonban kissé erős; ugyanez áll Ujváry Ilonka hímzett székéről, a mely a kézi ügyességnek valóságos remeke, de a modern iparművészet elveinek ellene mond, mivel strukturájában és díszítésében egyaránt oly kényes, hogy még ünnepies alkalommal való használatra sem alkalmas. Budapestről Konderth Mária és Sebestyén Arthurné szerepel művészi kézimunkákkal, Gyarmathy Zsigáné varrottasokkal, a melyeken kívül a textil-

művészetet itt még Kovalszky Sarolta, a pozsonyi szövőiskola s a torontáli szőnyeggyár képviseli általánosan ismert szövött alkotásaival s Kabay Dánielné csomózott selyemmunkáival.

A bőrművesség terén szép haladást mutat Nagy Sándor, aki merész tárgyait most már vonalaikban is sikeresen egyszerűsítette úgy, hogy a bőrmetszés technikájának megfelelnek. Stílszerű tervezeteinek pontos kivitele Fischhof Jenőt dicséri.

Vasmű aránylag kevés került a szegedi kiállításra. Sárváry Jánoson kívül csak a pozsonyi Marton állított ki e nemben figyelemreméltót. A szegedi állami fa- és fémipari szakiskola néhány gondos kivitelű kovácsolt vas gyertyatartóval, domborított rézművel s egy ügyes besztású, egyszerűbb formájú könyvszekrényvel szerepel. Nem mindenben helyeselhető a hódmezővásárhelyi agyagipari gyakorló műhely iránya, illetve mintáinak a megválogatása. Ez az intézet egész sor rajzban biztos és technikájában korrekt agyagedényvel szerepel. Ezek anyaga és formája azonban nem harmonizál, színhatásaik sem összhangzóak. Bármily bravúros technikájuk, az egyszerű fehér mázas agyagnak nem felelnek meg a komplikált formák, a melyeket az edények mutatnak. A komplikált formákkal ismét a népies díszítés ellenkezik; motívumai nem simúlnak hozzájuk. Hogy ez utóbbiak fölfrissítésének s általában elkorcsosulásnak indult népies agyagművességünk új életre keltésének mi a módja, azt szintén a szegedi kiállításon s ezúttal először Gróh István mutatja be Urbán András rozsnői fazekasnak agyagedényein, a melyeket ez vezetése alatt készített.

Gróh István, a budapesti iparművészeti iskola jeles fiatal tanára, a kereskedelmi miniszter megbízásából több felvidéki fazekasmestert keresett fel, hogy a konvencionális hálójából kivezesse s egyszerű eszközeinek megfelelő, de művészi irányba terelje munkásságát. Fára-

SZIVARSZEKRÉNY.
TERVEZTE WÍEGAND EDE.
KESZÍTETTE NAGY JÓZSEF.



TEKÉZŐ ASZTAL.
LEFKOVITS ÉS TÁRSÁTÓL.
BUDAPEST.





KÖNYVSZEKRÉNY.
TERVEZTE IFJ. RAINER KÁROLY.
KÉSZÍTETTE RAINER KÁROLY.
SZEGED.



SZALONSZEKRÉNY.
TERVEZTE FARAGÓ ÓDÓN.
KÉSZÍTETTE ZWICKL ADOLF.
SZEGED.



TOBBRÉTEGŰ MARATOTT ÜVEGEDÉNYEK.
SOVÁNKA ISTVANTÓL, ZAY-UGRÓC.



RAPOPORT-FÉLE ZOMÁNCOS MUNKÁK.
KIÁLLÍTJA A „MAISON MODERNE“ BUDAPEST.

dozásának első eredménye a feljebb említett edénysorozat, a mely modernebb formáin kívül díszítő motívumaiban is valóságos megújodást mutat. Lényegükben véve a motívumok a régiek, csak nagy mértékben megfinomodtak s fölfrissültek, a természetes eredetük jobban van hangsúlyozva rajtuk, mentek a heraldikai stilizálástól, a mely, mivel figyelmen kívül hagyták a természetet, fazekasaink ornamentikáját konvencionális módon megmerevedetté tette s arra ragadta őket, hogy az így elveszett művészi hatást rikító vonásokkal pótolják. Ez utóbbiaknak a Gróh tervezetei nyomán készült agyagedényeken nyoma sincs többé; a jeles mester azonban az ellenkező véglet felé sem akart közeledni az anyag, a technika és a forma harmóniájának a rovására. Urbán fazekas edényei távolról sem oly előkelő hatásúak, hogy a szalónokba díszül ajánlhatnók; de ha helylyelközzel a mester keze a rajzban nem is biztos, naiv, üde hatású díszítésüknél többnyire helyes formájuknál fogva alkotásait bizonyára a legkényesebb ízlésű műbarát is méltatni fogja arra, hogy ezekkel előszobáját, konyháját díszítse s ily módon az ízléstelenségekkel szemben a művészi szellem újabb tért hódít majd oly körökben, a melyekhez eddigelé még bajosan férközhetett. Ez utóbbi oknál fogva foglalkoztam e látszólag jelentéktelen agyagmintákkal behatóbban s a szegedi kiállításon résztvevő, de eddig nem említett jeles mesterek, a kik, azt hiszem, maguk is a jó ízlés apostolainak tartják magukat, bizonyára nem fogják rossz néven venni, ha — terem kimerülvén — alkotásaikról rövidebben emlékezem meg, mint a hogy megérdemelnék. A fejlettebb agyagművességet a Zsolnay-gyár pompás eozin-edényei képviselik kiállításunkban. A művészi üvegedények sorában ezúttal is Sovánka többretegű maratott s színompájukban újabb haladásról tanúskodó műveie az elsőség. Az első magyar üvegyár részvénytársaság herencsvölgyi hutájából nagy bravúrral készült

köszörült kristályedényeket küldött Szegedre, a melyek bizvást fölvehetik a versenyt az ilynemű külföldi importtal, a melyeknél azonban jóval művészesebb, stílus szempontjából harmonikusabb hatású az a két hengeres formájú, domború motívumokkal élénkített tompafényű és ibolyaszínű díszedény, a mely szintén onnan került ki. Ez utóbbi irány követése volna művészi szempontból a fontosabb, mivel ez felel meg jobban az anyag természetének s művészi feldolgozásának. Az üvegmozaik jeles művelője, Róth Miksa, néhány régibb munkáján kívül, újabb hatások kieszeléséről számol be. Lapos lombdíszű mozaikívmezőjén az ebből kiemelkedő opaleszcens üvegből készült domború granátalma motívumainak a hatása gyönyörű; szép hasonló szabású cseresznye-frieze is, míg magyaros liliomsora kissé szürszagú, színezésében nem harmonikus. A zománcművesség terén Rapoport nagyobb méretű rézedényeken sajátos technikájával új hatásokat keres. Munkáit Spiegel Frigyes, a Maison moderne vezetője terjeszti s állította ki Szegeden. Hibján és Roger szintén kvalitásos s a megszokott színvonalon álló zománcos ékszerekkel szerepel. Még azoknak is, a kik első szereplése óta nagy várakozással viseltettek működése és fejlődése iránt, nagy meglepetést szerzett Huber Oszkár, a ki sajátos hatású craquelé-zománcával a legutóbbi iparművészeti kiállításon tűnt fel. Ily módon díszített s helylyel-közzel újabb alakzatokat mutató csészéin és tálcaín kívül Szegeden egész sor modern szabású pompás zománcos násfával szerepel. E művei egyaránt meglepnek rajzuk lendületes és természetes voltával s gyönyörű, friss színhatásukkal. A modern francia ötvösség befolyását nem lehet elvitatni ezektől a násfáktól, a melyek enyhén stilizált virágai azonban sok eredetiséggel és természetességgel formálódnak szebbnél szebb csokrokká, zománcos felületük összhangzó színakkordja pedig oly üde és

friss, hogy már ez magában véve is megkülönbözteti Hubert alkotásait színhatásaikban többnyire betegesen bágyadt idegen mintaképeitől. A melleleg mondva rendkívül mérsékelt áron közrebocsátott Hubert-féle násfákra, mint sajátos alkotásaira büszke lehet a magyar iparművészet, a mely számottevő csak addig marad, a míg a megkezdett úton haladva s korával lépést tartva európai színvonalon áll. Erről az útról mestereinket aligha fogja eltéríteni avatatlanok disszonáns hangja, a minőt Szegeden is hallottunk. Az Alföld metropolisának művelt közönségét az avatatlanok e lármája szintén nem tévesztette meg s így a szegedi kiállításnak bizonyára meglesz az az eredménye, a melyet rendezői joggal reméltek.

Divald Kornél.

A BÉCSI MINIATÜR-KIÁLLÍTÁS.

Az osztrák székváros minden nyáron gondoskodik magának vonzó erőről, melylyel idegenforgalmát emelheti s az érdeklődők figyelmét magára terelheti. Tavaly ilyenkor a Gutenberg-kiállítás alkalmosságát ragadta meg, most, július 21-én a csöndes Kaiser Josephsplatzi udvari könyvtár termei nyíltak meg ismét, hogy rejtett kincseik legrejtettebbjeit tárják fel a közönségnek, azokban a kézirat- és miniatűr-gyűjteményekben, melyeket a Habsburgok világhatalma századokon át összehalmozott és gyarapított.

A közönség ma már keveset tud erről az elfeledett művészetről, a miniatűr betűfestésről, melyet a középkoron át homályos celláikban a világ örömeiről lemondott szerzetesek oly sok türelemmel, annyi aprólékos gonddal gyakoroltak mécsaik szemrontó fénye mellett. Pedig a könyvsajtó feltalálása előtt ezek

a másoló barátok nemcsak a művelődés terjesztésében szereztek maguknak érdeket, de az illusztráló művészet egy önálló ágának vetették meg alapját s emelték azt oly tökélyre, melynek csodás technikai alkotásai utólérhetlenek azóta s eredeti frissességükben maradtak maig is fenn.

Álljunk meg csak a Karabacek udvari tanácsos által rendezett s a díszes udvari könyvtári épület egész termét elfoglaló gyűjtemény körüli szemlénkben, mindjárt az első üvegszekrény előtt, mely a biblia első sorozatos ábrázolását foglalja magában, a híres bécsi „Genesis“ töredékét. Két tuczat bibor pergamen levél, arany-ezüstös unciál-írással, színesen illusztrálva, s keletkezésében az V-ik századig nyúlva vissza. A keresztény és római felfogás sajátos keverékét mutatja, hogy József egy római köpenyt hagy vissza Potifár kezeiben. Érdekes a VI-ik század kezdetéről a két Dioscorides-codex is, számos gyógyfü ábrázolatával. Egyik címlapon a császári Juliana trónol. Az evangeliáriumok között egy gazdagon illusztrált köt le, Márk evangalista méléző alakjával s a szöveg számos apró, színes nőábrázolataival. Valódi szecesszió egy középkori kolostorból. Azután remek biborkódexek, egy tipikus kánonlap (a szentháromság) majd kopt, örmény, ó-szláv kéziratok, tökéletes byzanci ornamentikával.

Gyönyörű példányok maradtak fenn a Karolingok idejéből is, melyekbe ír szerzetesek szőtték be ábrándos lombfonásaikat az ó-keresztény cirádák közé. Ott van képviselve Dagulf, a ki Nagy Károly parancsára Hadrian pápa számára a zsolnárokat ritka művészettel másolta és díszítette.

De magában Ausztriában is, p. o. Salzburgban, korán látjuk a miniatűr festészetet virágzásra jutni, majd a XII-ik századdal önállóan fejlődni s a XVI-ik századdal tetőpontját érni el. A technika minden nemét egyaránt művelik, így a trienti dóm misekönyve, mely a reichenau kolostorból származik, a bodeni tó mel-

lől szép gouache-okat mutat, gummiban oldott homályos színeivel s egész különlegességet képeznek a német népies iratokban a hősmundákhoz csatolt színes tollrajzok.

Általában Ausztria különösen gazdag értékes misekönyvekben s nagy műbecscsel bíró fejedelmi imakönyvekben. Maguk az iniciálék gyakran egész kis műremekek s korképek. Így a Miksa-grammatika iniciáljai, melyekben a miniatűr-festő megmutatja, hogy miként oktatják a herceget. Egyszerű közvetlenséggel, naiv bensőséggel hatnak ezek a német miniatűrök. A cseh iskola már ebbe egy kis szláv cseppet is vegyít. Ott van például a nagy Vencel-biblia, melynek iniciáljaiból a király szép fürdőlánya mosolyog elé pajkosan.

Am a pálmát mégis a franciák viszik el, kiknek a XIV. és XV. századból való miniatorai utólérhetlenek. Első sorban állanak itt a középkor utolsó idejéből származó allegorikus regények illusztrációi. Lorrisnak „A rózsá regényé“-ben a kivitel finomsága egészen elbájol. De még fokozódik bámulatunk René király regénye, a „Coeur d'amours épris“ látára, melyet valószínűleg a király udvari festője, Henry de Clerc illusztrált. Maga az ifjú Coeur alakja, a ki hajnalban olvassa a kő feliratát a tündérforrásnál, megérdemli a kiállítás megszemlélését. Boccaccio „Theseide“-je tizenhárom válogatott miniatűr tartalmaz, köztük az amazonok harcát. Burgundi Jó Fülöp imakönyve pedig egy kis szárnyoltárt utánó.

A két van Eyckkal lép fel a flamand irány. A brüggei Vrelant, a ki a jeruzsálemi krónikát miniaturálta, illusztrálja a „Roussiloni Gerard“ című regény díszkiadását is, mely Ghent átadását tárgyalja Merész Károlynak. Illusztrációi különösen a távlat kezelésével tűnnek ki. De a flamand művészet Habsburgkorabeli emlékei közt legtöbb érdeket kelt V. Károly császár erősen elhasznált állapotban levő imádságos könyve. Ehhez

hasonló érdekes darab Galeazzo Visconti, Milano hercege imakönyve is, fekete pergamenben, arany és ezüst betűkkel, az alakok pedig aranyabroncsos öltözetben. Megkapóan van kidolgozva Ferdinánd imakönyvében is szent Kristóf alakja.

Művészeti szempontból csoportosítva, a magyar tárgyú kiállítási darabok részint olasz, részint arab befolyásokra vezethetők vissza. Mátyás király olasz miniatorokat foglalkoztatott, a mint az a Corvinák egész sorozatából — köztük Plautus vigjátékaiból — kitetszik. Erre mutat a „Képes Magyar Krónika“ ábrázolása is, mely szent Istvánt mint harcost tünteti fel. De az olasz iskola legjelentékenyebb alkotásai annak a nagy allegorikai költeménynek miniatűrképei, melyben d'Ascoli V. Károly tuniszi hadjáratát dicsőíti. Mint kuriózumok érdemelnek figyelmet Dante „Commedia“-jának és Petrarca „Trionfi“-jának gazdag illusztrációin kívül a velencei fazekasok statutumainak szép „gouache“-jai s Cicero beszédeiben biborpergamenen egy király domborművű alakja.

Magyar történelmi vonatkozású Nisandzsi pasától „Nagy Szolimán“ története is, melyben a mohácsi ütközet kezdetét látjuk, balról a magyarokkal, élükön elől II. Lajos király aranyos fegyverzetben, jobbról a janicsárok s maga a szultán fehér lovon ülve. De ezenkívül egész sora tárul föl a XIII-ik századtól a XIV-ik századig terjedő arab könyvészetnek, sőt vannak lapok a Koránból a IX-ik és X-ik századig visszamenőleg is.

Említsük csak fel Galenus electuariumának arab fordítását figyelemreméltó figurális rajzokkal, továbbá Ibn Dzsemától az államtudományok kézikönyvét Dzsakmak mameluk szultán használtára. Ezer és egy epigrammot szentel Ibn Serif ugyanannyi lánynak a kegyetlen kéjenc s kairói nagy emír, Sejhu számára. Busiri Mohammed dicsőségét zengi meg aranyos betűkben; a makamáiról híres Hariri, bászorai selyemkeres-

kedő pedig mesés könyve, „A szerugi Abud Szajd átváltozásai“ egy 1334-ik évi másolatával van képviselve. Gazdagon illusztrált még Nadiri „Királykönyve“ (II. Ozmán uralkodása) s 102 éremképet tartalmaz a prófétáknak (Jézus, Mohammed), a kalifáknak és szultánoknak egy Ádám és Évától levezetett nemzetségrendje, a stambuli festőművész Hasszántól, arany alapon, gyönyörű szinezéssel és finom kivitelben. Egészen az exotikus elem lép előtérbe néhány gyöngéd hindu ábrázolásban, egy kínai Buddha-legendában, préselt fügefalevelekre alkalmazott csinos miniatűrökkel s egy hosszú göngyöleg bőrre festett ó-mexikói képes kézirat tarkabarkaságában.

A keleti miniatűr-művészet, mondhatni, igazi gyöngye a kiállításnak. De ezek közt is a persák bilincselik le legjobban érzékeinket, mint páratlan szépírók, betűfestők, könyvdiszítók és miniatüristák. Az ugynevezett „Ta'alik-írás“ különben is felettébb alkalmas az iráni faj veleszületett stíl-érzéke, szinpompája és fantáziája érvényesítésére. Az arabeszek buja szövevényeiből oly nevek világolnak felénk, mint Saadi, Hafiz, Firduzi, Dzsámi, Attár. Dsenderedsi Zádé például 1546—1595 közt egy sor ragyogó mintalapból valósgos fejedelmi albumot állított össze III. Murád számára. E lapok egyikén Saadi, a sirászi rózsakeretész arcmása üdvözöl, megcáfolva azt a hitet, mintha a Korán elvileg tiltaná az emberi forma képes ábrázolását.

„Bosztán“-jának (gyümölcsöskert) egy darabja is itt van. A másik nagy sirászi,

a borkedvelő Hafiz „Diván“-jának egy 1455-iki másolatával van képviselve, melyet B'abun szultánnak ajánlott. Aranytól, arabeszekedtől ragyog a „paradicsomi“ Firduzi „Királykönyve“, a mely halhatatlan versekben örökítette meg a búskomor Gh'aznai Mahmud szultán nevét. Dzsámitól, a persák utolsó nagy költőjétől „Jusszuf és Zulejka“ című regényének vadászjeleneteit szemlélhetjük, melyekkel egykor elragadta a herati udvart. Attár végre, a nizsapuri fűszeres fia, a persák legnagyobb bölcselője, kit Dsingiszlán emberei vertek agyon, főművével „A lény mibenállásáról“ — van képviselve.

Valódi kincs egy nyolczszögletű kis miniatűr-korán is 1545-ből, arany körpaizszsal, mely mikroszkopikus írásban az első szúrát, a „Dicsértessék Isten“-t tünteti föl. Végre Serif-ad-din Ali „Diadal-könyvében“ Tamerlán tetteit magasztalja, Dselal-ed-din el Kaimi pedig Sáhroh, a mongol császár fia és utóda számára „király“-ethikát“ ír. A legtöbb persa kódex remekmű, arannyal préselt, festett és diszített lakkba van kötve.

Mintegy négyszázra megy a kiállított darabok száma, melyek 12 századot foglalnak magukba, az V-ik századtól Krisztus után 1800-ig. Mekkora kincse az emberi szellemnek, mennyi nagy inspirációja, melyet a könyvnyomtatás szürke mestersége a könyvtárak poros zugaiba dobott félre, hogy most im ujra napvilágra hozva, a művészet tiszta ragyogásával tegyenek tanuságot elmulhatlanságukról.

—i.



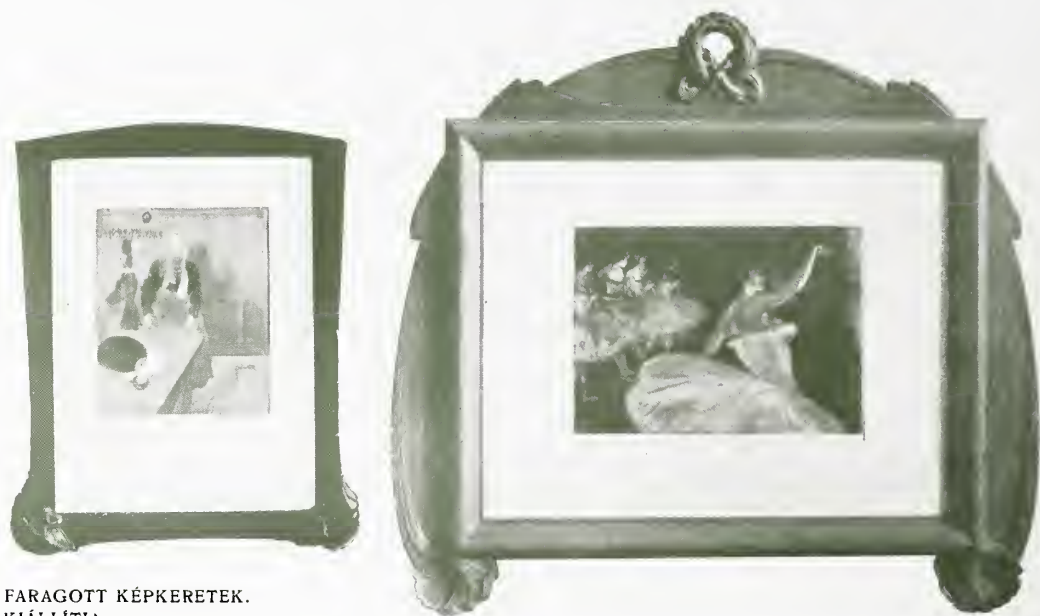
Zománcos násfa.
Huber Oszkártól.



DRÁGAKŐVEKKEL DISZÍTETT
ZOMÁNCOS NÁSFÁK.



TERVEZTE ÉS KÉSZÍTETTE
HUBER OSZKÁR, BUDAPEST.



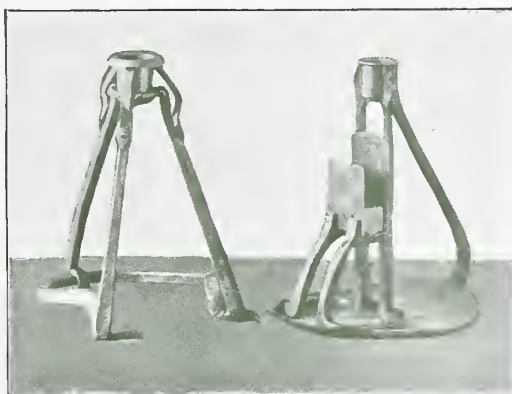
FARAGOTT KÉPKERETEK.
KIÁLLÍTJA
A „MAISON MODERNE“
BUDAPEST.



AZ ELSŐ MAGYAR ÜVEGGYÁR R.-T. CSOPORTJA.



„BOHÉM“
TELCS EDÉTÓL.



GYERTYATARTÓK KOVÁCSOLT VASBÓL,
TÁLALÓ ASZTALKA ÉS BŐRELLENZŐ.
KIÁLLÍTJA A „MAISON MODERNE“ BUDAPEST



KOVÁCSOLT VAS-RÁCS
ÉS FALI LÁMPA.
MARTON LAJOS ÉS FIA,
POZSONY.



SZÖVETTEL BORITOTT
KAROSSZÉK.
KÉSZITETTE
BERNSTEIN J. ÉS FIA
BUDAPEST,
ÉS KOVALSZKY SAROLTA
(N.-ELEMÉR.)

UNGVÁR ÉS SÁROSPATAK FAZEKASSÁGA.

Aminthogy földrajzilag közel esik egymáshoz ez a két város, úgy agyagiparuk is s főképp azok ornamentikája annyira rokon, hogy méltán szólhatunk róla egy helyen. Ez az agyagipar technikailag semmivel sem áll fölötté azoknak a magyarországi fazekassággal foglalkozó vidékekének, a hol még díszítenek a régi ornamentális anyag felhasználásával (Hódmezővásárhely, Torda, a Murányvölgy Gömörmegyében), sőt e szempontból mögötte marad pl. a modori, úgyszintén részben a dunántúli fazekasságnak.

A felső tiszamelléki ornamentika azonban, talán ép azért, mivel az itt készített árúk vevőköre meglehetősen szűk (Zemplén, Ung, Szabolcs nagy része és részben Abauj), annyira sajátos, hogy megérdemli az ismertetést.

E díszítési mód múltjáról — nem úgy mint Gömörben, a hol 100—200 éves fazekas munkák nagy tömege maradt reánk — keveset tudunk. Az a néhány régi kancsó, a melyet a sárospataki kollégium gyűjteményében őriznek, azt mutatja, hogy a mai „cifrázás“ alig van rokonságban a régebben divatos ornamentikával s a mellett a tétel mellett bizonyít, hogy a népies ornamentika meglehetősen rövid időközökben csak oly erősen elváltozik, mint a legfejlettebb díszítő stílusok, s ha a mai népies ornamentikából következtetni akarunk a rég elmúltra, igen óvatosaknak kell lennünk.

A főiskola gyűjteményében egy 1780-ból, egy 1827-ből és egy 1838-ból való kancsó mutatja a pataki agyagművesség fejlődésének menetét. Ezek közül az edények közül, a melyeknek mindennek domború díszítésekkel is el van látva, a legrégebbi a legérdekesebb; ennek festett díszítése erősen konturozott tulipánformákból áll, melyek nagyon emlékeztetnek a közelmúltban készített erdélyi

(tordai) edényekre. A domború díszítésményeket nem tekinthetjük rendes díszítési módnak, ezeket csak kivételesen alkalmazták időnként az ilyen jelentékeny tárgyaknál, a milyenek ezek a céhkancsók. Mintázófát fazekas, csak úgy mint ma, ritkán vett kezébe, s akkor sem csinált vele igazán szép dolgot.

A mai fazekasságnak igazi eszköze mindkét városban az ecset és a gurgulya (csurgató); ezek az eszközök határozzák meg jórészt a díszítésmények jellegét. Az a virág, melynek szirmai ecsettel könnyedén odahúzott levelek képezik s a melyet alul egy cseppentett gomb tart össze, csak úgy előfordul Hódmezővásárhelyen és Gömörben, akár az eszköz, a melynek használata közben a motívum született. A gurgulya öntése adja a vékonyabb vonalakat, indákat, kisebb csöppentett pettyeket, míg a nagyobb pettyeket festékbe mártott ujjhegygyel hozzák létre. A metszést — a gömörmezei fazekasságnak ezt a kedves eljárását — Ungváron alig gyakorolják, Patakon pedig egyáltalában nem ismerik. Úgyszintén ismeretlen a sgrafitto, az ecsettel festett díszítésmények körülkarcolása, a mi pedig mostanság Hódmezővásárhelyen és Mezőtúron igen divatos.

Szándékom első sorban azokat a formákat ismertetni, a melyeket kiváltképen az ungvári és a pataki göröncserek használnak. Hogy a leghosszabb életű, a múltból átvett formákon kezdjem, ilyen a sejtszerű tagokkal kitöltött háromszöges fríz, a mely az első ábrán látható. Akár így csúcscsal lefelé, akár megfordítva, gyakran fordul ez elő már a XVIII. század második feléből származó felvidéki edényeken.

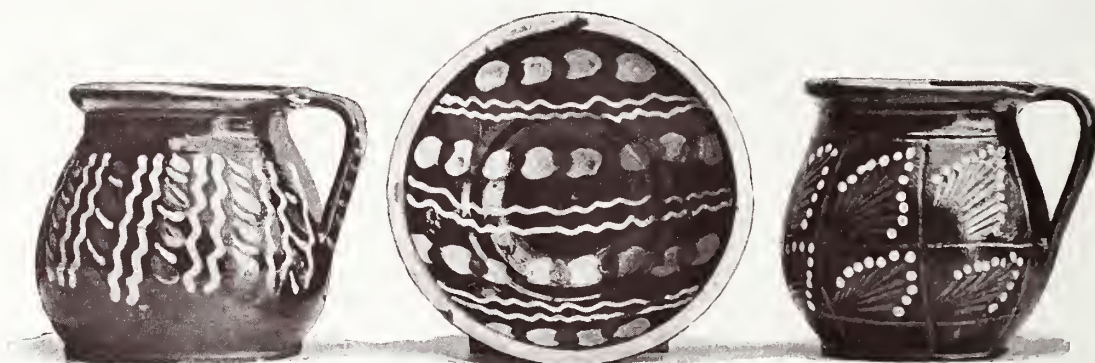
Ugyancsak a régebbi ornamentikából származtatom a félköríves fríz iránt való előszeretetet. Abban a formában azon-



1

2

3



4

5

6

UNGVÁRI
ÉS SÁROSPATAKI

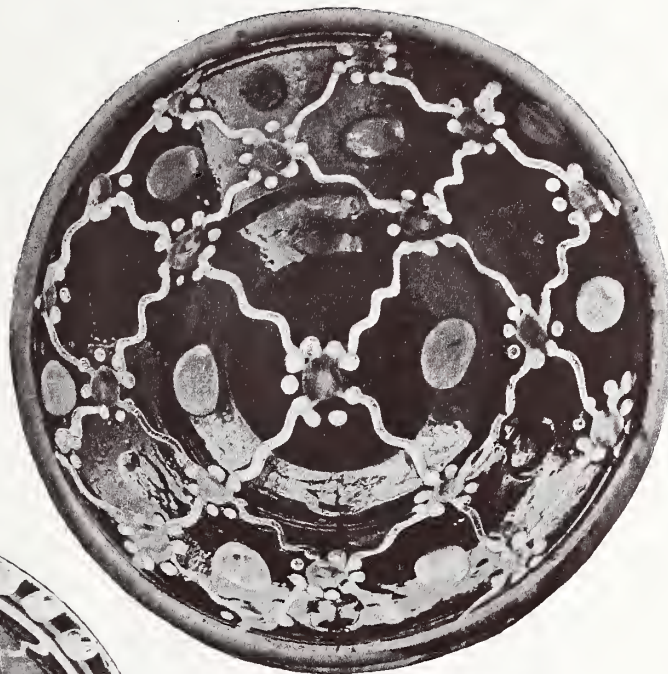


MÁZAS FAZÉKAK
ÉS TÁLAK.

7

UNGVÁRI
ÉS SÁROSPATAKI

8



9

GRÓH ISTVÁN
GYŰJTEMÉNYÉBŐL.

MÁZAS CSERÉPTÁLAK
ENGOBE DISZÍTÉSSEL.

10



ban, mint azt a XVIII. századbéli fazekas-ornamentikában látjuk, nem fordult elő az a díszítmény. A harmadik ábra mutatja, milyen szokatlanul töltik ki a félkörös tért az egyik sarokból kinövő levelek, melyekkel szemben a másik oldalon vízszintes vonalkák sorakoznak. Erősebben kiemelik a félkörös beosztást tányérok bekeretelésénél. Ilyen helyütt a félkör kettős; közbül pedig — a két párhuzamos körvonal között — pettyek sorakoznak, míg a félkör mezejét többekévesebbé tagozott virágok töltik ki.

Hengerded felületek díszítésénél nagyjából a következő ornamentális típusokra akadunk. Előfordul levelekkel és rózsákkal dúsan felruházott hullámvonalas inda (2. ábra), mely alakjánál, tömörségénél fogva erősen emlékeztet a népies szűr-és suba-hímzésekre. (A bemutatott példányon a levelek ecsettel, a rózsaszirmok festékbe mártott ujjhegygyel, a kisebb cseppek gurgulyával készültek.)

Gyakori az eset, hogy egyes különálló bokrok sorakoznak a fazék felületén köröskörül. Ismét más módja a hengerfelület díszítésének az, mely a 4. ábrán látható; gurgulya-vonallal behatárolt függőleges szalagokban egyes levelek, sőt néha virágok sorakoznak egymás felett. Igen gyakran egy körülfutó gyűrű képezi az ornament tengelyét, a melyre a virágok és levelek egészen mereven, mintegy felfűzve helyezkednek el egymás mögött.

Vége legszokatlanabb annak az ungvári fazéknak metszett díszje, melyet a 6. ábrán mutatunk be, a hol a négyzetes mezőkbe átlósan dűlt tüskés bokrok illeszkednek.

Rendkívül változatosak a tányérdíszítések, sőt mondhatom, hogy a kerekfelület díszítését sehol sem láttam oly sokféle-kép megoldani. A reprodukált öt tányér díszítése mind más-más osztáson alapul.

Van, a melyik két keresztező átmérőre helyezett virággal négy részre osztja a mezőt s a közökbe gyöngyös kört illeszt (7. ábra). Egy másikon hullámos gurgulyavonalak négyzetes mezőkre osztják a

felületet, s míg a metszéseket gyöngyös kör jelöli, a közökbe is körök illeszkednek (8. ábra). Rokon ezzel az, a melyen ugyancsak zárt mezőkre oszlik a tányérfelület, de a metszéspontokon a kötéseket rozetták képezik, a közökbe pedig olyan virágok vannak festve, melyeknél a tengely egy oldalán levélforma szirmok, más oldalon pedig gurgulyával húzott tüskeszerű ágak sorakoznak (9. ábra). Ez a különös formájú felemás virág igen jellemző a két város fazekasságára s csak náluk fordul elő.

Ugyancsak egyedül áll a magyar agyagipari ornamentikában az a forma, a mely az 5. ábrán látszik, a hol a tányért párhuzamos irányban haladó vonalak és ezek közé iktatott gyöngysorok díszítik. Vége a 10. ábrán bemutatunk egy olyan tányért is, a melynek kerületén román módra két egymást keresztező fríz fut körül, s az így származott mezőket elég durván töltik ki nehéz pettyes levelek.

Az ornamentikai sajátosságnál jóval kevesebb technikai sajátosság található a két város agyagiparában. Tehnikájuk ugyanaz az engobe technika, melyet fazekasaink országszerte gyakorolnak. Az ungvári agyag valamivel világosabb színű, mint a pataki, mely utóbbi kiegészítően vörös. Kedvenc alapszíne az ornamenteknek mindkét helyen a fekete (barnakő); ez a szín adja meg az egész vidék agyagmunkáinak jellegét. Készíté- nek ezen kívül Sárospatakon piszkos fehér engobe-öt is, s az ide való agyagipart úgy a budapesti országos, mint a párisi világkiállításon ilyen szennyes fehér, zölddel díszített edények által mutatták be, a melyek mind erre az alkalomra készültek. Pedig a közönséges vásári fekete edény sokkal szebb. Különben ugyanazokat a színeket használják, ugyanazon a módon, mint a gömöriek, a kiknek agyagiparát ugyane helyen két év előtt ismerttettem. Ki kell azonban emelnem, hogy a patakiak és ungváriak égető kemencéje sokkal praktikusabb,

főképp sokkal kevesebb meleget pazarol, mint a gömöriek nyitott katlana. Köpű-forma építmény ez, nagysága 500—1500 darab edény kiégetésére szabva. Oldaltól két átellenes kis nyílás szolgál a tüzelésre, elől egy nagyobb az edény berakására, s végre hátul kisebb nyílás is van; ez Ungváron csak a füstöt vezeti el, Patakon azonban e helyen elzárható kisebb nyílások a láng hatásának megfigyelésére szolgálnak. Az előállított árú igen olcsó (100 drb ára körülbelül 5 frt), csak a szegényebb néposztály szükségletének fedezésére jó s vagyonhoz bizony a fazekast nem igen juttatja. Sárospatakon még, melynek határa jó, a fazekasok, a kik különben földművelők is, elég módos emberek, bár számuk állandóan fogy s kályhakészítéshez már nem értenek, pedig valaha a pataki kályháknak jó híre volt a vidéken. Az ungváriak általában szegények, agyagiparukon sem látszik meg a fejlődésnek semminemű nyoma, a mit pedig az odavaló, meglehetősen régi állami agyagipariskola működése után némileg elvárhatnánk. Csak most lépett helyes útra az intézet, néhány hetes tanfolyamokat rendezve időnként fazekasok számára. Igaz ugyan, hogy rendkívül nehéz megküzdeni az ilyen szegénységben leledző iparosnak közönnyőségével, de mégis kell, hogy legfőbb célját minden szakiskolának a meglévő iparnak emelése képezze.

Gróh István.

KÜLÖNFÉLÉK.

A SZEGEDI IPARMŰVÉSZETI kiállítás. Méltó fényvel nyílt meg a Magyar Iparművészeti Társulatnak első vidéki kiállítása szeptember hó 8-án. Fontosságát e helyen nem méltatjuk, hiszen behatóan szólnak arról azok a cikkelyek, melyeket e füzetünk elején közlünk. Nagy jelentőségét egyébként az

a tény is igazolja, hogy annak megnyitására megjelent Zsilinszky Mihály államtitkár, mint a kormány képviselője.

Az államtitkárrel együtt érkeztek Szegedre Radisics Jenő min. tanácsos, az Orsz. Iparművészeti Múzeum igazgatója. Térey Gábor, az orsz. képtár igazgató öre és Huszka Jenő min. fogalmazó. A pályaudvaron megjelentek fogadtatására a törvényhatóság képviselőjében Kállay Albert főispán, László Gyula h. polgármester, Zombory Antal és Gaál Endre dr. szenátorok, Tóth Pál dr. főjegyző, Lázár György dr. orsz. képviselő, Gelléri Mór; a kereskedelmi és iparkamara részéről Weiner Miksa alelnök, a képzőművészeti egyesületet Csernovics Agenor alelnök, Erdélyi Béla igazgató és Nyilassy Sándor festőművész képviselték, ott voltak továbbá K. Lippich Elek, Fittler Kamill, Györgyi Kálmán, Pap Henrik, Faragó Ödön, Kulinyi Zsigmond mint a rendező-bizottság tagjai, Tergina Gyula dr. tanfelügyelő, Perjéssy László felső kereskedelmi iskolai igazgató és Reök Iván műszaki tanácsos.

A megérkezésnél László Gyula h. polgármester üdvözölte az államtitkárt néhány meleg szóval, mire Zsilinszky válasza után a társaság kocsira ült és bejött a városba s egyenesen a kulturpalotába hajtatott.

A megnyitás. Délután 3 órára nagyszámú, előkelő közönség gyűlt össze a kulturpalota előcsarnokában. Ott láttuk a rendező-bizottság tagjain kívül a város társadalmának minden jelentősebb tagját, a kultura barátait.

Pontban 3 órakor érkezett meg az államtitkár, a kit K. Lippich Elek üdvözölt elsőnek a következőkben:

Méltóságos államtitkár úr! Az a kiállítás, melyet Méltóságod a kormány küldöttkép ma itt megnyitni méltóztatik, legelső gyűjteményes jelenése a magyar modern művészi iparnak országunkban a fővároson túl. Nagy és szép pillanat ez, mert kulturánk egy újabb térfoglalását jelenti. A mi itt Méltóságod elé tárulni fog, nem más, mint a gyakran hálátlan termőföld és az elemek ajándékaira utalt magyar Alföldnek önkéntes meghódolása az emberi alkotó erő, feltalálás és ízlés munkája előtt, a mely munka csodatevő, mert életre tudja kelteni a követ is és gazdagodásnak és lelki örömeknek forrásává avatja a holt anyagokat.

Önkéntes meghódolást említettem, mert nem erőszakoskodni jött ide a művészi

ipar, hanem Szeged művelt társadalma kívánta meg. Ohajának megvalósítói, úgy mint a Szegedi Képzőművészeti Egyesület, a Szegedi Kereskedelmi és Iparkamara, valamint a törekvéseikben őket támogató Magyar Országos Iparművészeti Társulat képviselői örömmel üdvözlük itt Méltóságodat, tisztelettel kérve, hogy a kiállítást megnézni és érdeklődésében részeseíteni méltóztassék.

Utána Csernovics Agenor mondta el üdvözlését a szegedi képzőművészeti egyesület nevében. Beszédéből idézzük a következő részt:

Ha meggondoljuk, hogy hazánkban a fővároson kívül még iparművészeti kiállítás sehol nem volt, egyesületünknek tehát mintegy úttörő munkára kellett vállalkoznia; nem lehet csodálkozni azon, hogy ezen nehéz munkához nem fogott saját gyenge erejével, hanem azon igyekezett, hogy tapasztalt és lelkes segítő társakat szerezzen vállalkozása sikerének biztosítására. A Magyar Iparművészeti Társulat és a Szegedi Kereskedelmi és Iparkamara voltak azok, a kik velünk kezét fogva segítettek mai kiállításunkat létrehozni, s ha sikerünk lesz, annak oroszlánrésze ezeket, főleg pedig az előbb nevezett Magyar Iparművészeti Társulatot illeti, mely az anyaggyűjtés és rendezés nagy munkájának legnagyobb részét magára vállalta. Köszönettel, hálával tartozunk a nevezett egyesületeknek és őszinte elismeréssel a három egyesület kebeléből kiküldött rendező-bizottságnak, mely K. Lippich Elek min. osztálytanácsos úrral az élén vállalkozásunk sikerének, kiállításunk magas színvonalon tartásának érdekében valóban eredményes munkát végzett.

Az üdvözlő beszédekre az államtitkár a következőkben válaszolt:

Nagyságos Elnök urak! Mélyen tisztelt nagyközönség! Midőn hálás köszönetet mondok a méltóságos elnök úrnak hozzám intézett szívélyes üdvözlétéért, engedjék meg Uraim, hogy szívem őszinte érzelmét követve, melegen üdvözölhessem viszont mindazokat, a kik ezen iparművészeti kiállítás létrehozása körül fáradoztak.

Szerencsésnek érzem magamat, hogy a magyar kormány nevében, különösen pedig az iparművészeti ügyek élén álló Wlassics Gyula miniszter és védnök nevében őszinte elismerésemet fejezhetem ki úgy a Magyar Iparművészeti Társulat, mint különösen a Szegedi Képzőművészeti Egyesület és a Szegedi Keres-

kedelmi és Iparkamara iránt, mint amely testületek együttes lelkes működése tette lehetővé a mai fényes megnyitási ünnepély megtartását.

Első komoly kísérletnek tekintem ezt arra, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter által lelkesen felkarolt műpártolási szellem a vidéki városokban is felébresztessék; hogy a szép iránti szeretet és művészi finom izlés a nép szélesebb rétegeiben is elterjesztessék, állandóan meggyökereztessek.

Jól esik lelkemnek tapasztalni, hogy Szegednek lelkes társadalma volt az első, mely a miniszter messze kiható és nagy jelentőségű törekvéseinek magas célját megértette és a gyakorlati életben is megvalósítani megkísérelte. Világos tanubizonyosága ez annak, hogy itt erőteljes magyar nemzeti társadalmi élet lüktet, mert csak a hol ez van meg, ott jelentkezik annak szellemi nyilvánulása is a nemzeti kultúrában s ennek legszebb virágában: a művészetben.

Alig két évtized választ el bennünket azon korszakos jelentőségű királyi jóvendülés elhangzásától, mely a rommá lett Szegednek szebb jövőjét jósolta meg s mely azóta bámulatos módon be is teljesedett. A hullámsírból kikelt Szeged valóban szebb lett mint valaha volt.

De nekem úgy látszik, hogy Szeged társadalma és törvényhatósága nem elégedett meg a városnak csupán külső szépségével: ennél magasabb aspirációi vannak! Szellemi téren is jó példával kíván elől haladni hazánk vidéki városai között. Örömmel tapasztaljuk mindnyájan és tapasztalja a nemzet, hogy Szeged tudatosan rakja le jövődjének nagyságának alapját a szellemi téren tett új meg új alkotásaival s igen helyesen fogja fel vezető és irányító hivatását a szőke Tisza partjain levő alföldi népes magyar városok között. Palotáit megsemmisítheti az ellenség, megemésztheti a tűz, elseperheti egy új katasztrófa, de szellemi kincseitől és önereje által kivívott erkölcsi fölényétől semmiféle hatalom nem foszthatja meg.

Mintha csak egyszerre akarná kiküzdenni magának a szellemi műveltség minden feltételét: egyre gyarapítja tudományos, művészeti és ipari intézményeit; fokozatosan egyengeti útját annak, hogy a magyar Alföld kulturájának igazi metropolisza legyen.

Éppen egy évtized előtt volt az első szegedi képkiallítás, akkor még a Tiszazsalló termeiben. Azóta a nemzet ezer-

éves fennállásának emlékére pompás kulturpalotát emelt, melyben a képzőművészet remekei is állandó elhelyezést nyernek. Azóta Wlassics Gyula miniszter védnöksége alatt alakult a Szegedi Képzőművészeti Egyesület, mely több sikeres képképzés után íme most ezen ritka szépségektől ragyogó iparművészeti kiállítás létrehozására is vállalkozott. És még többet is tett e város intelligens közönsége.

Biztosítani óhajtván a jövőt, művészi tehetséggel megáldott szegedi ifjak segélyezésére ösztöndíjakat alapított; sőt már egyes kiváló polgárok is tettek e célra alapítványokat, — jól tudván, hogy a hol nagylelkű Maecenások akadnak, ott csakhamar megteremnek a művészet mesterei is.

Szeged ily bölcs és előrelátó intézkedések által valóban a hazai képzőművészetnek és a művészi iparnak hatalmas tényezőjévé lőn, s ezzel az egész ország tiszteletét vívta ki magának.

Íme ezen iparművészeti kiállítás is bizonyítja, hogy megértette a kor intő szövegét, midőn a külföldi előrehaladott nagy nemzetek városainak példáját követve, jelentékeny áldozattal és fáradsággal siet diadalra juttatni az iparművészetnek magasra emelt lobogóját.

Ez a tény felemelő hatással van reám, s azt hiszem mindazokra, a kik a kiállítás tárgyainak megszemlélése végett közlő és távolról ide sereglettek. Ez a céltudatos törekvés alapos reményt nyújt a további biztos haladás iránt.

A legélénkebb hazafias örömmel nyitott meg tehát a szegedi első iparművészeti kiállítást azon őszinte kívánsággal, hogy az itt látottak termékenyítő hatása alatt más hazai városok is igyekezzenek Szeged példáját követni és iparosaikat meggyőzni arról, hogy a művészetnek az iparra való alkalmazása által saját érdekeik mellett nagy mértékben mozdíthatják elő az életnek kellemeit, nemesebb és tisztább örömeit.

Mélyen hajtom meg zászlómat az iparművészet bajnokai előtt és felkérem a rendező bizottság elnökét, hogy a kiállítás tárgyait bemutatni szíveskedjék.

Az államtitkár ezután a kiállítás megtekintésére indult a rendezőség társaságában.

Az állami érmek odaítélése. A megnyitás napján délelőtt a rendező bizottság mint jury tanácskozott a két állami érem odaítéléséről, melyeket a kereskedelemügyi miniszter ajánlott föl kiváló műipari kiállítók jutalmazására.

A bizottság tanácskozásán K. Lippich Elek osztálytanácsos elnöke alatt résztvettek a rendezőbizottság tagjai közül: Gelléri Mór, Vig Albert, Faragó Ödön, Pap Henrik, Erdélyi Béla, Kulinyi Zsigmond, Nyilassy Sándor és Györgyi Kálmán.

A jury mindenek előtt kimondja, hogy hors concoursnak tekinti azokat a kiállítókat, a kik már bírják a kultuszminiszter állami nagy arany érmét. Ennek figyelembe vételével a bizottság javasolja a kereskedelmi miniszternek, hogy a két állami érmet Rainer Károly szegedi asztalosnak és az *Első magyar üvegyár* részvénytársaságnak, a tárlat e két kiváló kiállítójának adományozza.

Gelléri Mór indítványára elhatározta a bizottság, hogy kérést intéz a miniszterhez, engedélyezzen jövőben a vidéki iparművészeti kiállításokra öt állami érmet olyképp, hogy a jury, a kiállítások eredményéhez képest, legföljebb ennyi érmet ítélhessen oda a legérdemesebbeknek.

Végül fölkérni határozta a rendező bizottság a Magyar Iparművészeti Társulatot, hogy a kiállítást rendező Szegedi Képzőművészeti Egyesület és a Szegedi Kereskedelmi és Iparkamara nevében is köszönetet mondjon a kiállítóknak a részvételért.

Hegedüs Sándor kereskedelemügyi min. kir. miniszter a szeptember hó 24-én kelt leiratában értesítette a Magyar Iparművészeti Társulatot, hogy a jury javaslatához mindenben hozzájárul.



HORTI PÁL SZEPTEMBER HÓ 29-én tartotta fölolvasását a szegedi városház dísztermében nagyszámú előkelő közönség előtt. A fölolvasás címe *Szeccessio* s fölöleli úgyszólván a modern iparművészet keletkezésének egész történetét. A nagyérdékű fölolvasást a közönség lelkesen megéljenezte.



MŰIPARUNK VIDÉKI KÖRÚTON címmel Gelléri Mór, a szegedi iparművészeti kiállítás megnyitása alkalmából érdekes cikket írt a M. H. szept. 8-diki számába, a melyből közöljük a következő részt:

A műipari törekvések nehezen törtek maguknak utat hazánkban az újabb időben. A régi századokból fönmaradt műremekel újabban inkább csak muzeális jelleggel bírtak. Az újabbkori iparfejlesztési mozgalmak lelegején egészen elülről kellett kezdeni a műipar meghonosítását.

Lelkes úttörők fáradhatlan munkássága nyomán csak ritkásan sarjadzott a rügy, gyér volt a gyümölcs és csak lassan-lassan érlelődött. Az iparművészeti iskola igen szerény keretben indult meg, az Iparművészeti Múzeum több mint két évtizeden át pincehelyiségekben volt elrejtve s az Iparművészeti Társulat — megfelelő anyagi eszközök hiányában — csak lépésről lépésre tudott az általa képviselt ügy számára sikereket és eredményeket kicsikarni. Néhány év előtt azonban hatalmas lendület állott be ezen a téren is. A király megnyitotta az iparművészeti palotát, a műiparmúzeum fényes helyiségeibe sok új tartalmat vitt bele, az iparművészeti iskola is állandó hajlékot, friss erejű, invenciózus igazgatót kapott s ezek mellett az Iparművészeti Társulat is intenzívebb munkálkodást fejtett ki, karácsonyi és más alkalmas kiállításokat rendezett, pályadíjakat tűzött ki, tartalmas időszaki lapot indított meg, szóval minden irányban hathatós működést fejtett ki, mely a közönség érdeklődésével és rokonszenvével találkozott. Mindezeket az eredményeket fokozta Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszter amaz intézkedése, melylyel műipari tervek rendszeres készítésére és műipari minták, valamint kész munkák elkészítésére jelentékeny segítséget adott az Iparművészeti Társulathoz és állandó bizottságot szervezett az összegek reális fölhasználására.

E sokoldalú tevékenység következtében a közönség is élénkebb érdeklődést tanúsított a műipar iránt, mert helyesen mondja ez irány egyik úttörője: az iparban a művészet az, a mi a testben a lélek. Ez teszi elevenné, széppé, értelmessé és céltudatosná. Az iparművészet az emberi műveltség szükségleteinek szülötte és egyszersmind kielégítője.

Nagy és nemes föladat, hogy az embereket, a fogyasztók nagy zömét arra neveljük, hogy szükségleti cikkeiket ne csak azért szerezzék be, hogy ezek a hétköznapi szolgálatot teljesítsék, hanem azért is, hogy általuk az ízlést nemesítsük, finomítsuk. A lakás művészi földiszítése, az otthon ízléses berendezése pedig nemcsak a szemet gyönyörködteti, hanem erkölcsi szempontból is fontos, a mennyiben az otthon való tartózkodást kellemessé, vonzóvá, marasztalóvá teszi és némileg útját állja a kávéházi és korcsmai élet oly nagymérvű terjedésének, a mint ez, sajnos, a mi székesfővárosunkban divatban van. Nem is csoda. A kis ember lakása szerény, kopott,

rideg, tehát barátságtalan is. A kávéházak és korcsmák ellenben nagy lukszust fejtenek ki, bizonyos ízlést árulnak el s az emberek tódulnak e helyiségekbe, hogy az otthon fakóságát elfelejtsék. Hány ekzisztencia, hány családi boldogság megy ezen tönkre!

Tehát nemcsak az ipar, nemcsak a művészet szempontjából fontos a műipari ízlés fejlesztése, hanem erkölcsi és szociális szempontból is. Ezért kiválóan becses jelenség az első műipari kiállításnak a vidéken való megnyitása, mert ez az iparművészetnek népszerűsítését jelenti.



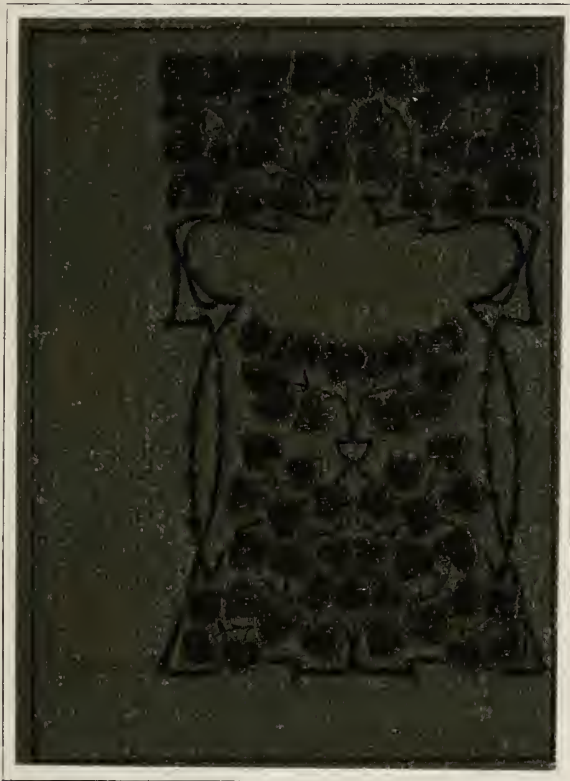
A MŰBARÁTOK KÖRE F. ÉVI november havában a Ferenciek-terén levő helyiségeiben kiállítást fog rendezni, a melyen a *hazai* iparművészeti alkotásoknak egész sorozatát akarja bemutatni. A midőn az érdekelt köröket a tervbe vett kiállításra figyelmeztetjük, egyúttal tudomásukra hozzuk, hogy a kiállításra vonatkozó bővebb felvilágosítást kaphatnak a kör titkárától, dr. Szendrei Jánostól (Budapest, I., Városmajor-u. 47.).



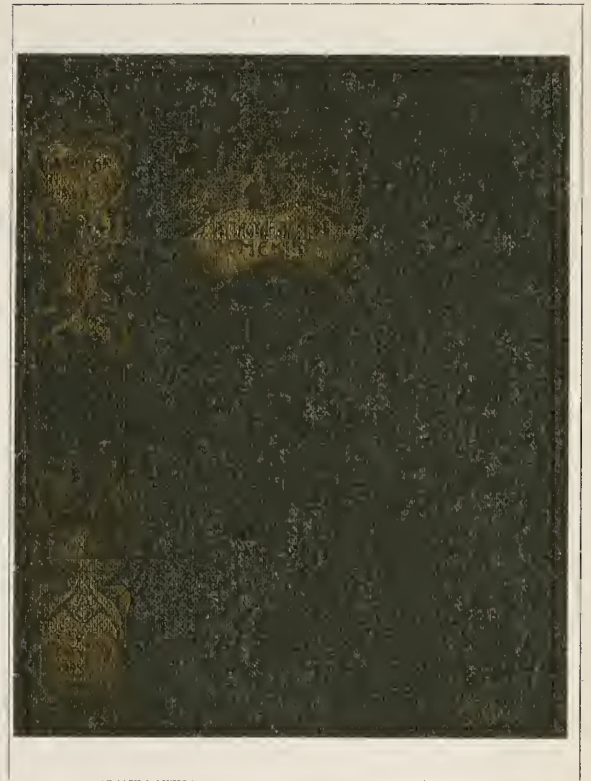
FEJÉRVÁRY GÉZA BÁRÓ TÁBOR-szernagyot, m. kir. honvédelmi minisztert ötven éves katonai jubileuma alkalmából — a honvédség, a csendőrség és a honvédelmi miniszterium több értékes ajándéktárggyal lepte meg, és pedig egy díszkarddal, vitrinás állványban levő díszalbummal, és egy fali kardtartó szekrényvel. Az összes emléktárgyakat a jubileum napján, augusztus 15-én, József főherceg adta át az ünnepeltnek. — A régi magyar sodronyzománcos motívumokkal ékített és drágakövekkel gazdagon kirakott díszkardnak hüvelyét *Háry* Gyula tervezte s *Hibján* Samu készítette. A szükséges modelleket *Loránfi* Antal mintázta meg, a damaskusi penge feliratának tausírozását, valamint a cízellálást ifjabb *Herpka* Károly végezte. Igen szép dísz tárgy, mely becsületére válik úgy a tervező művésznak, mint a terv kivívóinak.

Az albumtartó állványt, valamint a díszalbumot *Horti* Pál tervezte. Az albumtartó állványt, mely román ízü motívumokkal van díszítve, *Vukovits* Vladimir asztalosmester készítette, míg a vitrina vasmunkája *Sárváry* Jánosnak műve. Az album kötése kékes-szürke écrasé-bőr, melyen gazdag díszítésű, zománcos applikáció van helyenként kagylós alapon

A RÉVAI-FÉLE KÖNYVTÁBLA-PÁLYÁZAT.



1



2



3



4

1. SZ. AZ ELSŐ 200 KORONÁS DIJ NYERTESE. TERVEZŐJE BUGÁT IMRE.
2., 3. ÉS 4. SZ. MEGVÁSÁROLT PÁLYAMŰVEK. TERVEZTE HELBING FERENC.

türkizekkel és gránátokkal ékítve. Az albumot *Gottermeyer* kötötte be, a zománcmunkát pedig *Horti Pál* és *Hibján Samu* készítették. Belül az ajánlás tropheákkal díszített keretű akvarell, ugyancsak *Horti Páltól*.

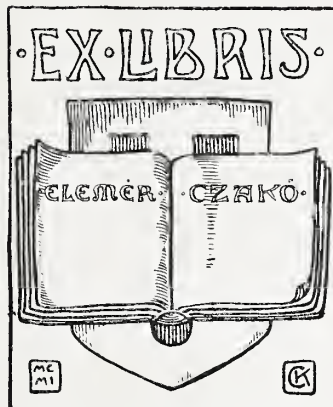
A kardtartó szekrény, egy monstruózus tervű és lehetetlen szerkezetű, túlterhelt faragású fali vitrina, a minőt manapság készíteni nem volna szabad. Hogy ki tervezte, nem tudjuk, de jobb is, ha az ismeretlenség homályában marad. A fafaragást *Fehér Sándor* szobrász készítette.

—o—

EX LIBRIS (A. M. A KÖNYVEKBŐL) szavak bejegyzésével jelezték régenten a könyvek tulajdonosai tulajdonjogukat.



Ex libris.



Tervezte : Csányi Károly.

A középkorban divatozó kézzel írott jelzéseket a XV. század vége felé artisztikusabb fa- vagy rézmetszetű, illetőleg nyomtatott cédulák váltották fel és ezzel kapcsolatba jutott a könyvtárjelző lapocska a művészettel is. A könyv e művészi ékessége újabban kezd ismét divatba jönni. Ezúttal olvasóinknak két magyar ex-librist mutatunk be. Tervezője Csányi Károly.

☉

A GRAFIKUS MŰVÉSZETEK JELENLEGI ÁLLÁSA.* III. A fametszet az imént letűnt évszázadtól kezdve indult új virágzásnak és pedig az úgynevezett fehérvonallas fametszet formájában. A gravu-

* L. két előbbi számunkat.

res en manière criblée (Schrottschnitt) divatja, a melyet főleg a XV. század második felében gyakoroltak, nagyban hasonlít a mai fehérvonallas fametszet technikájához, a XVIII. században is találkozunk egy-egy hasonló példával, de tulajdonképeni fejlődésének magaslatára ez az amerikai tónusos fametszet csak a XIX. század utolsó negyedében jutott. Ha őszintén kell ítéletet mondani felőle, az nem szólhat az elragadtatás hangján. A különbség a régi klasszikus facsimile-metszések, melyekben a Dürerek szelleme jelenik meg előttünk, és a mai fehérvonallas modor közt röviden az, hogy a régi rendszer mellett a művész a fa hosszába vágott dúcára maga rajzolta vonalakban művét s metszőkésével a fából a vonalon kívül minden részt kimélyí-

tett, vagy szintén maga vagy valami hivatásos metsző, úgy hogy a befestékelt dúc lenyomatán ugyanazok a vonalak tűntek elő, mint a mit a művész maga rajzolt. Míg ellenben a tónusos fehérvonallas fametszetnél a keresztbe vágott fa dúcára fotomechanikai eljárással kopirozzák a mintaképet, a mely többnyire természet vagy kép utáni felvétel, tehát minden vonalat nélkülöz. Ez után a mai fametsző a rézmetsző szerszámaival a rézmetsző technikáját utánozva fog hozzá vésőjével vonalakat mélyíteni a dúcra, a mely vonalak a lenyomaton azonban nem feketén látszanak, mint a rézmetszetnél, hanem fehérén, azaz a fény ki van vésve szisztematikus vonalakkal.

Ez a modor jó ideig nagy elismerésnek örvendett, különösen Amerikában,

legmagasabb fejlettségi fokának hazájában. Az esztétika már régóta keveset tart felőle, a gyakorlatból pedig mindinkább kiszorúl. Vesztét a fehérvonalas fametszetnek az okozza, hogy olyan eszközökkel akar érvényesülni, a melyek nem hozzá valók. A tónusok, a chiaro-scuro alkalmazásával és a természethűségre való törekvéssel oly távoli célt tűzött ki magának, melyet szín stb. nélkül el nem érhet. Már magában a szerzőszámban is egy nagy félreértés rejtőzik. A véső csak a rézmetszet eszköze, csak annál bír festőiességet, mélységet létrehozni, a fametszetenél alkalmazva, mindezeknek csak úgyszólván árnyékát adja. Ha tehát egy műtechnika egy eo ipso elérhetetlen célt tűz ki maga elé és hozzá még az adott anyagot hamis módon használja föl, természetszerűleg vezet a stílszerűtlen eltévelyedéshez. Szerencsére a legújabb időben visszatértünk a jó útra e téren is. Igazi művészek kezdik gyakorolni a facsimile-fametszést; a fehérvonalas fametszet utolsó hívei pedig az autotipiának esnek áldozatul.

Megmérhetetlen jelentősége van még a fametszetre a galvanoplasztika fejlettségének, különösen az utolsó 25 évben, a nagyszabású kiadványok idejében. Egy fadúc még talán többet szenved a nyomás alatt, mint egy rézlap. Először részletek válnak le a rajzról, majd az egész dúc is könnyen megrepedhet. Ma már rendszeren csak kevés számú luxuspéldány nyomatik az eredeti fadúcról; különben pedig galvanoplasztikai klisé készül az eredetiről, a melyből tetszésszerű szám áll aztán a nyomtató rendelkezésére. Mihelyest egyik megsérül, azonnal ki lehet cserélni. Ezeknek az újításoknak gazdasági szempontból óriási a hatásuk, soha nem remélt magaslatra segítették a sokszorosítást. Különbség ugyan még mindig van az eredeti fadúc és cinkmásolatának lenyomata közt, — de csak a szakértő finomult szeme előtt.



AZ 1900. ÉVI PÁRISI NEMZETKÖZI kiállítás alkalmából a francia köztársaság elnöke több honfitársunkat tüntette ki a becsületrend keresztjével, a kik a kiállítás sikerét előmozdították. A kitüntetettek között a hazai iparművészetnek több lelkes előmozdítója és munkása van, a kik a becsületrend következő fokozatait kapták: Ráth György, főrendiházi tag, a Magyar Iparművészeti Társulat elnöke, a

commandeur-keresztet; Szalay Imre, a Nemzeti Múzeum igazgatója s a Magyar Iparművészeti Társulat alelnöke, továbbá Radisics Jenő, az Orsz. Iparművészeti Múzeum igazgatója, Szterényi József, miniszteri tanácsos, Fittler Kamill, az orsz. m. kir. iparművészeti iskola igazgatója, a tiszti keresztet; Hegedüs Károly, a Tehnologiai Múzeum főigazgatója, Faragó Ödön, felső ipariskolai tanár, Thék Endre és Jungfer Gyula nagyiparosok, Bálint Zoltán műépítész a lovagkeresztet.



A NYOMDÁSZ SZAKOKTATÁS kérdése Magyarországon is mindinkább közelebb jut a megoldáshoz. A nyomdászinasok Budapest iskoláiban már az idei tanévben jó részben külön csoportba fogva részesülnek oktatásban. A kereskedelemügyi miniszter több rendbeli ösztöndíjat tűzött ki nyomdászifjak számára külföldi tanulmányútra. És végül a „Könyvnyomdászok Szakköre“ október havában kurzust nyit azoknak a szedőknek, a kik a modern mesterszedésben és alnyomati lemezek vésésében akarnak némi jártaságra szert tenni. Örömmel vesszük tudomásul ezeket a jelenségeket, mert nálunk a nyomdászati termékek megjelenési formája messze mögötte marad még általában az iparművészet követelményeinek. Pedig legfontosabb tényezők egyike arra nézve, hogy az ipar egyszerű eszköze, az ólombetű a művészet rendületlen és szakadatlan közvetítőjévé fejlődjék — a jó szakoktatás, a melynek keretében a nyomdászat ipara mellett annak művészetéről szerezhetni gyakorlati tanulságokat. A szedő- és rotációs-gép már úgy is fenyegeti a Dürerek és Holbeinek művészeti hagyatékát a tipografiában; a művészet segítő keze vezetheti ez iparágat csak magasabb célok felé.



A DILETTÁNSOK IPARMŰVÉSZ-kedése épp oly hasznos lehet magára az iparművészetre nézve, mint akár a zenénél. Sajnos, még ma mélységes ür tátong a házi művészkedés és a szakszerű iparművészeti tevékenység között. Ha majd ugyanannyi kiállításlátogató forgatja a vésőt, ecsetet, poncolóvasat stb., mint a mennyi hangversenyhallgató játszik maga is hangszeren, akkor következik el csak valósággal a demokratikus művészetek diádala. A dilettantizmus a tehni-

kák megértésére és a művészi alkotások megbecsülésére vezet. Az iparművészet mesterei pedig ne féljenek a dilettáns versenytárstól. Az igazi szakember csak nyer a felköltött érdeklődés által.

Angliában és Németországban a laikusok iparművészkedésének jelentőségét már régtől fogva méltányolják. Több iparművészeti egyesület vette programjába a dilettánsok célzatos pártfogását és nevelését. A tanítgatás és kiállítások rendezése mellett azonban ügyelnek arra, hogy a dilettánskodó túl ne becsülje magát, úgy hogy a dilettáns szó magánáluk komoly jelentőségre tett szert és értelme szerényebb körű tevékenységet jelöl az új felfogás szerint. Legmegfelelőbb megnevezése: házi művészkedés. És ezt különösen nőekkel szemben kívánatos hangsúlyozni, a kiknek mindegyike fontos hatással lehet e tekintetben is az egész családra.

A női dilettantizmusnak legnagyobb táplálói a női divatlapok. Ezek szabásíveken és konyharecepteken kívül iparművészeti tervezeteket is közölnek olyan tárgyokról, melyeket házi művészkedéssel is el lehet készíteni az otthon díszéül. Fájdalom, a mi magyar nőink e tekintetben a külföld szeméjére vannak utalva. A magyar divatlapok jó része idegen cikkek fordítása mellett idegen klisékkel szolgál közönségének, természetesen ennél fogva, hogy az ízlés, a mit terjesztenek, sehogysen illik a magyar iparművészet szelleméhez. Sőt akad olyan divatlap is, mint pl. a bécsi Wiener Mode magyar kiadása (Divat Szalon), a mely nem átalja közönségét egyenesen megtéveszteni a magyar iparművészet felől. Ez a folyóiratocska a „Budapesti iparművészeti múzeumból“ címzésű rovatában harmadrendű bécsi iparművészeti tárgyak kopott képeit közli. — Becsületes eljárás ez? Bécs befolyásától amúgy is óvakodnunk kell; az ellen pedig egyenesen tiltakozunk, hogy bécsi holmik ajánlásával valaki a Magyar Iparművészeti Múzeum és Magyar Iparművészeti Társulat jó hírnevét kompromittálja.

Ezzel kapcsolatban egyúttal elmélkedhetünk a fölött is, hogy a nemesebb értelemben vett hazai dilettantizmusra mennyivel több gondot és figyelmet kellene fordítani, ha azt akarjuk, hogy az ipari és egyéb művészetek segítő társát leljük föl benne.

PÁLYÁZATI ÜGYEK.

PÁLYÁZAT. A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT a kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr Ó Nagyméltósága által rendelkezésére bocsátott államségélyből a következő pályázatot hirdeti:

1. Terveztessék egy díszoklevél, a mely a kereskedelemügyi miniszter 2000 koronás állami nagy díjjal együtt az illető kiállítónak kiadatik.*

2. Az oklevél rajzában annak rendeltetése megfelelően kifejezve legyen. Az oklevél nagysága, alakja, valamint a kidolgozásnál használt technika (tollrajz, akvarell, szénrajz stb.) a tervezőtől függ.

3. A pályamunkának kidolgozása lehet ugyan vázlatos, de annyira érthetőnek kell lennie, hogy abból a művész intenciója mindenben felismerhető legyen. Kívánatos azonban, hogy a tervező pályaművének egy részét, pl. egy tizedét olyképpen kidolgozza, hogy abból a végleges rajz kidolgozásának módjára következtetni lehessen.

4. A rajzon a következő szöveg felüntetendő:

*A Magyar Iparművészeti Társulat
folyó évi karácsonyi kiállításán ki-
állított tárgyai alapján*

N. N.

..... asztalos mesternek

*jeles munkájáért
a kétezer koronás állami nagy díjat
adományozom.*

Budapest, 1901. hó n.

.....
kereskedelemügyi m. kir. miniszter.

5. A jogos művészi igényeknek és a pályázat feltételeinek mindenben megfelelő pályaművek díjazására két díj szolgál, és pedig I-ső díj 600 korona, II-ik díj 400 korona. A 600 koronás első díjjal jutalmazott pályaműnek szerzője ezen felül még 400 koronát kap a sokszorosítás alapjául szolgáló végleges rajzért, a melyet esetleg az oklevél eredeti nagyságánál nagyobb méretben kell készítenie s a mely rajznál a jury eset-

* A 2000 koronás állami nagy díjat a társulat kiállításain résztvevő kiállítók legérde-
mesebbje kapja, a mesterségre való tekintet
nélkül. *A szerk.*

leges észrevételeit figyelembe vennie kell. Ez a rajz kiváratra két hó alatt elkészítendő.

6. A pályabíróság a következő tagokból áll:

Elnök: *Czigler Győző*; tagok: *Alpár Ignác*, *Béla Henrik*, *Fittler Kamill*, *Gelléri Mór*, *Nádlér Róbert* és *Vig Albert*.

7. A pályázatokon csak magyar honpolgár vehet részt.

8. A „Magyar Iparművészet“ a pályaművek bármelyikét díjtalanul közzéteheti.



Szalmásy János megvásárolt pályaműve.

9. Az összes pályaművek legalább nyolc napig kiállítandók az Országos Iparművészeti Múzeumban.


10. A pályázat titkos. Ezért a pályaművek jeligével legyenek ellátva s ugyanazzal a jeligével bíró zárt boríték tartalmazza a szerzőnek nevét és lakását.

11. A pályázat 1901. december hó 15-én déli 12 órakor jár le, a mely időpontig a pályaművek beküldendők a Magyar Iparművészeti Társulat titkári hivatalába (Budapest, Üllői-út 33/37).

Kelt Budapest, 1901. évi szeptember havában.

A Magyar Iparművészeti Társulat
elnöksége.



ELDŐLT PÁLYÁZATOK. LAPUNK szerkesztősége a Révai Testvérek irodalmi intézet r.-t. megbízásából egy díszbekötési táblára pályázatot hirdetett, a mely szeptember hó 15-én járt le. Beérkezett mindössze 126 pályamű és ezek fölött döntött a jury szept. hó 17-én. A bíráló bizottságnak tagjai voltak Fittler Kamill, Benczúr Béla (Rauscher Lajos helyett) Györgyi Kálmán, Révai Mór és Gottermayer Nándor. Örömmel konstaltta a bizottság a pályázatnak rendkívüli sikerét, a mennyiben azon aránylag sok abszolút becsű munka került elbírálás alá. A bizottság az első, 200 koronás díjat *Bugát Imre* pályaművének ítélte oda, a II. százötven koronásat pedig *Förk Ernő* tanárnak. A többi pályamű közül megvásárolták *Helbing Ferencnek* három rajzát, *Rintel Géának* és *Szalmásy Jánosnak* pedig egy-egy rajzát. Valamennyi pályamű szeptember hó 17-től 26-áig ki volt állítva az Országos Iparművészeti Múzeumban. E helyen felszólítjuk a „Magyar“, „Reliure“, „Fáy András“, „Totyoka“, „Révai III“, „Ez“, „Fehér rózsák“, „Nyár“, „“ jeligés művek szerzőit, hogy „“ pályamunkájuk esetleges megvétele végett Gottermayer Nándor urat (Budapest, IV., Királyi Pál-utca 5) felkeressék.

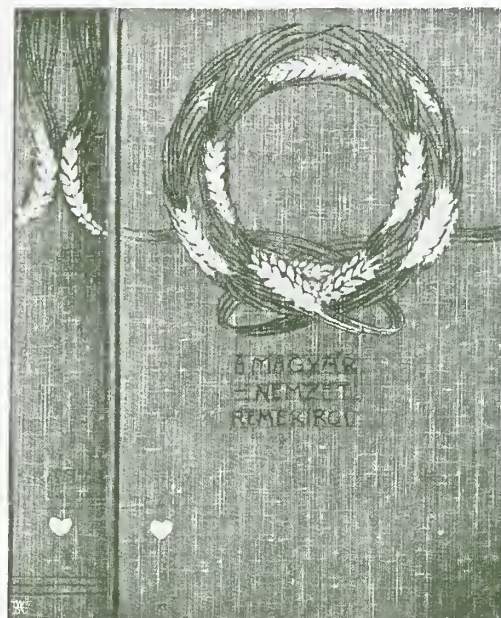
A második pályázatot egy cimbalom tervrajzára a Magyar Iparművészeti Társulat írta ki, abból az összegből, a melyet a kereskedelemügyi miniszter pályázatukra rendelkezésére bocsátott. Ennek határideje is szeptember hó 15-én járt le, a melyre beérkezett mindössze huszonegy pályamű. A bíráló bizottság, mely *Czigler Győző* elnöklése mellett *Alpár Ignác*, *Fittler Kamill*, *Gelléri Mór*, *Vig Albert* és *Schunda V. József* tagokból állott, szeptember hó 25-én döntötte el a pályázat sorsát. Az első 250 koronás díjat a bizottság egyhangulag *Förk Ernő* pályaművének ítélte oda, a második díjat azonban nem tartotta kiadhatónak, de megvásárolta 80 koronáért *Kiss Géza* építésznek (Berlin) pályaművét.



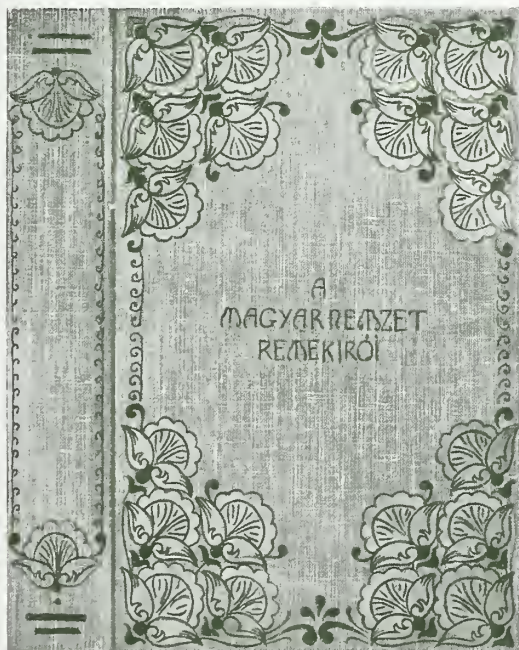
MUNKÁSLAKASOK BERENDEZÉSI tervezetére hirdet pályázatot a düsseldorfi Iparművészeti Múzeum útján a Munkáslakásokra ügyelő Egyesület a



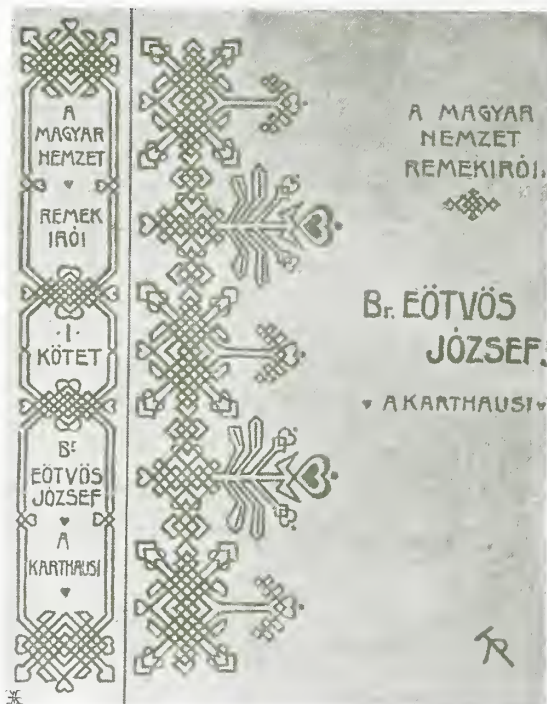
A II. 150 koronás díj nyertese.
FÖRK ERNŐ TERVE.



Megvétel.
RINTEL GÉZA TERVE.



SZEMELVÉNYEK A RÉVAI-FÉLE KÖNYVTÁBLA-PÁLYÁZAT PÁLYAMŰVEIBŐL.



SZEMELVÉNYEK A RÉVAI-FÉLE KÖNYVTÁBLA-PÁLYÁZAT PÁLYAMŰVEIBŐL.



BÁRÓ FEJÉRVÁRY GÉZA ötvenéves katonai jubileuma alkalmából, a m. kir. honvédség s csendőrség s a m. kir. honvédelmi ministerium részéről
fejlesztett album fődílapja.

TERVEZTE S A ZOMÁNCMUNKÁT
KÉSZÍTETTE HORTI PÁL.

A DRÁGAKŐ- ÉS GYÖNGYHÁZ FOGLALATOKAT
KÉSZÍTETTE HIRJÁN SAMU.



Báró FEJÉRVÁRY GÉZA
 ötvenéves katonai jubileuma alkalmából,
 a m. kir. honvédség s csendőrség
 s a m. kir. honvédelmi ministerium részéről
 felajánlott díszkard.

TERVEZTE HÁRY GYULA,
 A ZOMÁNCMUNKÁT
 KÉSZÍTETTE HIBJÁN SAMU,
 A PLASZTIKUS MINTÁKAT
 LORÁNFI ANTAL,
 A CIZELLÁLT ÉS TAUSÁLT MUNKÁKAT
 IFJ. HERPKA KÁROLY.

Krupp-féle gyárral egyetemben. 2850 márka van díjul kítüzve. Beküldési határidő f. é. október 15. Bővebb felvilágosítással szolgál: Rheinischer Verein in Düsseldorf, Aderstrasse 1.



TAPÉTA TERVEZETEKRE 2000 márka díjat tűzött ki a marburgi tapétagyár (J. B. Schaefer). Beküldési határidő f. é. november 1. Kivántatik tapéta egy szalon, egy férfi-, egy nappali és egy előszoba számára a megfelelő frízekkel. A rajz mérete 470 × 550 mm. nagyságú legyen. Díjat nem nyert pályaművek megvételéi ára 100—150 márkában van megállapítva.

KÜLFÖLD.

A DARMSTADTI MŰVÉSZKOLONIA kiállítása. Ernő Lajos hesszeni nagyhercegnek a művészetek iránt való rajongása s bőkezű adományai révén alakult a darmstadti művészkolónia, mely úgy a szépművészetek mint az iparművészet terén alkotott műveit ez év tavaszán mutatta be a nagyvilágnak. A főkapuban két magas, egymáshoz ferdén álló pylon tartja a nagy velumot, melynek egymás felé eső stukkós oldalait *Bürck* Pál dekorálta 4 frízzel és két oldalsó alakkal, melyek az emberiségnek a fizikai és morális szép iránt való törekvéseit szimbolizálják. E főkapun át jut az ember a kolónia otthonába. Parkozott kertben, magaslaton áll az „Ernő Lajos-ház“, a hét művész fogadó- és társalgótermével, valamint műtermeivel. Szemben lenn vele van egy képkiallítás számára emelt nagyon is exotikus szerkezetű ideiglenes csarnok.

Benn a kertben épültek ugyancsak a művészek otthonai, a 2 *Glückert*-házzal, továbbá *Keller* és *Deiters* házával egyetemben. Van ezenkívül még játszó-ház színpaddal, virágház és egy nagy vendéglő.

Az egész telep beosztását, bejáratainak, házainak és kertjeinek összes építészeti terveit, az egy *Behrens* Péterét kivéve, részint egyedül, részint adott iniciatívával *Olbrich* J. M., az ismert nevű volt bécsi építész tervezte az ő erőteljes egyéniségével. Ez a telep a maga teljességében, valamint a házak belső díszítései,

és teljes berendezése, képezik a kiállítást. *Olbrich* az építész, *Habich* és *Bossett* a szobrászok, *Behrens*, *Christiansen*, *Patriz Huber* és *Bürck* Pál festőművészek, fáradhatatlan szorgalmuk révén alkották meg a tengernyi sok munkát, mely fennen hirdeti minden vonalon a teljes művészi szabadság diadalát. Valamennyi vállvetve dolgozott egymással és egymásnak, hogy mentül szebbé legyen otthonuk, hogy abba a kiállítás végén beköltözve, tovább folytassák a megkezdett munkát, a művészi szabadság és a modern stílus jegyében. Hogy ismertést is adjak és ítélkezzenek a kiállítás felett, arra rövid a részemre adott tér, mégis meg akarok azonban említeni egyet-mást arról, a mi bennem maradandó benyomást vagy visszatetszést keltett. — *Olbrich*, az építész, sok minden szépet alkotott, de nézetem szerint csak az architektúrában. Belső díszítései, úgyszintén bútorai nagyon szárazak lettek, szövegein, szőnyegein valamint egyéb sík díszítésményein a díszítést túlgeometrikussá és merevvé tette. Mint az intériőrök művésze, legkimagaslóbb *Patriz Huber*, ki a kis *Glückert*-házban, valamint más egyéb dolgaiban megmutatta, hogy alaposan gondolkodó iparművész, ki harmóniát és egységet tud adni szobáinak s a ki erős egyéniségével helyén tud banni minden anyaggal. — *Behrens* Péter is sok szépet alkotott, mint iparművész nagyot haladt, intériőrjei mégis darabosak. Egyénisége tagadhatatlan. Reám azonban sok minden tárgya túlzott kerettség benyomását kelti. Nagyon szép kettős hálószobája, saját házában az emeleten és fehér ebédlője is érdekes munka, zeneterme azonban már túlbizarr és nem kényelmes, míg férfi-szobája teljesen hidegen hagyott. — *Olbrich* otthonával sehogy sem tudtam megbarátkozni, sokkal jobb a *Habich* háza, melynek összes berendezése ismét *Patriz Hubert* dicséri. *Christiansen* háza igen érdekes, úgy kívül mint belül. Rajta látszik meg legjobban mint berendezőn a piktor. Szép színhatásokat tud elérni, valamint hangulatot is úgy dekorációival mint színes ablakaival s a bútorai sem rosszak, színakkordja azonban kissé egyhangú és túlsok benne a vörös és a violett.

A nagy *Glückert*-ház belső díszítései és bútorai ugyancsak *Olbricht*-től valók, az egy *Hall*-t kivéve, a melyben van valami egyöntetűség, a többi szobái azonban már ridegek, míg rózsafa-szalonja nem szalon s egyáltalában teljesen elhibázott dolog,

úgyannyira, hogy szinte sajnáltam a nemes, szép anyagot.

Keller és *Deiters* házai nem lépnek fel nagy igényekkel, s találtam bennük egyet-mást, a mi megnyerte tetszésemet, különösen *Christiansen* tapétái. — *Habich*-nak az *Ernö Lajos*-házon a bejáratnál van két kolosszális alakja kőbe faragva, mesterkélten *Michel Angelo*-allűrökkel, továbbá ugyancsak a főbejáró ajtaja mellett jobbról-balról 2 bronzalak-oszlopon, túlgótikus ízűen stilizálva, a mi azonban semmit sem von le jóságából. — *Bosselt* mint éremvéső és klisplasztikus, sok mindenfélét állított ki. *Bürck* pedig mint dekoratív festő szerepel úgy a főbejáraton festett dolgaival, a mit már említettem, valamint az *Ernö Lajos*-ház fogadótermének falain is érdekes képeket festett. Atelierjében pedig különböző, a folyóiratokban már egyrészt közölt sikerdíszítményei és egyéb rajzai vannak kiállítva, van ezenkívül még egy külön kiállítás használati tárgyakkal, szövetek és tapéták kiállítása, hol az érdekes, jó és szép vegyesen váltakozik a bizarral, lehetlennel és a szélsőségig vitt eredetiség-hajhászással. — No de, a hol ennyit alkottak össze oly rövid idő alatt, ott rossznak is kell lenni. Biztató kezdet ez azonban, a melynek kissé elhamarkodott kiállítása a kolónia tagjainak kétségbevonhatlan tehetségéről és lankadatlan munkálkodásáról tanúskodik.

Könnyű azonban nekik, a kik oly mecenással bírnak, mint *Ernö Ágost nagyherceg!*

H. P.

A BAJOR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT Münchenben a *Kohleninsel*-en nagyobb szabású iparművészeti központot akar létesíteni, a mely eszme a társulat nemrég megtartott 40 éves jubileumán vetődött fölszínre. A szigeten több műterem fog épülni egy nagy ünnepi és kiállítási csarnok körül. *Th. Fischer* már a részletes tervezetet is elkészítette. Az összes költségek 3 millió márkára rúgnak. A város a telket 100 esztendei időtartamra engedte át ingyen e célra.

A NÉMET IPARMŰVÉSZETI MŰZEUMOK és társulatok kiküldötteinek legutóbb Münchenben tartott ülésén *dr. J. Brinckmann*, a Hamburgi Iparművészeti Múzeum igazgatójának indítványára, a párisi kiállításból kifolyólag, kimondták, hogy ezentúl német iparművészeti tár-

gyakkal kiállításokon csak akkor vesznek részt, ha az általuk a jury-vel szemben felállított szabályoknak érvényt biztosíthatnak. Főkvíválmaikat három pontban foglalták össze:

1. A hol egy felsőbb bíróságnak — egy csoport-jury vagy egy felsőbb-jury-nek (jury supérieur-nek) — az a feladata, hogy a tulajdonképeni szakférfiakból álló első jury határozatait revidálja, ott ennek a bíróságnak mindig az illető osztály-jury véleményéhez kell igazodnia, mint azt az 1851. londoni világkiállításon és 1900-ban a párisin a juryk részére alkotott törvény előírja, a mely előírás ez utóbbi kiállításnál azonban sajnosan egy szervezeti szabályzat intenciója következtében megszűnt.

2. Nyilvános intézetek, melyek kiállítókként szerepelnek, ugyanazon törvények alá legyenek vetve, mint a kiállítók. Ezek is, épp úgy mint amazok, zárassanak ki a pályázatból, ha a versenybírói tisztben részt vesznek. (Párisban e tekintetben is visszaélés történt.)

3. A pályanyertesekről felvett jegyzőkönyvben, a kitűzött összegekről szóló hirdetésekben és az ezekről kiállított okmányokban minden esetben röviden megjelölendő a tárgy vagy az érdem, melynek elismerésül a díj kiadatott.

A SÈVRESI NAGY KERÁMIAI MŰZEUMOT újra rendezték, a mely munkálat közben az anyaga is jelentékeny módon szaporodott. Főbb csoportot képeznek most a XV. Lajos-korabeli típusok a hozzáosztott Vincennesi gyár első termékeivel, a XVI. Lajos alatt készült díszedények, továbbá az empire-korszakbeliek és végül azok a tárgyak, a melyek legújabban mutattattak be az 1889. és 1900-iki világkiállításokon.

HENRI DE TOULOUSE-LAUTREC, a hírneves plakátrajzoló, meghalt 35 éves korában egy kis párisi gyógyító-intézetben. A Montmartre lakóihoz tartozó művész már 15 év óta kelt elismerést az ő eredeti modorával, a melylyel a félvilág alakjait szokta volt lapjain ábrázolni. A reális élet jeleneteit a verizmus helyes felfogásával veti plakátjaira. Lautrec a gyors és merész kifejezési mód híve. Plakátjain a vázlatot tette principiummá, mert felismerte, hogy saját egyénisége és alakjai lelki életének kifejezését ily eszközökkel érheti el leg-

hatásosabban. Színes litográfiái a japanizmustól vannak áthatva; ceruzarajzaiban pedig bohème lelkének vidám előadásával jeleníti meg előttünk montmartre-i környezetét. Nevezetesebb lapjai: „Qui? L'artisan moderne“, „La vache enragée“, „Confetti“, „Troupe de Mademoiselle Eglantine“, „Reine de Joie“, Bruant-nak, a népszerű énekesnek készített plakátjai és még számos más plakátok, melyeknek nagy része az Iparművészeti Múzeum 1898-iki nemzetközi tavaszi kiállításán is lettek mutatva a magyar közönségnek is.



FAMETSZET-KIÁLLÍTÁS KÉSZÜL Párisban. A jövő év folyamára tervezik megnyitását. Be lesz mutatva a fametszet fejlődése a XV. századtól a XIX. századig, különös tekintettel a könyvillusztrációra. A kiállítási bizottságnak elnöke Auguste Lepère. Előjegyzési irodájuk címe: 67. Rue St. Anne.



NEMZETKÖZI IPARMŰVÉSZETI kiállítást rendez Moszkvában a cári Stroganow-féle iparművészeti intézet igazgatója. Az idejét 1902. év januárjára tűzték ki. Helye a Metropole-palota lesz.



GÖTZ HERMANN, A KARLSRUHEI iparművészeti iskolának érdemes igazgatója meghalt f. évi július hó 28-án. Götz rendkívüli tevékenységet fejtett ki az iparművészet terén s alig van német tervező művész, a kinek oly sok megbízása lett volna, mint Götznek. Hírnevének tetőpontját a nyolcvanas években érte el, a mikor a reneszánsz-s barokkos ízű munkáit mindenfelé nagyon megbecsülték, de a modern áramlat felszínre kerülésével mindinkább háttérbe szorult. Kegyeltje volt a badeni nagyhercegnek, a ki jobbra Götz biztatására sokat áldoz a művészetek istápolására, úgy hogy e tekintetben a badeni nagyhercegség első helyen áll a német fejedelemségek között. Götz iskolája, melyhez egy iparművészeti múzeumot is kapcsolt, mintaszerű berendezésű s számos jeles iparművész ott kapta kiképeztetését. Götzöt az iparművészet körében foglalkozó magyar tanfőfiak úgyszólván kivétel nélkül személyesen ismerték, mert mindannyian felkeresték s tanulmányozták jóhírű iskoláját, a hol ő mindig előzékenyen fogadta magyar vendégeit.

SZAKIRODALOM.

DIVALD KORNÉL: A RÉGI BUDA és Pest művészete a középkorban; A régi Buda és Pest művészete Zsigmond és Mátyás király s a Jagellók korában. Budapest, 1901.

A külföld példájára nálunk is támadtak férfiak, kik hazánk műemlékeinek felkutatásával és ismertetésével felkeltették a figyelmet régibb művészetünk iránt. A legkiválóbbak voltak e téren: Ipolyi, Römer és Henszlmann. Újabban Divald Kornél foglalkozik ily irányban s a múlt évben megjelent, Felső-Magyarország reneszánsz emlékeit ismertető művével fényes bizonyosságot adta rátermettségének. Azóta művészettörténetünk lelkes munkása lett és legutóbb megjelent, fent idézett két műve újabb tanúsága tehetségének és szorgalmának.

Különösen lelkesen és eredménynyel harcol ama nézet ellen, mely régebben minden emlékünket külföldi mesterek alkotásának tulajdonította. Bár e téren néha túlzásba is megy. Tudjuk azt, hogy minden nemzet másiktól vette át a művészetet és csak később alkotott oly műveket, melyek az illető nemzet egyéniségének bélyegét viselték magukon, a midőn már ott is támadtak művészek, kik a művészetet önállóan, nemzeti szellemben művelték. Az ilyen nyugodt fejlődés főfeltétele a béke. Hazánk azonban sohasem élvezhette ezt huzamosabb ideig, mert ha a küllellenség békén hagyta, testvérharcok dúlták fel nyugalmát. Viszont azonban az sem áll, hogy minden alkotást külföldi mesterek hoztak létre. Egyrészt biztos tudomásunk van arról, hogy Mátyás király udvarában olasz művészek dolgoztak és meghonosították a reneszánsz művészetet, másrészt azt is tudjuk, hogy Kolozsvári Márton és György, koruk legkiválóbb ércöntő mesterei, a külföldön is foglalkoztak.

Divald e munkája két részben jelent meg. Az elsőben — melyet a Szent-István-Társulat adott ki — a régi Buda és Pest középkori művészetével foglalkozik. A már elpusztult, művészi becsű épületeink helyét, a rendelkezésre álló történeti adatok alapján, lehető pontosan meghatározza. Meglevő emlékeinknek pedig nagy tudással és a tárgy iránt tanúsított szeretettel egybegyűjtött történetét tárgyalja. Részletesen foglalkozik Buda és Pest, valamint a közvetlen közelében

elterült falvak középkori templomainak helyével és történetével. A pesti Boldogasszony templomról szólván, felemlíti, hogy az a tatárpusztítás után sokáig állott romjaiban. A mai barokkrész helyén állott hármás hajó azonban még se épülhetett a most is meglevő gót stílus szentélyvel egy időben, mivel azt csak a XV. században emelték. Majd bővebben tárgyalja a Margitszigeten volt épületek történetét és igyekszik a sziget történetével foglalkozók szétágazó véleményeiből az igaz utat megállapítani.

Ó-Buda középkori templomainak ismertetése mellett kiváló gondot fordít a városrész hanyatlásának okait és a mostani Buda fejlődését tárgyaló részre. Divald művéből közel 40 monumentális épületről szerzünk tudomást, melyek székesfővárosunk mai jobbparti részében állottak. Ez épületek bizonyoságot tesznek arról, hogy a tatárjárástól kezdve Zsigmondig oly művészi tevékenység volt hazánk fővárosában, a milyent Európa alig egynehány fővárosa képes felmutatni.

A szerző könyvének IV. részében Budavára és külvárosainak egyházi építészetét tárgyalja Zsigmond koráig. Királyaink által adományozott szabadalmak révén kereskedelmi főhelylyé válik Buda és Zsigmond korában politikai szempontból is hazánk fővárosává lesz. A Mátyás-, jobban mondva Nagyboldogasszony-templom tárgyalásánál kétségbe vonja annak lehetőségét, hogy a XIII. században épült templomot a XIV-ik század folyamán csarnoktemplommá alakították át, mivel azelőtt bazilikális elrendezésű volt. A pillérek derekán alkalmazott fejezeteken Divald szerint eredetileg szobrok állottak. A középkori templomokban azonban a pillérekén alkalmazott szobrokat csakis kisebb gyámkövekre állították és így nem valószínű, hogy e célra az egész pillért körül fogó fejezetet készítették volna. Inkább azt tételezhetjük fel, hogy az eredetileg bazilikális alakban épült templomot még az építés folyamán alakították át csarnoktemplommá, a mikor is olyan mester vette át az építés vezetését, a ki a csarnokelrendezést már ismerte.

Szerző kimutatja, hogy Budapest területén 47 emlékszerű, csúcsíves stílusú épület állott. E szám is fényes tanúsága annak, hogy hazánk fővárosa a művészetek terén nem utolsó helyen állott a középkorban.

Divald munkája másik részében, — mely a Magyar Mérnök- és Építészegylet Közlönyében jelent meg — székesfővá-

rosunk Zsigmond, Mátyás király és a Jagellók korabeli művészetével foglalkozik. A török hódoltság előtti profán műemlékek jórésze szintén elpusztult. Ezeket ismerteti meg velünk a szerző alapos tanulmányában. Legterjedelmesebben a királyi vár multját tárgyalja; ez mintegy kiegészítő részét képezi ama, rajzokkal és képekkel gazdagon illusztrált, jeles munkának, melyet Hauszmann Alajos műegyetemi tanár írt. Az erős kritikával és kiváló történeti tudással megírt munka értéke jóval nagyobb volna, ha a jeles szöveget rajzok illusztrálnák. A képeket a legtökéletesebb leírás sem pótolhatja, mert a kép szemünk elé állítja az illető emléket, míg a leírás kapcsán csak nehezen sikerül azt magunk elé képzelni.

Divald e munkája egyébként fényesen igazolja, hogy benne művészettörténetünk hivatott művelőre talált. Csányi K.



KUTSCHMANN TH.: MEISTERWERKE SARACENISCH-NORMANNISCHER KUNST IN SICILIEN UND UNTERITALIEN. 1900.

Ezen a címen a mult esztendőben egy nagy folio-kötet jelent meg, a berlini Franz Jäger cég kiadásában. Hatalmas díszmunka: a negyvenhét nagy folio-oldalnyi szöveget harminchét nagy fénynyomat s nyolc gyönyörű chromo-facsimile-lap követi. Mint díszmunka is érdemes a felemlítésre, ha írójának — aki részben könyve illusztrátora is — specifikus szempontja: tárgya dekoratív elemeinek különös kiemelése, egyébként nem vonná — legalább ebből a szempontból — e lapok tárgya körébe.

E könyv szövege is, illusztrációja is egyformán kitűnő. Bevezetés gyanánt röviden s igen világosan szól a longobard s normann törzsek történetéről; áttekinti a népeknek azt a váltakozó árját, mely Szicília uralmában egymást váltogatta; nagyon tiszta áttekintésben adja folytatólag Szicília történetének vázlatát, a legrégebb időktől, a görögök s rómaiak mellett különösebb gonddal a normann uralom XI—XIII. századi történetét, Sziciliának talán e legfényesebb, művészetét nézve mindenesetre legérdekesebb két századát; ismerteti a sajátos normann-arab kulturát s művészetet, mely Róger és utódai udvarában az izlam s a kereszténység egyesült erejével annyi nagyot teremtett; e történelmi rész befejezéseül áttekinthető időtáblában adja a normann uralom legfontosabb dátumait. A következő rész: a szicíliai s alsóitáliai legfon-

tosabb normann emlékek leírása. A palermóiak közt a legrégebbsen (s legegyszerűbb szerkezetűn, s ennél fogva a legjobban felvilágosítón) a *S. Giovanni degli Eremiti*n kezdve leírja a *Martoranát*, a *S. Cataldot*, részletesebben a kápolnák kápolnáját, a *Capella Palatinát*, a *S. Spirítót*, a dómot; a királyi palotát a *Róger szobával*, a királyi mulatóházakat, a *Cubát* és *Zisát*; ezek után a *monreáli dómot*, a *cefaluit*, s a *catániai portáléját*; az alsóolaszországiak közül: az *amalfi*, *ravellói* katedrálét, a *ravellói Palazzo Ruffolit*, s *Caserta Vecchia* főtemplomát. Befejezésül a kisebb templomi műtárgyakról, az ambókról, gyertyatartókról, az ércskapuk reliefjeiről, a fafaragásokról stb. is szól.

E leíró részt ötvenhárom kitűnő — részben fotográfiák után vett — szövegközi ábra kíséri. Fő érdeme rövidegre törekvése mellett a világosság, a kitűnő módszer, mely az egyszerűbben kezdve könnyen megérteti a komplikáltabbat is, és stílusa, mely könnyed, s helylyelközzel — a hol Szicília bűbája megragadja — meleg, poétikus. Nem önálló, de az előtte dolgozók eredményeit igen világosan adja s ha stílusa lemond a tudományos színről, azért teszi, hogy vonzóbb lehessen. Német könyvnek nem kis erénye.

A könyv javarésztét és főértékét azonban nem a szöveg, hanem az utána következő hatalmas műlapok adják. Harmincnyolc ezek közül fénynyomat, nyolc színes facsimile: ezek Kutschmannak és fiának rajzai s festése után készültek. Az előző leíró tanulmány sorrendjében jönnek a rájuk vonatkozó illusztrációk: tervrajzok, áttekintő vázlatok a freskókról, a belső részek általános képe, külön-külön egy-egy freskó-részlet, néha egészen apró, finom részletek színes reprodukcióban: egy fej, egy mozaik-szalag stb. stb.; a fotográfiákat úgy látszik *Sommer* felvételei után, a skicceket *Gravina* és *Serra di Falco* műve, a színes részleteket a maguk szerető gondnal felvett festményei után adják.

Gazdag, sokoldalú, részletes e gyűjtemény; annak, a ki Szicília normann művészetét belőle akarja megösmerni, vagy a ki e mellett *Gregorovius* könyvét (a *Siciliánát*; ez mégis a legszebb könyv, a mit erről írtak), Sziciliát még nem látva, igazán élvezni akarja: a legjobb segítség. De nemcsak annak élvezetes olvasmány, a ki a múlt művészetét tanulmányozza; a ki eredeti dekoratív mintákat keres,

arra e könyv nem egy színes lapja fog mélyebb benyomást tenni; egy kissé nyers, de egészséges és hatalmas nép természetes, eleven ereje hat bennök.

—I.



DEKORATIVE VORBILDER. XIII. évfolyam. Stuttgart, Julius Hoffmann. Ára füzetenkint (öt-öt lappal) egy márka.

E rendkívül tartalmas s olcsó kiadványnak tizenharmadik évfolyamából eddig hat füzet jelent meg, mely sok becses anyagot ad a rajzoló s a festőművészeknek. Jól összeválogatott s kiváló művészektől eredő díszítményeknek, figurális kompozícióknak, tájképeknek, virágtanulmányoknak stb. stb. kitűnő reprodukcióit látjuk ezekben a füzetekben, melyeket melegen ajánlunk a modern művészet minden barátjának.

HIVATALOS TUDÓSÍTÁSOK.

A M. IPARMŰVÉSZETI TARSULAT választmánya szeptember hó 27-én *Ráth György* elnöklése mellett ülést tartott, a melyen jelen voltak *Beck Dénes*, *Fittler Kamill*, *Forster Gyula*, *Gaul Károly*, *Gelléri Mór*, *Horti Pál*, *Jakabffy Ferenc*, *Kiss István*, *Kriesch Aladár*, *Morelli Gusztáv*, *Nádler Róbert*, *Szmrecsányi Miklós*, *Thék Endre*, *Zsolnay Miklós* választmányi tagok s *Györgyi Kálmán* titkár, a ki a jegyzőkönyvet vezeti. *Faragó Odön*, *Pap Henrik* és *Vig Albert* kimentették távolmaradásukat.

Titkár bejelenti, hogy a kereskedelemügyi miniszter az általa alapított s a társulat kiállításain kiosztandó *állami érem* mintájának elkészítésével az elnökség javaslatára *Beck Ö.* Fülöp éremvéső szobrászt bizta meg, a minta elbírálását a társulat juryje fogja végezni.

A kereskedelmi miniszterhez a társulat felterjesztést intézett, a melyben kifejtette, hogy a rendelkezésére bocsátott forgó tőkének egy része nem fog megtérülni, miután a végrehajtó bizottság által közvetlen megbízás útján beszerzett tervrajzok, modelleket a forgó tőkéből fizeti, a mely költségeket nem lehet mindig az illető tárgy eladási árához tol-

dani. De valószínű az is, hogy a megrendelt tárgyak sem értékesíthetők mindig a beszerzési áron. A miniszter erre vonatkozó leiratában kimondta, hogy csak kivételesen engedi meg a folyó évben, hogy a forgó tőkéből a mondott célra legfeljebb 5000 korona elvonassék, a jövőre nézve pedig csak akkor hajlandó ilyen költségekre külön összeget engedélyezni, ha a társulat kimutatja, hogy a pályadíjakra fölvelt 8000 korona erre nem elégséges. Az állam tulajdonát képező megrendelt tárgyaknak a beszerzési áron alul való eladását pedig csak akkor engedheti meg, ha a végrehajtó bizottságnak általa kinevezett három tagja az árlészállításhoz hozzájárul. A választmány a leiratot tudomásul veszi.

Egy galvanoplasztikai műhely tulajdonosának állami segélyért a kereskedelmi miniszterhez intézett folyamodványára bekívánt véleményes jelentését a választmány függőben tartja, míg a miniszter a szükséges adatokat a társulat rendelkezésére bocsátja. A kereskedelmi miniszter értesítette a társulatot, hogy javaslatára Hölzel Mór bártfai szobrász tanműhelyének megadta az ajánlott segélyt azzal, hogy művészi tervrajzokért forduljon a társulathoz.

A budapesti arany- és ezüstműves ipartestület a kereskedelmi miniszter támogatását kérte egy helybeli ötvös részére, a ki szorult helyzetben van s a miniszter a társulatot hívta fel, hogy az illetőt támogassa. A társulat arra vonatkozó felterjesztésében utalt arra, hogy a hazai ötvösipar fellendülését hátráltatja az a sajnos tény, hogy az *egyházi szereket, továbbá kiállítások és versenyek alkalmával készült díjazásokra használt ezüst- és arany dísz tárgyakat rendszerint külföldről szokták beszerezni*. A miniszter most föl hívta a társulatot, hogy e vizsás állapot megszüntetésére nézve konkrét javaslatot tegyen s e célból lépjen érintkezésbe a budapesti ezüst- s aranyműves ipartestülettel s az orsz. iparegyesülettel. A választmány a megindítandó tárgyalásokra kiküldte Radisics Jenő, dr. Czobor Béla és Horti Pál tagokat.

A kereskedelemügyi miniszter a párisi kiállítás alkalmából megrendelt, de a kiállításon el nem adott iparművészeti tárgyakon túl akar adni s ezért föl hívta a társulatot, hogy ajánlja fel azokat megvételre az Orsz. Iparművészeti Múzeumnak s a fenmaradt tárgyakat pedig árverezze el, úgy hogy a beszerzési árnak legalább 50%-a megtérüljön. Miután a

szóban forgó tárgyak jelenleg a szegedi kiállításon vannak, az árverezés csak azoknak visszaérkezése után lehet meg.

A jövő évi április havában *Turinban*, az olasz király védnökege mellett megnyíló *nemzetközi iparművészeti kiállításra* illetékes helyről meghívták Magyarországot s a vallás- és közoktatásügyi miniszter a társulatot hívta fel, hogy a magyar iparművészetnek a kiállításon való részvételére nézve javaslatot tegyen. Ez ügyben az elnökség már előzetesen értekezletet tartott a kiállítókkal s ezeknek egyhangú óhaja az volt, hogy a magyar iparművészet a turini kiállításon ne feldarabolva, hanem oly egységes csoportban jelenjék meg, a melynek külső képe is szemmel láthatóan kifejezze úgy állami önállóságunkat, mint pedig iparművésztünknek nemzeti jellegét. Ennek rendezését pedig maguk a kiállítók államsegély nélkül nem végezhetik s ezért ettől válik függővé a magyar csoportnak sorsa. A turini kiállítás igazgatósága a legmelegebb rokonszenvvel fogadta a magyar csoportra vonatkozó föltételes bejelentést s részére egy előnyös fekvésű mintegy 620⁰ méternyi terület jelölt ki. Miután a választmány is igen kívánatosnak tartja, hogy a kiállításon Magyarország méltó módon részt vegyen, a társulat a rendelkezésére álló összes eszközökkel a magyar csoport létrejöttét elő fogja segíteni. A megkívánt állami támogatás kieszközölésére pedig a választmány felkéri az elnököt.

Ezután a titkár részletesen beszámol a *szegedi kiállítás* eredményéről. A kiállításon 65 kiállító vesz részt, a kiknek munkái megtöltik a szegedi kulturpalotának rendelkezésre álló összes termeit. A kiállítók között van ő Felsége a király, a ki a tulajdonában levő magyar iparművészeti tárgyaknak egész sorozatát engedte át a kiállításra, továbbá az Orsz. Iparművészeti Múzeum, a mely szintén gyűjteményének több becses darabjával emelte a kiállítás színvonalát.

Érdekes csoporttal szerepel a kiállításon a m. kir. iparművészeti iskola, a mely a párisi kiállításon volt növendék munkáknak tekintélyes sorozatát állította ki. A megnyitáson a kormány Zsilinszky Mihály államtitkárral képviseltette magát. A társulat a kiállítás szervezésén s rendezésén kívül gondoskodott arról, hogy művészi plakátja legyen a kiállításnak, továbbá egy emlékkönyvszerű díszes katalógust adott ki, a melyben K. Lippich Elek és Diner-Dénes József írtak cikkeket.

A kiállításra vonatkozó két ingyenes felolvasást is rendezett a társulat Szegeden, melyek egyikét Lyka Károly szeptember 15-én, a másikat pedig Horti Pál szept. 29-dikén tartott meg. A kereskedelemügyi miniszternek a kiállítás alkalmával kiosztásra került két állami érme közül az egyiket a miniszter a jury javaslatára Rainer Károly szegedi asztalosmesternek, a másikat pedig az első m. üvegyár részvénytársaságnak adományozta. Ez alkalommal elvi határozatképpen kimondta a miniszter, hogy azok a kiállítók, a kik a kultuszminiszternek állami nagy aranyérmét vagy pedig az ő 2000 koronás állami nagy díját már kapták, az ő állami (ezüst) érmének odaitélésekor hors concours állóknak tekintendők.

A kiállításon eddig történt eladások után 4840 korona folyt be. A szegedi kereskedelmi iparkamara s legutóbb tartott teljes ülésén köszönetet szavazott a Magyar Iparművészeti Társulatnak a kiállítás rendezéseért és ezt átiratban közölte a társulattal.

A választmány a jelentést tudomásul veszi s a rendező bizottságnak a kiállítás sikere érdekében kifejtett működéseért köszönetet szavaz.

Az idei *karácsonyi* kiállításra vonatkozólag a titkár bejelenti, hogy eddig 87 kiállító jelentkezett s hogy a bejelentések között van huszonhat teljes szobaberendezés. Miután pedig, ezek szerint, a kiállítás terjedelme jóval meg fogja haladni az eddigiekét, a rendezés s installáció költségei is túllépik az előirányzatot. A választmány felhatalmazza az elnököt, hogy az elengedhetlen kiadásokat a szűkséghez képest kiutalványozza.

Az Orsz. Iparművészeti Múzeum igazgatója átiratban közölte a társulattal, hogy a téli kiállítások alkalmával fölmerülő világítási költségek oly magas összegre rúgnak, a melyet a múzeum budgetjéből nem fedezhet. Ezért kéri a társulatot, hogy az eddig felmerült többlet-kiadásoknak részben való megtérítésére 1000 koronát fizessen a múzeumnak, a jövőre nézve pedig a kiállítások világítása költségeinek felét a társulat fizesse.

A multra nézve a választmány kimondja, hogy fedezet híján nem teljesítheti az igazgató kívánságát, a jövőre nézve pedig a kérdés tanulmányozására és részletes javaslat beterjesztésére, felkéri Beck Dénes, Jakabffy Ferenc és dr. Szmracsányi Miklós vál. tagokat.

A Múbarátok Körének elnöksége értesítette a társulatot, hogy f. évi november

havában kiállítást fog rendezni saját helyiségeiben s felkéri a társulatot, hogy a számba jövő tervező művészeket e kiállításon való részvételre felszólítsa s esetleg egy kiállítási helyiségnek berendezését, illetve betöltését elvállalja.

A választmány a Múbarátok Körének a hazai iparművészet fellendítésére irányuló törekvéseit szívesen támogatja, mert a Körnek idevágó működésétől nagy eredményeket vár, de a jelen esetben nem teljesítheti mindenben kívánságát, miután ugyancsak november havában nyitja meg a társulat a maga karácsonyi kiállítását, a melyre egész erejét fordítja. De a mennyiben a kiállításra beérkezett tárgyak között olyanok lesznek, a melyeket anélkül, hogy a saját kiállításán érzékeny hézagot hagynának, a múbarátoknak átengedhet, ezt készséggel meg fogja tenni, feltéve hogy az illető kiállítók ehhez hozzájárulnak. Közlönye, a „Magyar Iparművészet“ révén egyébként figyelemztetni fogja az érdekelteket a készülő kiállításra.

Az Országos Iparegyesület áttette a társulathoz Frecskay Endre tervelő-rajzolóknak *külföldi utazási ösztöndíjért* való kérvényét. Miután a folyamodó utóbb kijelentette, hogy egy szövőipari szakiskolán a szükséges technológiai ismereteket akarja elsajátítani, hogy ezek alapján a szövészeti mustra-rajzolásra adhassa magát, a választmány kérvényét fölterjeszti a kereskedelemügyi miniszterhez azzal, hogy neki módot adjon arra, hogy a késmárki állami szövőiskolában magát a mondott irányban kiképezhesse.

Egy budapesti vállalkozó a társulat támogatását kéri egy Fiumében alapítandó magyar iparművészeti árucsarnok felállításához. A választmány a tervbe vett vállalatot rokonszenvvel fogadja ugyan, de a folyamodó kérvényét azért nem támogathatja, mert a vállalat költségei nincsenek arányban a várható forgalommal.

Egy helybeli selyemszőnyegkészítőnek, a ki a társulattól kapott ezerkoronás kölcsönből csak 400 koronát fizetett vissza, a választmány megengedi, hogy a hátralevő 600 koronát megfelelő értékű munkájával törleszthesse.

Nagy Sándor festőművész beküldte egy részét a dunántúli tanulmányúttján készített rajzoknak s jelenti, hogy közelebb beküld ismét egy sorozatot. A választmány ezt tudomásul veszi.

Györgyi Kálmán indítványára a választmány elhatározza, hogy a székesfővárost

megkéri, hogy a költségvetésébe művészeti vásárlásokra fölvelt összegnek egy részét állandóan iparművészeti tárgyak beszerzésére fordítsa.

Horti Pál indítványozza, hogy a társulat készíttessen egy díszes zászlót, hogy azt kiállításai alkalmával kitűzhesse. A választmány Gelléri Mór javaslatára átteszi a fölvetett indítványt a végrehajtó bizottsághoz azzal, hogy a zászló rajzát esetleg pályázat útján szerezze be.

Végül a választmány a társulat kötelekébe ötvenkét új rendes tagot vett föl.

A NOVEMBER HÓ ELEJÉN MEGNYÍLÓ karácsonyi kiállításra szánt tárgyakat november hó 26-áig kell beküldeni. Az eddigi bejelentések után ítélve mintegy kétszer akkora lesz, mint a társulat eddigi kiállításai voltak. Ezért a rendezőség az Iparművészeti Múzeum nagy csarnoka mellett levő összes földszinti helyiségeket készíti elő a tárgyak befogadására, sőt szükség esetén elfoglalja az emeletnek egy részét is, a mire nézve az Orsz. Iparművészeti Múzeum igazgatójának engedelmét bírja.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT titkári hivatala, a mely eddig az Országos Iparművészeti Múzeum első emeletén volt, a jövő hónapban átköltözik új helyiségébe, az Iparművészeti Múzeum Rákos-utcai szárnyának 23. számú földszinti termébe, a hová a *Rákos-utcai* nagy udvar kapuja szolgál bejáróul. Az iroda, úgy mint eddig, $\frac{1}{2}$ 9— $\frac{1}{2}$ 1-ig lesz nyitva, a titkárral pedig értekezni lehet hétfőn és szombaton 9—1-ig, kedden 8—11-ig, szerdán és pénteken 4—5-ig.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM és iskola könyvtárába állandó látogatásra jogosító jegyet váltottak az 1900—1901-ik könyvtári év folyamán 1437-en. A délelőtti és esti nyitás alatt ugyanazon évben 17,879-en használták az olvasótermet. A könyvtár könyvei és műlapjai mintegy 120 művészeti folyóirattal egyetemben a közönség rendelkezésére állanak minden köznapon, hétfő kivételével, d. e. 9—12-ig és este $\frac{1}{2}$ 7— $\frac{1}{2}$ 9-ig; vasár- és ünnepnapokon d. e. 9—12-ig. Azonkívül a könyvtárban működő műszaki férfiú minden kedd, csütörtök és szombat esti nyitás alatt átnézi, megbírálja és esetleg kijavítja a neki be-

mutatott tervezeteket és minden felmerülő műszaki kérdésben díjtalanul szolgál felvilágosítással.

ÚJ TAGOK. F. ÉVI JÚLIUS HÓ 25-dike óta e füzet megjelenéséig a következők beléptek a Magyar Iparművészeti Társulat rendes tagjainak sorába: „*Arany Bika*“ szálloda Debrecen, *Aufrecht Alajos Vilmos* (Hortobágyi gőzmalom) Debrecen, *Back Andor* Szolnok, *Biedermann Rezső* Szentegát, *Braunstein Mór* Budapest, *Csáktornyai Ipartestület* Csáktornya, *Császár János* Szeged, *Donogan & Somossy* Debrecen, *Dercsényi Julia* Beregszász, *Fürst Ödön* Debrecen, *Flegler György* Debrecen, *dr. Fekete Gyula* Kaposvár, *Frey Malvin* Budapest, *Iglói állami polgári fiúiskola* Igló, *Kunossy Frigyes* Budapest, *Komáromi iparos ifj. önképző egyesület* Komárom, *Korponay János* Budapest, *Kiss Géza* Berlin, *K.-Vásárhelyi Kaszinó K.-Vásárhely*, *dr. Lázár György* Budapest, *May R. Miksa* Szeged, *Ney Simon* Budapest, *Oberländer Ferenc* Budapest, *Ormody Lajos* Budapest, *Pflanzer Blanka* Budapest, *Pignitzky István* Szeged, *Soproni Iparegyesület* Sopron, *Szabó Lajos* Budapest, *Schodli Gyula* Szeged, *Sinay Lajos* Budapest, *Torontáli szőnyeggyár* Nagybecskerek, *Tóth István* Debrecen, *Varga Pál* Budapest, *Várnay Dezső* Szeged, *Veres László M.-Vásárhely*, *Weiner Miksa* Szeged. Összesen harminchat új tag.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI.

D. S. Pozsony. A plakátművészetről már több mű jelent meg. Legnevezetesebbek *Jean Louis Sponcel: Das moderne Plakat*, *Roger Marx: Les maîtres de l'affiche* és *Les affiches étrangères illustrées* című művek. Angliában *The Poster* címmel folyóirat is jelenik meg a plakátművészetről. Magyarországon legnagyobb plakátgyűjteménye az Iparművészeti Múzeum és iskola könyvtárának van. Tanulmányozás céljából ott tessék kutatni.

Cz. B. Budapest. Lapunk illusztratív anyagát mindinkább tökéletesíteni a mi célunk is. Fölvételeinket ezentúl úgy készítettjük, hogy a felveendő tárgy mellé egy méterrudat fogunk tenni a megfelelő beosztásokkal. Tehát illusztrációink a tárgy természetes nagyságáról is pontos felvilágosítást fognak nyújtani.

H. I. Budapest. Nálunk még a választások jelvényei, ünnepek díszei meglehetősen távol állanak az iparművészettől. Ez onnét van, mert e tekintetben nem szoktak fordulni hozzánk azokhoz emberekhez. A választói jelvényeket ügynökök tervezik, a diadalkapukat olcsó kárpitosok és ács mesterek készítik.

BAZAI IPARMŰVÉSZELETI CIKKEK:

BRANDL I. GYÖRGY¹⁸⁴
iparművészeti műterme
BUDAPEST,
VII., Dobány-utca 106.

Különlegesség: ○○○○○○
templomi díszítések és
lakásberendezések. =

LESZIK KÁROLY¹⁹⁴
könyvkötészete
○○ BUDAPEST, ○○
Szentkirályi-utca 6. sz.

Minden e szakmába vágó
díszmunka
elkészítését olcsón elvállalja.
= Telefon 59-22. =

GERLACH és SCHENK¹⁰²
KÉPZŐ- és IPARMŰVÉSZELETI KÖNYV-
KERESKEDÉS és KIADÓHIVATAL,
○○ BUDAPEST, ○○
V., AKADÉMIA-UTCA 3.

Építészeti, festészeti, szobrászati,
épület- és bútorasztalossági stb. stb.
rajzgyűjtemények egyedüli beszer-
ző zési forrása. ○○
Részletfizetés! Árjegyzékek ingyen!

PALKA JÓZSEF²⁰⁰
ÜVEGFESTÉSZETI
MŰTERME
BUDAPEST, Telefon
62-23.
VIII., MÁRIA TERÉZIA-TÉR 1. SZ.
Készít stílszerű festett templom-
ablakokat.
Modern opalescent és részben foglalt
munkákat minden célokra.
Költségvetésekkel és rajzokkal
készséggel szolgálok. =

FRIEDRICH TÓDOR¹⁹⁶
elsőrangú vésnök műterme
és műnyomó-intézet. =
Papír pecsét bélyeget (vignetta)
és levélpapírt színes dombor-
nyomással =
a legizlésebben elkészít.
BUDAPEST,
IV., Szervita-tér 3. szám.

ÉPÍTŐ IPAROSOK¹⁰⁵
ISKOLÁJA.
ÉPÍTŐ-IPAROS RAJZ-TANFOLYAM.
ELŐKÉSZÍTÉS AZ ÉPÍTŐ-
KÖMŰVES, KÓFARAGÓ és
ÁCSMESTERI VIZSGÁRA.
▲▲ BUDAPEST, ▲▲
VII., HERNÁD-UTCA 45. SZ.

¹⁹⁰ CSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI
UDVARI SZÁLLÍTÓ
**GMEHLING
HERMANN**
BUDAPEST,
VII., DAMJANICH-UTCA
6. SZÁM. =

**BŐR- és
BŐRBÚTORGYÁR.**
BŐRSZÉKEK,
KAROSSZÉKEK,
MAPPÁK stb.

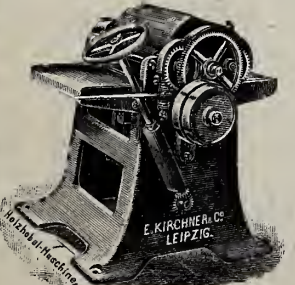
¹⁹⁹ PAPIR-KÁRPIT GYÁRI RAKTÁR.
PAPIR MASSÉ UTÁNZAT
SAJÁT GYÁRTMÁNY. =
○○ BUDAPEST, ○○
VII., Erzsébet-körút 33.
ZIMMERMANN BERNÁT
FESTŐ és MÁZOLÓ.
Lakás: ○○ BUDAPEST, ○○
VII., Almássy-tér 16.

¹⁹⁷ **LUSTIG és NEMÉNYI**
= BUDAPEST, =
IV., Bécsi-utca 9. sz.
○ Női kézi-munkák, ○
hímző-anyagok, műhímzések,
= rajz-műterem. =
Arany és bronzérem versenyképes-
ség és kitűnő munkáért.

²⁰² **SIMA H.**
Készít stílszerűen mindennemű dombor munkát, kovacsolt vaskaput, kerítéseket, vasszerkezet, facon ablak épületvasalások, fényűző és virágmunkák, saját tervek és rajzok, ○○ költségvetések kívánatra. ○○
BUDAPEST,
VII., Csömöri-út 31.
Színház-utca 36.

¹⁹¹ **FORREIDER és
SCHILLER**
○○ lakatosok, ○○
Különleges műkovácsolások és
múdomborítások, vas,
réz, alumínium, bronz stb. stb.
○○ Budapest, ○○
IX., Üllői-út 117. sz.

²⁰⁴ Párisi világkiállítás: »Grand Prix«.



KIRCHNER és TÁRSA²⁰⁴
TELEFON 26-85. ○ BUDAPEST, ○
VI., Váci-körút 59.
Legkiválóbb speciális gyár: fűrészelő- és famegmunkáló-gépekben.
Ábrákat és árakat kívánságra
○○○○○○○ küldünk. ○○○○○○

¹⁸³ **Alt-lechner
Károly** = = =
elsőrangú
= vésnöki =
műintézete
BUDAPEST,
IV., Galamb-utca 1.

HIRDETÉSEK
e rovat részére
fölvételnek =
A MAGYAR
IPARMŰVÉSZELET
kiadóhivatalában
BUDAPEST, =
VII., Kerepesi-út 54.

Műtörténeti monographiák.

Az ATHENÆUM irodalmi és nyomdai r.-társ. kiadásában megjelent:

≡ Magyar műtörténeti monographiák. ≡

A vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszterium támogatásával.



———— SZANA TAMÁS: ————



I. kötet.

Izsó Miklós ————

———— élete és munkái.

Illusztrált mű hét heliogravure-melléklettel és huszonkét szöveggel.

Ára
japáni papíron
24 korona.

—*—
Simított
velin papíron
12 korona.



II. kötet.

Markó Károly ————

———— és a tájfestészet.

Illusztrált mű hét heliogravure-, egy autotipia-melléklettel, kéziratmással és 22 szöveggel.

Ára
japáni papíron
24 korona.

—*—
Simitott
velin papíron
12 korona.



III. kötet.

Jankó János ————

———— élete és munkái.

Illusztrált mű egy heliogravure-, két autotipia-melléklettel és 32 szöveggel.

▲
Ára
simított velin
papíron
6 korona.



Kapható ugy az „ATHENÆUM“ könyvkiadó-osztályában, Budapest, VII. kerület,
———— Kerepesi-út 54., valamint minden könyvkereskedésben. ————

PETŐFI SÁNDOR ▲▲▲▲

ÖSSZES ▲▲▲▲▲

KÖLTEMÉNYEI.

HAZAI MŰVÉSZEK ▲▲▲
 ÚJ RAJZAIVAL ÉS A
 KÖLTŐ ARCKÉPÉVEL.

A KÉPEKET FESTETTÉK:

BADITZ, BENCZUR, BIHARI, BÖHM, EBNER,
 ▲▲▲ EISENHUT, HEGEDŰS, KARLOVSZKY, ▲▲▲
 KACZIÁNY, RÉVÉSZ, ROSKOVITS, SPÁNYI,
 ▲▲▲ VÁGÓ, VASZARI, VASTAGH, WAGNER. ▲▲▲

Ára:

Két gyönyörű díszkötés-
 ben Petőfi domborművű
 arcképével, =====
 pemek vászonkötésben
 72 kopya. =====
 Legfinomabb selyem-
 kötésben 84 kopya.

=====

Kapható az »ATHENÆUM«
 irod. és nyomdai r.-t. könyv-
 kiadóhivatalában, Budapest,
 VII., Kerepesi-út 54., és min-
 den könyvkereskedésben. =



AMEUBLEMENTS COMPLETS.

AMEUBLEMENTS
 FONDÉE A PARIS EN 1858.

BREVET FRANÇAIS

KARPITOS-ÉS DISZITŐ
STEINBACH GÁBOR
 DÉCORATEUR

KÜLÖNLEGESSEGEK FRANCZIA ÉS
 ANGOL BÚTORSZÖVEGÉKBEN UGYSZINTÉN
 ALMÉZSEKÉKBEN.

MINDEN A BERENDEZÉSI SZAKMÁBA VÁGÓ MUNKAJÁTOK ELVÁLLALÁTNÁK.

BUDAPEST
 PODMANICZKY-UTCA 18.

Telefon-szám 20-76. Gyár-utca sarok.

Budapest fő- és székvaros tanácsától izlésteljes tervezetei révén, a milleniumi kiállítási pavillonjában teljesített munkálataival kitüntetve.

Páris 1900.
 Ezüst érem.
 MED ILLE D'ARGENT.

CSÁSZ. IS KIR. SZABAD EGÉSZSÉGI VANKOSRENDSZER.

186

TELJES LAKÁSBERENDEZÉSEK.



A vonatok indulása Budapestről.

Érvényes 1901. október hó 1-től.

A keleti pályaudvarról					A nyugati pályaudvarról				
vonat- szám	óra	perc	vonat néme	hová	vonat- szám	óra	perc	vonat néme	hová
D é l e l ő t t					D é l e l ő t t				
32	6	20	v. v.	Triest, Nagy-Kanizsa (Gyfehérvár, N.-Szeben,	1) 102	1	00	kel. ost. expr. v.	(Bécs, Berlin, 1) Páris, (Ostende, London
604	6	50	gy. v.	Kolozsvár, M.-Sziget	166	5	50	sz. v.	Palota-Ujpest
10	6	50	sz. v.	Bécs, Grác	6102	6	35	>	Czegléd, Szolnok
402	7	10	gy. v.	Kassa, Munkács	4102	6	45	>	Esztergom
1002	7	15	>	Zágráb, Fiume, Róma	168	6	55	>	Palota-Ujpest
304	7	30	>	Ruttka, Berlin	6012	7	05	v. v.	Lajosmizse
1302	7	30	>	Fehring, Grác	1406	7	30	gy. v.	Zsolna, Berlin
318	7	35	sz. v.	Gödöllő	106	8	00	>	Bécs
906	7	40	>	Belgrád, Brod	708	8	15	>	Temesvár, Orsova
1508	7	50	>	Kassa, Csorba	712	8	30	sz. v.	Temesvár
1008	8	00	>	Zágráb, Fiume, Pécs	170	9	05	>	Palota-Ujpest
606	8	10	>	Arad, Brassó	116	9	25	>	Bécs, Berlin
506	8	30	>	Kolozsvár, Brassó	D é l u t á n				
6	8	50	gy. v.	Bécs, Grác	6104	12	05	sz. v.	Czegléd, Szolnok
408	8	50	sz. v.	Munkács, M.-Sziget	172	12	15	>	Palota-Ujpest
1708	9	15	>	M.-Sziget, Stanislau	136	12	25	>	Nagy-Maros
306	9	35	>	Ruttka, Berlin	4108	12	50	>	Dorog
					174	1	15	>	Palota-Ujpest
					104	1	45	gy. v.	Bécs, Páris
					2) 4110	2	05	sz. v.	Pilis-Csaba
					144	2	20	>	Érsekújvár
					176	2	25	>	Palota-Ujpest
					704	2	30	gy. v.	Bukarest, Verciorova
					4104	2	40	sz. v.	Esztergom
					420	2	45	>	Czegléd
					6002	2	55	>	Lajosmizse
					178	4	15	>	Palota-Ujpest
					138	4	25	>	Nagy-Maros
					716	4	30	>	Szeged
					108	5	15	gy. v.	Bécs
					180	6	00	sz. v.	Palota-Ujpest
					1404	6	15	gy. v.	Zsolna, Berlin
					140	6	20	sz. v.	Párkány-Nána
					4106	6	40	>	Esztergom
					710	6	50	>	Verciorova, Bukarest
					6014	7	25	v. v.	Lajosmizse
					182	7	40	sz. v.	Palota-Ujpest
					3) 154	8	00	>	Vác
					184	9	25	>	Palota-Ujpest
					118	10	00	>	Bécs
					706	10	10	gy. v.	Szeged, Verciorova
					714	10	20	sz. v.	K.-K.-Félegyháza
					1408	10	40	>	Zsolna, Berlin
					4) 902	11	20	keleti expr. v.	(Belgrád, (Konstantinápoly
					5) 702	11	30	kel. ost. expr. v.	(Bukarest, (Konstantinápoly
					1) Berlinbe csak minden szerdán és vasárnap. 2) Közlekedik ünnep- és vasárnap bez. nov. 25-ig. 3) Csak október és április hónapokban. 4) Közlekedik minden kedd, csütört. és vasárnapon. 5) > minden szerdán és szombaton.				

1) Közlekedik vasár- és ünnepnap előtti köznapokon.

A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosról.

—	—	—	—	—	324	6	50	sz. v.	Pécel
---	---	---	---	---	-----	---	----	--------	-------

A vonatok indulása Buda-Császárfürdő kitérőről.

4002	6	14	sz. v.	Esztergom	4008	12	30	sz. v.	Dorog
					2) 4010	1	55	>	Pilis-Csaba
					4004	2	29	>	Esztergom
					4006	6	30	>	Esztergom

A vonatok érkezése Budapestre.

Érvényes 1901. október hó 1-től.

A keleti pályaudvarra					A nyugati pályaudvarra				
vonat- szám	óra	perc	vonat néme	honnan	vonat- szám	óra	perc	vonat néme	honnan
D é l e l ő t t					D é l e l ő t t				
645	5	00	tv. szsz.	Arad	1) 701	12	50	kel. ost.	Konstantinápoly,
327	5	20	v. v.	Berlin, Ruttká				expr. v.	Bukarest
1707	5	45	sz. v.	Máramaros-Sziget	163	5	35	sz. v.	Palota-Ujpest
607	6	10	>	Brassó, Arad	6101	6	15	>	Szolnok, Czegléd
47	6	15	tv. sz. sz.	Bicske, Sárbogárd	1407	6	25	>	Berlin, Zsolna
405	6	35	sz. v.	Lemberg, Kassa	165	6	35	>	Palota-Ujpest
7	6	40	>	Miskolcz	709	7	15	>	Bukarest, Verciorova
907	7	05	>	Bécs, Sopron	4107	7	25	>	Dorog
507	7	10	>	Belgrád, Brod	167	7	35	>	Palota-Ujpest
1303	7	25	>	Brassó, Kolozsvár	117	7	45	>	Bécs
309	7	30	>	Grác, Fehring	6011	7	50	v. v.	Lajosmizse
501	7	50	gy. v.	Hatvan	127	8	15	sz. v.	Párkány-Nána
1021	7	55	v. v.	Bukarest, Brassó	713	8	25	>	K.-K.-Félegyháza
1505	8	15	sz. v.	Paks, Adony-Szabolcs	4101	8	35	>	Esztergom
1005	8	20	>	Kassa, Csorba	1403	9	40	gy. v.	Berlin, Zsolna
1003	8	40	gy. v.	Fiume, Zágráb, Eszék	169	10	10	sz. v.	Palota-Ujpest
311	8	45	sz. v.	Róma, Fiume	715	10	55	>	Szeged
509	9	15	>	Hatvan	143	11	05	>	Érsekújvár
11	9	20	>	Szolnok					
909	10	05	>	Győr					
307	10	05	>	Szabadka					
23	10	20	>	Ruttká					
			>	N.-Kanizsa, Triest					
D é l u t á n					D é l u t á n				
317	12	25	sz. v.	Gödöllő	171	12	55	sz. v.	Palota-Ujpest
301	12	50	gy. v.	Berlin, Ruttká,	703	1	25	gy. v.	Bukarest, Verciorova
903	1	05	>	Konstantináp.	103	1	50	>	Páris, Bécs
1901	1	25	>	Gyékényes, Pécs	173	2	00	sz. v.	Palota-Ujpest
403	1	30	>	Lemberg, Kassa	175	3	05	>	Palota-Ujpest
3	1	50	>	London, Páris, Bécs	6001	3	15	>	Lajosmizse
503	1	50	>	Kolozsvár, Arad	135	3	55	>	Nagy-Maros
313	3	10	sz. v.	Hatvan	6103	4	15	>	Szolnok, Czegléd
21	4	25	>	Bicske	177	5	40	>	Esztergom
319	5	35	>	Gödöllő	115	5	55	>	Palota-Ujpest
27	6	05	>	Győr	179	6	50	>	Bécs, Berlin
505	6	20	>	Brassó, Kolozsvár	107	7	00	gy. v.	Palota-Ujpest
905	6	40	>	Belgrád, Eszék	711	7	10	sz. v.	Bécs
305	7	00	>	Berlin, Ruttká,	707	7	40	gy. v.	Orsova, Temesvár
5	7	15	gy. v.	Szerencs	181	8	20	sz. v.	Palota-Ujpest
605	7	20	sz. v.	Bécs, Grác	125	8	45	>	Nagy-Maros
1007	8	00	>	Brassó, Arad	105	9	00	gy. v.	Bécs
1705	8	10	>	Fiume, Zágráb, Pécs	4109	9	10	sz. v.	Pilis-Csaba
407	8	30	>	Stanisla, M.-Sziget	1405	9	25	gy. v.	Berlin, Zsolna
1001	8	35	gy. v.	Munkács, M.-Sziget	4105	9	50	sz. v.	Esztergom
941	8	45	tv. szsz.	Róma, Fiume, Zágráb	719	9	58	>	Szolnok, Czegléd
1507	8	50	sz. v.	Kis-Kőrös	183	10	05	>	Palota-Ujpest
9	9	15	>	Kassa, Csorba	137	10	15	>	Vác
303	9	20	gy. v.	Bécs, Grác	101	11	00	kel. ost.	London, Ostende,
603	9	40	>	Berlin Ruttká,	6013	11	10	v. v.	expr. v. Páris, Berlin, Bécs
1301	9	45	>	N.-Szeben, Gyfehérv.,	901	11	20	keleti	Lajosmizse
401	10	00	>	Kolozsvár, M.-Sziget				expr. v.	Konstantinápoly,
			>	Grác, Fehring					Belgrád
			>	Munkács, Kassa					

1) Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.

2) Közlekedik ünnep- és vasárnap bez. nov. 25-ig.

3) Csak október és április hónapokban közlekedik.

4) Berlinből csak minden kedden és csütörtökön.

5) Érkezik minden kedd, csütörtök és szombaton.

A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra.

323	6	00	sz. v.	Pécel	-	-	-	-	-
-----	---	----	--------	-------	---	---	---	---	---

A vonatok érkezése Buda-Császárfürdő kiterőbe.

4007	7	17	sz. v.	Dorog	4003	4	41	sz. v.	Esztergom
4001	8	45	>	Esztergom	4009	9	20	>	Pilis-Csaba
					4005	9	59	>	Esztergom

Budapest keleti pályaudvar—Hatvan és vissza.

	Állomások			Állomások			Állomások			Állomások			Állomások			Állomások			Állomások		
	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.
Budapest kel. p. u.	402	304	—	318	1508	—	831	408	306	310	330	404	312	302	308	314	324	1506	406	338	—
Pécel	—	—	—	838	—	—	884	954	1045	143	238	318	338	—	630	733	—	911	1006	1228	—
Gödöllő	—	—	—	—	—	—	855	955	1046	145	—	318	340	—	631	735	—	912	1007	1229	—
Aszód	—	—	—	—	—	—	—	1017	1112	211	—	338	404	—	632	801	—	938	1032	101	—
Hatvan	880	845	—	—	—	—	944	1038	1136	237	—	335	427	508	722	827	—	1002	1056	128	—

	Állomások			Állomások			Állomások			Állomások			Állomások			Állomások			Állomások		
	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.
Hatvan	227	—	—	435	520	606	636	808	—	1137	1206	110	—	454	632	652	803	833	—	—	—
Aszód	305	—	—	452	557	631	720	833	—	—	1223	137	—	521	658	719	852	—	—	—	—
Gödöllő	342	—	—	522	626	704	746	902	—	*1121	*1124	206	—	552	722	745	*187	852	—	—	—
Gödöllő	350	—	—	524	628	706	748	908	—	—	—	208	—	554	725	747	—	—	—	—	—
Pécel	—	—	—	515	630	731	810	932	1142	—	—	230	—	612	749	810	—	—	—	—	—
Budapest k. p. u.	520	600	—	635	730	815	845	1005	1223	1250	130	310	535	700	850	850	920	1000	—	—	—

+ Indul: Bpest-Józsefvárosi pályaudvarról. — † Értkezés: Bpest-Józsefvárosi pályaudvarra.

Budapest keleti pályaudvar—Bicske és vissza.

	Állomások			Állomások			Állomások			Állomások			Állomások			Állomások			Állomások		
	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.	Gy. V.	Sz. V.	V. V.
Budapest keleti p. u.	32	10	—	1002	1302	1023	6	22	4	16	1004	1022	112	18	24	1001	1304	1024	1304	—	—
Budapest-Ferenczv. ind.	636	707	—	715	780	813	—	813	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Budapest-Kelenföld ér.k.	649	715	—	730	746	823	—	906	1245	231	318	312	453	741	890	833	942	1014	1110	—	—
Budapest-Kelenföld ind.	—	720	—	—	747	—	—	907	1246	232	245	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bicske ér.k.	—	819	—	826	—	—	945	—	145	310	345	—	—	537	843	—	—	—	—	—	—

* A 8. és 1006. sz. személyvonattal naponta; a személyes forgalmú jegyek használatát ki van zárva. — † A 7. és 1005. sz. személyvonattal a szomszédos forgalmú menetjegyek használatát ki van zárva. — † A B-as közlekedési vasár- és ünnepnapi előírt kéznapon.

Budapest ny. p. u.—Párkány-Nána és vissza.

Állomások	Sz. V.	Sz. V.	Gy. V.	Sz. V.	Sz. V.	Sz. V.	Sz. V.	Sz. V.	Sz. V.	Sz. V.	Sz. V.	Sz. V.
	I-III.	I-III.	I-II.	I-III.	I-III.	I-III.	I-III.	I-III.	I-III.	I-III.	I-III.	I-III.
Budapest ny. p. u. ind.	550	655	730	800	905	925	1215	1225	115	174	145	220
Palota-Ujpest " "	608	711			923	f 939	1231	f 1241	133			f 235
Vác " "	—	—	803		—	1018	—	124	—	—	218	318
Nagy-Maros " "	—	—			—	1050	—	157	—	—	—	355
Párkány-Nána érk.	—	—	848	909	—	1130	—	—	—	—	258	445
Budapest ny. p. u. ind.	415	425	602	615	620	740	800	925	1002	1040	1040	—
Palota-Ujpest " "	431	f 438	615		632	755		941	f 1016	1053	1053	—
Vác " "	—	516	—		708	—	*840	—	f 1100	1132	1132	—
Nagy-Maros " "	—	545	—		744	—	(csak okt. és ápr. hónapokban közl.)	—	1132	1204	1204	—
Párkány-Nána érk.	—	—	—	725	835	—	—	—	1214	1243	1243	—
Budapest ny. p. u. ind.	163	419	—	522	—	600	827	—	840	—	—	—
Palota-Ujpest " "	—	504	—	616	—	650		—	931	—	—	—
Vác " "	—	535	—	651	—	724		—	1004	—	118	—
Nagy-Maros " "	517	f 614	619	1 731	719	802	—	952	1052	1239	1239	145
Budapest ny. p. u. érk.	535	625	635	745	735	815	940	1010	1105	1255	1255	200
Párkány-Nána ind.	175	135	177	115	179	181	125	105	1405	1483	137	—
Nagy-Maros " "	—	225	—	433	—	—	713	—	805	—	—	—
Vác " "	—	300	—	506	—	—	750	—	852	—	—	—
Palota-Ujpest " "	249	342	522	1 543	632	804	1 832	—	—	949	—	—
Budapest ny. p. u. érk.	305	355	540	555	650	820	845	900	925	1025	1025	—

* Ezen vonatknál a szomszédos forgalmu menetjegyek használata ki van zárva.

(csak okt. és ápr. hónapokban közl.)

SZENT LÁSZLÓ ÉREM.

— A Magyar Iparművészeti Társulat tulajdona. —



— Tervezte: —

Szárnovszky Ferenc.

— Készíti: —

Scheidt G. A. Budapesten.



A Magyar Iparművészeti Társulat tagjai az érmet a következő kedvezményes árakon kaphatják:

Szám	Átmérője	Anyaga	Ára darabonkint	
			fül nélkül	füllel
1	42 mm.	arany	56 kor. — fil.	58 kor. — fil.
		ezüst	5 " — "	5 " 40 "
		bronz	— " 80 "	1 " — "
2	37 mm.	arany	32 kor. — fil.	34 kor. — fil.
		ezüst	3 " — "	3 " 60 "
		bronz	— " 60 "	— " 80 "
3	30 mm.	arany	24 kor. — fil.	26 kor. — fil.
		ezüst	2 " — "	2 " 40 "
		bronz	— " 40 "	— " 60 "
4	25 mm.	arany	14 kor. — fil.	16 kor. — fil.
		ezüst	1 " 40 "	1 " 80 "
		bronz	— " 20 "	— " 40 "
5	19 mm.	arany	6 kor. — fil.	8 kor. — fil.
		ezüst	— " 80 "	1 " 20 "
		bronz	— " 10 "	— " 30 "

Megrendeléseket elfogad:

A Magyar Iparművészeti Társulat basárja

(Budapest, Üllői-út 33–37. szám.)



74824

